

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 76

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ Α' — ΙΔ'

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

Εισαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΑΝΤ. ΧΩΡΑΤΗ
θεολόγον · φιλολόγον

Καθηγητὸς τῆς Ριζαρείου Ἑκκλησιαστικῆς Σχολῆς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11-18
Ὁμιλία Α' (Πράξ. 1, 1-5)	19 (229)*
Ὁμιλία Β' (Πράξ. 1, 6-11)	43 (246)
Ὁμιλία Γ' (Πράξ. 1, 12-26)	57 (256)
Ὁμιλία Δ' (Πράξ. 2, 1-13)	74 (269)
Ὁμιλία Ε' (Πράξ. 2, 14-21)	87 (279)
Ὁμιλία ΣΤ' (Πράξ. 2, 22-36)	100 (288)
Ὁμιλία Ζ' (Πράξ. 2, 37-47)	113 (298)
Ὁμιλία Η' (Πράξ. 3, 1-11)	125 (308)
Ὁμιλία Θ' (Πράξ. 3, 12-26)	136 (316)
Ὁμιλία Ι' (Πράξ. 4, 1-22)	154 (330)
Ὁμιλία ΙΑ' (Πράξ. 4, 23-35)	169 (342)
Ὁμιλία ΙΒ' (Πράξ. 4, 36-5, 16)	180 (351)
Ὁμιλία ΙΓ' (Πράξ. 5, 17-33)	191 (359)
Ὁμιλία ΙΔ' (Πράξ. 5, 34-)	206 (369)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	229-380

* Οι ἐν τῇ παρενθέσει ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀντιστοίχου πρωτοτύπου κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γενικά

Εἰς τὴν σειράν τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Πατρολογίας τοῦ Migne, τ. 51, σ. 65-112, εὐρέσκοντες τέσσαρας (4) ὁμιλίας Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, αἱ ὁποῖαι ἐξεφωνήθησαν τὸ 888 εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Αἱ ὁμιλίαι αὗται ἔχουν ἐκδοθῇ εἰς τὸν τόμ. 90 τῆς συλλογῆς Bezae. Εἰς τὴν συνέχειν θὰ ἐκδοθῶν εἰς τέσσαρας (4) συναχθεῖς τόμους (76-79) αἱ παντήκοντα πέντε (55) ὁμιλίαι τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου εἰς τὸ ἔλκεν διδόν τῶν Πράξεων, αἱ ὁποῖαι ἐξεφωνήθησαν περὶ τὸ 400 εἰς τὴν Κωνσταντινίαν. Εἰς τὴν Πατρολογίαν τοῦ Migne ἀπαντῶνται εἰς τ. 60 σ. 15-884 μὲν λατινικῇ μετάφραστι. Ἐκ τῆς Εἰσαγωγῆς, ποῦ εὐρίσκονται ἐκεῖ λατινιστί, ἡμεῖς ἔλαβον ἀρκετὰ στοιχεῖα, χρήσιμα καὶ διὰ τὴν παροῦσαν εἰσαγωγὴν.

Μεταξὺ τῶν πρῶτων ὁμιλιῶν, ποῦ ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τῆς πλήρους σειράς τῶν ὁμιλιῶν εἰς τὰς Πράξεις, ποῦ ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινίαν, ὑπάρχει καταφανὴς ἁμοιότης, ἀπὸ ὁμιλητῆς εἶναι ὁ αὐτὸς Πατήρ, ἀλλὰ αἱ εἰς Ἀντιόχειαν εἶναι κομψότεραι καὶ εὐκολώτεραι διὰ τὸν μελετητὴν, διὰ τοὺς λόγους ποῦ θὰ ἐκπεθεῖν κατωτέρω εἰς τὴν καθ' ἑκάστην τῶν ἑξῆς ἀκρότη καὶ ἑλλει οὐσιαστικῇ διαφορά μὲταξὺ τῶν, διότι αἱ πρῶται ἐξεφωνήθησαν διὰ τὴν κοινὴν μὲν ἀλήθειαν, ἐν ἧμα τὸ ὅποσον πραγματεύεται ὁ ὁμιλητὴς καὶ διὰ τὸ ὅποσον ἀπασφαλισμέναι εὐρισκόμεναι μόνον χωρία, ὅπως π.χ. τὸ χωρίον Πράξ. γ' 1 εἰς, ὅπου ἀναφέρεται ἡ θεραπεία τοῦ γαλιλαίου, διὰ τὴν ἀναπαύσιν ἢ σχέσιν μετὰ τὴν πολιτείαν (= πρὸς τὴν ζήτησιν) καὶ θαύματος (Ὁμιλία Β' παρ. ε' καὶ στ') ἢ τὴν χωρία Πράξ. γ' 6, 1-40, 41, διὰ τὴν κοινὴν ἢ ἀλήθειαν, ἐν. καλύτερον δὲ ἡμεῖς εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ἀναστάσιου (Ὁμιλία Δ' παρ. στ'). Ἀντιθέτως αἱ δευτέραι ὁμιλίαι ἀποτελοῦν πλήρησ ἀπόδηγμα εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, καὶ μάλιστα τὸ μόνον εἰς τὸ διδόνον τοῦτο ἐκ τῆς χριστιανικῆς ἀρχαϊότητος.

2. Σκοπός

Ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὅποσον ὁ ἄγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐξεφώνησε τὰς ὁμιλίας του αὐτὰς εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστό-

λιον αναφέρεται από τον ίδιον κυρίως εις την Α' ἐπιτομήν, παρέχει α' και β'.

Συγκεκριμένως γράφει ότι το βιβλίον των Πράξεων έχει μεγάλην αξίαν, διότι εις αὐτὸ θὰ εὐρωμεν νὰ πραγματοποιήσονται αἱ προφητεῖαι τοῦ Χριστοῦ καὶ αἱ μαθήται νὰ μεταβάλλωνται πρὸς τὸ καλλίτερον μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπέρχουν καὶ δόγματα νὰ εὐρωμεν ἐξῆς, τὰ ὅποια χωρὶς αὐτὸ τὸ βιβλίον θὰ ἤμουν ἀγνωστα. Ἐπίσης μὲς εἴηται, ὅτι τὸ μεγαλύτερον τιμήν τοῦ βιβλίου εἶναι ἀπερριμμένον εἰς τὰ ἔργα τοῦ περιεστώτος πάντων καπιτάντος Ἀποστόλου Παύλου, διότι ὁ συγγραφεὺς τὸν Πράξεων, ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ἔφη μαθητὴς τοῦ Παύλου.

Τέλος τονίζει ὅτι ἡ αξία τοῦ βιβλίου ἐγκτεται κυρίως εἰς τὸ γεγονός, ὅτι σκοπὸς τοῦ εἶναι νὰ ἀποδείχῃ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι ἀποσταλῇ, πρῶτον τινὰ, τὴν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἱστορίαν τοῦ Παρακλήτου, ὅπως τὰ Εὐαγγέλια ἀποσταλοῦν τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστοῦ (Ὁμιλία Α' παρ. 4').

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἐν βιβλίον μὲ τὴν αἰτίαν, ὅπως εἶναι αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, δὲν πρέπει νὰ μὲνῃ ἀγνωστον εἰς τοὺς πολλούς, καθὼς γράφει ὁ Ἰβὼς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Α' ἐπιτομῆς του.

3. Χρόνος καὶ Τόπος

Ὁ Φώτιος εἰς τὴν βιβλιοθήκην του (N. CLXXII, σ. 886), ἐνθα πραγματεύεται περὶ τῶν Ὁμιλιῶν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν Ἰένεαν, γράφει καὶ περὶ τῶν Ὁμιλιῶν εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅτι ἐξεφωνήθησαν σχεδὸν δι' ἑλίου τοῦ ἐναντίου, ἐπειδὴ ἐξεφώνησεν αὐτὰς οὐκ καθημερινῶς, ἀλλὰ καὶ ἐξομολόγηται, ὅπως ὁ Ἰβὼς ὁ Χρυσοστόμος ἀναφέρει, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοῦ. Πιθανὸν εἰς τὴν ΜΔ' ἐπιτομῇ παρ. γ' ἀναγνωσκόμεν: «ὅτι τῆς ἐξομολόγησης ἀποτὸς καλοῦμεν ὁμῶς καὶ εἰς τὴν ΜΔ' ἐπίσημ: παρ. δ': «ὡςτα μὲν καὶ ἤμερον αὐ παρακαλοῦντες, διὰ τῶν δὲ πολλῶν ἡμερῶν ἡ δι' ἐστὶ τὸ αὐτὸ ποιούμεν. Ὁσὸντος εἰς τὴν Ἰβὼν ἐπιτομῇ καὶ περὶ τῶν Πράξεων λέγει: «Ἰβὼς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμεῖς λοιπὸν τριτίαν ἐργάζμεν».

Ἐπαμύνος ὅταν ἐκφωνῇ τὴν 44ν ἐπιτομῇ του, εἶχει τρία ἐτη εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον. Δεδωμένον δὲ ὅτι ἐγένετο Πατριάρχης τὸ 308, ἡ 44η ἐπιτομή πρέπει νὰ ἐξεφωνήθη τὸ 401. Ὁ Συνέσιος μάλιστα ἀναφέρει ὅτι ἔργον σεπτόν τὸ 400 εἰς τὴν Κοινιστανουπόλιν, ὁ δὲ Χρυσοστόμος εἰς τὴν ΜΔ' ἐπιτομῇ παρ. β' λέγει, ὅτι σπερσὶν ἐπὶ τὴν 44ν ἐπιτομῇ τὴν πόλιν πᾶσαν. Ἀλλὰ καὶ

ὁ Βασίλειος ἀναφέρει τὴν ἐπιτομῇ αὐτὴν τοῦ Χρυσοστόμου διὰ τὸ 401. Ὁ Τυλικιόντος ἡμῶς, χωρὶς νὰ ἀποκρύψῃ τὴν γνώμην αὐτὴν τοῦ Βασιλείου, προτιμᾷ τὸν σεπτόν τὸ 309. Συγχρότως, λέγει ὁ Τυλικιόντος, ἦσαν αἱ σεπτοὶ εἰς τὴν Κοινιστανουπόλιν καὶ οὗτοι συνέστησαν δὲν ἀναφέρονται ἐλκοί. Ἐκτενὴς δὲ πρὸ συνέθη τὸ 400 μόνον ἀπὸ τῶν Συνέσιον ἀναφέρεται.

Συμψύτως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, λοιπὸν, αἱ ἐπιτομῇ εἰς τὰς Πράξεις πρέπει νὰ ἐξεφωνήθησαν τὸ 400 ἢ ἀρχῆς τοῦ 401 εἰς τὴν Κοινιστανουπόλιν.

4. Γενεσιότης

α) Ἀντιρρήσεις πινὲς καὶ ἀνασκητὴ αὐτῶν.

Ἐπέρχουν ἡμῶς καὶ διεκτικὰ τοῦ διὰ δέχονται τὸν Χρυσοστόμον ὡς συγγραφεὴ τοῦ ὑπομνήματος τούτου εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Μεταξὺ τούτων κυριώτερος εἶναι ὁ Ἑρasmus, ὁ ὁποῖος ἀρνέεται τὴν γενεσιότητα τῶν ἐπιτομῶν τούτων τοῦ Χρυσοστόμου ὡς εἰς τὸ λόγος, ὅτι τὸ λεκτικὸν ἐξῆς εἶναι ταπεινότερον ἀπὸ ἄλλα οὕτως χρυσόστομικά ἔργα.

Ἄλλοι πάλιν, διὰ νὰ ἐμφωσθήσων τὴν γενεσιότητα τοῦ ἔργου τούτου, ἀνιστηρίζουν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐξεδίχα: τὰ θέματα τοῦ κατὰ σύστημα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπὶ ἡμέραν ἐκ τοῦ καμῆνου τῶν Πράξεων καὶ συγχρόνως ἐπαυρῆται ἐπὶ τῶν ἑλίων θεμάτων. Ἀπορριμμένον μάλιστα ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Χρυσοστόμου «ὅσταν ἐννοῦν τὰ εἰρημνικὰ ἢ τὰ ἀνεργαστικά», ἡ ὅποια ἐπαυρῆται κατὰ μέρος, λαχρῶνται. Εἰς ἐξῆς ἔχμεν μετακτῆθησαν καὶ εἶχε μετὰ τὸν ἀπὸ θέματος εἰς θέμα.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Π. Ν. Τρεμπέλας, χωρὶς νὰ ἀρῇται τὴν γενεσιότητα τοῦ ἔργου, γράφει: «Καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου αἱ εἰς τὰς Πράξεις ἐκρηκτικαὶ ἐπιτομῇ δὲν παρασκευάζουν τὴν αὐτὴν βαρβάρειαν παρατηρήσεων καὶ ἀποσαφήσεων, τὴν ὅποισιν καὶ τὰ λοιπὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ». (Ἐργα τῆς Πράξεως τῶν Ἀποστόλων, Ἀθήναι 1955. Προλεγόμενα σ. 3).

Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀρνητικὰ ἀπόψεις, ὡς εἰς πρὸς, τὸ λεκτικὸν καὶ τὴν μὴ κατὰ σύστημα ἐξέτασιν τῶν θεμάτων, ἔχμεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἀκόλουθα:

Τὸ ὑπόμνημα τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὰς Πράξεις, ὅπως ἀλλοῦται καὶ πᾶντα τὰ ἐκρηκτικὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ, εἶναι γραμμένα εἰς γλῶσσαν λατινικῆσαν, διότι ἐχθίστα ὑπὸ τούτου μηχανήματος καὶ διεσώθησαν διὰ τῆς στυλογραφίας ὑπὸ ταχυγράφων. Ἦ

διακρίτως δὲ τὸ ὁρισμὸν τοῦτο ἐξεδόθη ἀπὸ τῶν συγγραφέων, διὸ καὶ σφίγγει εἰς δύο παραλλαγὰς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία μαρτυρεῖ ἀπερίσπαστον διορθωτικόν. Βεβαίως ὁ ἴδιος ὁ Χρυσόστομος ἐπιθεωρεῖ κατὰ τὸν καίμενον, πλὴν ἐλθὼν ἐξαιρέτως, κατὰ τὰς ὁποίας δὲν συνέθη τούτω λόγῳ ἀνωτέρας βίας (Συνωρότους Ῥωμ. Ἱστορία β, β. Βλέπετε ἐν Θ.Π.Ε. — Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια — τὸ ἄρθρον τοῦ Παν. Κ. Χρήστου «Ἰωάννης Χρυσόστομος», τόμος δευτ., σ. 1180 καὶ 1184), πλὴν ἔτι δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ, ὅτι εἰς τὴν Κων. πόλιν, ὅπου εἶχαν ἀνολεῖναι τὰ κολλητὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχιεπισκόπου, δὲν ποῦ ἔμενε πολὺς χρόνος διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὴν διόρισιν αὐτῶν. Καὶ, ὥπως ἀναφέρει ὁ ἱερός Φώτιος, αἱ εἰς Ἀνατολίαν ὁμιλίαι τῶν εἰναι κομψότεραι τῶν εἰς Ἰωνίαν πόλιν, χωρὶς ἐξαιρέτως τοῦ νὰ ἀποτελεῖ κανὼν. Ὡς ἄλλου δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς διαφόρους ἡλικίας διαφόρων διηλθὼν οἱ ἄνθρωποι. Ἀκόμη, τὸ ἀπλοῦστερον καὶ ταπεινότερον λεκτικὸν ἴσως νὰ ἀρκεῖται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὡς ἀρχιεπίσκοπος καὶ εἰς μεγαλύτερον ἡλικίαν ὁ Χρυσόστομος προσηλὸς ὁ ἴδιος νὰ κατέρχεται εἰς τὸ ἐπιπεδὸν τῶν ἀκριστοτήτων, παρὰ ὅτι ἄλλοι νὰ ἀνέρχονται εἰς τὸ ὕψος ἐλπίων.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἑλληνικὴν συστηματικὴν διαπραγματεύσεως τῶν θεμάτων, ἐκτός τοῦ ὅτι τούτω δὲν συμβαίνει πᾶντοτε, δοκιμὴ συμβαίνει ἐξαιρετικὰ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ Χρυσόστομος διηγεῖται πρὸς τὸ πλῆθος καὶ δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ συγγράψῃ ἐπιστημονικὴν διατριβήν. Πάντως σχεδὸν εἶναι καὶ ἡμίλει: οὐ δύναται νὰ διακριθῇ εἰς δύο μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον προβαίνει εἰς τὴν ἐρμηνείαν ἐνὸς ζητήματος τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἐνθ' εἰς τὸ δεύτερον ἀναλαβεῖ καὶ τινεῖς μὲν ἠθέλησαν ἐλθεῖναι, τὴν ὅποian ὁπωσδήποτε ἐκλέγει: ἔξ ἐκεῖθεν ποῦ θύναται νὰ ὑπερέλθῃ τὸ πρῶτον τοῦ. Ἐνίσταται τὸ ἥθικόν τοῦτο θέμα φέρεται ὡς ἀσύνθετον πρὸς τὰ προσηλόμενα. Ἀλλ' ὅπως τινεῖς: ὁ καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας Παν. Κ. Χρήστου εἰκάζει τὸ ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ εὐρίσκη κρίσις συνθέσεως καὶ πᾶν πλεονάζοντα ἀντικειμένων, ἢ παιδαγωγικὴ ἀρχὴ εἰς τὴν ὅποian συγχέεται ἡ ἀναλογικὴ λύσις εἶναι ὁρθή» (Θ.Π.Ε. τ. β, σ. 1181).

Τέλος ὡς πρὸς τὰς ἐπαναλήψεις ἃς ἐφύγαν τὸν ἴδιον τὸν Χρυσόστομον νὰ ἀπολογηθῇ: «Πολλοὶ εἶδ' ὅτι καὶ διακρίνουν τὴν ἡμῶν, λέγει, εἰς τὸ περὶ τῶν αὐτῶν οὐκ ἐκτελέσθαι: οὕτω γεγονότα προσηλόμενα. Αἰτοῦν δὲ τούτω τὴν ἡμῶν, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἀκούοντες: ὁ μὲν γὰρ κατορθῶν αἰετὶ χαίρει τὰ κατὰ ἀκούων, ὅσοι ἐργασίαν αὐτοῦ λαγομένων, ὁ δὲ μὴ δουλοπρεπὲς κωπῶν καὶ ἐνχαλεῖται δοκεῖ, καὶν δευτέρου ἀκρότη μόνον, πολλὰ δὲ δοκεῖ ὁ

κοῖτον (Ὁμιλία ΜΔ' παρ. γ'. Πρὸς καὶ Ὁμιλία Ι' παρ. δ'). Εἰς τὴν ἡμέτερον διδασκαλίαν π.χ. παρὰ τοῦ ὅρου ὁ ἱερός πατήρ ἀναγκαζέται νὰ ἐπανέλθῃ ἐξάκις ἢ καὶ περισσώτερον, εἰς τὰς ὁμιλίας II', Θ', Ι', ΙΑ', ΙΒ', ΙΓ'. Ἀλλ' ὅσοις πολυπλοκῶς γινώσκουν καὶ ἐξήτης παρατηρήσεων χαρακτηρίζει τὸν Χρυσόστομον εἰς τὰς ἐπαναλήψεις αὐτάς: Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐπιδοῦναι νὰ λύσῃ οὐδέποτε ἀπλῶς, ἀλλ' εἶναι διανοητής καὶ συγχροτὴς μέγας, ἐξαιρέτως τὸ αὐτὸ θέμα ἀπὸ ἄλλης ὁφείας ἐκείνῃ.

Ἰσχυρίσας, ἐπειδὴ ὅπως ἀναφέρει εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Α' ὁμιλίας του, τὸ διδόνον τὸν Πράξιν ἦτο ὁργανισμὸς εἰς τοὺς πατέρας, ὁ Χρυσόστομος θέλει ἐκαιρητικῶς νὰ ἀποσαφηνίσῃ περισσότερο τὰ λεγόμενα καὶ ἡ ἄλλη παρατήρησις. Αὐτὸς εἶναι τὸς ὁ λόγος διὰ τὸν ἵπτον τῆς περισσοτέρας φορὰς ἐπαναλαμβάνει τὴν φράσιν: «Ἰδομεν τοῦτον ἐνθεὶν τὰ ἐρρημένα, φέρεται τὴν ὁποῖον ἐλλομῶς εἶναι δυνατόν νὰ συναντήσῃμεν καὶ εἰς ἄλλα ὅπως χρυσόστομικὰ ἔργα, ὅπως π.χ. εἰς τὴν Β' Ὁμιλίαν παρ. στ' εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων (ΡΓ. 51, σ. 80). Ἀλλ' ὅσοι πάλιν πρᾶται, τούτω, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐρρημίαν ἐνὸς χωρίου τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ ἐν τῇ ῥήμῃ τοῦ λόγου ἡμετέρας νὰ παρερῶν ἄλλας αἰτίαι, ἄρα, ὡς προσηλόμενα, ὁ Χρυσόστομος ὡς διακρίτως ἡμῶς δὲν προσηλόμενα νὰ λύσῃ οὐδέποτε. Τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπανέλθῃ μὲν ἐλθέτω εἶναι δυνατόν νὰ διαπιστωθῇ π.χ. καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, διότι ὁ ἱερός πατήρ σχεδὸν εἰς βίαν τῆς ὁμιλίας δὲν παραλείπει νὰ ἐμὴν κατὰ τὸ θέματος αὐτοῦ, ἀπὸ ἐλλομῶς καὶ ἐλλομῶν τὸ διδόνον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων εἶναι μαρτυρία περὶ τῆς Ἀναστάσεως. Οὕτως εἰς τὴν Α' Ὁμιλίαν παρ. δ' ἡ Ἀνάστασις ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐκκινῶν θαύματα ἐν τῇ ἐνδομῃ τοῦ Ἀναστάσεως, εἰς δὲ τὴν ΙΑ' Ὁμιλίαν παρ. γ' ποιεῖται ὅτι ἡ κοινωσιμότης τῶν πιστῶν καὶ ἐν γένει ἡ ἐρρημία τῶν προφάσεων ἐκ τῆς πίστεως αὐτῶν εἰς τὸν Ἀναστάσεως.

δ) Ἑσπερικαὶ μαρτυρίαι.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἴδιον τὸ καίμενον τῶν ὁμιλιῶν διαφαίνεται, ὅτι δηλονότι τῶν εἶναι ὁ μέγας τῆς Κων. πόλεως πατριάρχης, ὁ Χρυσόστομος Ἰωννῆς. Ὡς ἴδμεν μετὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα:

1. Εἰς τὴν ΑΗ' Ὁμιλίαν παρ. ε' ἀναφέρεται τὸ περιστατικὸν δι' ἐν μαρτυρῶν διδόνον, ποῦ ἐρέθη εἰς πομπήν. Δεδωμένου δὲ ὅτι

δ Βαρώνιος ἀνάγει τὸ περιστατικὸν τοῦτο εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Οὐάλεντος (364-378) καὶ δεδομένης τῆς γεννήσεως τοῦ Χρυσόστομου περὶ τὸ 354, πρέπει ὁ Ἰωάννης νὰ ᾔητο τότε μικρὸν, ὥς ὁ Ἰβσος ἀναφέρει εἰς τὸ σημείον τοῦτο.

9. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἐπισκοπὸς, διὰ τοῦτο ἀποβ. ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἐκείνου τοῦ φ. ἐπισκοπῶν, ὅπως π.χ. εἰς τὴν Γ. Ὀμιλίαν παρ. 2 καὶ ε. Εἰς τὴν Η. Ὀμιλίαν παρ. 9 γράσκει ἐπὶ λέξει: «Ὁ κατέβηκεν με πύργους πύρς ἀργῆς, ἡ μόνον με καὶ περιβάλλεται συνάδοντα. Καὶ συγχέει.» Ἐκεῖ ἀπὸ τῶν ἁρμονικῶν ἐκείνων τοῦτον, οὗτε πρὸς τὸν «ὦν αὐτοῦ δικαιοσύνην». Ἀν με τίς κατέβηκεν σὺ λατὸν ἀναδύσθης ἡμῶν. Εἰς δὲ τὴν Θ. Ὀμιλίαν παρ. στ. φησὶν ὅτι καὶ ἐκείνων ἐπισκοπῶν: «Ἄλλὰ στ. φησὶν, ἀρχὴν ἢ καὶ ἐπισκοπῶν».

3. Εἰς τὴν ΙΑ'. Ὀμιλῶν παρ. γ' λέγει, θεοὶ εἰς τὴν πόλιν κα-
τασκευάσαντες ἑαυτοὺς Ἀφροδίτην, Πήνην τὴν εὐσεβέστατον καὶ
τὴν ἰουδαιότερον, εἰς δὲ τὴν ΜΒ' Ὀμιλῶν τὸν παρ. δ' λέγει, ἐπὶ
λέξε· Ἰβουὶ πόλιν πέλοι· ἦνεν ἐστὶν ἡ μεγάλῃ σφύρῃ. Ἀφροδίτη
ἡ μεγάλη τὴν πόλιν, ἡ ἔχουσα ἐαυτοὺς χυλιδάας Χριστιανιστὰς ἀνὴρ
τὴ Κοινὴ πέλοι ἀπὸ οὗς ἐποικίης τοῦ θύο πατριάρχου Ἰωάννης ὁ
Χρυσοστόμου.

4. Τέλος εἰς τὸ ἄρχειον μέρος τῶν ἐπιλογῶν ἀναφέρει τινὰ καὶ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ. Εἰς τὴν ΝΒ· Ὁμιλῶν μέλιστα παρ. σ' λέγει· ὁνομάζεται καὶ Ἰωάννης· Ἐξὺ τοῦ μακαρίου μὲν ἐκείνου ἐμύνημος, σὺ μὲν συνάντημος· σὺν εἰμὶ Ἰωάννης, ἀλλὰ καὶ σὺ οὐκ εἶμι.

Γενικά οι άνθρωποι κρίνουν εἰς τὸ τέλος ἐκαστὴν ἐμφάνειν εἶναι ἢ ἀποδοῦναι καὶ κατὰ τὸ πλεονάζον υπεργίνοιον εἰς ἡμᾶς τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ Χριστοσθένους. Ἀλλ' ἡ εἰς ἡμᾶς δουκὶν καὶ ὑπερμῶν εὐτοσύνη παρορμητικῶς καὶ ἀπροσδοκῶνς ἀκούσας τοῦ ἐλέους, καὶ καὶ διδάσκων τὸν ἀναγινώσκον. Καὶ εἰς τὴν ἀναμνησκόμεν ἡμᾶς καὶ μόνον περιττώμεν ἢ περιτομήμεν εἰς τὸ ἥδιον μέρος τῆς ΣΤ' Ὀμιλίας, ὅπου γίνεται σύγκρισις μεταξύ τοῦ μαρτυροῦντος καὶ τοῦ ἐκτιμῶντος τὸν αἰτιολόγον, ὅπου, κατὰ τὴν γνώμην μας, εἶναι ἀδύνατον δόξασθαι, ἀνερπύον εἰς τὸ πλεονάζον τοῦτο, καὶ μὴ παραβῆναι καὶ ἀποδοῦναι τὸ πάθος τοῦ θανάτου καὶ τῆς θανάτου.

γ) Ἐξωτερικαὶ μαρτυρίαι.

Είς τὰ ἀποτέμναι δοθέντα καὶ προσθέναι καὶ ἀφαιρῆσαι
τινας μαθητὰς, ὥστε οὐδεὶς πλέον νὰ ἀμυβιβάλλῃ· ὅτι τὸ παρὸν
δοθέντα εἰς τὰς ἱερὰς εἶναι ἔργον τοῦ μεγάλου ἐκείνου πα-

πρὸς καὶ οἰκουμένην καὶ διδασκάλου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

[illegible]

Τέλος αὐ κρήσεις περὶ τοῦ ὑποκινήματος τοῦ Χρυσωστέμου εἰς τὰς Πράξεις εἶναι· τόσα· πολλὰ εἰς ὄγκον, ὅσα καὶ αὐτὰ· αὐτοὶ καὶ οὐκ αὐτῶν.

5. Χαρακτηρισμός τοῦ Χρηματοστόμου

Μελετών τις το χριστολογικόν ἔργον γενικώτερον, καταπλη-
ρυστά: ἐκ τῶν ὁρίων, τῆς ἀσέβειας καὶ τῶν ἀσεβούντων παραστρέ-
φον ὀφείνεται δι' αὐτὸ το συμπέρασμα καὶ ὅταν ἀκούω, εἶναι ἁ-
πλοῦς, διὰ ὃ Χριστιανισμὸς πρέπει νὰ εἶναι μερλοῦν ὁμοδόξος,
ἀφ' ἑνός, ὡς ὁ ἡμέτερος Ἰουδαϊσμός, ἀπερρέων ἐν τῇ ζωῇ τῶν
ἀλλοτρυν διὰ το χριστιανικὸν ἔργον.

Εξελκύνοντο ἐκ τοῦ ὑπερηγερταίου εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀνελκόμεναι, ὅπως ἐκ τῶν ἄλλων ἀφαιρῶν τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, ὁ πόνος καὶ ἡ ἀγῆτης αὐτοῦ διὰ τὸ παρῆναι τοῦ, τὸ ἀπαιτουμένου ἐνδιαφέροντος τοῦ διὰ τὴν πνευματικὴν τοῦ τέκνου. Ὁράσεις, ὅς ἐκ κατεστέρου, τὰς ὁποίας ἐπαρρησιολογήσαμεν ἐνδικαιωτικῶς, εἰ-
καὶ συνήθως εἰς τὰς διηγήσεις αὐτὰς:

«Οὐδὲν διδρασκάλοι φυχρὸτατον, ἐν λόγοις φιλοσοφούντες μέ-
γιστον» [Ὁμιλία Α' πρὸς γ'].

Ἄρχοντας, μηδὲν τὰς ἀρχομένους ἀρροδοῦντας, οὐδὲν δ.
ἐλπίστων (H' παρ. γ').

«Πῶς οὖν, ἀδυνατεῖς, θανέσκουσιν ἐπὶ ἀμύνης τις ἀπη-
γέθη; ἐνέσθεν... πῶς ἀδυνατεῖς πάλιν, θανέσκουσιν ἴδω πρὸς
τὴν ἐσχάτην φθόνου ἀναμνηστικὴ καὶ μετὰ ἐνέσθεν σωφρονισ-
τικῆς» (Α' παρ. η').

«Οὐδέν ἐμὲ πειθευρότερον ὕμῳ, οὐδὲ τοῦτο τὸ πᾶν ἡνωσάμεν»

γάρ ὃν εὐδοκίην αὐτὸς περιεβήκει, εἰ γὰρ ἔσθ' ἐκ τούτου καὶ ὁ-
ματέρως ἐπιστρέφει ψυχὰς...» (1^η παρ. 1').

Νομίζει καί τις ὅτι ἀκούει τὸν Παῦλον λέγοντα: «ἡδόνην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἐπέθεμαι εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελ-
φῶν μου...» (Ρωμ. 9, 8). Καὶ συνεχίζει κατωτέρω ὁ ἱερὸς πα-
τήρ: «Παραύσθαι δοκῶ, ὅταν τι περὶ ὁμῶν ἀκούσω χρηστόν».
«Πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν» (Φίλιπ. 2, 2).

Ἀλλὰ καὶ τοῦ γράφοντος τῆς γραμμῆς ταύτης ἡ χαρὰ θὰ
εἶναι πεπληρωμένη, ἐπὶ συνέθεσιν κατὰ τ. εἰς τὴν δημιουργίαν
τοῦ ἀπαρατήτου ἐνδιαφέροντος, διὰ τὴν μελέτην τοῦ ἔργου τοῦ-
του τοῦ Χριστοστέμου, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἡ ἀφέλεια δὲν εἶναι ὀλίγη.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ Α'. [1]

(Πρόξ. 1, 1-5)

«Τὸν μὲν πρῶτον λόγον (τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον)
ἐκτενέως περὶ πάντων, ὃ Θεόφιλε, ὃν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς
πτελεῖν καὶ διδάσκειν, ἕως ἡμέρας ἐνταλόμενος τοῖς Ἀ-
ποστόλοις διὰ Πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀπελήφθη»¹.

α'. Εἰς πολλοὺς αὐτὸ ἐδῶ τὸ διδάλιον δὲν εἶναι ἀρ-
κούντως γνωστόν, οὔτε αὐτὸ τὸ ἴδιον, οὔτε ὁ συγγρα-
φεὺς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἔκρινα καλὸν νὰ ἀφοσιωθῶ ἰδι-
αιτέρως εἰς αὐτὴν τὴν πραγματείαν, ὥστε καὶ τοὺς ἀ-
γνωστοὺς νὰ διδάξω, καὶ νὰ μὴ ἀφήσω νὰ μένῃ ἀγνω-
στος καὶ ἀποκεκρυμμένος τοσαύτος θησαυρός, διότι θὰ
δυνάμην νὰ μᾶς ὠφελήσῃ ὅχι ὀλιγώτερον καὶ ἀπὸ αὐτὰ
τὰ Εὐαγγέλια τοσαύτης φιλοσοφίας εἶναι πλήρες, καὶ

1. Πρόξ. 1, 1-2.

1α. Σχετικῶς σημειῖται ὁ Π. Ν. Τραμπάλας εἰς «Ὑπόμνημα εἰς
τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων», Ἀθήναι 1955 σ. 8 τῆς Εἰσαγωγῆς: «Ὡς
ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ JACQUIER (σελ. LVII) τὸ παρόντον τοῦτο ὕμνη-
μα νῦν οὐκ ἔστιν οὐδὲν τοῦ λαοῦ, οὐκ ἔσθ' οὐδὲν ἀνάλου τῆς Ἐκκλησίας».

Ἐν τούτοις ὁ ἴδιος ὁ Χρυσόστομος εἰς τὰς διελίξεις τοῦ εἰς τὴν
ἀρχὴν τῶν Πράξεων, ποῦ ἐξεφωνήθησαν εἰς Ἀντίοχειαν (Ὁμιλία Α'
παρ. γ' PG. τ. 51, σ. 71) παραπονεῖται διὰ καθολικὴν σχετικῶς ἀγνω-
σίαν, ὅταν λέγῃ: «Πολλοὶ γὰρ τὸ διδάλιον τοῦτο οὐδὲ γνωσκόντων ἔστι,
πολλοὶ δὲ δοκοῦν σαφῶς εἶναι, πάλιν παραδίδται καὶ γίνεται τοῖς μὲν
ἡ γνώσις, τοῖς δὲ ἡ ἀγνοία βαθύτης ὑποθέσεως...».

δρθότητος δογμάτων, καὶ ἐπιδείξεως θαυμάτων, καὶ μάλιστα τῶν τετελεσμένων ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Μὴ ἐξετάζωμεν λοιπὸν αὐτὸ ἐπιπολαίως, ἀλλὰ προσεκτικῶς, διότι καὶ τὰς προφητείας, τὰς ὁποίας ὁ Χριστὸς εἰς τὰ Εὐαγγέλια προκηρύττει, ταύτας πραγματοποιηθεῖσας, ἐδῶ εἶναι δυνατόν νὰ ἰδῇς, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων διαλάμπουσιν τὴν ἀλήθειαν, καὶ πολλὴν πρὸς τὸ καλότερον τὴν μεταβολὴν τῶν μαθητῶν, τὴν γενομένην εἰς αὐτοὺς τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· διότι καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἤκουσαν παρὰ τοῦ Χριστοῦ λέγοντας, ὅτι «πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ τὰ σημεῖα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, καὶ ἐκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει»², καὶ προλέγοντας εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι θὰ ὀδηγηθοῦν ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς, καὶ ὅτι εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν θὰ μαστιγώσουσιν αὐτούς³, καὶ θὰ ὑποσταθῶν ἀφόρητα δεινὰ, καὶ ὅτι θὰ ὑπεριοχέουσιν πάντων, καὶ ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον θὰ κηρυχθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ταῦτα πάντα μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐκπληρωθέντα εἰς τὸ θιβλίον τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ ἰδῇς, καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ, τὰ ὅποια ἔχει εἶπει, εὐνοϊκῶς διακείμενος πρὸς αὐτούς. Θὰ ἰδῇς δὲ ἐνταῦθα καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀποστόλους ὡς πτηνὰ νὰ διατρέχουν τὴν ἐρηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τοὺς δειλοὺς ἐκείνους καὶ ἀσυνέτους διὰ μίαν γενομένην ἁλλοὺς ἀντὶ ἁλλῶν, καὶ ὑπεράνω χρημάτων καὶ δόξης καὶ θυμοῦ, καὶ ἐπιθυμίας, πάντων γενικῶς ἀνωτέρους γενομένους, καὶ πολλὴν τὴν δμόνοιαν ἔχοντας καὶ οὐδαμοῦ οὐδένα φθόνον, ὅπως πρότερον, οὐδὲ τὸ πάθος περὶ τῶν πρωτείων, ἀλλὰ πᾶσαν τελείαν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀγάπην ὑπερβολικῶς διαλάμπουσιν, ὑπὲρ τῆς ὁποίας καὶ πολλὰ παρηγγεῖλεν εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς λέγων, ὅτι «ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»⁴.

Ὑπάρχουν δὲ καὶ δόγματα ἐνταῦθα διὰ νὰ εὕρῃς, τὰ ὅποια, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε αὐτὸ τὸ θιβλίον, εἰς οὐδένα μὲ τόσην σαφήνειαν θὰ καθίσταται γνωστά, ἀλλὰ τὸ ἀπουδαιότερον μέρος τῆς σωτηρίας ἡμῶν θὰ ἀπεκρύ-

2. Ἰωάν. 14, 12.
3. Μαρθ. 10, 17-18.
4. Ἰωάν. 13, 35.

πτετο καὶ θὰ ἦτο ἀσαφές καὶ ὡς πρὸς τὴν ζωὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν πίστιν.

Τὸ μεγαλύτερον δὲ τμήμα τῶν ἐξιστορουμένων ἐδῶ ἀναφέρεται εἰς τὰ ἔργα τοῦ Παύλου, ὁ ὁποῖος περισσότερον πάντων ἐκαπίασεν. Αἰτία δὲ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος εἶναι, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ θιβλίου τούτου ἦτο μαθητὴς τοῦ Παύλου, δηλαδὴ ὁ μακάριος Λουκᾶς, τοῦ ὁποίου τὴν ἀρετὴν καὶ ἀπὸ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα εἶναι δυνατόν νὰ ἰδῇς, ἰδιαίτερος δὲ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εὐρίσκειτο διαρκῶς πλησίον τοῦ Διδασκάλου καὶ παρηκολούθει αὐτόν. Ὅτε λόγου χάριν ὁ Δημῶς καὶ ὁ Ἑρμογένης⁵ ἐγκατέλειπον τὸν Παῦλον, ἀναχωρήσαντες, ὁ μὲν εἰς Γαλατίαν, ὁ δὲ εἰς Δαλματίαν, ἀκούσαν τί λέγει περὶ τούτου: «Λουκᾶς ἐστὶ μόνος μετ' ἐμοῦ»⁶ καὶ πρὸς Κορινθίους δὲ γράφων λέγει περὶ αὐτοῦ: «Τοῦ ὁποίου ὁ ἔπαινος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ διὰ πᾶσάν τῶν Ἐκκλησιῶν»⁷ καὶ ὅταν λέγῃ ὅτι «ἐφανερώθη εἰς τὸν Κηφᾶν, ἐπειτα εἰς τοὺς δώδεκα»⁸ καὶ «κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον παρελάβετε»⁹, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ ἐννοεῖ· ὥστε δὲν θὰ ἐσφαλῇ τις ἐὰν ἀφέρωνε εἰς αὐτὸν τὴν πραγματείαν ταύτην. Ὅταν δὲ εἴπω «Εἰς αὐτόν», εἰς τὸν Χριστόν λέγω¹⁰.

Ἐὰν δὲ κάποιος ἐρωτᾷ: «Καὶ τί, τέλος πάντων, δὲν συνέγραψε πάντα, εὐρισκόμενος μέχρι τέλους πλησίον αὐτοῦ;», ἐκεῖνο δυνάμεθα νὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι καὶ αὐτὰ ἀρκετὰ ἦσαν διὰ τοὺς θέλοντας νὰ προσέχουν, καὶ ὅτι εἰς τὰ κατεπείγοντα πάντοτε ἐπέμενον, καὶ ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν δὲν ἦτο εἰς τὴν συγγραφὴν λόγων, διότι πολλὰ ἐδίδασκαν καὶ διὰ τῆς ἀγράφου παραδόσεως.

Καὶ πόντα μὲν λοιπὸν εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ θιβλίον τοῦτο. Ἰδιαίτερος δὲ ἡ συγκολλησις τῶν Ἀποστόλων, τὴν ὁποίαν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὑπηγόρευεν, προετοιμάζον αὐτοὺς νὰ ἐμμένουν

5. Β' Τιμοθ. 1, 15.
6. Β' Τιμοθ. 4, 10-11.
7. Β' Κορινθ. 2, 18.
8. Α' Κορινθ. 15, 5.
9. Α' Κορινθ. 15, 1.
10. Τὸ νόημα τῆς ὡς ὅπου φράσεως εἶναι ὡφελὲς, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ὡς θεόπνευστος, εἶναι «σῶμα» τοῦ Χριστοῦ.

εἰς τὸ κήρυγμα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, ἀφοῦ ἐδίδασκον τοσαῦτα περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὀλίγα μὲν περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ ἔχουν εἰπεῖν, τὰ δὲ περισσότερα περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως αὐτοῦ ἐδίδασκαν, καὶ τοῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἀναλήψεως· διότι ἐκεῖνο ποῦ ἐνδιέφερε τότε ἦτο τοῦτο, νὰ πιστεῦσιν ὁ κόσμος ὅτι ἀνέστη καὶ ἀνέβη εἰς οὐρανοῦς. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς περισσότερον ἀπὸ ὅλα ἐνδιεφέρετο νὰ φανερώσῃ, ὅτι παρὰ τοῦ Πατρὸς ἔχει ἔλθει, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Λουκᾶς ἐνδιεφέρετο νὰ διδάξῃ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη, καὶ ἀνελήφθη, καὶ πρὸς τὸν Πατέρα ἀνεχώρησε, καὶ ὅτι παρὰ τοῦ Πατρὸς εἶχεν ἔλθει· διότι ἐάν προηγουμένως δὲν ἐπιστεῦετο τοῦτο, πολὺ περισσότερον, ἐφ' ὅσον ἐγένετο ἡ προσθήκη τῶν κατὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν, θὰ ἐφαίνετο εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι εἶναι ἀπίστευτον ὁλόκληρον τὸ δόγμα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο μὲ ἡρεμίαν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀναβιάζει αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα. Εἰς τὰς Ἀθήνας δὲ καὶ ἀπλῶς ἀνθρώπων τὸν Χριστὸν ἀνομύζει ὁ Παῦλος¹⁰, γὰρ νὰ εἴπῃ τίποτε περισσότερον. Ἐὐλόγως διότι ἐάν αὐτὸν τὸν Χριστὸν, δίδασκοντα περὶ τῆς ἰσότητος αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, νὰ λιθοβολήσαιν πολλὰκις ἐπεχειρήσαν¹¹ καὶ ἐλασσημῶν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀπεκάλουν, μετὰ περιφρονήσεως θεοβλαῖας θὰ ἐδέχοντο τὴν ἰδίαν διδασκαλίαν παρὰ τῶν ἁλίων, καὶ ταῦτα πάντα ἂν καὶ εἶχε προοδεύσει τὸ κήρυγμα τοῦ σταυροῦ.

Θ'. Καὶ διατὶ ἀναφέρω τοὺς Ἰουδαίους, ἀφοῦ πολλὰκις τότε καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ ἐθρομβοῦντο καὶ ἐσκανδαλίζοντο, ὅταν ἤκουον τὰ ὑψηλότερα δόγματα; Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε: «Ἐγὼ πολλὰ νὰ σὰς εἶπω, ἀλλὰ δὲν δύνασθε νῦν τὰ ἐννοήσετε»¹². Ἐάν δὲ ἐκεῖνοι δὲν ἠδύναντο, οἱ ὅποιοι ἐξησαν μαζί του τοσοῦτον χρόνον, καὶ οἱ ὅποιοι ἐκοινώνησαν τοσοῦτον ἀποραγῆτων, καὶ οἱ ὅποιοι εἶδον τοσαῦτα θαύματα, πῶς θὰ ἐδέχοντο διὰ μιᾶς τοὺς ὑψηλοὺς λόγους τῶν δογμάτων ἀνθρώποι, οἱ ὅποιοι τότε κατὰ πρῶτον ἀπεσιτάσθησαν ἀ-

πὸ θεομῶς, καὶ εἰδῶλα, καὶ θυσίας, καὶ σιλόυρους, καὶ κροκαδείλους (διότι τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἀντικείμενα τῆς λατρείας τῶν εἰδωλολατρῶν) καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα κακὰ; πῶς δὲ θὰ ἠδύναντο καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι καθ' ἐκαστὴν ἡμέραν ἐμάνθανον καὶ ἐδίδασκοντο ὑπὸ τοῦ νόμου: «Ἀκούε Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἰς ἑστί, καὶ πλὴν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἄλλος»¹³, οἱ ὅποιοι εἶδον αὐτὸν προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ, μάλλον δὲ καὶ οἱ ὅποιοι ἐσταύρωσαν, καὶ ἔθωπον, καὶ αὐδὲ ἀναστάντας εἶδον, ὅταν ἤκουον ὅτι εἶναι Θεὸς αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα, πῶς δὲν θὰ ἀπεσκήρτων περισσότερον ἀπὸ ὅλους καὶ δὲν θὰ ἀπεκόπτοντο; Διὰ τοῦτο λοιπὸν μὲ ἡρεμίαν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐτοὺς καταπέθουν, καὶ προσφέρονται εἰς αὐτοὺς μετὰ πολλῆς συγκοταθῆσεως, πλουσιωτέρας δὲ ἀπολαμβάνουσι τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὁ Χριστὸς ἔκαμε, πραγματοποιοῦν ἐν τῷ δυνάμει αὐτοῦ, ἵνα καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἀνυψώσων αὐτούς, κεμένους χαμαὶ, καὶ ἐπιθεσάσων τὸ κήρυγμα τῆς ἀναστάσεως· διότι καὶ διὰ τοῦτο ἱερατικῶς αὐτὸ ἐδῶ τὸ βιβλίον εἶναι ἀποδείξεις τῆς ἀναστάσεως. Αὐτὸ δὲ ἀφοῦ ἐπιστεῦθη, μεθοδικῶς καὶ τὰ ἄλλα προώδευον.

Ἡ μὲν λοιπὸν ὑπόθεσις καὶ ὅλος ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου, διὰ νὰ εἴπῃ τις περιληπτικῶς, αὐτὸς εἶναι ἰδιαίτερος καὶ ὡς ἀκούσαμεν ἐν συνεχείᾳ αὐτὰ τὰ προοίμια: «Τὸν μὲν πρῶτον λόγον (δηλαδὴ τὸ Εὐαγγέλιον) ἐποίησάμην περὶ πάντων, δι' Θεοφίλε, ἂν ἤρξαιο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν». Ἐξ αἰτίας τίνος ὑπενθυμίζει εἰς αὐτὸν τὸ Εὐαγγέλιον; Ὡστε νὰ φανερώσῃ τὴν ἰδικήν του προσοχὴν καὶ ἀκριβείαν εἰς τὰ γραφόμενα, διότι καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Εὐαγγελίου λέγει: «Ἐφάνη καλὸν καὶ εἰς ἐμὲ ποῦ ἔχω παρακολουθήσει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν πάντα μὲ προσοχὴν καὶ ἀκριβείαν νὰ σοῦ τὰ γράψω μὲ τὴν σειρὰν τῶν»¹⁴. Καὶ δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὴν ἰδικήν του μαρτυρίαν, ἀλλὰ καὶ ἀποδείξει εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ πᾶν, λέγων: «Καθὼς περὶδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ

¹⁰ Πράξ. 17, 31.

¹¹ Ἰωάν. 8, 58-59.

¹² Ἰωάν. 18, 12.

¹³ Δευτ. 6, 4.

¹⁴ Λουκ. 1, 3.

λόγου»¹⁵. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ κατέστησεν ἐκεῖ τὸν λόγον ἀξιόπιστον, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τότε ἐπιστεύθη, καὶ δι' ἐκείνου ἐδίδασκε τὸν Θεόφιλον τὴν ἀκριθεῖ ἀλήθειαν, δὲν χρειάζεται ἐνταῦθα καὶ ἑτέραν ἀπόδειξιν, διότι ὁ συγγραφεὺς ὁ ὁποῖος ἐγένετο ἀξιόπιστος, ἀφοῦ ἔγραψεν ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἤκουσεν, πολὺ περισσότερον εἶναι δι' ἡμᾶς πιστευθῆναι ὡς γράφας αὐτὰ ἰδὼς, τὰ ὅποια δὲν ἔχει παραλάβει ἀπὸ ἄλλους, ἀλλὰ ὁ ἴδιος τὰ εἶδε καὶ τὰ ἤκουσε. Διότι, λέγει, ἐὰν ἐδέχθης τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Χριστόν, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ δεχθῇς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τοὺς Ἀποστόλους.

Τί λοιπόν; Εἶναι μόνον ἱστορία καὶ ὁ λόγος στερεῖται τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Καθόλου. Πῶς; Διότι, ἐκεῖνα τὰ ὅποια παρέδωσαν εἰς αὐτὸν οἱ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν γενόμενοι αὐτόπται μάρτυρες καὶ ὑπηρέται τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἦσαν.

Καὶ διὰ τὴν δὲν εἶπεν, ὅτι «καθὼς παρέδωκαν ἡμῖν οἱ Πνεύματος ἅγιου καταξιωθέντες, ἀλλ' οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται γενόμενοι»; Διότι τοῦτο ἰδιαιτέρως ὁδηγεῖ εἰς τὴν πίστιν, ἢ μάθησιν παρὰ αὐτοπτῶν μαρτύρων ἐκεῖνο δὲ θὰ ἐφαίνετο καὶ ἀλαζονεία καὶ ἐγκωμῆς εἰς τοὺς ἀσκήτους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης οὕτως ἔλεγεν: «Ἐγὼ ἔχω ἰδῆ καὶ ἔχω φανερώσει ὅτι οὗτος εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»¹⁶. Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ τοιοῦτοτρόπως συνομιλεῖ μὲ τὸν Νικόδημον, ποῦ εἶναι περισσότερον θαυμάσιος διὰ τὴν πίστιν: «Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον γνωρίζομεν λέγομεν, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔχομεν ἰδῆ μαρτυροῦμεν, ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς δέχεται τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν»¹⁷. Καὶ πάλιν δεικνύων ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ πρὸς φανέρωσιν εἰς τὸν κόσμον, ποῦ τὰ ἔχουν ἰδῆ, ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς: «Καὶ σὺς διδότε μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ, διότι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ»¹⁸. Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι εἰς πολλὰ σημεῖα τοιοῦτοτρόπως ἐκφράζονται: «Καὶ ἡμεῖς εἰμεθα αὐτόπται καὶ αὐτήκοι μάρτυρες τῶν λόγων τούτων, καὶ αὐτὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ποῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ὅσους τὸν ὁρακοῦσαν, μαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν τοῦ κηρύ-

15. Λουκ. 1, 2.

16. Ἰωάν. 1, 34.

17. Ἰωάν. 3, 11.

18. Ἰωάν. 15, 27.

γματός μας μὲ τὰ θαύματα καὶ τὰ χαρίσματα του»¹⁹. Καὶ μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Πέτρος, θεθαυὼν τὴν ἀνάστασιν, ἔλεγεν: «Ἡμεῖς οἱ ὅποιοι συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν μετ' αὐτοῦ»²⁰. Διότι ταχύτερον ἐδέχοντο τὴν μαρτυρίαν παρὰ τῶν συγγενῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ τότε, καθ' ὁλοκληρίαν δὲν εἶχον μάθει τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης, κατὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου του, ἔλεγεν, ὅτι ὁ ἴδιος εἶδε, ὅταν ἐβίβασκε περὶ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ὕδατος, χρησιμοποιοῦσας εἰς αὐτοὺς ἀπὸ μεγίστης μαρτυρίας τὴν δρασιν, καίτοι τὰ προσερχόμενα παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἀκριθέστερα τῆς δράσεως, ἀλλ' οὐ παρὰ τῶν ἀπίστων.

Τὸ γεγονός δὲ ὅτι ὁ Λουκᾶς μετεῖχε τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι φανερόν ἐκ πολλῶν σημείων, καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα ποῦ γίνονται τώρα, καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι καὶ οἱ συνήθεις ἄνθρωποι τότε μετελάμβανον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παύλου, (διότι, λέγει, τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ ἔκπαινος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ)²¹, καὶ ἀπὸ τὴν ψήφον κατὰ τὴν χειροτονίαν του διότι ἀφοῦ εἶπε τοῦτο, προσέθεσε: «Ἀλλὰ καὶ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν ὡς συνοδοιπόρος καὶ συνεργάτης ἡμῶν διὰ τῆς χάριτος ταύτης τὴν ὁποίαν ὑπηρετοῦμεν»²².

γ'. Καὶ πρόσθετε τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ διότι δὲν λέγει: «Τὸ μὲν πρῶτον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον εὐηγγελισάμην, ἀλλὰ «τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποησάμην», νομίζων ὅτι ἡ ὀνομασία τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι μεγαλύτερα τοῦ ἑαυτοῦ του, καίτοι θεαίως ὁ Ἀπόστολος ἀπὸ τότε στολίζει αὐτὸν λέγων: «Τοῦ ὁποίου ἀνήκει ὁ ἔκπαινος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ»²³. Ἀλλὰ μετριάσει καὶ λέγει: «Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποησάμην, περὶ πάντων, ὃ Θεόφιλε, ὃν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν». Ὅχι ἀπλῶς περὶ πάντων, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, διότι μέχρι τῆς ἡμέρας, λέγει, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνελήφθη.

19. Πράξ. 5, 32.

20. Πράξ. 10, 41.

21. Β' Κορινθ. 8, 18.

22. Β' Κορινθ. 8, 18.

23. Β' Κορινθ. 8, 18.

Καὶ μάλιστα ὁ Ἰωάννης δεικνύει, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ἅλα νὰ τὰ γράψῃ, διότι θελῶν νὰ δηλώσῃ τοῦτο ἀφοῦ εἶπε «τὰ ὅποια ἐὰν ἐγράφοντο ἔν πρὸς ἔν, νομίζω ὅτι οὐτε δλόκληρος ὁ κόσμος δὲν θὰ ἔχωρει»²⁴, προσθέτει: «Τὰ γραφόμενα διέβλῃ»²⁵. Πῶς λοιπόν, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις, ὅστος λέγει περὶ πάντων; Ὅμως δὲν εἶπε: «Πάντα», ἀλλὰ «περὶ πάντων» καὶ διὰ νὰ εἰπωμεν περιληπτικῶς καὶ δι' ὀλίγων: περὶ πάντων ὁμιλεῖ τῶν κυρίων καὶ κατεπειγόντων. Ἐπειτα ἐξηγεῖ καὶ περὶ πολλῶν πάντων. «Ὡν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν», ὑπονοῶν τὰ θαύματα καὶ τὰς διδασκαλίας. Ὅχι μόνον δὲ αὐτὰ, ἀλλ' ὅτι καὶ πράττειν ἐδιδάσκων. Πρόσεξε δὲ τὴν φιλόνητον αὐτοῦ καὶ ἀποστολικὴν διάθεσιν, ἃν καὶ χάριν ἑνός, θηλασθὴ χάριν τοῦ Θεοφίλου, ἔγραψε, ἐν τούτοις τοσούτον ἤθελε νὰ ἀκριβολογῇ, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ γράψῃ δλόκληρον Εὐαγγέλιον: «διότι διὰ νὰ γνωρίσῃς, λέγει, τὴν σαφηνείαν καὶ ἀκρίθειαν τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους ἐδίδαχθης προφορικῶς»²⁶. Ἀλλ' ὥστε ἤκουσε τὸν Χριστὸν ποὺ ἔλεγε: «Οὐκ ἔστι θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ἵνα ἀπόληται εἰς τῶν μικρῶν τούτων»²⁷.

Καὶ διὰτὶ δὲν συνέγραψεν ἐν θύβλῳ, στέλλων πρὸς τὸν Θεόφιλον ποὺ εἶναι ἕνας, ἀλλὰ διήρπασεν εἰς δύο ὑποθέσεις: Χάριν σαφηνείας καὶ διὰ νὰ ἀναπαύσῃ τὸν ἀκροατὴν ἐξ ἄλλου καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν αἱ πραγματεῖαι εἶναι διηρημέναι.

Πρόσεξε δὲ ὅτι τοὺς λόγους τοῦ ὁ Χριστὸς τοὺς ἔκαμνε ἀξιοπίστους διὰ τῶν ἔργων. Περί πρᾶότητος συνέδουλε καὶ ἔλεγε: «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρὸς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»²⁸. Ἐδίδασκε νὰ εἴμεθα ἀκτῆμοι, καὶ τοῦτο ἐδείκνυε διὰ τῶν ἔργων: «ὁ γὰρ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει πρὸς τὴν κεφαλὴν κλίνῃ»²⁹, λέγει. Πάλιν προέτρεπε νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ἐχθρούς: ἐδίδαξε τοῦτο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, εὐχόμενος ὑπὲρ τῶν σταυρουμένων. Ἐλε-

24. Ἰωάν. 21, 25.

25. Ἰωάν. 21, 25.

26. Λουκ. 1, 4.

27. Ματθ. 13, 14.

28. Ματθ. 11, 29.

29. Ματθ. 8, 20.

γε: «Εἰς ἐκεῖνον ποὺ θέλει νὰ σὲ οδηγήσῃ εἰς τὰ δικαστήρια, διὰ νὰ σοῦ πάρῃ τὸ ὁποκάμισον, ἀφῆσέ του καὶ τὸ ἐπαινώφορό σου»³⁰, καὶ ἐκεῖνος ὅχι μόνον τὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα ἔδωκε. Τοιοῦτοτρόπως προέτρεπε καὶ τοὺς μαθητὰς νὰ πράττουν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε: «Καθὼς ἔχετε ἡμᾶς παρόδειγμα»³¹, διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε ψυχρότερον ἀπὸ τὸν διδάσκαλον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος διδάσκει μόνον μὲ λόγους: διότι τοῦτο εἶναι ἴδιον ὅχι διδασκάλου, ἀλλὰ ὑποκριτοῦ. Διὰ τοῦτο οἱ Ἀπόστολοι πρῶτον διὰ τῆς ζωῆς τῶν ἐδιδάσκων, καὶ ἔπειτα διὰ τῶν λόγων, μᾶλλον δὲ οὐδὲ κἂν ἐχρηάζοντο τοὺς λόγους αὐτοί, ἀφοῦ τὰ ἔργα ἐφάναιζον. Δὲν θὰ ἦτο δὲ λάθος, ἐὰν καὶ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ τὸ νομίζαμε πρᾶξιν: διότι μὲ τὸ πάθος τοῦ ἔκαμε τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν ἐκεῖνο ἔργον, θηλασθὴ τὴν κατάλυσιν τοῦ θανάτου καὶ τὰ ὑπάλοιπα πάντα.

Ἀχρι ἥς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς Ἀποστόλοις διὰ Πνεύματος ἁγίου, οὗς ἐξελέξατο, ἀνελήθη. «Διὰ Πνεύματος ἐντειλάμενος», τούτεστι «Πνευματικὸς πρὸς αὐτοὺς ἀφοῦ εἶπε λόγους, οὐδένα ἀνθρώπινον». Ἡ τοῦτο λέγον εἶναι δυνατόν νὰ εἰπωμεν, ἢ ὅτι διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔδωκεν ἐντολὰς εἰς αὐτούς. Βλέπεις μὲ πόσῃ ταπεινώσει προσέτι διδάσκει περὶ αὐτοῦ, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, λέγων: «Ἐὰν δὲ ἐγὼ μὲ τὴν βοηθειαν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἀπομακρύνω τὰ βαιμόνια»³². Διότι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἁγίον ἐνήργει εἰς ἐκεῖνον τὸν ναὸν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος τοῦ Ἰησοῦ. Ποίας δὲ ἐντολὰς ἔδωκε; «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλαμιν ὑμῖν»³³. Μέγα τὸν Ἀποστόλων τὸ ἐγκώμιον, ὅταν τοιαῦτα εἶναι ἐμπιστευμένοι, (τῆς οἰκουμένης ἑννοῶ τὴν σωτηρίαν), ὅταν οἱ λόγοι εἶναι πλήρεις Πνεύματος ἁγίου, τὸ ὅποιον ἀναμφιβόλως καὶ ὑπονοῶν εἶπε τὸ «διὰ Πνεύματος ἁγίου», τούτεστι «καὶ τὰ λό-

30. Ματθ. 5, 40.

31. Φίλιπ. 3, 17.

32. Ματθ. 12, 28.

33. Ματθ. 28, 19-20.

για τα όποια ἐγὼ σὰς διδάσκω εἶναι Πνεῦμα Θεοῦ»³⁴ Τοῦτο δὲ παρέχει τὴν θεωσιώτητα, ὅτι, ὁδηγῶν εἰς τὴν ἐξῆς τὴν ἀκροατὴν εἰς ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσῃ τὰς ἐντολάς, καὶ ποῦν τοὺς Ἀποστόλους ἀξιολοστοὺς διὰ διηλαθὴ πρόκειται νὰ διδάσκουν τὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀσφαλῶς θὰ διδάσκουν καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ «Εὐτελομένης λοιπὸν, λέγει, ἀναλήφθη». Δὲν εἶπεν «Ἀνέβη» ἔπειθ' ἀκόμη ὡς περὶ ἀνθρώπου διδάσκει «Ἀρα καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς, ἅλλα ἅπαντα τὸν χρόνον, ταῦτον (τὸν μεταξύ ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως) οὐδαίς εἶπεν εἰς ἡμᾶς μετὰ ἀκριθείας. Ἀλλὰ ἐμμένει μὲν εἰς αὐτὸν περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὁ Ἰωάννης καὶ οὗτος ὅλα δὲ μετὰ σαφήνειας οὐδαίς τὰ ἐξεθέσει (ὅτι πρὸς ἕτερον πρῶγμα ἐσπευδοῖ) ἐμάθεμεν δὲ ταῦτα διὰ τῶν Ἀποστόλων, διότι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἤκουσαν, ἐκεῖνα εἶπον «Εἰς τοὺς ὅπου οὐς καὶ παρουσίᾳς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ζῶντα». Ἀφοῦ ὠμίλησε προηγουμένως περὶ τῆς ἀναλήψεως, τῶρα λέγει καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως. Διότι ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι «ἀναλήφθη» διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι τῇ θεοθεσίᾳ ἄλλων ἔχει ἀναλήφθῃ, προσέθεσεν «Εἰς τοὺς ὅπου οὐς καὶ παρουσίᾳς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ζῶντα» διότι ἐπὶ εἰς τὸ μεγαλύτερον παρουσίᾳς τὸν ἑαυτὸν τοῦ πολὺ περισσώτερον εἰς τὸ μικρότερον.

δ' Εἶδες πῶς κατὰ τρόπον ἀπαραιτήτως σπερὶ προσέειπα μεγάλα ταῦτα δόγματα, «Δ' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπιτανόμενος αὐτῷ» δηλαδὴ ἔχει ὅπως ἀκριθῶς πρὸ τῆς ἀναστάσεως, ποῦ ἦτο πάντοτε μαζί (τῶν ὁμοίως καὶ τότε ὅτι πρόσκεινεν) Δὲν εἶπε «Τεσσαράκοντα ἡμέρας» ἀλλὰ «δ' ἡμερῶν τεσσαράκοντα» ὅτι ἐμφανίζετο καὶ ἀπῆρχετο πταμένος πάλιν. Ἦ συνέβαινε λοιπὸν, Ἀνέμωμε αὐτῶν τὰς διανοίας καὶ δὲν ἐπέτρεπε πλεονεξίαν νὰ συμπεριφέρωνται πρὸς αὐτὸν ὅπως ἀκριθῶς καὶ προηγουμένως. Καὶ δὲν ἔκαμνε μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο μετὰ ἀκριθείας ἡτοίμαζε, καὶ τὴν θεοσιώσιν τῆς ἀναστάσεως, καὶ τὴν πίστιν διὰ συλλεγεσθαι εἶναι σπουδαιότερος ἀπὸ ἁπλοῦν ἀνθρώπων ἐν καὶ θεοσιώσιν ταῦτα ἦσαν ἀντίθετα (διότι διὰ τὴν θεοσιώσιν μὲν τῆς ἀναστάσεως πολλὰ ἀνθρώπων ἐπύρεται νὰ γι-

ναι, δὲ τὸ ἕτερον ὁμῶς οὐδὲν) ἀλλ' ὁμῶς καὶ τὰ δύο ἐγὼ καὶ εἰς τὸν κατάλληλον χρόνον.

Διὰ τὴν δὲ ἔχ. εἰς ὅλους, ἀλλὰ εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἐφάνη. Ἐπειδὴ θὰ ἐφανέτο ὡς φάντασμα εἰς τοὺς πολλοὺς οἱ ὅπου οὐδὲν ἐγνώριζον τὸ ἀπόρητον τοῦ μυστηρίου διότι ἔσαν καὶ αὐτοὶ οἱ μωθηταὶ ἡπιοῦντες εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐταράσσοντο καὶ ἔχρησθησαν νὰ τὸν ψαύσιν διὰ τῆς χερός, καὶ νὰ παρακαθίσουν εἰς τράπεζαν μαζί, τοι τε ἦτο φυσικὸν νὰ χρεασθοῦν οἱ πολλοί, Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἔχ. τῶν θαυμάτων κάμνε ἀναμνηθῆναι τῇ ἀπόδεξι. τῆς ἀναστάσεως, ὥστε ἔχ. μόνον εἰς τοὺς τότε ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς μετέπειτα νὰ γίνῃ φανερά ἡ ἀνάστασις διότι αὐτὸ τὸ ὅπου εἰς ἐκεῖνο εἰς τῆς ὁράσεως τῶν θαυμάτων, τοῦτο, ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ εἰς ὅλους ὑπερὸν ἔκ. τῆς πίστεως.

Διὰ τοῦτο ἐπομένως καὶ διὰ τοὺς ἀπίστους ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης συμπεραίνουμεν καὶ λεγόμεν, ἐάν δὲν ἀνέστη, ἀλλὰ μένει νεκρὸς, πᾶς ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ οἱ Ἀπόστολοι ἔκαμον θαύματα, ἀλλὰ μήπως δὲν ἔκαμον θαύματα, Πῶς λοιπὸν τότε ἐσχηματίσθη τὸ βῆμας ἡμῶν. Διότι δὲν θὰ ἀνισταθῶν πλεονεξίαν καὶ πρὸς τοῦτο, οὐτε θὰ πολεμήσων πρὸς τὰ ὁρώμενα. Ὡστε, ὅταν ἰσχυρίζωνται ἐπὶ δὲν ἐγὼ νὰν θαύματα, περισσώτερον τοὺς ἑαυτοὺς τῶν κατὰ σῶνουν διότι, τοῦτο εἶναι τὸ μέγιστον θαῦμα ἢ προσέλεισιν ἀνεύθυνται τῶν οἰκουμένης ὁλοκλήρου, ἥτις προσήλκυσθη ὑπὸ δώδεκα πτωχῶν καὶ ἀγραμμάτων ἀνθρώπων διότι οἱ ἀλλεῖς ἐνέκησαν οὐτε διὰ τοῦ πλουτοῦ τῶν χρημάτων οὐτε διὰ τῆς σοφίας τῶν λόγων, οὐδὲ δι' ἄλλου τινὸς τοιοῦτου ὥστε καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλουν θὰ ὁμολογήσων, ὅτι ὑπάρχει, εἰς αὐτοὺς θεία δύναμις ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἀνθρώπινῃ δυνάμει νὰ κατορθώσῃ ποτὲ τὰ αὐτά.

Διὰ τοῦτο πρῶτα, καὶ αὐτὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔμεινε μετὰ τὴν ἀνάστασιν διὰ τοῦ μακροῦ χρόνου παρέχων ἔλεγχον τῆς ἰδίας τοῦ παρουσίας, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι αὐτὸ τοῦ φλέπου εἶναι φάντασμα. Καὶ δὲν ἠρκεσθῇ μόνον εἰς αὐτά, ἀλλὰ καὶ τράπεζαν προσέθετε. Πρῶτα τὸ ὅπου οἱ λοιπὸν καὶ συνεγίζων λέγει «Καὶ συναναστρέφόμενος καὶ συντρώγων μετ' αὐτῶν». Τοῦτο δὲ πάντοτε καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι, ἐχρησιμοποιοῦν ὡς ἀπόδεξι. τῆς ἀναστάσεως, λέγον

τες «Οἷνες συνεφάγομεν καὶ συνεπίωμεν μετ' αὐ-
τοῦ»³⁵

Ὁ δὲ ἐπὶ οὗτον ἐνεφανίζετο, φανερώνει δι' ἐκε-
νὸν τῶν ὁποίων προσέθεσε λέγειν· «Ὑποταγόμενος αὐ-
τοῖς, καὶ λέγων τα περὶ τῆς θασιλείας τοῦ Θεοῦ». Ἐ-
πειδὴ δὲ καὶ κεκοιτικώτερες ἦσαν καὶ τεταραγμένοι με-
τὰ ἡδὴ λαθόντα χώραν, καὶ πρὸς μεγάλους ἀγῶνας
ἐπρόκειτο εἰς τὸ μέλλον νὰ ἐξέλθουν ἀναζωογονοῦν
αὐτοὺς μετὰ τοὺς λόγους περὶ τῶν μελλόντων «παρήγγε-
λεν ἀπὸ Ἱερουσαλὺμ μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμέ-
νε· τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς». Πρῶτον αὐτοὺς εἰς
τὴν Γαλιλαίαν ἐξηγάγε, πεφοβισμένους ἀκόμῃ καὶ τρέ-
μοντας, ὥστε μετὰ ἀφορίας νὰ ἀκούσουν τὰ διδασκα-
μένα· ἔπειτα ἀφοῖς ἤκουσαν καὶ τεσσαράκοντα ἡμέ-
ρας ἐξήσαν μαζί του «παρήγγειλεν ἀπὸ Ἱερουσαλὺμ
μὴ χωρίζεσθαι». Ἦ. λοιπόν, «Ὅπως ἀκριβῶς δι-
λογος στρατιώτας, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ ἐμπέσουν εἰς πλῆ-
θος ἐχθρῶν, οὐδεὶς ἀφήνει νὰ ἐξέλθουν πρὶν ἀπλῶσθαι,
οὐδὲ ἵππους νὰ περάσουν τὴν ἀφετηρίαν πρὶν ἀναβῇ
ἐπ' αὐτοῖς ὁ ἱππεὺς, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ αὐτοὺς
δὲν ἀφήνει νὰ ἐξέλθουν εἰς τὴν μάχην πρὸ τῆς καθόδου
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νὰ μὴ καταβληθῶν καὶ
κυριευθῶν εὐκόλως ἀπὸ τοὺς πολλοὺς Ὅχι μόνον δὲ
διὰ τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι, ποὺ ἐ-
πρόκειτο νὰ πιστευσουν εἰς τὰ Ἱερουσαλὺμ. Καὶ πρὸς
τοῦτο ἔτι πάλιν διὰ νὰ μὴ κατηγοροῦν μερικοὶ ὅτι, ἀφοῦ
ἀφησαν τοὺς γνωστούς τῶν Ἱερουσαλὺμ, εἰς τοὺς ἑξ-
έτους ἦλθαν νὰ κάμουν τοὺς σπουδαίους, ἐξ αἰτίας αὐ-
τοῦ πρὸς τοὺς ἰδίους ἐκεῖνους ποὺ εἶχαν φονεύσει τὸν
Ἰησοῦν προσφέρουν τὰς ἀποδείξεις τῆς ἀναστάσεως,
πρὸς τοὺς ἰδίους ἐκεῖνους ποὺ εἶχαν σταυρώσει, ποὺ εἶ-
χον θάψει εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν πόλιν, εἰς τὴν ὅπου ἐ-
τολήθη τὸ παρανοήμον πρᾶγμα, ὥστε νὰ ἀποστομα-
θῶν καὶ πάντες οἱ ἐκτὸς τῶν Ἱερουσαλὺμ προσερχο-
μενοι, ὅτι ὅταν οἱ ἰδιοὶ ποὺ εἶχον πρωτοστατήσῃ, εἰς
τὴν σταυρῶσιν φαίνονται καὶ ὅτι ἔχουν πιστευσῇ, εἶ-
ναι προφανές, ὅτι καὶ ὁ σταυρὸς καὶ ἡ παρανομία τοῦ
τολήματος ἀπεκαλύπτετο, καὶ παλλή ἦτο ἡ ἀπόδει-
ξις τῆς ἀναστάσεως.

³⁵ Πρὸς 10 41

«Ἐπειτα δ' αὖ νὰ μὴ λέγουν οἱ μαθηταί, «Πῶς λοι-
πὸν θὰ βυθισθῶμεν νὰ μένωμε μετὰς ἀνθρώπων στυ-
γερῶν καὶ φονέων καὶ τόσων πολλῶν, ἐνῷ ἡμεῖς εἴμε-
θα ὀλιγοὶ καὶ εὐτελεῖς» κυττάξῃ πῶς λυεῖ τὴν ἀγῶν-
αν εἰπὼν· «Ἀλλὰ περιμένε· τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πα-
τρὸς, διὰ τὴν ὅπου·αν μὲ ἤκούσατε νὰ σᾶς ἐμὲλῃ. Καὶ
τότε ἤκουσαν, δυνατοὶ νὰ ἐρωτήσῃ τις· Ὅταν εἴλεγε·
«Συμφέρε, ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω ἐάν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀ-
πέλθω, ὁ Παρακλητὸς οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς»³⁶. Καὶ
πάλιν· «Θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα καὶ ὅλλοι Πα-
ράκλητον πέμψω, ὑμῖν ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν»³⁷.

Ἐ. Καὶ διὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν κατέφθασεν,
ἐνῷ ὁ Χριστὸς ἦτο παρὼν ἢ τουλάχιστον εὐθὺς ὅταν
ἀπῆλθε, ἀλλ' αὐτὸς μὲν τὴν τεσσαράκοντὴν ἡμέραν ἀ-
νεληφθὲ ἐκεῖνο δὲ ἦλθεν ὅταν συνεπληρώτο ἡ ἡμέρα
τῆς Πεντηκοστῆς. Καὶ πῶς ἀφοῦ ἀκόμῃ δὲν εἶχεν ἐλ-
θεῖ, εἶλεγε «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον»³⁸. Διὰ νὰ κατα-
στήσῃ αὐτοὺς δεκτικούς καὶ ἀντέχοντας διὰ τὴν ὑποδο-
χὴν διότι ἐάν ὁ Δαυὶδ εἶται ἐπρόκειτο νὰ ἰδῇ ἀγγε-
λὸν ἐξῆρται συγγνώμην³⁹ πολὺ περισσότερον οὕτου, οἱ
ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ δεχθῶν τοσαύτην χάριν. Ἦ τοῦ-
το λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν ἢ ὅτι ἔχε παροι-
αίασε ἐκεῖνο ποὺ θὰ συνέβαινε· εἰς τὸ μέλλον ὡς ἦδη
γεγονός, ὅπως πρὶν εἶπεν λέγει· «Πατεῖτε ἐπ' αὐτῶν ὀφει-
ων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ»⁴⁰.

Διὰ τὸ δὲ δὲν εἶχε παρειρεθῇ εὐθὺς τότε, Διότι, ἔ-
πρεπε νὰ ἐπιθυμήσῃ τὸ πρᾶγμα καὶ οὕτω νὰ δεχθῶν
τὴν χάριν. Διὰ τοῦτο, ὅτι αὐτὸς ἀπῆλθεν ὑπέρμαχος, τὸ-
τε ἐκεῖνο ἦλθεν. Διὸ ἐάν ἤρχετο ἐνῷ ἐκεῖνος ἦτο πα-
ρὼν, δὲν θὰ ἀνέμενον μετὰ τοσαύτης προσδοκίας. Διὰ
τοῦτο δὲν ἔρχεται εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ, ἀλ-
λὰ μετὰ ὅκτω ἡ ἑννέα ἡμέρας. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ-
μεῖς, τότε ἰδιαίτερος διεγερόμεθα πρὸς τὸν Θεόν, ὅ-
ταν εὐρεθῶμεν εἰς ἀνάγκην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης,
τότε κυρῶς στέλλει τοὺς μαθητάς πρὸς τὸν Χριστόν,

³⁶ Ἰωάν 16 7
³⁷ Ἰωάν 14 16
³⁸ Ἰωάν 20 22
³⁹ Δαν 9 17
⁴⁰ Λουκ 10 19

ὅτε ἐπρόκειτο νὰ χρειασθοῦν τὸν Ἰησοῦν, τότε δηλαδὴ ποὺ ὁ ὢσιος εὐρίσκειτο ἐς τὴν φυλακὴν. Κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ἔπρεπε νὰ παρουσασθῇ εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ φύσιν ἡμῶν, καὶ νὰ ἔχη τελειωθῇ ἡ συμφιλίωσις ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τότε νὰ ἔλθῃ τὸ "Ἁγ.ον Πνεῦμα, καὶ καθαρὰν νὰ ἀπολαύσῃ τὴν εὐχαρίστησιν διότι ἔστι παρὸν τὸ "Ἁγ.ον Πνεῦμα καὶ ὁ μὲν Ἰησοῦς ἀπὸρρητο, ὁ δὲ Παράκλητος παρέμενε, δὲν θὰ ἦσαν τοσαῦτα τὰ ἀγαθὰ τῆς παρηγορίας διότι παρὰ πολὺ δυσκόλως ἠδύναντο νὰ ἀποχωρῶσιν ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε παρηγορῶν αὐτοὺς «Συμφέρε, ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω»⁴¹. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναμείνει τὰς ἡμέρας τὰς μετὰ τὴν Ἀναλήψεως καὶ Πεντηκοστής, ἵνα, ἀφοῦ ὀλίγοι στενωχωρηθοῦν, καὶ εἰς ἀνάγκην, ὅπως προεῖπον, εὐρεθοῦν, νὰ καρπωθῶν δολόκληρον καὶ καθαρὰν τὴν ἀπόλαυσιν.

Ἐὰν δὲ ἦτο ἁγιώτερον τὸ Πνεῦμα δὲν θὰ ἦτο ἀρκετὴ ἡ παρηγορία. Πῶς δὲ καὶ ἔλεγε «Συμφέρε, ὑμῖν»⁴². Διὰ τοῦτο τὰ σπουδαιότερα τῆς διδασκαλίας τὰ ἔχει φυλάξει, διὰ τὸ "Ἁγ.ον Πνεῦμα, ὥστε νὰ μὴ τὸ θεωρήσῃ μικρότερον. Πρόσεξε δὲ πόσο μεγάλην ἀνάγκην προσεθίκεν εἰς αὐτοὺς νὰ εὐρισκῶνται εἰς ἐροσὸν διὰ τῆς ὑποσχέσεως ὅτι ἐκεῖ θὰ παρῶσθῃ τὸ "Ἁγ.ον Πνεῦμα. Διότι πάλιν δια νὰ μὴ φύγουν μετὰ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ μετὰ τὴν προσδοκίαν αὐτὴν, ὡς κάποιον θεσμόν, συγκρατεῖ θλίους αὐτοὺς ἐκεῖ.

Ἀφοῦ δὲ εἶπε «Περιμένετε τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς, διὰ τὴν ὁποῖα με ἠκούσατε νὰ εἶπὲ ὁ Πατήρ»⁴³. Διότι ὁ Ἰωάννης μὲν ἐδάπτει ἐν ὕδατι, ὁ μὲν δὲ βαπτισθεὶς ἐν Πνεύματι. Ἄγ.ον οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. Φανερώσει λοιπὸν τὴν μέσσην κατάστασιν μετὰ τὸν αὐτὸν καὶ τοῦ Ἰωάννου, ὅχι πλέον ὅπως

πρὸ τούτου κατὰ τρόπον ἀνεσκαλισμένοι (βλ. πρὸς πολλὰ ἀνεσκαίσε τὸν λόγον εἶναι ἔλεγε). «Ὁ δὲ μὲν κρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μεγαλύτερος αὐτοῦ εἶναι»⁴⁴. Ἀλλὰ τώρα φανερώτερον. «Ὁ Ἰωάννης, λέγει, ἐδάπτει ἐν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθεσθε ἐν Πνεύματι. Ἄγ.ον δὲν χρησιμοποιοῦ πλέον τὴν μαρτυρίαν, ἀλλὰ ἐνθυμεῖται τὸ πρόσωπον μόνον, προτρέπων εἰς μνήμην τῶν παρ' αὐτοῦ λεχθέντων καὶ ἀποδεικνύει αὐτοὺς, ὅτι εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μεγαλύτεροι τοῦ Ἰωάννου ἀφοῦ θεοδωρῶς ἐν Πνεύματι ἐπρόκειτο καὶ αὐτοὶ νὰ βαπτίζωσι.

Καὶ οὕτως εἶπε «Ὑμεῖς δὲ ἐγὼ βαπτίζω ἐν Πνεύματι. Ἄγ.ον δὲν ἐβαπτισθεσθε, διδασκῶν ἡμᾶς νὰ εἰμεθα ταπεινοί. Διότι τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς ἦτο ὁ βαπτίζων, κατέστη φανερόν εἰς τὸ ἐξῆς ὅσο τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου, ποὺ εἶπε, ὅτι «αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἁγ.ῳ καὶ πυρὶ»⁴⁵. διὰ τοῦτο καὶ μόνον τὸν Ἰωάννην ἐνεθυμήθη.

Τὰ μὲν Εὐαγγέλια λοιπὸν εἶναι μία ἱστορία ἐκείνων ποὺ ὁ Χριστὸς ἐπράξε καὶ εἶπεν, αἱ δὲ Πράξεις εἶναι ἱστορία ἐκείνων ποὺ ἐπράξε καὶ εἶπεν ὁ ἕτερος Παράκλητος. Ὅμως καὶ τότε πολλὰ καὶ αὐτὸς ἐπράττει, ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ σημερὸν ὁ Χριστὸς ἐνεργεῖ, το αὐτοτρόπως καὶ τότε ἀλλὰ τότε μὲν διὰ τοῦ νοοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ, τώρα δὲ διὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τότε μὲν εἰς παρθενικὴν ἦλθε μήτρας καὶ διέπλεσε τοιοῦτοτρόπως νὰν δι' ἑαυτὸν τὸ ἅγιόν του σῶμα, τώρα δὲ εἰς μάχας ἦλθεν ὁποστωλικῶς καὶ τότε μὲν τὸ "Ἁγ.ον Πνεῦμα ἦλθεν ἐν ἑδρῇ, περισσότερᾳ, τώρα δὲ ἐν εἰδρῇ, πυρὸς. Τί σημαίνει τοῦτο. Ἐκεῖ μὲν τὸ πρᾶσι δηλῶν, ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ τρυφερὸν καὶ τὴν κρίσιν δὲ εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν ἐνθυμεῖται βλ. ὅτι εἶπεν ἔπρεπε νὰ συγχωρήσῃ ἁμαρτήματα, πολλὰν πράσσειται ἔχοντες, καὶ ἐπὶ δὲ ἐτύχουμεν τῆς δωρεᾶς εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι καὶ κρῖναι καὶ ἐξομολογῶν. Πῶς δὲ «βαπτισθεσθε», λέγει, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ὕδωρ εἰς τὸ ὑπερῶν. Διότι τὸ κυρ ὅτερον τὸ Πνεῦμα εἶναι, διὰ τοῦ ὁποῦ, καὶ

41. Ἐνταῦθα πρῶτον νὰ ἐννοήσῃ ἡ θεωρία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ προσὸς ἡ ὁποῖα συνετέλεσθαι διὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἡ ὁποῖα ἀνθρωπίνη φύσις τελευτήσῃ πλέον διὰ τῆς ἀναλήψεως ἐκείνης ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς. ἡ θεωρία δὲ οὕτω νοεῖται ὡς θεωρία καὶ τῆς δικῆς μας φύσεως ἡ ὁποῖα θὰ συνετελεσθῇ κατὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν ἀφοῦ ὁλοκληρωθῇ αὐτὰς ἦτο καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ.

42. Ἰωάν. 16, 7.

43. Ἰωάν. 16, 7.

44. Ματθ. 11, 11.

45. Λουκ. 3, 16.

τὸ ὕδωρ ἐνεργεῖ; ὅπως ἀκριβῶς θεοαίως καὶ αὐτὰς λέγεται. ὅτι ἔχει χρυσήν, οὐδὲν ἢ χρυσάμενος δι' ἐλαίου, ἀλλὰ Πνεῦμα δεξαμένος· ἀλλ' ὥστε καὶ αὐτοὺς θαπτιζομένους δι' ὕδατος εἶναι, δυνατόν νά εὕρῃς, καί εἰς διαφόρους καιρούς. Ἀλλ' εἰς ἡμᾶς μὲν καὶ τὰ δύο τελούνται εἰς ἓν, τότε δὲ κεχωρισμένως. Διότι, εἰς τὴν ἀρχὴν ἐθαπτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου καὶ μὴ ἀπορήσης. Διότι ἐὰν πόρνα καὶ τελῶνα πρὸς τὸ θάπτισμα ἐκείνο ἐπορευόντο πολὺ περ σφόδτερον ἐκείνο, ποῦ ἐπρόκειτο κατόπιν νά θαπτῇσθαι ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἔπειτα διὰ νὰ μὴ λέγουν, ὅτι «τὸ πρᾶγμα πάντοτε εὐρίσκεται εἰς τὸ στάδιον τῶν ὑποσχέσεων», (διότι, καὶ πολλὰ ἤδη περὶ αὐτῶν διδάξαμε, αὐτοὶ νὰ νομίσουν, ὅτι τὸ Ἁγ. Πνεῦμα εἶναι, ἀπλῶς ἐνεργεῖ αὐτοὺς ὡς ὑπόστασιν, ἀποτρέπων αὐτοὺς ἀπὸ μιᾶς τοιαύτης ὑπόνοιαν· οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας, λέγε. Καὶ δὲν ἐφάνερωσε πότε ἀκριβῶς, διὰ νὰ εὐδοκῶνται, πάντοτε ἐν ἐργηγόρῃς, ἀλλ' εἶπε μὲν, ὅτι πλησίον θὰ εἶναι διὰ νὰ μὴ διαλυθῶν καὶ ἀποχωρήσουν, πότε δὲ ἀκριβῶς καθόλου δὲν ἐφάνερωσε διὰ νὰ εἶναι πάντοτε προσεκτικοί. Ὅχι δὲ μόνον με αὐτὸ αὐτοὺς θεοαἰώνει, με τὴν ταχύτητα τηλαυχίας τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ καὶ με τὴν φρόσιν. «Ἦν ἐπαγγελία διὰ τὴν ὁποίαν με ἠκούσατε νὰ σᾶς ὁμιλῶ». Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον λέγει, εἶναι τὸ ἐξῆς: «Ὅχι μόνον τώρα σᾶς εἶπον λέγει, ἀλλὰ καὶ ἥδη ὑπεσχέθη, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐξάπαντος θὰ πραγματοποιήσῃ». Διὰ τὸ λοιπὸν ἀπορεῖς, ἐὰν δὲν φανερώνῃ, τὴν ἡμέραν τῆς συντελείας, ἀφοῦ τοῦλόγιστον αὐτὴν, ἢ ὁποῖα τόσον πλησίον εὐρίσκειται, δὲν ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ; Καὶ μάλιστα εὐλόγως διὰ νὰ εὐδοκῶνται πάντα εἰς ἐργηγόρῃν καὶ εἰς προσδοκίαν καὶ μέμνησιν.

στ. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπολαύσῃς τῆς χάριτος, ὅταν δὲν εἶσαι προσεκτικός. Ἡ δὲν βλέπεις τί λέγει, καὶ ὁ Ἠλ. πρὸς τοὺς μαθητὴν, «Ἐάν τις με ἀναλαμβάνοντα ἔσται σοι οὕτως»⁴⁶· τοῦτέστι, «θὰ γίνῃ εἰς σέ τοῦτο, τὸ ὁποῖον ζητεῖς». Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ πανταχοῦ εἰς τοὺς προσερχομένους ἔλεγε «Πιστεύετε», Διότι ἐὰν δὲν προσεφεθῶμεν φιλικῶς πρὸς τὸ δίδμενον δὲν αἰσθανόμεθα πολὺ τὴν εὐεργεσίαν. Τὸ

ἴδιον συνέθη καὶ με τὸν Παῦλον, δὲν ἦλθεν ἀμέσως ἡ χάρις, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξύ παρήλαον τρεῖς ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ἦτο τυφλός, ὑπὸ τοῦ φόβου ἀποπλυνόμενος καὶ προπαρασκευαζόμενος. Διότι ὅπως ἀκριβῶς αἱ θαφεῖς τῆς πορφύρας, προηγουμένως με ἄλλα διαφόρα προετοιμάζουν τὸ δεχόμενον τὴν θαφὴν, ὥστε νὰ μὴ ἐξαλείφῃται εὐκόλως τὸ χρώμα τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω λοιπὸν καὶ ἐδῶ πρότεροι φροντίζουσιν καθιστᾶ τὴν ψυχὴν ὁ Θεός, καὶ τότε χορηγεῖ τὴν χάριν. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἔστε ἅνθρωποι ἀμέσως τὸ Ἁγ. Πνεῦμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν Πεντηκοστήν.

Ἐάν δὲ ἐρωτᾷ κάποιος, «Διατί καὶ ἡμεῖς δὲν θαπτίζομεν εἰς τὸν καθάρων τοῦτον»⁴⁷· ἐκεῖνο δυνάμεθα νὰ ἀπαντηρώμεν, ὅτι ἡ μὲν χάρις εἶναι ἡ ἴδια καὶ τότε καὶ τώρα, ἢ δὲ δύναιτο τώρα ἐξωψοῦται, προετοιμαζομένη διὰ τῆς νηστείας. Καὶ ὁ καιρὸς ὅμως τῆς Πεντηκοστῆς ἔχει μίαν ἐξήγησιν διὰ παράλογον. Ποία εἶναι αὕτη. Οἱ πατέρες ἐθεώρησαν, ὅτι τὸ θάπτισμα εἶναι ἀρκετὸς χαλινός ἐπιθυμίας πονηρίας καὶ μεγάλης διδασκαλίας διὰ τὴν σωφροσύνην ἀκόμῃ καὶ ἐν καθάρῳ ἀπολαύσεως. Ὅπως ἀκριβῶς συνανακαταφερόμενο, με αὐτὸν τὸν Χριστόν, καὶ κοινωνοῦντες ἐκ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, τίποτε δὲν πράττομεν κατὰ τὸν τρόπον ἀπλοῶν, ἀλλὰ ζῶμεν με νηστείας καὶ προσευχάς καὶ με σωφροσύνην πολλήν, διότι ἐὰν, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖός πρόκειται, νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν ἀρχὴν θεοποριστικοῦ τινὸς ἐπαγγέλματος, ἐτοιμάζῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁτιδήποτε ἀφορᾷ τὴν ζωὴν, καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ κάποιο ἀξίωμα καὶ χρήματα καταναλωτική, καὶ χρόνον θαπτανᾷ, καὶ ὑπομένη ἀναριθμήτους κόπους, τίνας θὰ εἰμεθα ἡμεῖς ἄλλοι, προσερχόμενοι μετὰ τοσαύ-

47. Ἡ ἐρώτησις ἀφορᾷ εἰς τοὺς βαπτιζομένους εἰς μεγάλην ἡλικίαν. ὁρᾷ καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην τοῦ Χριστοσυναισθητοῦ ὑπάρχον κατήχουσαν, τοὺς ὁποίους ὁ ἐρωτῶν θέλει νὰ βαπτίσωται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. ὅπως ἀκριβῶς πολλοὶ τῶν σημερινῶν Χριστιανῶν θέλουν νὰ μεταλαμβάνουν τὴν Μ. Πέμψην. Ἀλλ' εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἐκδορακτικὴ τοῦ ἐρωτῆτορος, ὅτι διὰ τὴν ἁρίστην προετοιμασίαν δὲν χρειάζεται νὰ παρατηρήσωμεν τοὺς καιροὺς καὶ τὰς ἐσθλὰς, ἀλλὰ τὴν προσωπικὴν ἡμῶν διάθεσιν (πρὸς ἐνδεκτικῶς καὶ ἄλλως πρὸς τοὺς ἀπολυμανομένους τῶν θείων συνέσεων). PG 49, 368-370. Ἐπίσης καὶ Ἄλφονς, εἰς τοὺς τὰς ἡμέρας πέντε νηστεύοντας κεφ. 5. PG 48, 882. Ἐπίσης καὶ εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν κατ' ἐπαρόκλησιν θὰ ἀναφερθῇ εἰς τὸ ἴδιον θέμα.

της ἀπερσισκεψίας καὶ ὀκνηρίας εἰς τὴν θαυσίλειαν τῶν οὐρανῶν, χωρὶς νὰ εἰμεθα πρόθυμοι διὰ προετοιμασίαν οὔτε πρὶν λάθωμεν τὸ θάπτισμα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν λήψιν ἀδιαφοροῦντες. Διότι διὰ τοῦτο μετὰ τὴν λήψιν τῆς χάριτος εἰμεθα ὀκνηροὶ καὶ ἀδιαφοροί, ἔπε δὴ πρὶν λάθωμεν δὲν εἴχομεν ἀγρυπνήσει ὥστε νὰ εἰμεθα ἔτοιμοι διὰ τοῦτο πολλοὶ μετὰ τὸ θάπτισμα ἀμέλως ἔπα νῆλθοι εἰς τὸν προηγουμένον ἔμετον, καὶ χειρότεροι ἔγινον, καὶ φοβερώτερον ἐπέσονται δι' ἐαυτοὺς τιμωρίαν, ἀπαλλαγέντες μὲν ἀπὸ τῶν προηγουμένων ἀμαρτημάτων, μὲ τὴν διαγωγὴν τῶν ὁμῶς αὐτὴν παραργίζαντες περισσότεροι τοῖς κρ.τῇν, διότι, ἐνῶ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τόσων μεγάλης νόσου, ἐν τούτῳ δὲν ἐσωφρονίσθησαν, ἀλλ' ἔπαθον ἐκεῖνο τὸ ὅποσον ἠτελεύτησαν εἰς τοὺς παραλυτικούς ὁ Χριστὸς, λέγων «Πρόσεξε, ἄθερατεύθης μὴ ἀμαρτάνε·ς πλέον διὰ νὰ μὴ σοὺ συμβῇ τίποτε χειρότερον»⁴⁸, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποσον προέλεγε περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι κινῶν ὅτι θὰ πάθουν τὰ ἀνεπανόρθωτα, ἀφοῦ εἰ ναι ἀγνωμονεῖς. «Ἐάν δὲν εἴχον εἴθε εἰς τὴν γῆν καὶ δὲν τοὺς εἴχον διδάξει, λέγει, δὲν θὰ εἴχον ἀμαρτίαν»⁴⁹.

«Ὡστε ὁ πλᾶ καὶ τετραπλᾶ ἀποθάνουσιν τὰ ἀμαρτήματα τοῦ ὁ ἀπρόφροντος ὕστερον. Πῶς, Διότι μετὰ τὴν τμῆν που μας κάμνει ὁ Θεὸς χορηγῶν εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν γινόμεθα ἀγνώμονες καὶ πονηροί. Καὶ διὰ τοῦτο καθόλου δὲν μᾶς βοηθεῖ εἰς τὴν συνέχειαν τὸ λουτρόν καὶ ἡ ἀφαιρὶς τῶν προηγουμένων ἀμαρτημάτων, ὥστε νὰ τῶν γινώμεν ἐπὶ κείας. Πρόσεχε δὲ περιέπεσε κάποιος εἰς ἀμαρτήματα φοβερὰ, ἢ φονεύσας, ἢ μοιχεύσας, ἢ κάτι ἄλλο φοβερώτερον διαπράξας καὶ ἀπηλλάγη διὰ τοῦ λουτροῦ τοῦ θάπτισματος ἀπὸ αὐτὰ διότι δὲν ὑπάρχει δὲν ὑπάρχει οὐδὲμα ἀμαρτία καὶ ἀσέβεια ἢ ὅποια δὲν ὑποχωρεῖ καὶ δὲν ἐξαλείφεται διὰ τῆς δωρεᾶς, διότι εἶναι θεϊκὴ ἡ χάρις. Πάλιν κάποιος ἐμοίχευσε καὶ ἐφάνησεν ἡ μὲν προηγουμένη μοιχεία ἀφέθη, καὶ ὁ φόνος ἐκεῖνος ἔχει συγχωρηθῇ καὶ δὲν ἀνακαλεῖται. («διότι δὲν ἀνακαλοῦνται τὰ χαρίσματα καὶ τὸ κάλεσμα τοῦ Θεοῦ»)⁵⁰ διὰ τὰ ἀμαρτήματα ὁμῶς τὰ δια-

πραχθέντα μετὰ τὸ θάπτισμα, τόσον πολὺ κατεδ κἀσθημεν ὥς νὰ εἴχον ἀνακληθῇ καὶ ἐμεῖνα, καὶ πολὺ χειρότερα, διότι δὲν εἶναι πλέον ἀπλοῦν τὸ ἀμαρτήμα, ἀλλὰ διπλοῦν καὶ τριπλοῦν. Ὅτι δὲ εἶναι μεγαλύτερα διὰ τὰ τοιαῦτα ἀμαρτήματα ἢ καταδίκη, ἀκούσων τί λέγει ὁ Παῦλος «Ἀφοῦ ἐάν ἀθετήσῃ κάποιος τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, χωρὶς νὰ τὸν λυποῦνται ἐνώπιον δύο ἢ τριῶν μαρτύρων καταδ κάζεται εἰς θάνατον, πόσον νομίζετε ὅτι θὰ τιμωρηθῇ περισσότερον ὁ καταπατήσας τὸν ὕψος τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ θεωρήσας τὸ αἷμα τῆς ἀσκήκης μετὰ τὸ ὅποσον ἡγιασθῇ ὥς κοινὸν αἷμα καὶ ὁ ἐνωθρίας τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος»⁵¹.

«σοὺς ἀπέτρεψαμεν πολλοὺς τώρα ἀπὸ τοῦ νὰ λάθουν τὸ θάπτισμα. Ἀλλὰ δὲν εἴπομεν ταῦτα μετὰ αὐτὸν τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ τοὺς προτρέψωμεν ἀφοῦ λάθουν τὸ θάπτισμα, νὰ παραμείνουν εἰς αὐτὸ μετὰ σωφροσύνης καὶ πολλῆς ἐπιμελείας. Ὅμως φοβούμεθα ἵσως ἰσχυρισθῇ κάποιος. Ἐὰν ἐφοβείσθαι θὰ τὸ ἐλάμβανες καὶ θὰ το ἐφιλάττης. Ἀλλὰ ἐπιμένει, δι' αὐτὸ μετὰ λουτρὸν δὲν λαμβάνω τοῦτο διὰ τὸν φόβον. Τὸ νὰ ἀποθάνῃς ὁμῶς παραμένω εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν δὲν φοβέσασαι, φιλοῦνθρωπος, λέγει, εἶναι ὁ Θεός. Λοιπὸν λάβε τὸ θάπτισμα διότι εἶναι φιλοῦνθρωπος καὶ βοηθεῖ. Σὺ ὁμῶς θποὶ μὲν πρέπει νὰ φροντίσῃς προσεκτικῶς δὲν προσβάλλεις τὴν φιλοῦνθρωπίαν αὐτὴν, θποὶ δὲ θέλεις τὴν ἀναβολὴν τότε ἐνθυμίσαι αὐτὴν καὶ τότε κυρίως προσφέρεται ἡ φιλοῦνθρωπία αὐτῇ, καὶ ἐν κολωτέροις ἐπιτυχάνομεν αὐτὴν, θταν εἰσφέρωμεν καὶ τὰ ἱδ κά μας. Ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἔχει ἐμπιστευθῇ τὸ πᾶν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἀμαρτάνων μετὰ τὸ θάπτισμα, ὥς εἶναι φιλοῦνθρωπος καὶ εἰς ἀνθρώπων, ἐάν μετανοήσῃ θὰ τύχῃ τῆς φιλοῦνθρωπίας ἐκεῖνος ὁμῶς, ὁ ὅποιος ὥς νὰ δολεῖται τὴν φιλοῦνθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καταλήγει εἰς τὸν θάνατον ἁμαρτίας τῆς χάριτος θὰ ἔχη ἀπαράτητον τὴν τιμωρίαν.

Διὰ τὸ λοιπὸν ἐναντὶον τῆς σωτηρίας σου προφασίζεσαι τοιαῦτα, διότι ἀδύνατον ἀδύνατον εἶναι. ὅπως ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω, νὰ κατορθώσῃ κάποιος γενναῖος

48. ῥωμ. 6. 14.
49. ῥωμ. 15. 22.
50. ῥωμ. 11. 26.

51. Εβρ. 10. 28-29.

καὶ ἀγαθὸν ὁ ἀνασφάλων τὴν σωτηρίαν τοῦ ἐξ αἰτίας τοῦ οὕτων ἐλπίδων. Σὺ δὲ ἀπὸ τότε ποῦ ἀνεδεχθῇς τοσαύτον φόβον, καὶ το ἀβηλὸν τοῦ μέλλοντος προφασίζεσαι; διατὶ δὲν μετατρέψεις τὸν φόβον τοῦτον εἰς κόπον καὶ προσπαθεῖς διὰ τὴν γνῆς μέγαν καὶ θαυμαστός. Τί εἶναι καλῶτερον νὰ φοβῇσαι ἢ νὰ κοιμάζης; Ἐὰν κάποιος σὲ θέσκει νὰ καθίσῃς εἰς οἶκον ὑποστάτα θλάσῃ καὶ παραμένοντα ἀκατο κητοί, καὶ σοὺ εἴπῃ ὅτι «περίμενε νὰ πέσῃ ἡ ὁροφὴ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν σου, ἀφοῦ εἶναι θαυρά, διότι ἴσως μὲν νὰ πέσῃ ἴσως δὲ νὰ μὴ πέσῃ) ἂν δὲ δὲν σοὺ ἀρέσῃ αὐτὸ ἐργάζου καὶ κατὰ τὴν τὸν ἀσφαλέστερον θάλαμον», τί θὰ προετίμας μᾶλλον, τὴν ἀργίαν ἐκεῖνην μετὰ τοῦ φόβου, ἢ τὴν ἐργασίαν ταυτὴν μετὰ τοῦ θάρρους. Λοιπὸν τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα πράττετε διότι τὸ μὲν ἀβηλὸν τοῦ μέλλοντος εἶναι ὅπως ἀκροθῶς κόποιος οἶκος σπῆρος, ἀπελθὼν πάντοτε πῶσιν ἢ δὲ ἐργασίαν αὐτὴν, ἢ ἔχουσα κόπον, τὸ ἀσφαλὲς ἐγγυθτα.

ζ. Εἶπε λοιπὸν νὰ μὴ συμβῇ εἰς ἡμᾶς νὰ ἐμπέσωμεν εἰς τοσαύτην ἀναγκήν, ὥστε νὰ ἀμαρτάνωμεν μετὰ τὸ λουτρον, πλην, καὶ ἂν ἀκόμη συμβῇ τοιοῦτόν τι, αὐτὸ καὶ τότε πρέπει νὰ ἀπελπισθῶμεν φιλοφρόνως εἰς τὸν θεόν καὶ πολλοὺς τρόπους συγχωρήσεως μάς ἔχει. δώσε, καὶ μετὰ ταῦτα Ὁμῶς, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἐκ τῶν κατηχημένων ἀμαρτανόντες μετὰ τὸ λουτρον, κατὰ τοῦτο κριῶς τιμωρῶνται, τοιοῦτοτρόπως οἱ γνωρίζοντες, ὅτι ὑπάρχουν φάρμακα μετανόας καὶ μὴ θέλοντες νὰ χρησιμοποιοῦσιν αὐτά, φοβερώτερα θὰ ὑποσταῖν ὅτι ὅσον ἡ φιλοφρόνεια τοῦ Θεοῦ γίνεται μακροχρόνιος, τοσαύτη καὶ ἡ τιμωρία μεγαλυνεῖται μᾶλλον. ἂν δὲν χρησιμοποιοῦμεν πρεπόντως τὴν φιλοφρόνειαν.

Τί λέγεις ὁ θρωπῶν. Ἦσαν γεμᾶτος ἀπὸ τοσαύτα κακά καὶ ἀπηλπισμένοι, καὶ διὰ μᾶς ἐγίνες φίλος καὶ πρὸς τὴν ἐλπίσιν τὴν ἀνυψώσης, ὅχι ἐκ τῶν προσωπικῶν σου προσπαθεῖς, ἀλλὰ ἐκ τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ καὶ παλιν ἐπανήλθες εἰς τὴν προηγουμένην ἀσχημασίην καὶ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇς αὐστηρῶς, ὁ Θεὸς ὅμως οὐδὲ τότε σὲ ἐγκατέλειπε, ἀλλὰ σοὺ προσέφερε ἀναριθμήτους ἀφορμὰς σωτηρίας, διὰ τῶν ὁποίων νὰ γνῇς φίλος καὶ ὁ Θεὸς μὲν ταῦτα ἔπραξε καὶ πράττει οὐ ὅμως οὐδὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον

θέλεις νὰ κοιμάζης. Καὶ ποίως συγγνώμης θὰ καταστής ἄλλος εἰς τὸ ἐξῆς; Πῶς δὲ οὐχὶ εὐλόγως δὲν θὰ σὲ περιγελάσουν οἱ εἰδωλολάτραι ὡς ζῶντα ὅπως ἀκριβῶς κάποιος κτηρὴν εἰκὴ καὶ ὡς ἐτυχεν καὶ χωρὶς σκοπῶν. Διότι, λέγουσι ἂν ἰσχύῃ ἡ φιλοσοφία σου, δείξατέ τ' ἐπιθυμεῖ τὸ πλῆθος τῶν ἀμωπτῶν. Καλὰ εἶναι τὰ μυστήρια καὶ περιπέτητα, ἀλλ' οὐδεὶς θυχοφραγῶν δὲ μὴ λαμβάνῃ λουτρον διότι δὲν εἶναι ἐκεῖνος ὁ καιρὸς τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ τῶν ἐσθίων ὁ καιρὸς δὲ τῶν μυστηρίων συνεπάγεται ὑγείαν φρενῶν καὶ σωφροσύνην ψυχῆς.

Διότι εἰπέ μοι, ἂν ὁ σθηκας δὲν θὰ ἤθελε κάποιος νὰ γράψῃ εὐρισκόμενος εἰς τοσαύτην κατὰστασιν, καὶ ἂν ἀκόμη δὲ γράψῃ διδῇ ἀφορμὴν εἰς τοὺς μετέπειτα νὰ προσβάλουν τὰς διασθήκας (διότι διὰ τοῦτο θεοσάως καὶ προτάσσουσιν ταύτας τὰς λέξεις, λέγοντες ὅτι «ζῶν καὶ σώας ἔχων τὰς φρένας καὶ ὑγιάνων ἀφῆνω ταύτας τὰς παραγγελίας περὶ τῶν ἰδικῶν μου πραγμάτων») πῶς θὰ ἡδύνατο κάποιος μετὰ ἀκριθείας νὰ καθοδηγηθῇ εὐρισκόμενος εἰς κατὰστασιν διερεθισμού, ἔσθ' ἂν λοιπὸν εἰς τὸν θέλοντα νὰ συντάξῃ τὴν διαθήκην τοῦ περὶ τῶν σῶντων πραγμάτων, δὲν θὰ ἐπέτρεπον οἱ νόμοι τῶν ἐξώθεν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς ἐκεῖνον ποῦ δὲν θὰ ἦτο ἐντελὴς ὑγίης, καὶ τοῦτο προτιθέμενον νὰ καθορίσῃ τὰ ἰδικὰ τοῦ πραγματά, πῶς οὐ διδασκόμενος περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ περὶ τῶν ἀποροφῶν ἐκεῖνων ἀγαθῶν θὰ δυνηθῇς νὰ τὰ ἐκμάθῃς διὰ σαφῶς, γενόμενος πολλὰκις καὶ παραφρων ὑπὸ τῆς ἀρρωστίης τῶν ἀμαρτημάτων.

Στα. Τὸ νόημα τῆς πορεύσεως φράσεως πιστεύομεν ὅτι εἶναι τὸ ἔλεος. Οἱ εἰδωλολάτραι λίγουν εἰς τοὺς Χριστιανούς. Ἐὰν ἡ φιλοσοφία σου, δηλοῦσθ ἡ ὁρμητικὴ σου ἐκκλινῇ τὴν στήν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ οἱ ἰδιοὶ συμπεριφέρουσιν κακῶς καὶ ὅχι ὅπως διδασκεῖ ὁ Χριστιανισμός. τότε δείξατέ εἰς ἡμᾶς τί εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιβληθῇ ἀπὸ τῶν τῶν οὐρανῶν ὁρμητικῶν τὸ πλῆθος τῶν ἀμωπτῶν πᾶν μὴ εἶσθ' ἡμῶν. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πρέπει ὁμοθυμαδὸν νὰ προβληθῇ ὁ πιστός, ὥστε ἡ ψυχὴ τοῦ νὰ εἶναι σύμφορος πρὸς τὴν εἰδοκαλίαν τοῦ νὰ μὴ ἀποσπασθῇ ἐν τοῖς. Ἐννοεῖς δὲ αὐτὸν τὸ ἔλεος τοῦ Χριστοῦ. (Ρωμ. 2:24).

Εἰς τὴν συνέχισιν λέγει ὁ Χρυσοστόμος ὅτι δὲν πρέπει ὁ κοτηζόμενος νὰ περιμένῃ νὰ γνῇ ἐπομθεύσας διὰ τὴν ἐσθίαν, ἀλλὰ νὰ ἐκκλινῇ ἐγκαιρῶς διὰ τὸ λουτρον τῆς σωτηρίας.

Πότε δὲ θὰ εἴπῃς τὰ λόγια ἐκεῖνα πρὸς τὸν Χρυστόν ὅτι συνθάπτεσθαι μετ' αὐτοῦ⁵² ἐνῶ ἔχῃς κατὰ νοῦν νὰ ἀποσκητῇσῃς. Διότι καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τῶν λόγων πρέπει νὰ ἐπιθεκνῶμεν σεμνυνόμενοι τὴν γὰρ νύ. Ζὺ ὅμως τὸ ἴδιον πράττετε τὸ ὁποῖον καὶ κάποιος στρατὸς θέλει νὰ διαγραφῇ τοῦ στρατεύματος, ἐνῶ ὁ πόλεμος πρόκειται νὰ σταματήσῃ, ἢ κάποιος ἀθλητὴς βέλων νὰ ἀποβάλῃ τὰ ἀθλητικά ἐνδύματα, ἐνῶ οἱ θεαταὶ ἔχουν σηκωθῇ θρόνον διότι, καὶ ὅπλα διὰ τοῦτο λαμβάνετε, ὅχι διὰ νὰ ἀποσκητῇσῃς ἀμεσῶς ἀλλ' ἵνα, ἀφοῦ τὰ λάβῃς, στήσῃς τρόπον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Μηδεὶς ἂν μὴ νομίζῃ ὅτι εἶναι ἀκαίρος ὁ λόγος περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἐπεὶδὴ τώρα δὲν εἶναι τεσσαρακοστή ὅ ὅτι διὰ τοῦτο στενωγοῦμαι, ἐπεὶ δὴ θὰ τὰ αὐτὰ πνεύματ' καὶ ζητήματα προσέχετε τὸν καιρὸν ἂν καὶ τουλάχιστον ὁ εὐνοῦχος ἐκεῖνος κοιτοῖ ἦτο θάρρος, καὶ ὁδοιπορεῖ καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς λεωφόρου εὐρισκετο δὲ, ἐξήτασε τὸν καιρὸν⁵³, ἀλλ' οὐδὲ ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ταῦτα ἂν καὶ εὐρισκετο μεταξὺ φυλακισμένων καὶ τῶν διδασκάλων (δηλαδὴ τῶν Παύλων) ὁλέπων μεμαστῶμενον καὶ δεδεμένον καὶ σκεπτόμενον ὅτι προσηγορεύεται ἐπὶ τοῦ νὰ τὸν κρατῇ φυλακισμένον ὁ ἴδιος⁵⁴. Εἰ τοῦτο ὅμως ἐδῶ ἂν καὶ δὲν εἰμεθα φυλακισμένοι οὔτε εἰς τὰς ὁδοὺς πολλοὶ ἀναβάλλονται, καὶ ταῦτα ἂν καὶ εὐρισκώμεθα εἰς τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς τῶν.

Ἡ ἔστι μὲν λοιπὸν ἀκόμη ἀμφιβολία, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς σφόδρα ἔξω καὶ οὐτε νὰ ἀκούῃς τοὺς θεοὺς λόγους, οὐτε εἰς τοὺς κατηγορουμένους νὰ συγκαταριθμῇς τὸν ἑαυτοῦν σοι. ἔαν ὅμως ἔχῃς θάρρος, καὶ γενικής τοῦτο σαφῶς, διατ' θρασύνεις διατ' ἀποφεύγεις καὶ διστάεις. Φοβούμενα μήπως ἀμαρτήσω λέγε: "Ὅμως τὸ φοβερώτερον δὲν φοβεῖσαι μήπως μετὰ φορτῶν τοσούτων ἀπέλθῃς εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Διότι

δὲν εἶναι τὸ ἴδιον, τὸ νὰ μὴ λάβῃς τὴν χάριν τοῦ εὐρίσκει-
ται ἐνώπιόν σοι, καὶ τὸ νὰ ἀποτύχῃς ὅταν ἐπιχειρῇς νὰ
καταρθώσῃς τὰ τὴν λάσπην. Διότι εἶπέ μοι λοιπὸν, ὅταν
καὶ δικάζεσαι καὶ θὰ ἐρωτῶσα: «Διὰ τί δὲν προσήλθεις,
διατ' δὲν καταρθώσῃς;» τί θὰ ἀπολογηθῇς, διότι ἐκεῖ
μὲν ὥς ἔχῃς νὰ ἀπολογηθῇς, ὅτι σὲ ἡμιτόνησε το δυ-
σκολον καὶ τῶν προσταγμάτων καὶ τῆς ἀρετῆς, ἐδῶ ὅ-
μως δὲν ἔχεις το αὐτὴν ἀπολογίαν διότι, εἶναι χάρις,
πρὸςφέρουσα δωρεάν τὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλὰ φοβεῖσαι
μήπως ἀμαρτήσῃς, αὐτὰ νὰ τὰ λέγῃς μετὰ τὸ θάπτω-
μα τότε νὰ ἔχῃς τὸν φόβον, ὥστε νὰ διατηρήσῃς τὴν
παραρησάν τὴν ὅποιον ἐλάσθεις, ὅχι ὥστε νὰ μὴ λάβῃς
μὴν το αὐτὴν δωρεάν τώρα ὅμως, πρὸ μὲν τοῦ θάπτω-
ματος εἶσαι περιφορὸς, μετὰ δὲ τὸ θάπτωμα ἀπρόσε-
κτος καὶ ὀκνηρός.

Ἀλλὰ μήπως ἀναμένεις τὸν καιρὸν τῆς τεσσαρακο-
στῆς. Διὰ τὴν, μήπως ἔχει τιποτὴ περισσότερον ἐκεῖνος ὁ
καιρὸς. Οἱ Ἀπόστολοι τοῦλάχιστον δὲν κατηξιώθησαν
τὴν χάριτος τὸ Πάσχα. Ἀλλὰ εἰς ἕτερον καιρὸν καὶ αἱ
μερὲς χιλιάδες ἀνθρώπων, καὶ αἱ πέντε χιλιάδες, ὅταν ἐ-
κτιπώθησαν δὲν ἦτο καιρὸς τοῦ Πάσχου καὶ ὁ Κορνή-
λιος, καὶ ὁ εὐνοῦχος καὶ ἄλλοι περισσότεροι. Μὴ ἀνα-
μένωμεν λοιπὸν τὸν καιρὸν, μὴ ποτε, θρασυνόντες καὶ
ἀναβάλλοντες, ἀποχωρησώμεν κενὰ καὶ ἐρημί τῶσού-
των ἀγαθῶν.

Πῶς, νομίζετε δδυνῶμαι ὅταν ἀκούσω ὅτι κάποιος
ἔφυγε ἀπὸ τὴν ζωὴν, αὐτὴν χωρὶς νὰ ἔχῃ θαπτησθῇ, σκε-
πτομενος τὰς ἀφορήτους ἐκείνας κολάσεις, τὴν ἀπαρτί-
ναι τὸν τμῶριαν, πῶς στενωγοῦμαι πάλλων, ὅταν ἴδω
ἄλλους φθάνοντας εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς τῶν καὶ μη-
δὲ ἐκ τούτου σάφηνιζομένους.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν πολλὰ γίνονται ἀνάγκαι τῆς δι-
μῆς ταυτῆς, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εὐφρανέσθῃ καὶ
νὰ χορευεῖτε, καὶ νὰ χορεύετε καὶ νὰ ἐπιθρασυεύετε, ὅ-
ταν κάποιος ἄλλος εἶναι κατηγορούμενος καὶ πρόκειται
νὰ δεχθῇ τὸ θάπτωμα. Ὅταν π.χ. ἀκούσῃ ἡ σύζυγος
τοῦ ἀρραστοῦ, ὅτι τοῦτο καθώριον ὡς φάρμακον, ὁ ἱα-
τρός, ὡς νὰ συμβαίνει κατὰ κακὸν κατακόπτεται καὶ θρη-
γέ, καὶ κραυγαὶ καὶ σίμωναι ἀκούονται, πανταχοῦ τῆς
οἰκίας, ὅπως συμβαίνει ἐπὶ καταδίκῃ, οἱ ὁποῖοι δὴ-
γνύνται εἰς τὴν ἐσχάτην ὁδὸν τῆς πονηρίας. Καὶ ὁ ἄρρω-
στος δὲ πάλιν, τότε ὑποφέρει περισσότερον καὶ ἂν δὲ

52 Ὡς γνωστὸν τὸ θέλημα καὶ ἰδίως ἡ ἐνθυμίσις τρις ἐκ τῶν
ἑαυτῆς καλῶν ἡθέρων συμβολίζει τὴν γὰρ τὸν Χριστὸν ὡς μετὰ τὸ
θάπτωμα νὰ ἀναστήθῃ καὶ νὰ ἴσται πόνησεν ἐν κοινότητι ζωῆς»
(ἡσθλ. Ρωμ. θ. 4)

53 Περὶ 8 21 28

54 Περὶ 16 28 34

κομη ἔχη ἀναλάβει ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, φροδωρότερον ποιεῖ, ἐπεὶ δὴ ἔχει ἐπιρρασθῇ ἀπὸ τῶν θρήνων. Διότι, ἐπεὶ δὴ ὁ κατηχούμενος δὲν εἶχε προετοιμασθῇ διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀρετὴν, διατάζει εἰς τὸ ἐξῆς καὶ ἀποφεύγει τοὺς μετὰ ταῦτα ἀγῶνας. Βλέπεις ὅπου οὐ εἶδους τεχνάσματα ἐφευρίσκει, ὁ διαβολὸς, πόσῃ τὴν ἀσχύνην, πόσῃ τὸν γέλωτα. Ἄς ἀπαλλαγῶμεν λοιπὸν ἀπὸ αὐτῆς τὴν γελωτοποιήσιν ἃς ἐζησάμεν ὅπως ὁ Χριστὸς διέταξε. Διὰ τοῦτο ἔδωκε τὸ βάπτισμα, ὅχι διὰ νὰ ἀποθανώμεν ἀφοῦ τὸ λάβαμεν, ἀλλ' ἵνα, ἀφοῦ ἐζησάμεν ἐπὶ μακρόν, παρουσιάσωμεν καρπούς. Με τοῖον τρόπον θὰ εἴπῃς «Καρποφόρε» εἰς τὸν ἀπελθόντα, εἰς τὸν ἐκκοπέντα; δὲν ἤκουσες ὅτι, εὖ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη.⁵⁵ Πῶς λοιπὸν γίνονται τὰ ἀντιθέτα, Διότι καὶ ἡ συζύγος τοῦ ἀρρώστου παρεστάθη πενθοῦσα, ὅταν ἔπρεπε νὰ χαίρῃ τὰ τέκνα υδρόμενα, ὅταν ἔπρεπε νὰ εὐχαριστοῦνται, μαζί του, αὐτὸς δ' ἀρρώστος ταλαιπωρημένος, πλήρης θορύβου καὶ ταραχῆς, ὅταν ἔπρεπε νὰ πανηγυρίσῃ χωρὶς καθόλου θόρου καὶ μετὰ πολλῆς δυσφορίας σκεπτόμενος τὴν ὀφφάναν τῶν τέκνων, τὴν χρεῖαν τῆς συζύγου, τὴν ἐρημίαν τῆς οἰκίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προσέρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ μυστήρια εἰπέ μοι τοιούτοτρόπως ἐγγίζει τὴν Ἱερὰν τράπεζαν, εἶναι ἀνεκτὰ αὐτὰ, Καὶ ἐν μὲν ἕνας βασιλεὺς στείλλῃ γράμματα ἀπολύων τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν φυλακὴν, τότε ἐπικρατεῖ εὐφροσύνη καὶ χαρὰ ὅταν ὁμοῦς ὁ Θεὸς καταπέμψῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐξ οὐρανῶν συγχωροῦν ὅχι μόνον ἑλλειμματα κακῶν γεγονότων, ἀλλ' ὁλόκληρα ἁμαρτήματα, τότε πάντες θρηνεῖτε καὶ ὀδυρεσθε. Ποίου εἶδους εἶναι αὕτη ἡ ἀνωμαλία, Διότι οὐδόλως λέγω, ὅτι καὶ εἰς νεκροῦς ἀκόμῃ ἐπεχύθη το ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὰ ἅγια ἐρρίφθησαν εἰς τὴν γῆν ὅμως δὲν εἴμεθα ἡμεῖς αἴτια τούτων, ἀλλὰ οἱ ἀγνωστοί.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, ἀφοῦ ὅλα τὰ ἀφάστετε, νὰ μεταστρέψῃτε τοὺς αὐτοὺς σας καὶ νὰ προσέλθῃτε εἰς τὸ βάπτισμα μετὰ δὴν τὴν προθυμίαν ἵνα, καὶ εἰς τὸ παρόν, ἀφοῦ ἐπιδεύωμεν πολλὴν προσπάθειαν, τύχωμεν τῆς μελλούσης παρρησίας τὴν ὅποιαν εἶθε πάντες

ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν χάριτι καὶ φιλοσυντροφίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκουν ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Β (2)

(Ἰακ 1, 6-11)

«Ὁ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπ' αὐτῶν αὐτῶν, λέγοντες ἡμεῖς εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ».

α. Ὅταν οἱ μαθηταὶ πρόκειται νὰ ἐρωτήσουν κατ', προσέρχονται ὅλοι μαζί. Τοῦτο δὲ πράττουν ὥστε διὰ τοῦ πλήθους νὰ ἐπιτύχουν ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὅποιου ἐκετεύουν. Διότι ἐγνωρίζον, ὅτι τὸ προηγουμένως παρ' αὐτοῦ λεχθέν, ὅτι «οὐδεὶς γνωρίζει τὴν ἡμέραν», ἦτο ἀπάντησις ἐπεφυγῆς, ὅχι διότι ἡγνοεῖ, ἀλλὰ ὅτι ἀνέβαλε τὴν ἀπόκρισιν, δὲν πάλιν προσέρχοντα, καὶ ἐρωτοῦν δὲν θὰ ἡρωτῶν δὲ ἴσον πράγματι ἦσαν πεπεισμένοι, Διότι ἔπεδη ἤκουσαν, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ λαμβάνουν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἀξιοὶ ὄντες εἰς τὸ ἐξῆς, ἤθελον νὰ μάθουν καὶ ἦσαν ἐτοιμοὶ πρὸς ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου, ὥστε δὲν ἤθελον νὰ καταθεσθῶσιν τοὺς αὐτοὺς τῶν εἰς κινδύνους, ἀλλὰ νὰ ἀναπαυθῶν ὀλιγωστε δὲν ἦσαν μικρὰ ἐκεῖνα ποὺ εἶχον συμβῆ εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐσχάτων ὁ κίνδυνος ἐπεκρεμάσθη.

Οὐδὲν λοιπὸν εἰπόντες εἰς αὐτὸν περὶ τοῦ Πνεύματος, ἐρωτοῦν, λέγοντες «Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραὴλ», Καὶ δὲν ἡρώτησαν «Πότε» ἀλλὰ «ἐάν τώρα», λέγει δὲ αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐπεθύμουν τὴν ἡμέραν νὰ μάθουν, διὰ τοῦτο καὶ μετὰ μεγαλύτέρας τιμῆς προσήλθον. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι οὐδὲ διεσαφηνίσθη κάπως εἰς αὐτοὺς ποτε ποία ἦτο ἡ βασιλεία, διότι δὲν ἡρώτησαν. «Πότε θὰ γίνωνται

αὐτὰ ὡς ἀλλὰ τ. «Εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθίστα-
νεῖς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ» ἔπε δὴ ἤδη εἶχεν ἐκπέ-
σει. αὐτὰ τοιοῦτοτρόπως ἐρωτοῦν νὰ μάθουν, διότι πε-
ρὶ τα αἰσθητὰ ἀκόμη διέκειντο, ἀν καὶ οὐχὶ ὁμοίως δι-
πως προηγουμένως ὅτι ἀκόμη δὲ εἶχαν γίνεαι καλὸ-
τερο. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οὗτοι μεγαλύτερα περὶ
αὐτοῦ ἐφαντάζοντο. Ὅταν ὁμοῦ ἀνυψώθησαν, καὶ αὐ-
τὸς ὑψηλῶς εἰς αὐτοὺς ὁ δάσκει. διότι δὲν λέγει πάλαι
εἰς αὐτοὺς, ὅτι «οὐδέ ὁ υἱὸς γνωρίζει τὴν ἡμέραν»³, ἀλ-
λά τ., «Οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινώσκειν χρόνους ἢ καιροὺς, οὗς
ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ».

Μεγαλύτερα ζητεῖτε, λέγει, καὶ μάλιστα ἤδη ἔμα-
θον καὶ ἐκεῖνα τὰ ὅποια πολὺ μεγαλύτερα ἦσαν. Καὶ
διὰ νὰ πληροφωρηθῇς τοῦτο ἀκριβῶς, πρόσεξε πόσα θὰ
ἀποκριθῇς. Πῶς μεγαλύτερον εἶπέ μοι, ἀπὸ τοῦ νὰ μά-
θω ἢ αὐτοὶ ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔμαθον. Ἐμαθὼν λόγου
χάριν ὅτι ὑπάρχει υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει
υἱόν, ὁμῶς μὴ τὸν ἐμῶν τοῦ⁴ ἔμαθον ὅτι θὰ ὑπάρ-
ξῃ ἀνάστασις⁵ ἔμαθον ὅτι ἐπὶ ἀνέστην εἰς τοὺς οὐ-
ρανούς, ἐκείνῃ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς⁶ καὶ τὸ φρικτὸν
δέστερον τοῦτο, ἔμαθον ὅτι ἀνὰ καθῆται σάραξ, καὶ
προσκύπτει ἐπὶ ἀγγέλων⁷ ἔμαθον ὅτι θὰ ἐλθῇ πάλ-
ιν νὰ κρίνῃ βλάν τὸν κόσμον⁸ ἔμαθον ὅτι, πρόκειται
καὶ αὐτοὶ τότε νὰ καθήσουν κριταὶ τῶν δωδεκά φυ-
λῶν τοῦ Ἰσραὴλ⁹ ἔμαθον ὅτι Ἰουδαῖοι ἐκθάλονται, ἐ-
ξω εἰσέρχονται, δὲ ἀντὶ αὐτῶν οἱ ἐξ ἐθνῶν¹⁰. Ἦ γινώσκεις
ὅτι θὰ γίνωνται αὐτὰ εἶναι μέγα πρᾶγμα¹¹ ἢ μάθησις διώας
ὅτι, θὰ βασιλεύσῃ κάποιος ἢ τὸ πότε δὲν εἶναι καθόλου
μέγα. Ἐμαθεῖ καὶ ὁ Παῦλος ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν ἦτο
δυνατὸν νὰ ἐξηγήσῃ εἰς ἀνθρώπων¹². Ἐμαθεῖ ἀπαντα τὰ
πρὸ τοῦ κόσμου. Τί εἶναι δυσκολώτερον νὰ μάθῃς, τὴν
ἀρχὴν ἢ τὸ τέλος. εἶναι φανερόν ὅτι, τὸ πρῶτον ἁπάντων

3 Μάρκ. 13. 32
4 Ἰωάν. 5. 17 23
5 Ματθ. 17. 9
6 Λουκ. 22. 89
7 Μάρκ. 16. 19
8 Ματθ. 16. 27 καὶ Λουκ. 21. 27
9 Ματθ. 19. 28
10 Λουκ. 2. 24
11 β. Κορινθ. 12. 4

τοῦτο καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔμαθε, καὶ τότε, καὶ φανερώνα προ-
πόσω χρόνων διὰ τῶν ὁποίων ἀριθμῇ¹³ τὰ ἔτη τοῦτο καὶ
ὁ Σολομῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε «Μνημονεύσω τὰ ἀπ'
αἰῶνος»¹⁴.

Ὅτι ἁπάντων εἶναι, πλησίον ἐγνωρίσαν μετὰ ταῦτα
οὗτο, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Παῦλος, λέγων «Ὁ Κύριος
ἐγγύς, μὴ δὲν μεριμνᾶτε»¹⁵. Ἀλλὰ τότε δὲν ἐγνωρίσαν,
ἀν καὶ ἔλαβον ἀποδείξεις. Ὁ δὲ Χριστὸς ὅπως ἀκριβῶς
εἶπε «Ὁ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας»¹⁶, θέλων αὐτοὶ
νὰ ἀγρυπνοῦν, καὶ δὲν ἐβήλωσε φανερώς, τοιοῦτοτρό-
πως καὶ τώρα πράττει. ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ἐκεῖνοι ἐδῶ δὲν
ἐρωτοῦν περὶ τῆς συντελείας, ἀλλὰ περὶ τῆς βασιλείας
διὰ τοῦτο καὶ «εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις
τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ», ἔλεγον Ὁ δὲ αὐτῷ τοῦτο
εἰς αὐτοὺς ἐξεκάλυψε.

Περὶ δὲ τοῦ τέλους καὶ πρὸ τούτου τοῦτο ἠρώτων
ἄλλ. ὅχι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ που ἀπεκριθῇ σφοδρότερον,
ἀπατρέπων αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ νομίζουσιν, ὅτι ἡ λύτρωσις
εἶναι πλησίον, καὶ ἐνέθαλεν εἰς τοὺς κινδύνους, τοιοῦτο-
τρόπως καὶ ἐδῶ, ἀλλ' ἡμερώτερον διότι διὰ νὰ μὴ νο-
μίζουσιν, ὅτι θὰ κακοποιηθῶν καὶ θὰ περιφρονηθῶν, οὐ-
τε ὅτι ταῦτα εἶναι δικαιολογία, ἀκούσων καὶ πῶς ὑπό-
σχεται ὅτι, εὐθύς θὰ τοὺς δώσῃ ἐπὶ τῷ ἀκαύσματος τοῦ
ὅπου οὐ καὶ ἐχώρησαν. Ἐπρόσθεσε λοιπὸν «Ἀλλὰ ἀγ-
μεσθε δυναμὶν ἐπιελθόντες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ'
ὡμᾶς, καὶ ἐσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, καὶ
ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ Σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου
τῆς γῆς».

Ἐπειτα, δὲ νὰ μὴ τὸν ἐρωτοῦν πάλιν, ἀμέσως ἀ-
νελήθη, «Ὅπως ἁπάντων ἀκριβῶς ἐκεῖ διὰ τοῦ φόβου
ἐταλαιπώρησε καὶ διὰ τῆς φράσεως «Δὲν γνωρίζω»,
τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ, μὴ τὸ νὰ εἰπῇ τὸ «ἀνελή-
θη» καὶ διότι εἶχον μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσων
τὸ πρᾶγμα καὶ δὲν θὰ παρητοῦντο τῶν ἐρωτήσεων, καὶ
ἦτο πολὺ ἀναγκαῖον νὰ μὴ μάθουν διότι εἰπέ μοι. «Διὰ
ποῖον πρᾶγμα ἀπὸ τούτων περισσότερον, σὶ εἰδωλολάτρευται
ὅτι, θὰ ὑπάρξῃ συντέλεια τοῦ κόσμου ἢ ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει

12 Πάροιμ. 8. 21
13 Φίλιπ. 4. 5 6
14 Πράξ. 5

γίνει άνθρωπος, και ὅτ ἐγεννήθη ἐκ παρθένου μητρός, και ὅτι ἐφανερώθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους μετὰ σαρκός, Μήπως τάχα δει εἶναι. τοῦτο, Πάντως και συ θα εἴπῃς. Ἀλλὰ, ἐντρέπομαι καὶ ὁμιλῶ συνεχῶς περὶ αὐτοῦ, διότι εἶναι ἕνα πρᾶγμα ἀδιάφορον.

Ἔπειτα πάλιν, διὰ νὰ μὴ εἴπωι «Διὰ τί μᾶς ἀφαιρεῖς τὴν ἀπάντησιν», τοὺς ὁ Πατήρ λέγει, «ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ». Καὶ ὁμοίως μὲν εἶναι τοῦ Πατρὸς και τοῦ Ἰδίου ἡ ἐξουσία, ὅπως, ὅταν λέγῃ «Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατήρ ἀνάστα νε. τοὺς νεκροὺς και τοὺς διδὲι ζωὴν, τοιοῦτοτρόπως και ὁ Υἱὸς εἰς ὅσους θέλει διδὲι ζωὴν»¹⁵. Ἐάν ὅπου πρέπει, νὰ ἐργασθῇ, πρῶτη τοῦτο μετὰ τῆς ἰδίας πρὸς αὐτὸν ἐξουσίας, ὅπου πρέπει, νὰ γνωρίζῃ δὲν γνωρίζει μετὰ τῆς ἰδίας ἐξουσίας. Καὶ θεθαίως ἀπὸ τοῦ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἡμέραν πολὺ μεγαλότερα εἶναι ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Ἐάν τὸ μεγαλότερον πρῶττε, μετ' ἐξουσίας, οὐχὶ πολὺ περισσότερον τὸ ἕτερον.

δ' Ἀλλὰ διὰ νὰ μάθητε καλότερον, μὲ ἕνα παραδειγμα θεὰ καταστήσω τοῦτο φανερόν. Ὅπως, ὅταν ἴδωμεν ἐν παιδίον καὶ κλαίει, και συνεχῶς θέλει, νὰ λάβῃ κατ' ἀπὸ ἡμῶν ὅχι ἀπαραίτητον εἰς αὐτό, ἀφοῦ ἀποκρύβωμεν μάλλιν τὸ ζητούμενον, γυμνὰς δεικνύομεν τὰς χεῖρας, λέγοντες: «Ἰδοὺ δὲν τὸ ἔχομεν», κατὰ τὸν ἴδον τρόπον και αὐτὸς ἐπράξει εἰς τοὺς Ἀποστόλους, Ἀλλὰ, ὅπως ἀκριβῶς τὸ παῖδον ἐκεῖνα και ὅταν ἡμεῖς δὲν τοῦ φανερώνομεν τίποτε, ἐπικάθηται και κλαίει, ἐννοῶν, ὅτι, ἐζητήθη, ἔπειτα ἀφοῦ τὸ ἀφήσωμεν φεύγομεν, λέγοντες «Μὲ καλεῖ ὁ θεῖνα», και καὶ ἄλλο ἀντ' αὐτοῦ δίδομεν, θελοντες νὰ τὸ ἀποτρέψωμεν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν, και θαυμάζοντες ἐκεῖνο ἀντ. τούτου, και ὁ φοῦ τὸ δώσωμεν ἀπομακρυνόμεθα, τοιοῦτοτρόπως, και ὁ Χριστὸς ἐπράξε. Ἐζητοῦν ἐκεῖνα, νὰ λάβωιν, εἶπεν αὐτὸς ὅτι δει ἔχει. Ὅμως και εἰς τὴν ἀρχὴν τοὺς ἐφοβήσαν' ὅλλ' ἐπειδὴ πάλιν ἐζητοῦν εἶπε πάλιν ὅτι δὲν ἔχει. Ὅμως δὲν τοὺς φοβίξε, τώρα, ἀλλὰ μετὰ τὴν φανέρωσιν αὐτοῦ τὸ ὅποσον ἐπράξε, παρουσιάζει και εὐλογον ἀφορμήν, ὅτι ὁ Πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξου-

¹⁵ ὡν 5 21

σια. Τί λοιπόν, συ δὲν γνωρίζεις τὰ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' αὐτὸν μὲν γινώσκεις, τὰ δὲ αὐτοῦ καθόλου, Σὺ ὁ ἴδιος εἶπες «Οὐδεὶς γινώσκει τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ὁ Υἱὸς»¹⁶, και «τὸ μὲν Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, και τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ»¹⁷. σὺ δὲ οὐδὲ τοῦτο γνωρίζεις. Μακράν ἀπὸ ἡμᾶς ἡ σκέψις αὕτη! Ὁμιλῶς τοιοῦτοτρόπως ὅχι διὰ νὰ ὑπεβυσσώμεν ἡμεῖς τοῦτο, ἀλλὰ προσποιεῖται ὅτι, ἀγνοεῖ, ἀποτρέπων αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀκαρπὸν αἴτησιν, Ἐφοβήθησαν λοιπὸν νὰ ἐρωτήσωιν πάλιν διὰ νὰ μὴ ἀκούσωιν «Καὶ ὡμεῖς ἀσύνετοί ἐστε»¹⁸. Διότι, πολὺ περισσότερον ἐφοβοῦντο και ἐσέβοντο αὐτὸν τώρα, ἀπὸ ὅσον προηγουμένως.

Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν, ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ δὲν ἀπερίβη συμφώνως πρὸς τὴν ἐρώτησιν (διότι εἶναι ἴδον τοῦ διδασκάλου νὰ διδάσκῃ ὅχι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θέλει, ὁ μαθητής, ἀλλ' ἐκεῖνα ποὺ εἶναι, συμφέρον νὰ μάθῃ), τοιοῦτοτρόπως και τώρα, ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ μάθωιν διὰ τοῦτο τοὺς τὰ προλέγει, διὰ νὰ μὴ ταρσάχθωιν ἀρα ἀκόμη ἦσαι ἀσθενεῖς.

Ἐπομένως διὰ νὰ ἔχουν παρρησίαν, ἀνῴψως τὰς ψυχὰς τῶν, και τὰ ἐνοχλητικὰ συνεκάλοιμε διότι ἐπειδὴ ἐπρόκειτο μετ' ἀλλήλων και εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἀφήσῃ αὐτοὺς, ταῦτα διδάσκων, οὐδὲν λέγει ἐντελῶς, λυπηρόν ἀλλὰ τί, Μετ' ἐγκωμίου ἀναμνηνύει τὰ λυπηρά, λέγων περίπου «Μὴ φοβηθῆτε»· λήψεσθε γὰρ δύναμιν, ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, και ἑασηθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ, και ἐν πόσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ και Σαμαρείᾳ. Διότι ἐπειδὴ εἶπεν, «Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε, και εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσελθῃτε»¹⁹, τώρα ὅμως θέλει εἰς ὅλην τὴν ὠδεῖαν και τὴν Σαμαρείαν αὐτοὶ νὰ κηρύττωιν, και ἐκεῖνα τὰ ὅποια τότε δὲν εἶπεν, ἐνταῦθα προσέθηκε, «καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» λέγων. Καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐφανερώσεν αὐτὸ, τὸ ἐκλήθηκε κώτερον πάντων διὰ νὰ μὴ τὸν ἐρωτοῦν πά-

¹⁶ Ματθ. 1 27 και Λουκ. 10 22

¹⁷ Α. Κορινθ. 2 10

¹⁸ Ματθ. 15 18 Μάρκ. 7 18

¹⁹ Ματθ. 10 5

λ.τ. «θλεπόντων» αὐτῶν ἐπὶ ῥῆθι καὶ κφέλη ὑπέλαθε· αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν».

Βλέπετε ὅτι αὐτοὶ ἐκήρυξαν, καὶ συνεπηρώσαν τὸ εὐαγγέλιον. Ὅντως μέγα πρᾶγμα ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς. Ὅπου ἐφοβήθητε λέγε, εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, ἐκεῖ πρῶτοι κηρύξατε, καὶ ὁσπερ ἐξ ἑξουσίας τῆς γῆς.

Ἐπειτα πάλιν ἡ πῖσις τῶν λεχθέντων «θλεπόντων» αὐτῶν ἐπὶ ῥῆθι, λέγει. Δὲν θλεπόντων μὲν οὐκ ἀνέστη, «θλεπόντων» δὲ ἐπὶ ῥῆθι. Ἐπειδὴ οὐδὲ ἐνταῦθα ἡ ὥψις κατάρθωσε τὸ πᾶν. Καὶ ὅτι τῆς ἀναστάσεως τὸ μὲν τέλος εἶδον, τῇ δὲ ἀρχῇ καθόλου, καὶ τῆς ἀναλήψεως τὴν μὲν ἀρχὴν εἶδον, τὸ δὲ τέλος καθόλου· διότι ἦτο περὶ τὸν ἐκεῖνο ἡ θέα δηλαδὴ τῆς ἀρχῆς ἀφοῦ αὐτὸς ὁ ὁμιλῶν ταῦτα ἦτο παρών καὶ ἀφοῦ τὸ μυστήριον ἐφανέρωκε ὅτι δὲν εἶναι ἐκεῖ ἀλλὰ τὸ μετὰ τοῦτο δὲ αὐτοῦ λόγου ἔπρεπε νὰ μάθου.

Δὲν ἔπε δὴ οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν ἐξαρκοῦν διὰ τὰ φανερῶσαι τὸ ὅπως οὕτως νὰ δόξουν τί ἐκ τῶν δύο, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνῆλθεν, ἢ ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν κύτταξε τί γίνεταί. Ὅτι μὲν αὐτὸς εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ἐγνώρισαν ἐξ ἐκείνου τῶν ὁποίων ἐδίδασκε πρὸς αὐτοὺς (ὅτι μακρὰν δὲν εὐρύσκετο, ὥστε οἱ δυνάμενοι νὰ ἀνελθῶσιν νὰ τὸν γινώσκουσιν), ὅτι δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνυψοῦται εἰς τὴν αἰνέξιν ἀνεδίδασκεν οἱ ἰδιοὶ, οἱ ἀγγελοὶ. Πρόσεξε πῶς οἰκονομοῦνται νὰ λάθουν χάριν ὅχι διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ὁράσεως.

Διὰ τὴν δὲ νεφέλην παρελάθει αὐτὸν ἐκ τῶν κάτω. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀπὸδεξιὰς ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνῆλθεν. Οὐχ ὅτι πρὸς ὡς ἐπὶ ἡλίου οὐτε ἄρμα πύρινον, ἀλλὰ νεφέλη αὐτὸν παρελάθει ἐκ τῶν κάτω. ἢ ὅπου αὐτὸν συμβόλον τοῦ οὐρανοῦ καθὼς ὁ Προφήτης λέγει· «Αὐτὸς ποῦ ἔχει τοποθετησάμενος νύμφη δὲ νὰ ἐπιβαίῃ ἐπ' αὐτῶν»²¹, αὐτὸν καὶ περὶ τοῦ Πατρὸς ἔχει λεχθὲν τοῦτο. Διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι «ἐπὶ νεφέλῃς», δεικνύων, ὅτι ἐν τῷ συμβόλῳ αὐτῶν τῆς θείας δυνάμεως ἀνέρεται, εἰς τὸν οὐρανὸν δὲ οὐδὲν κακοῖα ἄλλη δύναμις φαίνεται. ἐπὶ νεφέλῃς. Ἀκοῦε πάλιν τι λέγει, ἄλλας Προφῆτας· «Ὁ

Θεὸς καθίσταται ἐπὶ ἐλαφροῦς καὶ εὐκλήτου νεφέλης»²².

Ἰ' διότι τοῦτο ἐλάβε χάριν ἐνῶ ἡ ἐρώτησις ἀφ' ὧρα εἰς ἀναγκασίαν πρᾶγμα, καὶ ἐνῶ οὗτοι πολλοὶ ἐπρόσεχον εἰς τὰ λεγόμενα καὶ ἦσαν διεγερμένοι καὶ οὐκ ἀδιάφοροι. Καὶ εἰς τὸ δρος δὲ ἡ νεφέλη διὰ τὸν Χριστὸν ἦτο, ὅταν ὁ Μωϋσῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁμίλην²³ δὲν ἦτο διὰ τὸν Μωϋσῆν καὶ δὲν εἶπε μόνον ὅτι «πορεύομαι»²⁴ διὰ νὰ μὴ ταραχθῶν πάλιν ἀλλ' εἶπα καὶ ὅτι «τὸ Πνεῦμα πέμψω»²⁵.

Ἄρα ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνῆλθε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐμάνθανον. Ὡς ὅποιον θεσμάτος κατηξιώθησαν! Καὶ ὡς ἀπειλῶντες ἦσαν λέγει, εἰς τὸν οὐρανὸν πορευόμενοι αὐτοῦ καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρεστήκεισαν αὐτοῖς ἐπὶ ἐσθίῃ λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον· «Ἄνδρες Γαλιλαῖοι τί ἐστήκατε ἐμβλεπόντες εἰς τὸν οὐρανόν; Οὗτος δ' ἡ σῶσις ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν»· δεκτικῶς ἔχρησά μοι ποιησάμενος τὴν λέξιν «οὗτος», εἰπόντες «ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν» οὕτως ἐλεύσεται, ἐν τῷ ποῦ ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. Πάλιν τὸ σχῆμα χαρῶν διότι ἀγγελοὶ διὰ μιας μερὸς καὶ εἰς τυπὸν ἀνθρώπων σχηματίζοντες ἐνεφανίσθησαν, καὶ λέγουσιν· «Ἄνδρες Γαλιλαῖοι».

Ἀξιοῦσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἐφανίσκοντο εἰς ἐκείνους ἐκ τῆς φράσεως· «Ἄνδρες Γαλιλαῖοι»· διότι διατὶ ἔπρεπε οἱ γνωρίζοντες νὰ μάθουν ποῖα εἶναι ἡ πατρις τῶν ἐκείνων, ἦτο αὐτοῦ ὁ λόγος, καὶ εἰς τὸ σχῆμα δὲ τὸ ἀγγελικὸν ἐπαυτῶν καὶ ἐφανίσκοντο, ὅτι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ προήλθον.

Διὰ τὸ τοῦτο δὲν τὰ λέγει ὁ ὁδὸς εἰς αὐτοὺς ἀλλ' οἱ ἀγγελοὶ. Ἐδοξάμενος αὐτοὺς πρὸς πᾶν αὐτοὺς ἔλα, ὥστε ὑπενθυμίζε·ν εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν ἀγγέλων ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶχον ἀκούσει.

Καὶ δὲν εἶπον· «Ἐκείνοι τὸν ὅπου εἶδαν ἀναληφθέντα»· ἀλλὰ «πορευόμενοι εἰς τὸν οὐρανόν» φανερώνων ὅτι ἡ ἀνάληψις εἶναι ἀνάστασις καὶ μάλιστα τῆς

20 Δ. Βαγ. λ. 2 11
21 ψαλμ. 103 3

22 Ησ. 10 1
23 Εξοδ. 33 9
24 Ιωάν. 18 5
25 Ιωάν. 16 7

σαρκός. Διὰ τοῦτο λέγουσι «Ὁ ἀναληφθεὶς ἀπ' ὡμῶν, οὕτως ἐλεύσεται» ὅχι «θα σταλῇ», ἀλλὰ «θὰ ἔλθῃ».

Ποῦ εἶναι λοιπὸν τὸ μικρότερον, «Νεφέλη ὑπέλαθε» αὐτόν; Καλῶς διότι αὐτὸς ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς νεφέλης, ἀφοῦ «ὁ ἀναθὰς αὐτὸς ἐστὶ καὶ ὁ καταθὰς»²⁶.

Σὺ δὲ πρόσσεξε, παρακαλῶ, πῶς ἄλλα μὲν λέγουσι συμφωνῶς πρὸς τὴν δεκτικότητα ἐκείνων ἄλλα δὲ ἄλλως τοῦ Θεοῦ ἡψώθη ἐπαμείνων ἢ διάνοια τῶν ἀλεπόντων, διότι ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς μέγα γνῶσιμα τῆς δευτερας παρουσίας διότι τὸ «οὕτως ἐλεύσεται» τοῦτο φανερώνει. μετὰ τοῦ σώματος, λέγει πράγμα τὸ ὁποῖον ἐπόθουν νὰ ἀκούσαιν καὶ ὅτι πάλιν θὰ ἔλθῃ β' α' τῇ κρίσει τοιοῦτοτρόπως ἐπὶ νεφέλῃς.

«Καὶ ἰδοὺ λέγε, ἄνδρες βυο παρεστήμεσαν». Διὰ τί εἶπτε, «Ἄνδρες», διότι ἀκριβῶς τοὺς αὐτοὺς τῶν ἀπεκόντων εἰς ἄνδρας διὰ νὰ μὴ πτοηθοῦν.

Οἱ ὅποιοι καὶ εἶπον, «Τ. ἐσθήκατε ἐμβλέποντας εἰς τὰν οὐρανόν». Συγχρόνως οἱ λόγοι τῶν τοῦς ἐκαλοῦνται καὶ δὲν τοὺς ἀφηναι νὰ προσβοκοῦν αὐτὸν πολλὴν ἀμείνω. Οὕτοι τὸ μὲν μεγαλύτερον φανεράνουν, τὸ δὲ μικρότερον ὅχι, διότι φανεράνουν μὲν, ὅτι τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐπανεῖλθῃ καὶ ὅτι ἐξ οὐρανοῦ πρέπει νὰ τὸν ἀναμείνω, αἰωποῦν δὲ τὸ πότε.

Ἐπειτα ἀπὸ τῆς θέας ἐκεῖνης ἐπανήλθον πρὸς τὸν ἱερόν των λόγον, ὥστε διὰ τῆς β' διασκαλίας νὰ προλάβοι τὴν ἐσφαλμένην αὐτῶν γνώμην, ὅτι ὁῦθεν δὲν ἀνελήθη, ἐπεὶ δὴ δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ τοῖς ἀντ' κρούσῃ. Διὰ τὸ ἐκ τῆς ἀπὸ αὐτοῦ ἔλεγον «Ποῦ ὑπάγετε»²⁷, πολλοὶ περισσότεροι καὶ τώρα θὰ ἔλεγον «Εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, λέγει, ἀποκαθίστανε τὴν θαυμάσιαν τῷ Ἰσραὴλ».

Τοιοῦτοτρόπως ἐγνώρισαν τὸ ἡμέρον τοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ, ἀφοῦ καὶ μετὰ τὸ πάθος ἐρωτοῦν αὐτόν. «Εἰ ἀποκαθίστανε», Καὶ μάλιστα προηγουμένως εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι «ἐπρόκειτο νὰ ἀκούετε πολέμους καὶ φήμας περὶ πολέμων, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν θὰ εἶναι τὸ τέλος»²⁸ οὔτε τὰ ἱεροσόλ.μα θὰ κυρθεῖν. Ἰώρα δὲ μὲν περὶ θάλασσαν ἐρωτοῦν, ὅχι περὶ συντελείας, ἐξ ὁμοίου δὲ καὶ ἐν συνεχεὶ δὲν ἀπευθύνει πρὸς αὐτοὺς

26 Εφεσ. 4:10

27 Ἰωάν. 13:36

28 Ματθ. 24:6 καὶ Μάρκ. 3:7

σαρκὸν λόγον μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Βεβαίως λοιπὸν καὶ εἰ τοῦ ὁ νὰ ικανοποιηθῶν ἐάν ἐπετύγγανον τοῦτο, ἐρωτοῦν. Αὐτὸς δὲ μὲν ὅτι δὲν πρόκειται, νὰ ἀποκαταστήσῃ δὲν ἐφανερώσῃ διότι εἰς τί ἦτο τοῦτο ἀναγκαῖον εἰς αὐτοὺς νὰ μάθουν, διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐπειδὴ ἐδῆ-ιταζον καθόλου δὲν εἶπον «Τι τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»²⁹ ἀλλ' αὖ τὴν θαυμάσιαν τῷ Ἰσραὴλ ἀποκαθίστανε «³⁰ διότι ἐνδομίζον ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡδὴ παρούσα. Αὐτὸς δὲ καὶ μετὰ παραβολὰς ἐφανερώσῃ, ὅτι δὲν εἶναι «πλησίον» καὶ δὲν ἀπεκρῖθη συμφωνῶς πρὸς ἐκεῖνον τὸ ὅποσον ἠρώτησαν ἄλλα «λήψεσθε» λέγει «θυναίμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου ἡνεύματος ἐπ' ὡμᾶς». Πρόσεξε «³¹ ὅταν ἔλθῃ», ὅχι «ὅταν σταλῇ» εἶπε διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ κατὰ μοῖαν. Πῶς λοιπὸν, πνευματομαχε, τολμᾶς νὰ εἰπῇς ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι κτισμάς³².

«Καὶ ἐσεσθέ μοι κάρτερες» Ὑπηνίχθη τὴν ἀνάλημιν ἡμῶν δὲ ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἤδη προήκουσαν καὶ τώρα εἰς αὐτοὺς πάλιν ὑπεθυμύσεν. Ἦδη ἐδεχθη ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνῆλθε. «Νεφέλη καὶ ὄμιχλη ὑπὸ τοὺς

29 Ματθ. 24:3

30 Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἐρὸς Χριστός τις ἐδράστηται πάσης εὐκαρίαις δὲ νὰ ἐμὴται περὶ τῆς ἰσότητος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τοῦ ἡοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἀποτελεῖ στείρον σχολαστικὸν ἢ ἀνθρωπινὸν δογματικὸν διδασκαλίαν. Οἱ Πατέρες γενικῶς ἔλεγον νὰ ἐδράσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ παρὲν των τὴν ὁρὴν πρὸς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, διότι αὐτὴ πρὸς νὰ ἀφράδῃται καὶ τῶν ζωῶν εἰς τὰς Χριστιανικὰς διὰ τὴν γνῶσιν τὸ δόγμα τοῦ ἑνὸς Τριῶντος Θεοῦ διδάσκει ἐκ τῶν κοινωνικῶν των ἀνθρώπων τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀδελφότητα τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ ἀποστολικοῦ ἀνδραγαθίου μετὰ τῆς συνέργειας τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς ἐνότητος μετὰ των ἄλλων. Τρία πρόσωπα ἐν τῇ Θεότητι, ἀλλὰ τὸσον στενῶς συνδεδεμένα ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ ἀγάπῃ, ὥστε ἀποτελοῦν μίαν οὐσίαν, τὸν ἑνὸς καὶ ἁληθινόν Θεόν χωρὶς ὅλιν νὰ ἐξαφανίσῃται ἡ ἀτομικότης καὶ τὸ ἴδιον τὸν υποστάσεων. Οὕτω καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ των Χριστιανῶν πολλοὶ ἄνθρωποι ἀποτελοῦντες ἑνὸς προσωπικότητος, ἀλλὰ τὸσον στενῶς ἑνωμένοι ἐν τῇ Χριστιανικῇ ἀγάπῃ, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν μίαν μεγάλαν οἰκονομίαν ἐν τῇ Χριστιανικῇ οὐσίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ οὐδὲν ἑλπίαν. (Γαλ. 3:28).

31 Ἀλλήστε τότε ἦσαν νῆποι οἰκῆται οἱ οὐδὲν ἐπὶ τὸ Πρόσωπον τοῦ ἁγίου Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ προσφῶνται οἱ ἀγῶνες καὶ ἡ νίκη τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν ὁποῖαν ὁ ἱερός πατὴρ θέλει ἐκπεραῖναι νὰ ὁρῶνται εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ τοῦ, τὸσοῦτον μᾶλλον καὶ ὅταν σπαστικοὶ δὲν εἶναι ἐκλείπει ἀποστελόντες σοβαρὰν κινδύνον ἐκ των σθεναυτέρων.

πύδας αὐτοῦ»³¹ λέγει ὅτι τοῦτο φανερώνει τὸ «νεφέ-
λη ὑπέλασεν αὐτόν» τὸν Δεσπότην τοῦ οὐρανοῦ ἐννοεῖ
ὅτι, ὅπως ἀκριβῶς εἶνα βασιλεὺς τὸν φανερώνει τὸ βασι-
λεὺς ὄχημα, τοιοῦτοτρόπως καὶ πρὸς αὐτὸν ἐστὶν ἡ τὰ
βασιλικὰ ὄχημα ὥστε τίποτε νὰ μὴ εἴπουν λυπηρόν,
οὔτε νὰ πάθουν ἐκεῖνον τὸ ὅποιον καὶ ὁ Ἑλισσαῖος ἐπα-
θεν ὁ ὅποιος ἐνὸς ὁ δὲ δάσκαλος ἀνελήφθη ἐσχίσσε τὸ ὑ-
ποκάμινον³² Καὶ τὸ λέγουσι, «Ὁὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀνα-
ληφθεὶς ἀπ' ὧν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται»³³
καὶ «ὁ δὲ ἀνδρὲς δύο παρείσθηκεσαν αὐτοῖς» Εὐλο-
γῶς διότι διὰ τῆς θεοκαύσεως δύο μαρτυρῶν κατοχι-
ρῶνται ἡ ἀλήθεια³⁴

Καὶ ταῦτα αὐτὰ λέγουσι Καὶ «ἐν ἐσθῇτι λέγει, λευ-
κῇ» Ὅπως ἀκριβῶς εἶδον ἤδη ἀγγέλων ἐπὶ τοῦ μηνύμα-
τος με ἐνδυμένα τοῦ ἡστραπτὸν ἀπὸ λαμπρότητας³⁵ καὶ
προεῖπε καὶ τὴν ῥέμφιν αὐτῶν³⁶ τοιοῦτοτρόπως ἀγγε-
λος γίνετα κήρυξ καὶ τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, ἂν καὶ
οἱ προφῆται εἰς πολλὰ σημεῖα προεῖπον ὅπως ἀκριβῶς
καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως

ὁ Πανταχρὸς ἀγγέλων γίνονται κήρυκες, ὅπως ἐπὶ
τῆς γεννήσεως ὅπως πρὸς τὴν Μαρίαν πόλιν, ὅπως ἐπὶ
τῆς ἀναστάσεως τοιοῦτοτρόπως λαοὶ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνα-
λήψεως μᾶλλον δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας παρουσίας ἀν-
γέλων θὰ παρουσιασθῶν τρέχοντες ἐμπροσθεν αὐτοῦ

Ὅταν δὲ εἶπον «Ὁὗτος ὁ ἡσυχὸς, ὁ ἀναλήφθε-
ς ἀπ' ὧν» διὰ νὰ μὴ τοὺς κάμουν νὰ εὐρεθῶν εἰς ἀμη-
χανίαν, προσέθεσαν «οὕτως ἐλεύσεται» Ἀνεκακφί-
στησαν δι' ὀλίγον, ὅταν ἤκουσαν ὅτι πάλιν θὰ ἔλθῃ,
καὶ ὅτι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ δὲν θὰ εἶναι ἀπρόσι-
τος. Καὶ τὸ «ἀπ' ὧν» διὰ, δὲν εὐρίσκειται ἀπλῶς πᾶσι
οἱ αὐτοὶ ἀλλὰ εἶναι δηλωτικὸν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀ-
γάπης, καὶ τῆς ἐκλογῆς, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἐγκαταλεω-
φῇ τοὺς ὅποιους ἐξέλεξε

Τὴν μὲν λοιπὴν ἀνάστασιν αὐτοῦς ὁ ἰσὺς ἐφανέρω-
σε (ὅτι, ὅλοι τῶν θαυμάτων μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ

τοῦ ἥτο θαυμαστότερον, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τῆς γεννῆ-
σεως ἡ ἀνάστασις δηλαδὴ τοῦ αὐτοῦ τοῦ «διότι, κρη-
μύνατε λέγε, τὸν καὶ τὸν αὐτοῦ καὶ ἐγὼ εἰς τρεῖς ἡ-
μέρας θὰ τοῦ ἀνο κοδομήσω»³⁷, τὴν δὲ μέλλουσαν πα-
μύσαν οἱ ἀγγέλοι, ὅταν λέγουν ὅτι «οὕτως ἐλεύσε-
ται»

Εἰς λοιπὸν κάποιος ἐπιθυμῇ νὰ ἴδῃ τὸν Χριστόν,
εἰς κάποιον πονῇ διότι δὲν τὸν εἶδε τοῦτο ὅταν ἀ-
κοι σῇ, ἀς ἐπιβεβῇ ὅσον θαυμαστόν καὶ ὅπωςδῆποτε θὰ
ἴδῃ καὶ δὲν θὰ ἀποτύχῃ διότι μετὰ μεγαλύτερας δόξης
θὰ ἔλθῃ καὶ μάλιστα τοιοῦτοτρόπως μετὰ νεφέλης,
τοιοῦτοτρόπως μετὰ σώματος, καὶ μετὰ περισσώτερας
λαμπρότητας θὰ ἴδῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταβαί-
νοντα καὶ ὄχι ἀπὸ τῆς γῆς ἀναβαίνοντα

Εἰπον μὲν λοιπὸν ὅτι θὰ ἔλθῃ, ὑπὸ τοῖους ὅρους ὅ-
μως καθάλου δὲν προσέθεσαν. Τοῦτο τὴν ἀνάστασιν θε-
βαιῶν, ὅτι ἐὰν μετὰ τοῦ σώματος ἀνελήφθῃ, πολὺ πε-
ρισσότερον μετὰ τοῦ σώματος ἀνέστη

Ποῦ εἶνα οἱ δυσπιστοῦντες εἰς τὴν ἀνάστασιν, Ποῖοι
εἶνα, εἰπέ μοι, Εὐδωλοστρατὴς ἡ Χριστιανοί, διότι ἀ-
γνοῶ μᾶλλον δὲ γνωρίζω ἀκριβῶς διότι εἶναι εἰδωλο-
λάτρες, οἱ ὅποιοι δυσπιστοῦν καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν
τῆς κτίσεως, ἐπειδὴ ἴδον τῶν γνωρίσμα εἶναι νὰ μὴ δέ-
χονται ὅτι ὁ Θεὸς δημιουργεῖ κατὰ ἐκ τοῦ μηδενός καὶ
νὰ μὴ ὁμολογοῦν, ὅτι ἀνίσταται, τοὺς νεκροὺς ἔπειτα,
ἐντραπέμενοι, διότι δὲν γνωρίζουν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ,
διὰ νὰ μὴ κατηγοροῦνται διὰ τοῦτο, λογιζόμενοι «δὲν
λέγομεν ταῦτα ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, ἀλλὰ διότι, δὲν ὑπάρχει
ἀνάγκη σώματος» Ἀληθῶς εἶναι, ἐπείκαρον νὰ εἴπω-
μεν «Ὁ γὰρ μῶρος μωρὰ λαλήσῃ»³⁸ Δὲν ἐντρέπεσθε
νὰ μὴ ἀποδίδετε εἰς τὸν Θεὸν δημιουργοῦν ἐκ τοῦ μηδε-
νός «Εἰς ἐκ προϋπαρχόντων δημιουργεῖ, τ. διαφέρει
τῶν ἀνθρώπων»

Ἀλλὰ λέγε, ἀπὸ ποῦ προέρχοντα τὰ κακὰ, Δι-
οί, μήπως ἐπειδὴ δὲν γνωρίζετε ἀπὸ ποῦ εἶναι ἀνάγκη
νὰ προσθέτῃς ἄλλο κακὸν εἰς τὴν γνώσιν τῶν κακῶν
διότι οὕτω δύο ἄτοπα δημιουργοῦνται. Ἐν μὲν διότι,
τολμᾷς νὰ λέγῃς αὐτό (διότι, ἐὰν δὲν ὁμολογῇς, διότι ὁ

31 Φαλμ 98, 2

32 Δ' Βασιλ 2, 12

33 Δευτ' 19, 15 καὶ 17, 6 καὶ Ματθ' 18, 18

34 Λουκ' 24, 4

35 Ματθ' 28, 5

36 ὡν 2, 19

37 Ἡρ 32, 6

Θεός δημιουργεί τὰ δυνάμει ἐκ τοῦ μηδενός, πολὺ περισσότερον δὲ γνωρίζει ἀπὸ τοῦ προερχομένου τὰ κακά, ἕτερον δὲ, ὅτι, ὅταν λέγῃς αὐτό, εἰσάγεις τὴν θεωρίαν, ὅτι ἡ κακία εἶναι ἀδημιουργητός. Ἐνύησαν, πόσοι εἶναι φοβερόν, ὅταν θέλῃς νὰ ἀνακαλύψῃς τὴν πηγὴν τῶν κακῶν, καὶ αὐτὴν νὰ ἀγνοήσῃς, καὶ ἄλλην διάφορον, νὰ προσθέσῃς εἰς αὐτήν. Ζήτει ἀπὸ τοῦ προερχομένου, τὰ κακά, καὶ μὴ θαλασφημῇ τὸν Θεόν. Καὶ πῶς θαλασφημῶ, λέγει ὁ λέγων, δὲν θαλασφημεῖς, δὲν εἰσάγεις τὴν θεωρίαν, ὅτι τὸ κακὸν εἶναι ἀδημιουργητόν, ὅταν, δέξασαι ὅτι ὁ Θεός δύναται, μόνον δὲ καὶ ὁ ἀνθρώπος δύναται, ὅταν εἰσάγῃς ἰσοδύναμον δύναμιν τῶν κακῶν, ὅταν ἀδημιουργητόν, Διότι πρὸς ἐξέτερόν, λέγει ὁ Παῦλος, «Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται»³⁸.

Ὁ διάβολος λοιπὸν ἐδίδαξε, ὅτι καὶ τὰ δύο εἶναι ὕλκα, ὥστε ἀπὸ οὐδαμῶς εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ γνωρίσωμεν τὸν Θεόν. Διότι τί εἶναι δυσκολώτερον, εἰπέ μοι, τὸ ἐκ φύσεως κακὸν νὰ μετατρέψῃς εἰς καλόν (ἐάν θελαὶς εἶναι κατὰ συμφῶνως πρὸς τὴν ἰδίαν σου γνώμην ὁμολῶ διότι, ἐκ φύσεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κάμῃς τὸ κακὸν σινεργῶν τοῦ καλοῦ), ἢ τὸ ἐκ τοῦ μηδενός. Τί εἶναι, ἐνδεωτέρον (περὶ ποσότητος ὁμιλῶ) νὰ δημιουργήσῃς ποσότητα ἐξ ἀρχῆς ἢ τὴν ὑπάρχουσαν νὰ μετατρέψῃς εἰς τὸ ἀντίθετον. Τί εἶναι, ἐνδεωτέρον νὰ κατασκευάσῃς οἰκὴν ἐξ ἀρχῆς ἢ τὴν ἄσπετον κτῆτον νὰ μετατρέψῃς ἐκ τῶν ἀνω εἰς κατωκτῆτον; Εἶναι φανερόν, ὅτι ἐκεῖνο λοιπὸν τοῦτο ἀδύνατον. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν τοῦτο εἶναι ἀκατόρθωτον οὕτω καὶ ἐκεῖνο εἶναι ἀδύνατον τὴν μετατροπὴν εἰς τὸ ἀντίθετον ἐννοῶ.

ε. Ἐπεὶ μοι, τί εἶναι, δυσκολώτερον, νὰ κατασκευάσῃς μίρον, ἢ νὰ ἐξαπατάσῃς τὸν θορβόρον, νὰ χρησιμοποιοῖς ὡς μύρον. Τί εἶναι, ἐνδεωτέρον ἐκ τούτων, εἰπέ μοι (ἐπειδὴ ὑποβάλλομεν τὸν Θεόν εἰς τὰ ἰδικὰ μας μέτρα λογικῆς, ὁμῶς ὅχι ἡμεῖς μὴ γένοιντο ἄλλα σῆς) ἀφθαλμούς, νὰ πλάσῃς, ἢ τυφλὸν παραμένοντα τυφλὸν καὶ τὸ κάμῃς νὰ βλέπῃ καὶ μάλας περισσότερον τοῦ βλέποντος, καὶ τὴν τυφλότητα νὰ τὴν μετατρέξῃς εἰς

ὄρα, καὶ τὴν κοφότητα εἰς ἀκοήν, Ἐγὼ νομίζω ἐκεῖνο. Τὸ δυσκολώτερον λοιπὸν ἀποδίδες εἰς τὸν Θεόν, ἐπεὶ μοι, καὶ τὸ ἐνδεωτέρον ὅχι.

Διότι ἀναφέρω αὐτὸ διότι, λέγουσι, ὅτι καὶ αἱ γυναῖκες, εἶναι, ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Ἀλλὰ πρόσεξε πόσα εἶναι τὰ ἀσεβῆ καὶ ἀνόητα. Πρῶτον, βέλοντες νὰ δείξουν, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ προερχομένη τὰ κακά. ἕτερον ἄσπετον τοῦτου προσθέτουν, ὅτι ἰσχυρίζονται, ὅτι τὰ κακά ἐγένοντο συγχρόνως μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ὁ Θεός δὲν εἶναι, ἀρχαιότερος οὐδενὸς τούτων, τοιμῶντες νὰ ἀποδίδουν ἀκόμη καὶ τὸ μέγα θρασυεῖν εἰς αὐτὰ. Δεύτερον ἰσχυρίζονται καὶ ὅτι ἡ κακία δὲν καταστρέφεται διότι πράγματι τὸ ἀδημιουργητόν δὲν καταστρέφεται. Βλέπετε τὴν θαλασφημίαν, ὥστε εἶναι, ἀνάγκη, ἢ τὸ ποτε νὰ μὴ ἀνήκῃ εἰς τὸν Θεόν, ἢ εἰάν ὅχι, τοῦτο καὶ Θεός, νὰ μὴ ὑπάρχῃ. Τρίτον, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπον, διὰ ταύτης πράγματι πολεμοῦν καὶ οἱ ἴδιοι, τοὺς ἐαυτοὺς τῶν καὶ μᾶλλον γίνονται, αἰτίοι, νὰ ἀγανακτῇ ἐπὶ πλεονάζοντι Θεῷ. Τέταρτον, ἀποδίδουν τοσαύτην ἐπιτηδεύουσαν εἰς τὴν ἄσπετον ὕλην Πέμπτον ἰσχυρίζονται, ὅτι αἰτία τῆς ἀγαθοτητος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ἡ πονηρία καὶ ὅτι, αἰτία ταύτης ὁ ἀγαθός δὲν ἔατο ἀγαθός, Ἐκτον, ἀποκλεῖον ἀπὸ ἡμῶν τὰς ὁδοὺς τῆς θεογνωσίας, Ἐβδομον, καταθεβαίνοντες τὸν Θεόν εἰς ἀνθρώπους καὶ φυτὰ καὶ ἐνλά, Διότι εἰάν ἡ μὲν ψυχὴ ἡμῶν μετέχευε τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν μετενσωμάτωσιν, δὲ καταλήγε, εἰς ἀγνορίαν καὶ πεπνυμένην καὶ κρόμμυον, ἄρα ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἰς ἀγνορίαν θά εὐρσκεται.

Καὶ ὅταν κεν εἴπωμεν, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐπλάσσει ναὸν εἰς τὴν Παρθένον, δηλαδὴ τὸ Ἅγιον σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, γελοῦν εἰς ἄραρος ἡμῶν τὴν πάλιν, αὐτοὶ δὲως, καὶ ταθεβαίνοντες τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ εἰς ἀγνορίαν καὶ πεπνυμένην καὶ κρόμμυον καὶ κρόμμυον, δὲν ἐντρέπονται, ἐξείρσκοντες κάποιον τρόπον, εἰδωλολατρείας. Ἀλλὰ δὲν εὐρσκεται τὸ κρόμμυον εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὁ Θεός εἰς τὸ κρόμμυον, διότι ἂν μὴ γινῇ τὸ κρόμμυον Θεός. Διότι ἀποφύγει τὴν μετενσωμάτωσιν τοῦ Θεοῦ. Εἶναι αἰσχροὶ, λέγει, λοιπὸν πολὺ περισσότερον εἶναι αἰσχροὶ τοῦτο ἄλλο, δὲν εἶναι αἰσχροὶ πῶς, ὅτι ἐκεῖνα τὸ ἄπορον εἰς ἡμᾶς θά γινῇ εἶναι πράγματι αἰσχροὶ. Εἴδοτε αἰσχροὶ, ἀσεβεῖς.

Ἄλλὰ διατ. δὲν θελοῦν νὰ ἀνίσταται τὸ σῶμα; Τ. δὲ καὶ θὰ εἰποῦν. Ὅτι τὸ σῶμα εἶναι πονηρὸν. Εἰπέ μοι, λοιπόν, ἀπὸ ποῦ γνωρίζεις τὸν Θεόν; ἀπὸ ποῦ ἔχεις τὴν γνώσιν τῶν ὄντων; ὁ δὲ φιλόσοφος ἀπὸ τοῦ εἶναι φιλόσοφος ἐάν εἰς τίποτε δὲν συντελῇ τὸ σῶμα. Ἀκρωτηρίασε τὰς αἰσθήσεις καὶ προσπάθησε νὰ μάθῃς κάτι ἀπὸ τὰ ἀπαράτητα. Τ. θὰ καθίστατο δὲ μωρότερον τῆς ψυχῆς, ἐάν ἐξ ἀρχῆς ἦτο ἀταλῆς ὡς πρὸς τὰς αἰσθήσεις. Ἀὐτὸ ἐστὶν ἡ ἀναπηρία ἑνὸς μόνου μέρους τοῦ ἐγκεφάλου ἐνισθῶ θλάπτει ὁλόκληρον τὴν ψυχὴν ἐὰν πρόκειται καὶ τὰ ἄλλα νὰ καταστούν ἀνάπηρα, εἰς τ. θὰ εἶναι γρήγορος, Δεῖξόν μοι, μίαν ψυχὴν ἂν εἰ σῶμα-τος. Ἡ δὲν ἀκούεις τοὺς ἱατροὺς, ποὺ λέγουσιν; «Διότι ἡ παρῶσα νόσος φοβερώς ἐπισκοπεῖται τὴν ψυχὴν».

Μέχρι ποῦ σήμερ. λοιπὸν θὰ πν. γεσθε μὴ εὐρ-σκοντες λογ. κὴν διέξοδον. Τὸ σῶμα ἀνῆκε εἰς τὴν β. λην, εἰπέ μοι. Καλῶς. Ἄρα ἔπρεπε νὰ τὸ μισῇς; ὁ σπ. λοιπὸν τρέφει αὐτὸ. διατ. τὸ φροντίζει; Ἐπομένως ἔπρεπε νὰ αὐτοκτονῇς! Ἄρα ἔπρεπε νὰ ἀπαλλάσσεσαι ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον.

Κατ. ἄλλοι τρόποι δὲ ὁ Θεὸς δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἀνώτεροι τῆς ὕλης ἐν δὲν συμπλακῇ πρὸς αὐτήν. διό-τι μέχρις ὅπου προσέλθῃ ὁ Θεὸς πρὸς αὐτήν, καὶ το-υτοτρόπως σταθεροποιῇ αὐτήν, δὲν δύναται νὰ τὴν δια-τάξῃ. Ὡς τῆς ἀσθενείας. Καὶ ἐνταῦθα θαυλεὺς μέν, ὅταν διατάσῃ οἱ πάντες τὸν ὑπακούον. ὁ δὲ Θεὸς τοὺς πονηροὺς νὰ μὴ δύναται νὰ τοὺς διατάσῃ.

Καθ' ὁλοκλήρειον βίωσις. ἐάν ἡ ὕλη ἦτο βίωσις, καποιοὺ ἀνθρώπου δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ σταθῇ. ὅτι ἐκ φυ-σεως ἡ πονηρία δὲν δύναται, καὶ ὑπάρχῃ. ἐάν δὲν προσ-λάθῃ κάτι ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ὥστε ἐάν πρὸς ταῦτα, δὲ-σινεν ἀναι. γθῇ μετὰ τῆς ἀρετῆς πρὸς πολλοὺς θὰ εἴηε διαφθορῇ. διότι αὐτὴ εἶναι ἡ φυσικὴ ροπὴ τῶν κακῶν. Ἀς ὑποθέσωμεν ὅτι καποιοὺ εἶναι ἀσελγὴς καὶ καθό-λου δὲν συγκρατεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ θὰ ζήσῃ δέκα ἡμέ-ρας, Ἡ βίαις ληστῆς τοῦ εἶναι ἀσυνεθῆτος πρὸς πάν-τας ἀκόμη καὶ πρὸς ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους λη-στεῖε, μὰζὶ θὰ ζήσῃ καθόλου. Ἡ βίαις κλέπτῃς ἀναί-σχητος ποὺ δὲν κοκκινίζει. ἀλλὰ κλέπτει θημιος. θὰ ἐπ. ὡς ὁ τοιαύτος. (Ἐκ φυσεως καὶ κακὰ ὄν. διατη-ροῦνται εἰς τὴν ὑπαρξίν. ἐάν δὲν λάθουν ἔστω καὶ κάτι μ. κρὸν ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ὥστε κατ' αὐτοὺς, ὁ Θεὸς αὐτὰ

ἐφέρει εἰς τὴν ὑπαρξίν.) Ἀς ὑποθέσωμεν ὅτι εὐρίσκε-ται μὴ πόλις πονηρῶν ἀνθρώπων θὰ σταθῇ ποτέ. Οἱ πονηροὶ δὲν αἰ. ὑπάρχουν μετὰ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ μετὰ τῶν. Καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρχουν. Οὕτως ἐμωράνθησαν οἱ ἰσχυρίζομενοι, ὅτι εἶναι σο-φροί.³⁹

Ἐάν τὸ σῶμα ἦτο κακόν, τότε θὰ ἦσαν κακὰ ὅλα ἀ-πλῶς καὶ τυχαίως τα δρωμένα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ χῶ-μα, καὶ ὁ ἥλιος, καὶ ὁ ἀήρ. διότι καὶ ὁ ἀήρ εἶναι σῶμα, αἰ καὶ ὄχ. παχ. καὶ πυκνόν. Κατάλληλον λο. ποῖ θὰ τὴν περ. τῶσιν. νὰ εἴπωμεν. Ἀληγῆσαντό μοι. οἱ παράνομοι φλυαροῦσιν.⁴⁰

Ἀλλὰ ὅς μὴ ἀνεχώμεθα, ἀλλ' ὅς κλείσωμεν εἰς αὐ-τους τὰς ἀκοάς, διότι ὑπάρχει, ὑπάρχει ἀνίστασις τῶν σωμάτων. Γαύτο φανερώμεν. ὁ εὐρίσκόμενος εἰς τὰ ἱερο-σάλωμα τάφος τοῦτο ὁ σταυρὸς. ὅπου προσεδέθη καὶ ἐ-μαστωμένη. «Συνεφάγομεν γὰρ αὐτὸν, λέγει, καὶ σιει-πομεν».⁴¹ Ἀς π. στενωμεν ἐπομένως εἰς τὴν ἀίστασιν καὶ ὅς πράττωμεν ὅσα ταύτης ἐργα, ἵνα καὶ τῶν μελλόν-των ἀνασθῶν ἐπιτυχώμεν ἐν Χρ. στῶ. Ἰησοῦ τῷ Κρ. ὡ. ἡ-μῶν, μετὰ τοῦ τοιοῦτο εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἄγιον Πνεῦμα δόξα, δύναμις, τιμὴ, γῶρα καὶ πάντο-τε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΑ Α Γ (3)

(Πρὸς 1 12 26)

Ἄντε ὑπέστρεψαν οἱ Ἀποστολὰι, ἐς Ἱερουσαλήμ, ἀπὸ ὁδου, τοῦ καλῶν ἔχειν. Ἐλατῶνος οἱ ἐπὶ ν. γγρ. Ἱερουσαλήμ, ἡμεῖς αὐτοὺς ἔχον δόξαν.

α. «Τότε λέγει, ὑπέστρεψαν» Τότε, τότε, «Ὅταν ἡ-κουσαν» ὅτι κατ' ἄλλοις τρόποι δὲν θὰ ὑπέμενοι, ἐάν δὲ, ὑπέσχετο εἰς αὐτοὺς ἑτέροις παρουσιαν. Νομίζω δὲ

39. Ρωμ. 1 22.

40. Ψαλμ. 118 85.

41. Πρὸς 10. 41.

1. Πρὸς 12.

ὅτι καὶ ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου συνέβησαν ταῦτα, ὅ ὅτι δὲν θὰ ἐφανερωτο αὐτῶ καὶ τὸ δίκαιημά, εἰπὼν· «Ἀπὸ θ-
ρους τοῦ καλοῦ μένου· Ελαιῶνος, ὃ ἐστὶν ἐγγὺς Ἱερου-
σαλὴμ· Σαββάτου ἔχον ὁδόν». ἔάν δὲ ἐξ ὁδοῦ καποιο
ὀρισμένον μῆκος ὁδοπορίας κατα τὴν ἡμέραν τοῦ Σαβ-
βάτου;

«Καὶ, ὅτε ἐσθλῶν εἰς τὸ ὑπερῶον ἀνέβησαν, οὐ ἦσαν
καταμένοντες»· Ἄρα εἰς τὸ ἐξῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐ-
μένον· μετὰ τὴν ἀνάστασιν· «Ὁ τε Πέτρος, λέγει, καὶ
ἀκωθὸς καὶ Ἰωάννης, οὗτος καθόλου δὲν ἀριθμεῖται
μόνος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ Αὐδρέας μετὰ τοῦ
Πέτρου· «Φίλιππος καὶ Θωμᾶς Βαρθολομαῖος καὶ
Ματθαῖος· Ἀκωθὸς ὁ Αἰθαίου καὶ Σίμων ὁ Ζηλω-
τῆς καὶ Ἰούδας ἀκωθὸς· Καλῶς ἀνεθυμήθη τοὺς
μαθητάς, ὅ ὅτι ἔπεβη ὁ μὲν προέδωκεν ὁ δὲ ἡγήσα-
το, ὁ δὲ ἡγίστησε, φανερώνει, ὅτι· πλὴν ἑκείνου πάντες
ἦσαν σώοι.

«Οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες δημοθυμα-
δόν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν ταῖς γυναῖξι·» Κα-
λῶς διότι τοῦτο εἶνα μέγα ὅπλον εἰς τοὺς πειρασμούς
καὶ εἰς τοῦτο εἶχον προδασκα διαγωνισθῆ ἱκανῶς ὑπὸ
τοῦ διδασκάλου. Ἀλλὰς δὲ καὶ ὁ παρὼν πειρασμός
εἰς τοῦτο ὠδήγε αὐτοὺς· Διὰ τοῦτο ἀναστάντων καὶ εἰς
τὸ ὑπερίδρι· ὅ ὅτι πᾶρα πολὺ εἶχον φοβηθῆ τοῦς Ἰου-
δαίους· «Σὺν γυναιξὶ» λέγει· ὅ ὅτι εἶπεν, ὅτι ἡκολούθη-
σαν αὐτῶν· Καὶ Ματθαῖος· ἡμεῖς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς
ἀδελφοῖς αὐτοῦ· Πῶς λοιπὸν λέγει, ὅτι εἰς τὰ ἴδια ἔλα-
βε αὐτὴν τότε ὁ μαθητῆς; Ἀλλὰ, συγκειντρώσας πᾶ-
σι αὐτοὺς ὁ Χριστὸς οὕτως εἰς τὸ ἐξῆς πάλιν μαζὶ με-
αυτοῦ καὶ ἐκείνη παρενρυσκετο· «Καὶ σὺν ταῖς ἀδελ-
φοῖς αὐτοῦ·» Τοὺτους ἀναφέρει, αἱ ὅσαι εἶχον ἀπιστή-
σε· προση αὐμένως εἰς αὐτόν.

«Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀνάστας Πέτρος ἐν
μέσῳ τῶν μαθητῶν εἶπε·» Καὶ ὡς θερμός, καὶ ὡς ἐμπι-
στευθεὶς τῇ προμῇν, παρὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς πρῶ-
τος τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων πάντοτε πρῶτος ἀρχ.

2 ὡς γνωστὸν συμφωνοῦντες πρὸς τὴν κοινήν τὴν πρεσβυτέρων
του· πρὸς τὸ ὁρισμένον καὶ τοῦ μῆκος ὁδοπορίας ἐν ἡμέρᾳ Σαββά-
του ἦτο 400 μέτρα.
3 Ἰωάν 19 27

ζει τὸν λόγον· «Ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων, λέγει, ἐπὶ τὸ
αὐτὸ ὡς ἑκατὸ εἴκοσιν»· «Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πλη-
ρωθῆναι τὴν γραφὴν ταυτην, ἣν προείπε τὸ Πνεῦμα τὸ
Ἁγίον·» Διὰ τὸ τέλος πάντων δὲν παρεκάλεσε μόνος
τον Χριστὸν ὥστε χάριν αὐτοῦ νὰ δώσῃ χάποιον εἰς
τὴν θέσιν τοῦ οὐδα, διὰ τὴν δὲ καὶ ἀπὸ μόνου τῶν δὲν
κάνουν τὴν ἐκλογὴν· Καλύτερος εἰς τὸ ἐξῆς εἶχε γι-
νεῖ ὁ Πέτρος αὐτός, ὁ ἴδιος τοῦ αὐτοῦ τοῦ. Τοῦτο λοιπὸν
εἶναι δυνατὸν νὰ εἰπωμεν περὶ αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ ὅτι δὲ οὐκ ἀπλῶς ἀλλ' ἐξ ἀποκαλιμμεως
ἡτοῦν ἐκείνον που θὰ συμπληρώσῃ τὴν χορείαν διὰ αἰ-
νίας θὰ ἀναφέρωμεν· μὴν μὲν, ὅτι περὶ ἄλλα καταγ-
νίστα, δὲ τέραν δὲ ὅτι τοῦτο ἦτο εἰς αὐτοὺς μεγίστη ἀ-
πόδειξις τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ὅ ὅτι ὅπως ἀκρι-
βῶς δὲ ἦτο παρὼν ἐξέλεγει ὁ ἴδιος τοὺς μαθητάς, το-
νι τοτρόπως καὶ ἀπάν· Οὐκ ὄλγον δὲ τοῦτο συνέβαλ-
λεν εἰς παρηγορίαν.

Πρόσεξε δὲ τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος ὅλα τὰ κάμνει
μετὰ κοινῆς γνώμης καὶ τῶν ἄλλων· τιποτε αὐθεν-
τικῶς οὐτε κατὰ τρόπον που νὰ φαίνεται, ὅτι εἶναι ἀρ-
χηγός· Καὶ δὲν εἶπεν οὕτως ἀπλῶς· «Ἄντι τοῦ Ἰούδα
τρίτην σὺν καταρθώμεν», ἀλλὰ παρηγορῶν αὐτοὺς
περὶ τοῦ ὅτι μόνος, θλήτε πῶς μεταχειρίζεται τὸν λό-
γον· ὅ ὅτι «μεγάλην ἀμνηστειαν ἐνεποίησεν τὸ γεγονός·
ἢ· ἢ ἀπορήσας δὲ ὅτι ἔάν τωρὰ πολλοὶ ἐπαναλαμθῶ-
σιν τοῦτο, τὸ ἦτο φυσικόν· τότε νὰ λέγουν αὐτοὶ· «Ἄν-
δρες, λέγει ἀδελφοί·» Ἐάν ὁ Κύριος ἀνέστασεν αὐτοὺς
ἀδελφοὺς πολὺ περισσότερον οὕτως διὰ τοῦτο ἐν ὧ πάν-
τες εἶναι παρόντες, οὕτω τοὺς προσφωνεῖ· Ἰδοὺ ὑπολή-
ψας τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰστάσεως ἀννελικῆ· Οὐδεὶς
ἐκεῖ ἦτο ἀποκεκομμένος, οὐτε ἄρσεν οὐτε θῆλυ· τοιαῦ-
τα θελω καὶ σήμερον νὰ εἶναι αἱ Ἐκκλησίαι· οὐδεὶς ἐ-
φρόντ' ζε διὰ κατὰ θῶν· οὐδεὶς ἐμεριμᾷ περὶ οἰκίας
τοιαύτης· τὸν ἀγαθὸν εἶναι οἱ πειρασμοὶ τοιοῦτον καλὸν εἶ-
ναι αἱ θλίψεις·

4 καὶ ἡ παρεληλυθὴ διδασκαλία αὐτῆ τοῦ ἀποστόλου Χρυσοστόμου
μα· ὅτι πᾶσι οἱ Χριστιανοὶ πρὸς νὰ εὐνοκῶνται διαφυλάττειν τὴν θλίψιν
καὶ περισσοτέρως σημεῖον· ὅ ὅτι αἱ θλίψεις καὶ πειρασμοὶ διὰ νὰ ἐδῇ-
σιν ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν αἰώνων· ἡ δὲ ὁποῖα ἐννοεῖται καὶ
ὁμοίωμα ἐστὶ τῆς γῆς ἢ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀνάστα καὶ ἐνότητος κοινωνία

«Ἐθε πληρωθῆνα, τὴν Γραφὴν ταύτην ἦν προεῖπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον» Πάντοτε παρηγορεῖ αὐτοὺς διὰ τῆς προφητείας οὗτοι καὶ ὁ Χριστὸς πανταχοῦ ποιεῖ μέτῳ τῶν ἰδίων τρόπων λοιπὸν καὶ αὐτὸς φανερώμε· ὅτι δὲν συν-εβῆ τίποτε τὸ ἀγνωστον, ἀλλὰ τὸ ἦδη προφητευμένον. «Ἐθεὶ λέγει, πληρωθῆνα, τὴν Γραφὴν ταύτην ἦν προεῖπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ στόματος Δαβὶδ» Καὶ δὲν λέγει «Ὁ Δαβὶδ εἶπεν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα δὲ αὐτοῦ». Πρόσεξε ἀμέσως εἰς τὸ προοίμιον τοῦ βιβλίου ὁποῖαν ὁ Δασκαλὶαν χρησιμοποίησε· Βλέπεις ὅτι δὲν εἴπεται ἀπλῶς ἀρχίζων τὴν συγγραφήν, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι πολιτεία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; «Ἦν προεῖπε λέγει, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ στόματος Δαβὶδ» Πρόσεξε πῶς οἰκεῖστο εἴτα τὸν Προφήτην καὶ αὐτὸν φέρει εἰς μέσον γνωρίζων ὅτι ὠφελεῖ αὐτοὺς τὸ δὲ τοῦ Δαβὶδ λέγειν καὶ ὅχι δὲ ἄλλου Προφήτου.

«Περὶ Ἰούδα λέγει, τοῦ ὁδηγοῦ γενόμενον» Πρόσεξε καὶ ἐδῶ τὸ φιλόσοφον φρόνημα τοῦ ἀνδρός· Δὲν ὑβρίζει, οὐδὲ μορσπηδᾷ λέγων «Τοῦ ὁδηγοῦ καὶ παρονομήσαντος», ἀλλὰ ἀπλῶς φανερώνει, τὸ συμβῆναι οὕτως λέγει «Τοῦ προδότη», ἀλλὰ εἰς ἄλλους θάβεται νὰ μεταβῇ τὸ ἐγκλημα, ὅσον εἰς αὐτὸν ἀνήκει· Καὶ δὲν ὁμολογεῖ πολλὰ περὶ ἐκεῖνου ὅτι «τοῦ γενομένου» λέγει ὁδηγῶν· τοῖς συλλαβασαῖς τῶν Ἱησοῦν» Καὶ πρὶν φανερῶσαι ποῦ εἶπεν ὁ Δαβὶδ· ἀναφέρει τὸ ὅτι αὐτοῦ πραχθέντα ἵνα διὰ τῶν παρόντων ἀποδείξῃ καὶ τὰ μέλλοντα, καὶ φανερῶσαι ὅτι ἦδη ἔχει ὁ καθὼς.

«Ὅτι, κατὰ ἠμῶν ἦν ἡμῖν, καὶ ἐλαχε τὸν

τῶν πρώτων Χριστῶν· Ἐφ' ὅσον ὑπάρτετε ἡ κοινωνία αὐτῶν ὁ μάλιστα ἀντιμετωπίζοντες ἀπὸ κοινοῦ ὅρα ἐξουδετεροῦντα· Ἐξ ἑαυτοῦ οὕτως τὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ γραφικόν· «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμῶς βιάσασθαι εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. 14, 22) Αἱ θλίψεις ὅρα ὑπάρχουσιν ὅταν ευρισκώμεθα βέω τῆς βασιλείας· ὅταν εισέλθωμεν εἰς αὐτήν αὐτομάτως εξαφανίζονται, ἀντικεινόμενοι διὰ τοῦ πνεύματος τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης τῆς συνεργασίας ἀδελφότητος καὶ ἀλληλεγγύης, ποὺ ἐπικρατοῦν εἰς τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν· Ἀλλ' ὅσοι καὶ ὁ ἐρὸς πατήρ· καὶ αὐτοὶ θέλει καὶ σήμερον νὰ εἶναι ὁ Ἐκκλησία· ἡ δὲ ἐπιθυμία αὐτῆς ἀποτελεῖ κοινὴν γραμμὴν ἀναλήρου τῆς πατερνικῆς διδασκαλίας· Ἐξ ὧν ἐκ τῶν πατέρων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ νὰ ἐντρεφῇται εἰς τὰς σκέψεις τοῦ Χρυσοστόμου περὶ κοινωνικότητος καὶ εἰς ἕτερα ἀποστολὰς ἐκκλησιαστικὰς παρεστημένους εἰς Οὐλίας Ζ' παρ Β' καὶ Α' παρ γ'

κληροῖν τῆς βασιλείας ταύτης· Οὗτος μὲν οὖν ἐκτίσαστο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας» Ἡθελόν κατασκευάζει τὸν λόγον καὶ κατὰ τρόπον ἀπαραιτήρητον ἀποκαλύπτει, ὅτι ἡ αἰτία εἶναι παιδαγωγὴ καὶ ὅτι δὲν λέγει ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι· ἀλλὰ ὅτι οὗτος αὐτὸ ἀπέκτισται· Διότι ἐπειδή αἱ ψυχαὶ τῶν ἀποθνῄσκοντων οὐκ ἀπολείπουν τὸ αὐτοτρόπως πρὸς τὰ μέλλοντα ὅπως πρὸς τὰ παρόντα, περὶ τῆς παρούσης δίκης ὁ δάσκει· «Καὶ προηγὴς γενόμενος διεργασίαν εἰς τὴν μέσσην» Καλῶς δὲν ἀμείλιξε περὶ τοῦ ἀμαρτήματος, ἀλλὰ περὶ τῆς τιμωρίας, «Καὶ ἐξέχυσεν, λέγει πάντα τὰ σπλάγγνα αὐτοῦ» Τοῦτο παρηγορίαν ἔφερεν εἰς ἐκεῖνους, «καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσι· Ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν· Ἀκαλῆσται· τοιούτῳ χωρίον αἵματος».

Ὁ δὲ μὲν Ἰουδαῖος λοιπὸν μετὰ τὴν ὀνομασίαν ἀνόμενος αὐτὸ ὅχι ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀλλ' ἐξ αἰτίας τοῦ· οὕτως, διότι οὗτος ἐδῶκεν εἰς τὸ χωρίον αὐτὸ τὸ ὄνομα φέρων ὡς μάρτυρα τοῦ ἐκθροῦς διότι καὶ μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἀνόμενον καὶ μετὰ τὸ νὰ προσθήσῃ «τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν», τοῦτο θέλει, νὰ φανερῶσαι ὅτι ἐπειτα μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα, πρεπόντως προσθέτει τὸν Προφήτην λέγων· «Ἐγγραπτα γὰρ ἐν βιβλίῳ Ἀαμὼν· Γεννηθήτω ἡ ἐπαυλὶς αὐτῶν, ἔρημος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ»· Τοῦτο περὶ τοῦ χωρίου καὶ τῆς οἰκίας.

«Καὶ τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ λαβέτω ἕτερος» τοῦτεστι «τῇ ἀρχῇ τῇ ἱερουσαλινήν»· Ὡστε τοῦτο δὲ εἶναι ἰδική μου γινώμη ἀλλὰ ἐκεῖνοι, ὅστις ἔχει προεῖπει τοῦτα διότι διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἐπὶ τοῖς μέγα πράγμασι καὶ τοῦτον, ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἔφερεν ὡς μάρτυρα τῶν Προφητῶν, «Δεῖ οὖν λέγειν, τῶν συνελευμένων ἡμῶν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ» Διὰ τὸ καμνὸν καὶ αὐτοὺς μετὰ χροῦς· Διὰ νὰ μὴ γινῇ τὸ πρῶτον πρόβλεπον μάστιγος καὶ ἐμπέσωσιν εἰς φίλον· καὶ οὕτως διότι ἐάν αὐτοὶ, οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπαυλὸν τοῦτο πολὺ περισσότερον ἐκείνῳ· Καὶ πάντοτε παρὰ τὴν ἀπό αὐτοῦ διὰ τοῦτο ἀρχίζων ἐλεγεν· «Ἄνδρες ἀδελφοί, δεῖ ἐκλεξασθαι ἐξ ἡμῶν» Εἰς τὸ πλῆθος

ἀναθέτει τὴν κρίσιν, καὶ τοὺς γινομένους σεβασμίους ποιῶν, καὶ ὁ ἴδιος ἀπαλλασσόμενος τῆς ἀπεχθούς ἐπὶ τῶν ὅλων, διότι τὰ τοιαῦτα πάντοτε μεγάλα κακὰ προξενοῦν. «Ὅτι, μὲν λοιπὸν πρέπει, γὰρ γινῆ ἡ ἐκλογὴ φέρεως, μάρτυρα τὸν Προφήτην, ἀπὸ ποίους δὲ πρέπει, ὁ ἴδιος ἐρμηνεύει, λέγων. «Ἐκ τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἐν παντὶ χρόνῳ», διότι, ἐάν μὲν ἔλεγε, «Οἱ ἀνώτεροι πρέπει νὰ παρεωρισκώμεθα», θὰ περιεφρόνει τοὺς ἄλλους, τῶρα θμως εἰς τὸν χρόνον ἀφῆσε τὸ πρᾶγμα, μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ ὅχι, ἀπλῶς «συνελθόντας», ἀλλ' «ἐν παντὶ χρόνῳ». ἐν, ὡς εἰσηλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου, ἕως τῆς ἡμέρας, ἣς ἀνελήφθη ἀπ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, σὺν ἡμῖν γενέσθαι ἕνα τούτων».

Διὰ τὴν γὰρ γινῆ, διὰ τὴν μὴ εἶναι ἀκρωτηριασμένος ὁ χορὸς τῶν Ἀποστόλων. Ἰ. λοιπὸν, δὲν ἤδυνάτο ὁ Πέτρος νὰ ἐκλέγῃ αὐτὸν. Καὶ πολὺ θεοβαίως, ἀλλὰ διὰ τὴν μὴ φανῇ ὅτι χαρίζεται, δὲν προβαίνει, μόνος τοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν, ἀλλ' ὥστε ἀκόμη ἦτο καὶ ἀμοιρὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Καὶ ἔστησαν λέγει, δύο, Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαβῶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰούδας, καὶ Ματθαίαν». Οὐχὶ αὐτὸς αὐτοὺς ἔστησεν, ἀλλὰ πάντες. Τὴν ἰδέαν τῆς ἐκλογῆς θμως αὐτὸς εἰσηγήθη, φανερώσας ὅτι καὶ αὐτὴ δὲν ἦτο ἰδική του, ἀλλ' ἀνάθετε κατὰ προφήτην, ὥστε ἐξηγητὴς ἔχει, ὅχι διδάσκαλος.

«Ἰωσήφ τοῦ καλούμενου Βαρσαβῶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰούδας», Ἰωῶς ἐξ αἰτίας τῶν ὁμωνυμῶν, ἔχει ἀναφέρει καὶ τὰ δύο ἐπεδή καὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους πολλὰ ὁμωνυμία, ἦσαν Ἰάκωβος ὁ Ζεθεδαίου καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου Σμων Πέτρος καὶ Σμων ὁ Ζηλωτῆς, Ἰούδας Ἰακώβου καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ἐξ ἁλλοῦ, δεῖ ἡ ὀνομασία εἰσημαεῖ καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ ὀνόματος, ἵνα καὶ τὸν χαρακτηρᾷ.

«Ἐστήσαν, λέγει, Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαβῶν, ὃς ἐπεκλήθη οὗτος καὶ Ματθαίαν. Καὶ προσεῖχόμενος εἶπεν Σω. Κύριε καρδιουργῶσα πάντων ἀναβείξω, διὰ ἐξελέξω ἐκ τούτων δύο, ὅπως λαθῶν τὸν κληρὸν τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέδωκε Ἰούδας, πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τῶν ἰδίων». Καλῶς ἀναφέρειν τὸ ἁμάρτημα ἐκείνου, φανεροῦντες ὅτι μάρτυρα αἰτοῦν, ὅχι διὰ νὰ παρονοήσῃ εἰς τὸν ἄρ-

θμόν, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ ἐλαττωθῇ «Καὶ εἰδὼς καὶ κληρὸς αὐτῶν» (διότι, δὲν εἶχε κατελθεῖ ἀκόμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα) «καὶ ὁ κληρὸς ἐπὶ Ματθαίαν ἔτεσε καὶ συνεκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἐνδεκα Ἀποστόλων».

«Τότε, λέγει, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ἔργου τοῦ καλουμένου Ἑλαιῶνος, ὃ ἐστὶν ἐγγὺς Ἱερουσαλὴμ. Σαββατοὶ ἔχον ὁδόν». Τοῦτο λέγει, διὰ νὰ φανερωσῇ, ὅτι δὲν θαδίζον, μακρὰν ὁδὸν, μήπως δημουργηθῇ κάποιο φόβος εἰς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἀκόμη ἦσαν τρέμοντες καὶ τεφοδισμένοι. «Καὶ ὅτε εἰσηλθόν, ἀνέστησαν εἰς τὸ ὑπερῶν», διότι, δὲν ἐτόλμησαν νὰ παρουσιασθῶν εἰς τὴν πόλιν. Καὶ καλῶς ἀνέστησαν εἰς τὸ ὑπερῶν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι εὐκόλῳ νὰ συλληφθῶν ἀμείως καὶ ἐκ τοῦ προχείρου. «Καὶ ἦσαν, λέγει, προσκαρτεροῦντες ὁμαθισμῶν τῇ προσευχῇ». Βλέπει, πῶς ἐφύσκοντο ἐν ἐργηρόρσει ἀναμένοντες προσευχόμενοι, καὶ ἄλλο ὅμοιον προσδοκῶντες, ὥς νὰ ἦσιν μία ψυχὴ, τὰ δύο ταῦτα εἰς αὐτοὺς μαρτυρεῖ.

Ὁ μὲν Ἰωσήφ ἵσως εἶχε τελευτήσῃ ὅτι ἀφου οἱ ἀδελφοί, ἐπιστεῖσαν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀπστήσῃ ἐκείνος, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ ὅλους ἐπιστεῦσαι, ἀναμφισβητῶς, λοιπὸν οὐδαμοῦ δὲν φαίνεται νὰ τὸν ὑπολογίζῃ ὡς ἀπλὸν ἀνθρώπον, ὅπως ἀκριβῶς ἡ μήτηρ ἐλεγεν, «Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ σου, οὐδυνώμενο ἐζητοῦμεν σε». Ὡστε πρὶν ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς ἐγνώρισεν ταῦτον. Πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς δὲ ἐλεγεν ὁ Χριστὸς, «Οὐ δύναται ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖν, ἐγὼ δὲ μεμίσσην».

Πρόσεξε καὶ τὴν πραότητα τοῦ Ἰακώβου. Αὐτὸς ἀνέλαθε τὴν εἰς τὰ Ἱερουσαλὴμ ἐπισκοπὴν καὶ βίως τότε οὐδὲν διδάσκει. Πρόσεξε ἀκόμη καὶ τῶν ὅλων μαθητῶν τὴν πολλὴν ταπεινοφροσύνην, πῶς παραχωροῦν εἰς αὐτὸν τὸν θρόνον καὶ καθέλοι, δὲν διαφωνοῦν μεταξὺ τῶν, διότι ἡ Ἐκκλησία ἐκείνη ἦτο ὡς νὰ εὐρύσκετο εἰς τὸν οὐρανόν, οὐδὲν ἔχουσα θωπευτικόν καὶ ἀπολαμπνύον οὐτε μὲ τοιοῦτος οὐτε μὲ μάρμαρα, ἀλλὰ μὲ τὴν προθυμίαν τῶν συνεχόμενων. «Ὡς ἐκείνους εἰκόσιν ἡ-

αυτὸν», λέγει, οἱ ἐδοξομῆκαντ' ἴσως τοὺς ἀποιοὺς αὐτὸς ἐξελέξατο, ἢ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν σπουδαυτέρων ὅπως π.χ. ὁ Ἰωσήφ καὶ ὁ Ματθαῖος καὶ γυναῖκες ἦσαν πολλὰ· αἱ ὅποια ἠκολούθουν αὐτὸν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ πανταχοῦ περιερισκόντο.

γ. Αὐτὴ εἶναι πρόνοια ὁ δασκάλου. Πρῶτος οὖτος δ' ὥρισεν ὁ δάσκαλόν· Δὲν εἶπεν ὅτι «ἀρκοῦμεν ἡμεῖς»· οὕτω εὐρυσκετο ἑκτὸς πάσης κενοδοξίας καὶ πρὸς ἓν μόνον ἀπέβλεπε καὶ τοῖς δὲν εἶχε διορίσει πάντας καθ' ὅμοιον τύπον, ἀλλὰ πρεπόντως ἐγένοντο ταῦτα ἐξ αἰτίας τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός καὶ ὅτι τότε ἡ ἐξουσία δὲν ἦτο τιμὴ ἀλλὰ πρόνοια τῶν ἀρχομένων. Τοῦτο οὕτε τοὺς ἐκλεγμένους ἔκαμνε νὰ ὑπερφηανεύωνται, (ἀφοῦ εἰς κινδύνους ἔκαλοντο) οὕτε τοὺς μὴ ἐκλεγέντας νὰ πονοῦν ὥς δῆθεν περ φρονιθέντας.

Ἀλλὰ σημεῖον δὲν γίνονται τοιαυτοτρόπως, ἀλλ' ἐντελὲς ἐντέλεος· Διὸς κατὰ τὴν ἑκάστην ἦσαν, καὶ ἐν αἷτε, ἀπὸ ὅλο το πλῆθος εὐλόγως. Πρῶτος ἐξουσιάζει τὸ πρῶγμα, ὡς ἀναλαμβάνων πάντας ὑπὸ τὴν φρονίδα αὐτοῦ, διότι πρὸς αὐτὸν εἶπεν ὁ Χριστὸς· «Καὶ οὐ ποτε ἐπιστρέψας στήρξιν τοὺς ἀδελφοὺς σου»⁸.

ε' Ὅτι κατηριθμημένος ἦν φησὶ, σὺν ἡμῖν. Διὰ τοῦτο εἶναι πρέπον κάποιος ἄλλος νὰ προσληθῇ ὥστε νὰ γίνῃ μάρτυς εἰς τὴν θέσιν ἐκείνου καὶ προσεξε πῶς μιμεῖται τὸν δάσκαλον διδάσκων πανταχοῦ ἐκ τῶν γραφῶν καὶ ἀκόμη οὕδε, λέγων περὶ τοῦ Χριστοῦ διότι πολλάκις αὐτὸς προεῖπε καὶ ὅτε ἐνθιμίζεται τὴν προδοσίαν αὐτοῦ, δὲν λέγει (π.χ. «στόμα ἀμαρτωλοῦ καὶ στόμα βάλαι ἐπ' ἐμὲ ἡνοχθῆ»)· ἀλλὰ τότε τὴν τιμωρίαν μόνον αὐτοῦ ἐνεθυμήθη, διότι τότε τοῦτο ὡφέλε αὐτοὺς, τοῦτο ἰδ' αὐτέρως φανερώσει πάλιν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Δεσπότου.

«Ὅτι κατὰ θρημμένος ἦν, φησὶ σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλασσε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης»· Κλῆρον αὐτὸν πανταχοῦ ὀνομάζει φανερώων ὅτι, τὸ πᾶν εἶναι τῆς χάριτος καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπειθυμίζων εἰς αὐτοὺς τὰ παλαιὰ ὅτι, ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐξέλεξε, ὅπως ἀκριβῶς τοὺς Λευίτας καὶ ἀσφαλεῖται μὲ τὰ ἱδικά του, λέγων

ὅτι αὐτὸς ὁ μισθὸς τῆς προδοσίας ἔχει γίνῃ κήρυξ καὶ τῆς τιμωρίας· ἐκτίσαστο γάρ, λέγει, χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας». Κύτταξε πῶς τὸ γεγονός ἦτο οἰκονομία τοῦ Θεοῦ· «Τῆς ἀδικίας», λέγει, Πολλὰ αἱ ἀδικίαι, ἀλλὰ οὐδὲν ἀδ' κώτερον ταύτης ἔχει γίνῃ ποτέ· ὥστε ἀδικίας ἦτο τὸ πρῶγμα.

Τὸ γενόμενον δὲ ἐγένετο φανερόν· οὐκ μόνον εἰς τοὺς παρόντας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους, ὥστε χωρὶς νὰ το θέλουν ἀνόμεσαν μὴ γνωρίζοντες, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Καϊάφας προεφήτευσεν χωρὶς νὰ γνωρίζῃ. Ὁ Θεὸς ἀνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ὀνομάσων τοιοῦτόπως ἐθραϊστί· Ἀκελδαμά· Ἐκ τούτου φανερά ἦσαν καὶ τὰ κακὰ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἔλθουν εἰς τοὺς «ουδαίους» καὶ φανερώνε, κατὰ πρῶτον τὴν προφητείαν, ἣ ὅποια ἔλεγε· «Καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννηθῇ ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος»⁹, ὅτι ἐκ μέρους ἐξῆλθε καὶ περὶ τῶν Ἰουδαίων τὰ αὐτὰ ταυριάζει, νὰ λέγῃ διότι ἐστὶν ὁ γενόμενος ὁδηγὸς διηλασῇ ὁ Ἰούδας θά ἦτο καὶ λὸν νὰ μὴ εἶχε γεννηθῇ, πολὺ περισσότερον καὶ οὐτοῖ· Ἀλλ' οὐδὲν ἀπὸ αὐτὰ λέγει μέχρι τότε.

Ἔπειτα, φανερώων ὅτι εὐλόγως δυνατόν νὰ λέγεται περὶ αὐτοῦ Ἀκελδαμά, προσάγει τὸν Προφήτην, ποὺ λέγει· «Γενηθήτω ἡ ἐπαυλις αὐτοῦ ἔρημος»· διότι τί εἶναι περισσότερον ἔρημον ἀπὸ τοῦ νὰ γίνῃ κατὰ τὰς ἰδέας, ὥστε καὶ ἀλλόγως δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὁ ἀγρὸς αὐτοῦ. Δὲν ἐκεῖνος ποὺ κατέβαλε τὸ τίμημα, ἐν καὶ εἶναι ἄλλοι ἐκεῖνοι ποὺ τὸν ἔχουν ἀγοράσει, αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ καιρὸς νὰ λογίζετα κύριος μεγάλῃς ἐρημώσεως. Αὐτὴ ἡ ἐρημώσις εἶναι προοίμιον τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐρημώσεως, ἐν καί ποιος ἤθελεν ἐξετάσῃ, τὸ πρῶγμα μὲ ἀκριβείαν, ὅτι, ἐκεῖνοι καὶ τοὺς ἑαυτοὺς τὸν κατέστρεψαν ἐκ πείνης, καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐφόνευσαν, καὶ τὰς πόλεις τῶν ξένων, τῶν στρατιωτῶν· Διὸς, εἰς ἐκεῖνους δὲν ἐπέτρεψαν νὰ ταφούν καὶ οὐτε οἱ ἴδιοι κατὰ ἐσθήσαν ταφῆς.

Δεῖ οὖν πᾶν συνελθόντων ἡμῖν φησὶ, ἀνδρῶν· Πρόσεξε πῶς θέλει νὰ εἶναι αὐτοὶ αὐτόπται Καίτο· θεσπάζει ἐπρόκειτο νὰ παραισκάκεται, τὸ Πνεῦμα, ὅ-

⁸ Λουκ 22 32
⁹ Ψαλμ 108 2

¹⁰ Ματθ 24 24
¹¹ Ψαλμ 68 28

μὴ πολλὰ φροντίζῃ περὶ αὐτοῦ. «Τῶν συνελευμένων ἡμῖν ἀνδρῶν, φησὶν, ἐν παντὶ χρόνῳ, εἰ ὡς εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμῶν ὁ Κύριος Ἰησοῦς». Δεικνύει αὐτοὺς συγκαταβόλους αὐτοῦ καὶ ὅχι ἀπλῶς παρόντας ὡς μαθητάς. Ἐπομένως καὶ ἐξ ἀρχῆς τότε πολλοὶ παρηκολούθουν αὐτόν. Πρόσεξε λοιπὸν πῶς φανερῶναι τοῦτο ὅταν λέγῃ. «Ἦν εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παραΐωάννου, καὶ ἀκολουθήσαντων τῷ Ἰησοῦ»². «Ἐν παντὶ χρόνῳ, φησὶν, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμῶν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ὧσάννου». Καλῶς ὅτι τὰ πρὸ τούτου οὐδεὶς ἐγνωρίζε ὁ δαχρυεὶς, ἀλλὰ ὑπο τοῦ Πνεύματος ἐδοξασκοντο.

Ἔως τῆς ἡμέρας, φησὶν, ἥς ἀνεληφθῇ ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ συν ἡμῖν γενέσθαι ἐνα τούτων». Δὲν εἶπε «τῶν ἄλλων μάρτυρα», ἀλλὰ «τῆς ἀναστάσεως» μόνως μάρτυρα. διότι περισσότεροι αἱ ὁπίστος ἦτο ὁ δυνάμενος νὰ εἴπῃ, ὅτι «ἐκεῖνος ὁ φανὼν καὶ πικρὸν καὶ σταυρωθεὶς, αὐτὸς ἀνέστη». Ὡστε οὐτε εἰς τοὺς πρὸ τούτου χρόνους, οὐτε εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ μάρτυς καὶ τῶν θαυμάτων διότι, τὸ ζητούμενον ἦτο μόνον ἡ ἀνάστασις, ἐπεὶ δὴ ἐκεῖνα ἦσαν φανερά καὶ ὠμολογημένα, αὐτὴ δὲ κρυφίως εἶχε γινεῖ καὶ εἰς μόνους αὐτοὺς φανερά. Καὶ δὲν λέγουσι, ὅτι «Ἄγγελοι εἶπον ἡμῖν, ἀλλ' ὅτι κέωρακαμεν ἡμεῖς». Ἀπὸ τοῦ εἶναι τοῦτο φανερόν, ἅπασαν τὰ θαύματα τὰ ὁποῖα πραγματοποιοῦμεν διὰ τοῦτο τότε ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ εἶναι διακρίτως ἀξιόπιστοι.

Καὶ ἔσπασαν, φησὶν, δύο. Διὰ τὴν πολλοῦ, διὰ νὰ μὴ γίνῃ μεγαλυτέρα ἡ λύπη διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ Ἰούδα, οὐτε νὰ ἀπλωθῇ τὸ πρῶγμα εἰς πολλοὺς. Δὲν προσθέτει δὲ ἀπλῶς ἐκεῖνον, ἀλλὰ, δεικνύων ὅτι πολλὰ καὶ ὁ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τιμὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἶναι μὲν κρότερος. Καὶ ἀπὸ κοινῶς πάντες προσεύχονται λέγοντες. «Σὺ, Κύριε, καρδιογνώστα πάντων, ἀνάδειξον». Σὺ λέγε, ὅχι ἡμεῖς. Ἐπικαιρῶς τὸν ὀνομάζουσι καρδιογνώστην, διότι ἀπὸ αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ κάμουν τὴν ἐκλογὴν ὅχι ἀπὸ τῶν ἐξωθεν. Τοιοῦτοτρόπως εἶχαν ἐπιστάσῃ, ὅτι πάντως εἰς πρέμει νὰ γίνῃ μάρτυς τῆς ἀναστάσεως. Καὶ δὲν εἶπον. «Ἐκλεξαί, ἀλλὰ ἀνά-

δείξον» τὸν ἐκλεγέντα, λέγε, «ὃν ἐξελέξω», γνωρίζοντες, ὅτι διὰ τὰ προκαθορίζει. ὁ Θεός. «Ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα λαγεῖν τὸν κλήρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς» διότι, θέν ἐθεώρουν ἀκομή τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀξίους νὰ ἐκλέξουν ἀπὸ μόνου τῶν, ὅ αὐτοῦ καὶ αἰτοῦν νὰ μάθουν μὲ κάποιο σημεῖον.

Ὁ δὲ ἄλλος, ὅς ἐστιν ἐκεῖ, ὅπου οὕτως εὐχὴ ὑπῆρχεν, οὐτε ἀξίολογοι ἄνδρες, ὁ κλήρος τισσοῦτον ἴσχυσεν, ὥστε νὰ ληφθῇ ὁρθὴ ἀπόφασις ἐπὶ τοῦ ἰσχυροῦ, πολὺ περισσότερον ἐδῶ συνεπλήρωσε τὴν χρεῖαν, ἀπετέλεσε τὴν τάξιν.

Καὶ ὁ ἄλλος, δηλαδὴ ὁ Ἰούδας, δὲν ἐστενοχωρήθη διότι οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἀπεσιώπησαν τὰ ἰδικὰ τῶν ἐλαττωμάτων, οἱ ὅποιοι μάλιστα περὶ αὐτῶν τῶν κορυφαίων δὲν ἐδίστασαν νὰ εἰποῦν, ὅτι ἡγανάκτησαν ἀλλήλους καὶ ὅχι μόνον ἀπᾶς, ἀλλὰ καὶ δις καὶ πάλιν καὶ ταῦτα λαπὼν καὶ ἡμεῖς ἀνέμωμεν. Ἰὸ κήρυγμα μου δὲν ἀπευθύνεται πρὸς πάντας, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐπιθυμοῦντας ἐξουσιᾶσαι. Ἐὰν πιστεύῃς, ὅτι ἡ ἐκλογὴ εἶναι τοῦ Θεοῦ μὴ ἡγανάκτης διότι ἐναντίον ἐκείνου ἀνανακτεῖς καὶ πρὸς ἐκεῖνον παροργίζεις, ἐκεῖνος ἐξελεῖται. Ἐὰν δὲ αὐτὸς μὲν ἐξελέξε σὺ δὲ τολμᾷς ἐναντίον αὐτοῦ νὰ ἀνανακτῇς, πράττεις ἐκείνο ἀκριβῶς τὸ ὁποῖον ἔπραξε καὶ ὁ Καὶν διότι ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἴχῃ ἀποδεχθῇ τὸ γινόμενον, ἐκεῖνος ἐπεὶ δὴ προετιμήθη ἡ θύρα τοῦ ἀδελφοῦ, ἐλυπήθη ἡγανάκτησε, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἴχῃ κατασυγῇ καὶ ὁδηγηθῇ εἰς μετάνοιαν.

Ἐγὼ δὲ δὲν λέγω ἀπλῶς μόνον τοῦτο, ἀλλ' ὅτι γνωρίζε ὁ Θεός νὰ οἰκονομῇ τὰ πράγματα κατὰ τὸ συμφέρον ἐκάστου. Διότι πολλὰκις ὡς πρὸς μὲν τὴν διόθεσιν σὺ εἶσαι ἐπεὶ κέστερος, ὅχι ὁμῶς καὶ ἀγαθὸς. Πάλιν εἶναι δυνατόν μὲν νὰ ἔχῃς θλον ἀσυλλήπτου καὶ διαθεῖς ἀλευθέρου, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν θμῶς δὲν χρειάζονται μόνον αὐτὰ κατ' ἄλλους τρόπους δὲ καὶ ἄλλος πρὸς ἄλλο εἶναι ἀγαθός. Δὲν βλέπεις πόσον δι' αὐτὰ τὰ πράγματα κάμνε λόγον ἡ Ἀγ. Γραφή.

Ἀλλὰ θὰ ἐξηγήσω διὰ ποῖον λόγον τὸ πρῶγμα ἔχει κατανησθῇ. περὶ μάχητοι. Διότι δὲν καταλαβαίνωμεν τὴν ἐξουσίαν διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν ἀλλὰ διὰ τὴν δοξάν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν διότι ἐὰν ἐγνώριζες ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ὁφείλει νὰ φροντίζῃ περὶ πάντων θαστάζω, ἔλαιν τὰ θάρη, ὅτι δὲ μὲν τοὺς ἄλλους ὅταν

ὀργίζονται ὑπάρχει. συγγνώμη, δι' αὐτὸν δὲ καθόλου, ὅτι διὰ τοὺς ἄλλους ὅταν ἀμαρτάνουν ὑπάρχει πολλή προσευχή διὰ συγγνώμην, δι' αὐτὸν δὲ καθόλου, δὲν θά ἐσπευδὲς πρὸς τὴν ἐξουσίαν δὲν θά ἔτρεχε· διότι οὗτος ὑπόκειται εἰς ἄλλων τὰ σφάλματα, εἰς ἄλλων τὰς κρίσεις, καὶ τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἀσοφῶν· μὲ διαφόρους φροντίδας κατατρίβεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα πολλοὶ εἶναι, πρὸ τῶν μισοῦν καὶ τῶν φθονοῦν.

Μὴ φέρης ἀντίρρησην πρὸς ταῦτα ἔχων κατὰ νοῦν τοὺς ἐπισκόπους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι πρὸς ὅλους χαρίζονται, οἱ ὅποιοι νὰ ἐφυσώχασουν μόνον ἐπιθυμοῦν οἱ ὅποιοι ἔρχονται εἰς τὴν ἐπισκοπὴν δι' ἀνάγκην. Ἡ διδασκαλία δὲν εἶναι περὶ τούτων, ἀλλὰ περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀγρυπνοῦν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν σας, οἱ ὅποιοι προτιμοῦν ἀπὸ τὴν δικὴν τῶν σωτηρίαν τῇ σωτηρίαν τοῦ πομπίου.

Εἶπε μοι ἓον κάποιος ποῦ ἔχει, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ δέκα παῖδας, οἱ ὅποιοι συγκοιτοῦν μετ' αὐτοῦ διὰ παντός· ἀναγκάζεται νὰ φροντίζη περὶ αὐτῶν διὰρκῶς, τοσοῦτο πολλοὺς ἔχων ὁ ἐπίσκοπος δι. ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ δι. συγκοιτοῦνται· ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν διαθεσῶν ἔχοντας τὴν ὑπακοήν, ποῖος δὲν οφείλει νὰ γινῇ, Ἄλλὰ δοξάζεται, λέγει. Μὰ ποίαν δόξαν Πτωχοὶ ἀξίας τρῶν ὀβολῶν (ἦτο· ἤμισε αὐτὸν δραχμὴς) κακολοιοῦν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. Διὰ τοῦτο δὲν ἀποστομνέει αὐτοὺς, Βεβαίως· διότι δὲν ἐννοεῖς ἔργον ἐπισκόπου Πάλιν, ἂν δὲν παρέχῃ βοήθημα εἰς πάντας, καὶ εἰς τοὺς ὀκνηροὺς καὶ εἰς τοὺς ἐργαζομένους, μύρια ἀπὸ παντοῦ κατηγορία· οὐδεὶς φοβεῖται νὰ κατηγορήσῃ καὶ νὰ συκοφαντήσῃ διότι ἐπὶ τῶν ἀρχόντων μὲν ὁ φόβος ὑπάρχει, ἐπὶ τούτων ὁμῶς δι. διότι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτοὺς οὐδόλως ἰσχύει.

Τὸ θά ἤδυνάτο νὰ εἴπῃ τις διὰ τὴν φροντίδα περὶ τὸ κήρυγμα καὶ τὴν διδασκαλίαν, διὰ τὴν δυσκολίαν εἰς τὰς χειροτονίας, "ὡς ἡ ἐγὼ εἶμαι, πολὺ ἀδύναμος καὶ ταλαιπώρος καὶ μηδαμῶς, ἢ οὕτως ἔχει, τὸ πραγμα Οὐδόλως διαφέρει ἡ ψυχὴ τοῦ ἱερέως ἀπὸ πλῆθὸς κλυθωνίζομενον ἀπὸ παντοῦ κατηγορεῖται καὶ ὑποφέρει, ἀπὸ φίλους ἀπὸ ἐχθρούς, ἀπὸ ἰδιόκους του, ἀπὸ ξένους.

Μήπως ὁ βασιλεὺς δὲν βίβου ἀξίαν τὴν χώραν ὁλόκληρον ἐνῶ οὗτος μόνον τὴν πόλιν, Ἄλλὰ τὸσον με-

γαλύτερα εἶναι αἱ φροντίδες τούτου, ὅση διαφορά ὡς παρχει, μεταξύ ὕδατος ποταμοῦ καὶ νομμένου ἀπλῶς ὑποταγμένου καὶ πελάγους φουσκωμένου καὶ τρικυμιωμένου. Τί συμβαίνει δηλαδὴ; Ἐκεῖ μὲν πολλοὶ εἶναι οἱ συμβουλοῦντες (βλέπε, ὅλα γίνονται κατὰ τὸν νόμον καὶ τὰς διατάξεις), ἐδῶ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον, οὐτε εἶναι δυνατόν νὰ διατάξῃ κατὰ ὡς ἀπὸ ἐξουσίας, ἀλλὰ, ἂν μὲν κινήθῃ δραστηριῶς, κατηγορεῖται, ὡς σκληρὸς, ἂν δὲ οὐκ, δραστηριῶς, ὡς ψυχρὸς. Πρέπει, δὲ αὐτὰ τὰ ἀντιθετὰ νὰ τὰ συνδυάσῃ, ὥστε οὕτως νὰ καταφρονήται, οὕτως νὰ μὴ σῆται ὅλλως δὲ καὶ τὰ πράγματα ἔχουν ἐπέλθε αἰφνιδίως. Πόσους ἀναγκάζεται νὰ σκανδαλίσῃ καὶ ἐκὼν καὶ ἄκων πόσους νὰ τραυματίσῃ καὶ ἐκὼν καὶ ἄκων.

Δὲν διδάσκω κατ' ἄλλων τροπῶν, παρὰ μόνον ὅπως πιστεύω καὶ αἰσθάνομαι. Δὲν νομίζω ὅτι, εἶναι, πολλοὶ μεταξύ τῶν ἱερέων ποῦ σώζονται, ἀλλὰ πολὺ περισσότεροι, εἶναι ἐκεῖνοι, ποῦ χάνονται τὸ δὲ αἷτιον εἶναι ὅτι, ἡ ἱερωσύνη χρειάζεται μενάλην ψυχὴν διότι, ἔχει, πολλὰς ἀνάγκας, αἱ ὁποῖαι τὴν ἀναγκάζουν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ σκευοῦ χαρακτηρισμοῦ καὶ χρειάζεται, ἀπὸ παντοῦ μύριους ὀφθαλμούς, δὲν βλέπει πόσον πρέπει, νὰ ἔχῃ ὁ ἐπίσκοπος, Νὰ εἶναι ἱκανὸς διδάσκαλος, ἀνεγκέφαλος, νὰ μὲν προσηλωμένος εἰς τοὺς συμφωνοῦν πρὸς τὴν διδασκίαν τοῦ Κυρίου ἀξιώπιστα λόγον· Πόσον δύσκολον εἶναι, τοῦτο. Καὶ διὰ τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἄλλων αὐτὸς κατηγορεῖται. Οὐδόλως μνημονεύει τῶν ἄλλων, ἂν ἔναι μόνον ἀποθάνει ἀμύπητος, δὲν κατέστρεψεν ὁλόκληρον τὴν ἰδικὴν τοῦ σωτηρίου, Διότι μὲν μόνος ψυχῆς ἡ ἀπώλεια τοσαύτην ζημίαν προξενεῖ, ὅσην οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ παραστήσῃ· διότι, ἂν ἡ σωτηρία αὐτῆς ἔχει, τοσαύτην ἀξίαν, ὥστε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ νὰ γίνῃ ἀνθρώπος καὶ τοσαῦτα νὰ πάθῃ, ἐννόησον πόσην τιμωραν θὰ φέρῃ ἡ ἀπώλεια. Ἐάν ἐκεῖνος ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἔχθη κάποιος, ἐπιστήρῃ εἰς τὴν παρόντα βίαν ὡς τιμωρὴν τῶν θανάτων, πολὺ περισσότερον ἐκεῖ. Μὴ φέρῃς ὡς ἐννοεῖται, δι. ὁ πρεσβύτερος ἀμαρτήσῃ οὕτως ὅτι, ὁ δ' ἀκούος καὶ συνεπὶς οὗτο, πρέπει, νὰ τιμωρηθῇ καὶ δι. ὁ ἐπίσκοπος διότι πάντων τούτων αἱ κατηγορίαι

φέρονται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῶν χειροτονιζάντων.

Πάλιν θὰ εἶπω κάτι ἄλλο. Συμβαίνει ὁ ἐπίσκοπος νὰ διαδεχθῇ κάποιον κληρὸν μοχηρῶν ἀνδρῶν· καὶ τότε ἀπορεῖ τι πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῶν πρότερον διαπραχθέντων ἀμαρτημάτων· διότι οὗο εἶναι οἱ κληρικοί, καὶ πρέπει μῆτε ἐκεῖνοι νὰ ἀφήσῃ ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ μὴ σκανδαλίσῃ. Πρέπει λοιπὸν πρῶτον νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν κακὸν κληρικό· Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει πρόφασις πρόσφατος. Ἄλλὰ νὰ τὸν ἀφήσῃ. Ναί, λέγε· διότι ἡ κατηγορία θάρινε ἐκείνους πῶς τὸν ἐχειροτόνησε. Τί λοιπὸν, δὲν πρέπει νὰ χειροτονήσῃ οὐτε νὰ κόμῃ προσωγῶν εἰς τὸν ἐπόμενον θάθμον. Ἄλλὰ με τούτο θὰ γίνῃ φανερόν εἰς ἄλλους, ὅτι εἶναι μοχηρὸς ἐπίσκοπος τοιοῦτοτρόπως· οὐ τὸν μὲ ἄλλον τρόπον θὰ ἔχῃ σκανδαλίσῃ. Ἄλλὰ νὰ κόμῃ προσωγῶν εἰς μεγαλύτερον θάθμον. Τούτο εἶναι πολὺ χειρότερον.

ε' Ὡστε εἴαν κάποιος ἐβδασκεῖ, δὲ ἡ ἀρχιερωσύνη ὑπάρχει διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ποιμένου· οὐδεὶς θὰ ἐδέχετο αὐτὴν ταχέως· τὰρὰ θυμῶ, ὅπως τὰς ἐξώθεν ἐξουσίας αὐτῶ καὶ ταυτὴν ἐπιδιώκειν. Διότι διὰ νὰ δοξασθῶμεν, διὰ νὰ τιμηθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους χάνομε τὴν παρὰ τῷ Θεῷ σωτηρίαν. Ποίον τὸ κέρδος τῆς τοιαύτης κῆρας πῶς ἐλέγχεται, ὅτι δὲν εἶναι τιποτέ. Ὁταν ἐπιθυμήσῃς τὴν ἱερωσύνην, ἐξέτασον κατ' ἀντιπαρβολὴν τὴν γέννησιν, ἀντιπαράβαλε τὰς εὐθύνας τὰς ἐκεῖ, ἀντιπαράβαλε τὸν ἡσυχον βίον, ἀντιπαράβαλε τὸ μέτρον τῆς τιμωρίας, διότι οὐκ ἀμαρτησῇς ὡς ἰδιώτης, οὐδὲν τοιοῦτον θὰ πάθῃς, ἐν ὅμως ἀμαρτησῇς, ἐν ἱερεὺς ἐχάθῃς.

Σκέψου πόσα ὕπερθε νεν, πόσα μὲ ἐγκατέρπουν ἀντιμετωπῶν ὁ Μωυσῆς, πόσα ἐπέδεξε ἀγαθὰ καὶ ἐπειρήστω καὶ ἐν ἀμαρτημα μόνον διέπραξεν ἐτιμωρεῖτο σκληρῶς. Εὐλόγων διότι τούτο δ' ἐπράχθη ἐπὶ ζήμια καὶ τῶν ἄλλων.¹ Ὡστε σκληρότερον ἐτιμωρεῖτο ὁ Χρὶςτος. Ἐννε φανερόν, ἀλλὰ διότι ἦτο καὶ ἀμαρτημα

¹ Εἰς τὴν ἀσφαλὴν πρέπει νὰ ἀναφερῇται ὁ ἐρὸς Χρυσοστόμου εἰς τὸν φόνον τοῦ Αἰνυπτιοῦ στρατιώτου, τὸν ὅποιον ὁ Μωυσῆς ἐφόρυσεν διὰ τὴν σκληρὰν συμπεριφορὰν τοῦ ἐναντι ἐνὰς νεότατος ορηλίου καὶ διὰ τὸν ὅποιον φόνον ὁ Μωυσῆς ἦταν κἀκεῖ νὰ αὐτοεορισθῇ εἰς τὴν γλῆν Μοσδαῖ (πρὸς Εὐδ. 2 11-15).

κερῶς· διότι δὲν τιμωρούμεθα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τὰ φανερά καὶ διὰ τὰ κρύφια ἀμαρτημάτων· ὅτι ἡ μὲν ἀμαρτία ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἡ αὐτὴ, ἡ ζημία ὅμως δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ· μάλλον δὲ οὐτε ἡ ἀμαρτία διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον τὸ νὰ ἀμαρτανῇς λαοθανόντως καὶ κρυφῶς μὲ τὸ νὰ ἀμαρτανῇς φανερώς.

Ὁ δὲ ἐπίσκοπος δὲν εἶναι δυνατόν κρυφῶς νὰ ἀμαρτανῇ· διότι εἶναι ἀγαπητὸν νὰ ἀπαλλαγῇ κατηγοριῶν χωρὶς νὰ ἀμαρτανῇ, μήπως θεσπῶς ἀμαρτησῇ κατὰ τὴν Καθ' ὅργισθῃ, καὶ ἐν γελῶσῃ καὶ ἐν ἐπιθυμῇσι βνερον κάποιος ἀνέσεως, τότε πολλοὶ εἶναι οἱ εἰρωνευόμενοι, πολλοὶ οἱ σκανδαλιζόμενοι, πολλοὶ οἱ νομοθετοῦντες, πολλοὶ οἱ ἐνθυμούμενοι τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐπισκόπους καὶ κακίζοντες τὸν παρόντα καὶ κάμνουσιν αὐτὰ ἐνθυμούμενοι, τοὺς συνεπισκόπους, τοὺς πρεσβυτέρους, οὐκ θέλοντες νὰ ἐγκωμιάσων ἐκεῖνους ἀλλὰ τοῦτο νὰ θάλαμουν.

Προσφιλὴς εἶναι λέγει, ὁ πόλεμος εἰς ἀμαρτίαν. Τούτο καὶ τῶρα ταυράζει νὰ λέγωμεν· μάλλον δὲ καὶ λέγομεν πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν ἀγῶνα, μετὰ δὲ τὴν εἰσοδὸν οὐδὲ φανεροὶ γινόμεθα εἰς τοὺς πολλοὺς ὅτι τῶρα δὲν κάμνομε πόλεμον πρὸς τοὺς καταδυναστεύοντας τοὺς πτωχοὺς, οὐτε ὑπομένομε νὰ πολεμῶμεν ὑπὲρ τοῦ πομνίου, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τοὺς πομένους ἐκεῖνους, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Ἰεζεκιήλ, σφάζομε καὶ κατατρώγομε.² Ποῖος ἐξ ἡμῶν ἐπιθεκνύει τσαούτην φροντίδα διὰ τὰ ποίμνια τοῦ Χριστοῦ, ὅσην διὰ τὰ ποίμνια τοῦ Λάβαν ὁ Ἰακώβ; Ποῖος δύναται νὰ λογαριάσῃ τὸν παγετὸν κατὰ τὴν νύκτα, Διότι μὴ μοι προβάλλῃς τὰς ὁλοφυκτίας καὶ τὴν τσαούτην περ ποίμνιν· Διότι πρῶτα, συμβαίνει τὸ ἐντελὲς ἀπὸθετοιν.

Ἰπάρχο, καὶ τοπάρχαι, δὲν ἀπολαμβάνουσι τόσην τιμὴν ὅσην ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν εἰσελθῇς εἰς ἀνακτορας ποῖος ἐσέρχεται πρῶτος, ὥσαύτως μεταξὺ γυναικῶν ἢ εἰς τὰς οἰκίας τῶν σπουδαίων, οὐδεὶς ἄλλος πλὴν αὐτοῦ προτιμᾶται.

Ὅλα ἐγάθησαν καὶ διεφθάρησαν. Ταῦτα δὲν τὰ λέγω μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ κατασχυμῶ ὑμᾶς, ἀλλὰ διὰ νὰ σὺς συγκρατήσω τὴν ἐπιθυμίαν. Ὅτι ποῖον συνειδήσω

θά ἔχῃς ἀφοῦ ἔσπευσας εἰς τὴν ἱερουσαλὴν ἢ ἀπὸ μόνος σου ἢ τῇ συνεργείᾳ κάποιου ἄλλου, μὲ ποίους ὀφθαλμούς θά ἀντικρύσῃς ἐκείνον τὸν συνεργήσαντα τί θά ἔχῃς νὰ ἀπολογηθῇς, Διότι ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ, καὶ ἔξανακαθεῖς, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ βυλάτα νὰ ἔχῃ μίαν κάποιαν ἀπολογίαν ἂν καὶ ὁπωσδήποτε καὶ αὐτὸς ἔχει σπερηθῇ τῆς συγγνώμης πλὴν ἀλλὰ παρὰ τοῦτα ἔχει μίαν κάποιαν ἀπολογίαν Σκέψου τί ἔπαθε Σίμων ὁ Μάγος Τί θηλαῆ! "Αν δὲν διδῇς ἀργύρου ἀλλ' ἀντὶ ἀργυρίου κολακεύῃς καὶ πολλὰ δολίως ἐπινοῇς καὶ μηχανεύεσαι. "Τὸ ἀργυρίον σοι σῖν σοι εἰς σκώλερον¹⁶, πρὸς ἐκείνον εἶπεν ὁ Πέτρος, καὶ πρὸς τοὺτους θὰ εἴπῃ. "Ἡ διασυνὴ ὑμῶν μεθ' ὧν ἔστω εἰς ἀπώλειαν, ὅ ὅτι ἐνομινατε ὅτι ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ ἀποκτάται μὲ ἀνθρώπινα τεχνάσματα.

"Ἄλλ' οὐδεὶς εἶναι τοιοῦτος, Εὐχομα πράγματι νὰ μὴ εἶναι. Διότι καθόλου δὲν θέλω πρὸς σᾶς νὰ ἀναφέρωνται τὰ λεγόμενα τώρα δὲν ὁμῶς ἐκ τῆς λογικῆς σε-ρας τοῦ κηρύγματος ἐφθασαμεν εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους Διότι οὐτε ὅταν κηρύττωμεν κατὰ τῆς πλεονεξίας, ἀναφερόμεθα πρὸς ὑμᾶς, καὶ μάλιστα οὐτε πρὸς ἕνα ἐξ ὑμῶν. Εἴθε τὰ φάρμακα τοῦ ἐτοιμάζονται ἀπὸ ἡμᾶς νὰ μὴ χρησιμοποιῶνται Αἱ εὐχαὶ τῶν ἱατρῶν εἶναι τοιαῦτα, οὐκ αἰτούμεθα ἀλλὰ ἀντὶ ἄλλων. Ὡστε μετὰ τὴν ἀνακουφισιν ἀπὸ τῶν πολλῶν πόνων ἀπλῶς νὰ ρίπτονται τὰ φάρμακα. Τὰ ἴσα καὶ ἡμεῖς εὐχόμεθα, ἀπλῶς εἰς τὸν αἶρα νὰ λέγωνται οἱ λόγοι μᾶς ὥστε λόγῳ μόνον νὰ εἶναι. "Εγὼ εἰμαι ἔτοιμος ὅλα νὰ τὰ ὑποστώ ὥστε νὰ μὴ εὐρεθῶ εἰς ἀνάγκην νὰ διδάσκω αὐτά. "Αν θέλετε δε, θὰ σιωπήσωμεν μόνον ἄς εἶναι ἡ κινήσους ἢ ὁ σῶψ, ὅ ὅτι δὲν νομίζω κάποιο, ἂν δὲν τὸ ἐκάλει ἡ ἀνάγκη, ὅτι θὰ ἤθελε ἀπλῶς νὰ ἐπιδοκνέται, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πάρα πολὺ κενόδοξος.

"Ἄς ἐλθωμεν εἰς τὴν διδασκαλίαν πρὸς χάριν σας, διότι αὕτη ἡ διδασκαλία εἶναι μεγαλύτερα, ἢ παρεχόμενῃ διὰ τῶν πραγμάτων ἀφοῦ καὶ ἐκ τῶν ἱατρῶν οἱ ἄριστοι, καὶ τοὶ θεσπάζοντες ἢ νόσους τῶν ἀρρώστων ἀποδί-δε εἰς αὐτοὺς χρήματα ἐν τούτοις θὰ ἤθελον νὰ ὀγ-

αίνουσι οἱ φίλοι των. Καὶ ἡμεῖς θέλομεν ὅπαντες νὰ ὀγχαίνουσι, διότι δὲν θέλομεν ἡμεῖς μὲν νὰ εἰμεθα σπουδαῖοι, σὺς δὲ νὰ μὴ εἰσθε. "Ἦθελον, ἐάν ἦτο δυνατόν, νὰ φανερώσω τὴν ἀγάπην τὴν ὅποιαν ἔχω πρὸς σᾶς, διότι οὐδεὶς οὐδόλως εἰς τὸ ἐξῆς ἡδυνάτο νὰ με κατηγορήσῃ, ἂν καὶ τὸ κήρυγμα ἦτο πάρα πολὺ σκληρόν, ἐπειδὴ τὰ παρὰ φίλων λεγόμενα, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι κακολογία, εἶναι ἀνεκτά. ἀδελφιστότερα γὰρ τραύματα φάρου, ἢ ἐκούσια φλήματα ἐχθροῦ¹⁷.

Διότι ἐμεῖς οὐδὲν εἶναι ἀγαπητότερον ἀπὸ σᾶς, οὐτε τὸ ἴδιον τὸ φῶς διότι μυριάκις θὰ ηυχόμεν ἐγὼ νὰ τυφλωθῶ, ἐάν θεοθαίως θὰ ἦτο δυνατόν δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ ἐπαναφέρω τὰς ψυχὰς σας τοιαυτοτρόπως καὶ αὐτοῦ τοῦ φωτός γλυκυτέρα δι' ἐμὲ εἶναι ἢ ἰδική σας σωτηρία. Διότι, ποῖον τὸ ὄφελός μου ἐκ τῶν ἡλιακῶν ἀκτινῶν, ὅταν ἡ ἐξ αἰτίας ὑμῶν ἀθυμία πολὺ βαλὴν τὸ σκοτὸς τῶν ὀφθαλμῶν. Διότι τὸ φῶς τότε εἶναι καλόν, ὅταν φαίνεται ἐν εὐφροσυνῇ ἀφοῦ εἰς τὴν λυπούμενην ψυχὴν πιστεύεται, ὅτι δημιουργεῖ καὶ παρενοχλήσεως. "Ὅτι δὲ δὲν μεύδομαι, μὴ γένοιτο μὲν νὰ λάθω κατὰ πᾶσαν πλὴν ἐάν ποτὲ συμβῇ κάποιο ἐξ ὑμῶν νὰ ἀμαρτανῇ ἐνῶ ἐγὼ θὰ ἀδιαφορῶ, ἀποδείξτε εἴθε νὰ ἀπολεσθῶ, ἐάν δὲν ὁμοιάζω πρὸς τοὺς παραλύτους, ἢ πρὸς τοὺς ἔχοντας ἐξέλθε. τῶν αἰσθησέων τῶν, καὶ κατὰ τὸν προφητὴν λόγον. «καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ»¹⁸. Διότι ποῖα ἐλπίς ὑπάρχει δ' ὁμᾶς, ὅταν δὲν προσδεύετε, ποῖα δὲ λυπῇ, ὅταν εὐδοκίμητε, Νομίζω ὅτι ἀποκτῶ πτερά, ὅταν ἀκούσω κατὰ καλὸν δ' ὁμᾶς. «Γληρώσατέ μου τὴν χαράν»¹⁹.

Ταυτοῦτον μόνον εἰσέφερα εἰς τὴν προσευχήν, ὅτι ἐπιθυμῶ ὑμῶν τὴν προκοπὴν. Ἐκεῖνο δὲ διὰ τὸ ὅποιον διαγωνίζομαι πρὸς πάντας τοῦτο εἶναι, ὅτι ἀγαπῶ, ὅτι ἔχω συνωφανθῇ πρὸς ὑμᾶς, ὅτι τὰ πάντα εἰσθε δι' ἐμὲ, καὶ πατὴρ καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφοί, καὶ τέκνα. Μὴ νομίσῃτε λοιπὸν ὅτι κατὰ ἀπὸ τὰ ὅτι ἐμοῦ κηρυττόμενα κηρύττονται πρὸς ἀποστρεφῆν, ἀλλὰ πρὸς ὁρθώσιν.

¹⁷ Παροιμ. 27, 8.

¹⁸ Ψαλμ. 137, 11.

¹⁹ Φίλιπ. 2, 2.

«ἀδελφός γάρ φησιν, υπό ἀδελφοῦ βοηθούμενος ὡς πολὺς ὄχρους»²⁰.

Μὴ λοιπὸν ἀπαξιώσητε εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ κηρύγματος, διότι ὅθτε καὶ ἐγὼ περιφρονῶ τὰς ἰδίας σας συμβουλὰς, ἀλλὰ θὰ ἤθελον νὰ διορθώσωμαι ἀπὸ πάντων θὰ ἤθελον νὰ διδασκώμαι διότι πάντες ἡμεῖς εἰ μεθὰ ἀδελφῶν εἰς δὲ ἡμῶν εἶναι ὁ καθηγητής. Ὑπάρχει δὲ καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἕνας ὁ ὁποῖος προεζάρχει, εἰς τὰς συμβουλὰς, καὶ οἱ ἄλλοι πεῖθονται. Μὴ ἴσῃ πὺν ἀπαξίωσθε ἀλλὰ ἴσα ὅς τὰ κάμνωμεν εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ διότι εἰς αὐτὸν ἀνῆκε ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Δ' (4)

(Πράξ 3 1 18)

«Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ὅτε ἦσαν ἀπέναντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τῷ αὐτῷ καὶ ἐγένετο ἀπ' αὐτοῦ ὁ ὄχλος τοῦ οὐρανοῦ ἤχος»²¹.

α Ποῖα εἶναι ἡ Πεντηκοστή αὕτη ὅταν ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιῇ τὸ δρέπανον διὰ τὸν θερισμόν· ἔταν ἔπρεπε νὰ συναθροζή τοις καρποῦς, εἶδες τὸν τύπον, βλέπτε πάλιν τὴν ἀλήθειαν ὅταν ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιῇ τὸ δρέπανον τοῦ λόγου ὅταν τοὺς καρποὺς νὰ συλλέγῃ, τότε ὡς δρέπανον ἠκονημένον τὸ Πνεῦμα κατέρχεται ἱπταμένον διότι ἔκουε μετὰ προσοχῆς τὸν Χριστὸν ποῦ λέγει· «Ἐπάρκατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκα εἶσι πρὸς θερισμόν ἤδη»²² καὶ πάλιν, «ὅ μὲν θερισμός πολὺς, οἱ δὲ ἐσθλὰι ὀλίγοι»²³. Ὡστε αὐτὸς πρῶτος ἐχρησιμοποίησε τὸ δρέπανον ὅτι αὐτὸς ἀνεβίβασεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὸν πρῶτον καρπὸν ἀφοῦ προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ τοιοῦτον θερισμὸν ὀνομάζει

«Ἐν τῷ συμπληροῦσθαι φησὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, δηλαδὴ ὄχι πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλὰ περὶ αὐτὴν συνάμεθα νὰ εἰπωμεν, τὴν Πεντηκοστήν διότι ἔπρεπε ἐν ᾧ θὰ ἦτο εορτή, πάλιν αὐτὰ νὰ λαμβάνουν χώραν ὥστε οἱ παρόντες κατὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ οὗτο, νὰ ἴδουν καὶ αὐτὰ.

«Καὶ ἐγένετο ἄφωσις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἤχος» Διατί τοῦτο δὲν ἐγένετο χωρὶς αἰσθητὰ σημεῖα; Διότι ἀφοῦ, καὶ τοῦτο δεῖται εἶναι, λέγει οὗτο, «γλυκύς μεμαστωμένος εἶσι, ἐὰν τοῦτο δὲν ἐγένετο, τί δὲν θὰ ἔλεγον; Δὲν ἐγίμεν δὲ ὁ ἤχος ἀπλῶς, ἀλλ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τὸ αἰφνιδίον διὰ τοῦ ἤχου διηγείρει αὐτοὺς. «Καὶ ἐπλήρωσε δόλον τὸν οἶκον» Πολλὴν τὴν δόρμην ἀναφέρει τοῦ Πνεύματος.

Πρόσεξε Πάντος ἐκεῖ συνεκέντρωσεν, ὥστε καὶ οἱ παρόντες νὰ πιστεύσουν, καὶ αὐτοὶ ἄλλοι νὰ ἀναδεύθωσι καὶ ὄχι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ προσθέτουν καὶ τὸ πολὺ τραμερώτερον αὐτοῦ «καὶ ὠφθήσαν αὐτοῖς διαμεριζόμενα γλῶσσαι ὥστε πυρός», λέγει. Καλῶς πανταχού τὸ «ὥς» προσκειται, ἵνα μὴδὲν αἰσθητὸν νομισθῇ τοῦ Πνεύματος. Ὡσεὶ πυρός, λέγει, καὶ ὥσεὶ πυρὸς, ἀρα δὲν ἦτο ἄνεμος, ἀπλῶς εἰς τὸν ἀέρα διασκορπιζόμενος. Διότι εἴταν μὲν εἰς τὸν ἀέραν ἔπρεπε νὰ γνωρισθῇ τὸ Πνεῦμα, ἦλθεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐν εἶδει περισσεύων· τῶρα δὲ, ὅτε ἔπρεπε ὁλοκληρῶν πληθῆσαι νὰ ἐπιστραφῇ ὥσεὶ πῦρ.

«Καὶ ἑκάθασε, ἑφ' ἑκατὸν αὐτοῖς» δηλαδὴ, «παρέμεινε» ἐπανεκρούσαστο διότι, τὸ κάθασα, σημαίνει, τὸ ἐδραῖον καὶ τὴν παραμονὴν. Τὸ λοιπὸν, μὴπως εἰς τοὺς ὀλίγους μόνον ἦλθεν, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τοὺς λοιπούς; Καθόλου· ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἑκατὸν ἔκασιν. Διότι, δὲν θὰ παρουσιαζέτο χωρὶς λόγου ὁ Πέτρος τὴν μαρτυρίαν τοῦ Προφήτου λέγων· «Καὶ ἔστα ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει Κύριος ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα καὶ παρρησιεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὁμῶν, καὶ οἱ θυγατέρες ὑμῶν καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὁμῶν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνύπνια στήσονται»²⁴.

²⁰ Πράξ 19 18

²¹ Πράξ 2 1 2

²² ὠάν 4 38

²³ Λουκ 10 2

²⁴ Μάρκ 1 8 Λουκ 3 22 ὠάν 1 32

²⁵ Πράξ 2 17 ἰωάν 3 1

Καὶ πρόσεξε διότι διὰ τὴν μὴ καταπλήξει μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν χορηγήσει πλήρως τὴν χάριν, διὰ τοῦτο καὶ ἐν Πνεύματι, ἀγίῳ καὶ πυρί διότι προσθέτει, «Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες ἅγιον Πνεύματος, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέροις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι». Δὲν λαμβάνουν ἄλλο σημεῖον, ἀλλὰ τοῦτο πρῶτον διότι παράδοξον ἦτο, καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἄλλου σημείου, «Ἐκαθίσε, φησὶν, ἐφ' ἑνα ἕκαστον αὐτῶν» δηλαδή καὶ ἐπὶ τὸν μὴ ἐκλεγέντα Ἰουδοῖον. Διὰ τοῦτο καθόλου δὲν λυπεῖται, ἐπειδὴ δὲ ἐξελέγη ὅπως ὁ Ματθαῖος. «Καὶ ἐπλήσθησαν φησὶν, ἅπαντες» Δὲν ἔλαβον ἀπλῶς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ἐπλήσθησαν «Καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέροις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι». Δὲν θὰ ἔλεγε «Πάντες», ἐνῷ εὐρίσκονται καὶ οἱ Ἀποστόλοι, ἐκεῖ ἔτι δὲν μετεῖχαν καὶ οἱ ἄλλοι ἄλλως δὲ ἀφοῦ ἀνωτέρω κατ' ἴδιον αὐτοὺς ἀνομασε, τώρα δὲν θὰ συνήγωνε εἰς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα διότι ἔτι, ὅπου ἔπρεπε νὰ εἰπῇ δι. παρῆσαντο κατ' ἴδιον μνημονεύει τῶν Αποστόλων, πολὺ περισσότερον ἐδῶ.

Πρόσεξε δὲ, παρακαλῶ, πῶς δταν παραμένουν μετ' ἑλπίαν καὶ ὑπομονὴν εἰς τὴν προσευχὴν, δταν ἔχουν ἡ γάμπη τότε ἔρχεται τὸ Πνεῦμα

Ὑπαινέθηκε δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλην μορφήν, εἰπὼν «Ὡσεὶ πυρὸς» διότι ὡς πῦρ ἔφανεν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. «Καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι» διότι, ἀποφθέγματα ἦσαν τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα.

«Ἦσαν δὲ, φησὶν, ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς» Ἦ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικία ἦτο σημεῖον εὐλαβείας. Πᾶς, Δὲ ἐνῷ κατήγοντο ἀπὸ τόσα ἔθνη, καὶ ἀφοῦ ἄφησαν καὶ πατρίδας, καὶ οἰκίας, καὶ συγγενεῖς, κατῴκουν ἐκεῖ. «Ἦσαν γάρ, φησὶν, ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνήλθε τὸ πλῆθος, καὶ συνεχύθη». Ἐπειδὴ εἰς οἶκον ἐγένετο τὸ γινόμενον, εὐλόγως ἀπὸ ἔξω προσέτρεξαν. «Συνεχύθη τὸ πλῆθος» Πί σημαίνει «Συνεχύθη τὸ πλῆθος» Ἐπαράχθη ἐθαύμασεν Ἐπειτα, φανερῶν ὅτι, ἐθαύμαζον, προσθέτει «Ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος αὐτῶν τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλοῦντων αὐτῶν. Καὶ συνήλθε τὸ πλῆθος, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἔλεγον

«Οὐκ ἴδον πάντες οὗτοί εἰσαν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαίου»; Πρὸς τοὺς Ἀποστόλους κατ' εὐθείαν ἐκοίταζον «Καὶ πῶς, φησὶν, ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, ἐν ἡ γεννήθημεν. Πάρθοι καὶ Μηδοί, καὶ Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαῖαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἰγύπτου καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι Ἰουδαῖοι τε καὶ προσήλυτοι Κρήτες καὶ Ἀραβῆες, ἀκούομεν λαλοῦντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέροις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, ἐξίσταντο δὲ πάντες, καὶ βηπόρουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες Πῶς ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; Βλέπετε αὐτοὺς ὡς τρέχουν ἐξ ἀνατολῶν εἰς δυσμᾶς,

θ. «Ἐπερο, δὲ, φησι, διακλυαζόμενοι ἔλεγον Πλεόκους μεμεστομένο εἶσιν» Ὡς τῆς ἀνοήσιας, ὡς τῆς κακίας τῆς πολλῆς! Καίτοι, οὗτος δὲν ἦτο καιρὸς τοῦ γλεύκους, ἀφοῦ ἦτο ἀκόμη Πεντηκοστή. Καὶ τὸ φοβερώτερον δὲ, ἐνῷ πάντες ὁμολογοῦν, ὅτι, εἶναι Ῥωμαῖοι, προσήλυτοι, οἱ σταυρώσαντες Ἰωάν, ἐκείνοι, μετὰ ἀπὸ τοσαύτων γεγονότων τολμοῦν νὰ λέγουν, ὅτι ὑγλεύκους μεμεστομένοι εἰσιν.

Ἀλλ' ὅς ἰδωμεν ἐκεῖνα ποῦ ἔχουν λεχθῇ ἀνωτέρω «Ἐπλήρωσε, φησὶ, τὸν οἶκον» Ἦ πῶς ἐγένετο ὅπως ἡ κολυμβήσας τοῦ ὕδατος. Τὸ πῦρ δὲ ἦτο ἀπόδειξις τῆς ἀφθονίας καὶ τῆς ὀρυκτικότητος. Οὐδαμοῦ ἔχει γίνεαι τοιαῦτον ἐπὶ τῶν προφητῶν, ἀλλὰ τότε μὲν τοιοῦτο πῶς εἰς ἐκεῖνους, εἰς τοὺς προφήτας δὲ διαφόρους διότι κεφάλαιον θιέλου δίδεται εἰς τὸν ἡελεκήλ, καὶ τρώγε, ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ κηρύττει «Ἐγένετο γάρ, φησὶν, εἰ τῷ στόματι αὐτοῦ ὡς μέλι γλυκάζοι» Καὶ πάλιν ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἀπτεται τῆς γλώσσης ἐτέρου Προφήτου. Ἐδῶ δὲ αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ «Ἄγιον Πνεῦμα τοιοῦτο πῶς εἶναι ὁμολογῶν πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν

Καὶ πάλιν εἰς ἕτερον σημεῖον ἄλλως, «θῆνος καὶ

θ. Ἐποχὴ δηλοῦν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν δὲν λαμβάνει χώραν ὁ τρυγητός εἰς τὰς ἐκκλησίας

7 Ἐννοῦνται ὁμοσπύτοι τῶν Ἰουδαϊκῶν θρησκείων

8 Ἰσθ. 3. 3

9 ἐρ. 1. 9

μέλος και οὐαί.¹⁰ Εἰς ἀκείνους μὲν λοιπὸν εὐλόγως εἰς βιβλίον (διότι ἀκόμη ἐχρεώζοντο παραδείγματα εἰς αὐτοὺς πρὸς ἕν ἔθνος μόνον· εἶχον ἐκείνοι ἀπυστολήν, καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους), αὐτοὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην οὐλόκληροι, καὶ πρὸς τοὺς ἐντελὲς ἔθνους. Ὁ Ἑλισσαῖος δὲ διὰ τοῦ ἐπειδύτου λαμβάνει τὴν χάριν· ἄλλος δὲ ἐλαίου, ὅπως ὁ Δαβὶδ.¹¹ ὁ Μωϋσῆς δὲ διὰ τοῦ πυρός τοῦ θάτου καλεῖται.¹² Ἐδὼ θύμῳ οὐκ οὐτοτρόπως, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἴδιον τὸ πῦρ ἐνεκαθήσε.

Διὰ τὸ δὲ ἐφάνη πῦρ νὰ γεμίσῃ τὸν οἶκον, Διότι θα ἐξεπληττόντο. Ὅμως φανερώσει ὅτι τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο διότι μὴ προσέξῃ τὴν φράσιν ὅτι «ὤφθησαν αὐτοῖς διαμερίζομενα, γλώσσα», ἀλλ' ὅτι «πυρός». Τοσοῦτον πῦρ μύρα ἐξόλα δύναται νὰ ἀνάψῃ.

Καὶ καλῶς εἶπε «διαμερίζομενα» (διότι προήρξετο ἐκ μιᾶς ριζῆς), διὰ νὰ μάθῃς ὅτι εἶλα ἐνέργειαν, ἡ ὁποία ἐστάλη ἀπὸ τὸν Παράκλητον.

Κύτταξε δὲ καὶ ἐκεῖνος πρῶτον πού ἀπεδείχθησαν ὄξιοι καὶ πολὺ κατηξιώθησαν τότε τοῦ Πνεύματος, π.χ. ὅπως ὁ Δαβὶδ· διότι ὅπως συμπεριφέρετο εἰς τὰς θεοκάς τῶν προβάτων τοιοῦτοτρόπως καὶ μετὰ τὴν νίκην καὶ τὸ τρόπαιον, διὰ νὰ ἀποδεχθῇ φανερά ἡ πίστις αὐτοῦ. Κύτταξε πάλιν τὸν Μωϋσῆα νὰ καταφρονῇ καὶ αὐτὸς τὰ ἀνάκτορα¹³ καὶ μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν καθοδήγησιν τοῦ λαοῦ τὸν Σαυαὺλ νὰ ἀντρέφετα εἰς τὸν ναὸν.¹⁴ τὸν Ἑλισσαῖον δὲ νὰ τὰ ἀρήνῃ¹⁵ τὸν ἱερετικὴν πόλιν.

Ὅτι δὲ τοιοῦτοτρόπως συνέβαινε, εἶναι φανερόν καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων· διότι καὶ οὕτω, ὅλα ἐγκατέλειπον τὰ ἴδια τὰν. Διὰ τοῦτο τότε λαμβάνουν τὸ Πνεῦμα ὅτε ἐπέβησαν τὴν ὁκλήν των ἀρετῶν. Ἐμαθὼν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, δι' ἐκείνων τῶν ὁποίων ἐπαθεῖν ἔμαθον ὅτι δὲν κατάρθωσαν ταῦτα τυχαίως τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Σαουλ, ἀφοῦ προη-

γούμενως ἐπεθεσάμεθα ὅτι εἶναι ἀγαθός, τότε ἐλαθε τὸ Πνεῦμα.

Ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως, ὅπως δηλαδὴ οἱ μαθηταὶ ἔλαβον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, οὐδεὶς, οὔτε ὁ μέγιστος τῶν προφητῶν Μωϋσῆς· διότι ἐκεῖνος, ὅταν ἔπρεπε ἄλλο νὰ λάβῃ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, αὐτὸς ἤλατο τοῦτο. Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν συνέβαινε οὕτως· ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει ἐπὶ τοῦ πυρός, ὅσους λύχνους θὰ ἤθελε κάποιος ἀνάψει, χωρὶς καθόλου νὰ ἐλαττώσῃ τὸ πῦρ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων συνέβαινε τότε ὅτι, διὰ τοῦ πυρός οὐκ μόνον ἐφανερώσκει τὴν ἀφθονίαν τῆς χάριτος, ἀλλ' ἕκαστος ἐλάμβανε καὶ οὐλόκληρον πηγὴν Πνεύματος ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ καὶ ὁ Χριστὸς εἶπε ὅτι οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν θὰ ἔχουν πηγὴν ὕδατος ποῦ μεταπηδᾷ εἰς αἰῶνα ζωὴν.¹⁶

Καὶ πᾶρα πολὺ εὐλόγως διότι δὲν ἀπῆλθον νὰ συζητήσουν μετὰ τοῦ Φαραῶ, ἀλλὰ διὰ νὰ παλαίσουν μετὰ τοῦ διαβόλου. Καὶ τὸ περισσότερο· μάλιστα ἀξιοθαύμαστον ὅτι, ἀποστελλόμενοι οὐδὲν ἀντίποινα, οὔτε εἰποὶ ὅτι ἔχουν ἀδύνατον φωνὴν ἢ ὅτι εἶναι θραύσιμα· διότι ὁ Μωϋσῆς εἰς τοῦτο ἔξεπα δυνάμει αὐτοῦ. Δὲν εἶπον ὅτι εἶναι νεώτεροι, διότι ὁ ἱερεμίας ἐσωφρόνισεν αὐτούς.¹⁷ Καίτοι, πολλὰ ἤκουσαν τρομερά καὶ πολὺ μεγαλύτερα ἐκείνων, ἀλλ' ὅμως ἐφοβοῦντο νὰ φέρουν ἀντιρρήσεις. Ἐξ αὐτοῦ εἶναι φανερόν ὅτι καὶ ἄγγελοι φωτὸς ἦσαν καὶ τῶν ἀνωθεν πραγμάτων ὑπηρέται. Καὶ εἰς ἐκεῖνους μὲν οὐδεὶς ἀπ' οὐρανοῦ φανερετά· εἰς τὴν γῆν ἐπιδιώκου ἀκόμη ἐπειδὴ ὁμοῦς ἀνθρώπος ἀνῆλθεν ἀνω¹⁸, διὰ τοῦτο καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τῶν ἀνω φέρεται, «ὥσπερ φεραμένης, φησὶ πνοῆς ἐκ αἵας». Διὰ τοῦτο καίμιν φανερόν ὅτι οὐδὲν θὰ δινηθῇ νὰ συντιστῇ εἰς αὐτούς, ἀλλ' ὅπως τὸ χῶμα θὰ διασκορπίσῃ τοὺς ἀντὶθετους.

«Καὶ ἐπλήρωσε βίον τὸν οἶκον». Ἡ οἰκία ἦτο σύμθετον τοῦ κόσμου, «καὶ ἐκάθισεν ἐφ' ἑνα ἕκαστον αὐτῶν».

10. μεζ 2 10
11. Δ. Βασιλ. 2, 3, 14
12. Α. Βασιλ. 16 13
13. Εξοδ. 3 2
14. Εξοδ. 9 11
15. Α. Βασιλ. 3 3
16. Γ. Βασιλ. 18 20

7. αὐτὸν 4 14
8. Εξοδ. 4 10
9. Ιερ. 1 8
20. Ἐννοεῖ τὴν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὅμο καὶ θεοειμένῳ οὐσίαν ἀνάληψιν τοῦ ἡσού Χριστοῦ

καὶ συνήλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη». Βλέπεις τὴν εὐλόθειαν αὐτῶν καὶ πῶς δὲν ἀποφάνονται ἀμέσως, ἀλλὰ εὐρίσκονται, εἰς ἀπορίαν, Ἐκεῖνοι ὅμως οἱ ἀγνώμονες ἀποφάνονται, λέγοντες ὅτι «γλεύκους εἰσι μεμεστώμενοι».

Ἐπεὶ δὴ ἐπετρέπετο εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸν νόμον νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὸν ναὸν τρις τοῦ ἔτους, διὰ τοῦτο κατῴκουν ἐκεῖ ἀπὸ ὅλων τὰ ἔθνη ἄνδρες εὐλαθεῖς. Πρόσεξε ἀπὸ ἐδῶ τὸν συγγραφεῖα πῶς δὲν κολλακεῖ αὐτοὺς, ἀφοῦ δὲν εἶπεν ὅτι ἀπεφάνθησαν, ἀλλὰ τ.ο. «Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνήλθε τὸ πλῆθος, καὶ συνεχύθη». Εὐλόγως δὲ ὅτι ἐνόμιζον ὅτι ἡ ὑπόθεσις θὰ ἔπαυε τέλος δι' αὐτοὺς ἐξ αἰτίας τοῦ γενομένου κατὰ τοῦ Χριστοῦ τολμήματος ἐξ ἄλλου καὶ ἡ συνειδήσις συνετάρασσε τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀφοῦ ἡ σφαγὴ εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διὰ ἐφόβον αὐτοὺς «Οὐκ ἰδοὺ φησί, πάντες οὗτοί εἰσιν οὐ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι». Καλῶς οὕτως εἶπε, ὅτι τοιοῦτοί εἰναι ὡμοιοῦνται. Τοιοιυτοτρόπως αὐτοὺς ἐφόβισεν ὁ ἦχος ὅτι καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς οἰκουμένης ἐδῶ εὐρέθη. Τοῦτο δὲ εἶδεν ὁ ναὸς εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἀποστόλους, διότι νὰ ὁμιλοῦν Παρθέναι δὲν ἐγνώριζον, ἀλλὰ παρ' ἐκεῖνοι τότε ἐμάνθανον. Μνημονεύει δὲ ἔθνων ἑ γερῶν πρὸς αὐτοὺς, Κρητῶν Ἀραβῶν, Αἰγυπτίων, Περσῶν, θέλων νὰ φανερώσῃ ὅτι ὅλων αὐτῶν θὰ ὑπερσχύσῃ.

γ. Λόγωι τοῦ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εὐρίσκοντο ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἦτο φυσικὸν νὰ συμπαρεμρισκῶνται μετ' αὐτῶν κατ' ἐκεῖνοι τὸν καρὸν πολλοὶ ἀπὸ τὰ διάφορα ἔθνη ἢ ὅτι καὶ πρὸς τὰ ἔθνη τὰ ὁνόματα εἶχον ἥδη κατασπορῇ. Καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔθνων παρεμρῃσκοντο ἐκεῖ ὅπως τοὺς ἀνέφερε προηγούμενως Ἀπὸ παντοῦ λοιπὸν εἶναι ἀναντίρρητος ἡ μαρτυρία ἀπὸ τούτων πολλὰς ἀπὸ τούτων ἐξόνους ἀπὸ τούτων προσηλυτοὺς Ἀκούομεν λαλοῦνται αὐτῶν ταῖς ἡμετέρας γλώσσας τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ διότι δὲ ὁμιλοῦν ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀξιοθαύμαστα ἔλεγον Εὐλόγως λοιπὸν ἡγόρευον, ἀφοῦ οὐδέποτε εἶχε συμβῇ τοιοῦτόν τι.

Πρόσεξε τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων. Εἰς σταντο καὶ διηπόρουν λέγοντες «Τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι. Ἄλλοτε δὲ διαγλυαζόντες ἔλεγον ὅτι γλεύκους με-

μεστώμενοι εἰσιν». Ὡς τῆς ἀνασχυντίας! Εἰς διὰ τοῦτο ἐχλεύαζον καὶ διατὶ νὰ ἀπορῶμεν ἀφοῦ καὶ δι' αὐτὸν τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ὅταν ἐξεδίωκε τοὺς δαίμονας, ἔλεγον ὅτι ἔχει δαίμονα,² Διότι, ὅπου ὑπάρχει ἀνασχυντὰ ἐν πράγματι μόνον ζητεῖ, νὰ εἰπῇ ὀτιδήποτε, ὅχι νὰ εἰπῇ κατὰ τὸ πρᾶγμα λογικόν, ἀλλὰ ἀπλῶς νὰ εἰπῇ κάτι.

«Γλεύκους μεμεστώμενοι εἰσι», Πόρα πολὺ θεδαῖος ὅτι ἀνθρώποι εὐρισκόμενοι εἰς τοσοῦτους κινδύνους, τρέμουντες περὶ τῶν ἐσχάτων, εἰς τοσαύτην εὐρυσκόμην λυπῶνται ταῦτα τολμοῦν καὶ λέγουσιν καὶ πράσσει. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἦτο ἀπίθανον παραλογίζομενοι, οἱ ἀκούοντες καὶ δεικνύοντες ὅθεν ὅτι ἐμεθύθησαν, διὰ τῆς ποότητος χρωματίζοντες τοὺς λόγους καὶ λέγουσιν: «Γλεύκους μεμεστώμενοι εἰσι. Σταθεῖς δὲ ὁ Πέτρος αὐτοὺς ἐνδεκά, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοὺς».

Βλέπεις ἐκεῖ τὴν φροντίδα, ἐδῶ δὲ τὴν ἀνδρείαν ὅτι εἰς ἐθαυμάζον ἔαν ἐξεπλήττοντο, μήπως καὶ τοῦτο δὲν ἦτο ἀξίον θαύματος καὶ ἀπορίας, τὸ νὰ δυνηθῇ μεταξὺ τοσούτων νὰ φωνάζῃ δυνατὰ ἄνθρωπος ἀγράφματος καὶ ἀπλοῦς. Διότι ἔαν μεταξύ γνωστῶν ὁμιλῶν τις ταράττεται, πολὺ περισσότερον μεταξύ ἐχθρῶν καὶ φωνασκούντων. Ὅτι δὲν μεθούσιν δὲ ἀμέσως ἐφανερώσῃ διὰ τῆς ὁμιλίας καὶ ἀκόμη ὅτι δὲν εὐρίσκοντο εἰς ἐκστασιν ὅπως οἱ μάντιες, ὅτι δὲν κατείχοντο ὑπὸ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην.

Τί σημαίνει δὲ «Σὺν τοῖς ἐνδεκά», Ὅτι καὶ νῦν εἶχον, λεγέ, τὴν ὁμιλίαν καὶ ὁ Πέτρος ἦτο τὸ στίγμα ὅλων. Παρεμρῃσκοντο δὲ οἱ ἐνδεκά ἐπικυροῦντες τὰ λεγόμενα.

Ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, λεγέ, δηλαδὴ «ὡμίλησε μετὰ πολλῆς παρρησίας». Τοῦτο δὲ κάμνει, διὰ νὰ πληροφορηθῇ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ὑποφέρει, κάποτε ἐρώτησιν ἑνὸς ἀδυνάτου καὶ ἀσημάντου κοραῖου, οὗτος τῶρα εὐρίσκειται ἐν μέσῳ λαῶν, ὅλων φωνασκούντων καὶ μετὰ τοσαύτης παρρησίας ὁμιλεῖ, διὰ νὰ γινῇ τοῦτο ἀναμφότερος ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως, ὅτι ὁμιλεῖ μετὰ θάρρους μετὰ ἀνθρώπων γελοῦντων, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ ἀρχαενοζώνων.

Ποσον θράσος νομίζεσθε, φανερώναί τοῦτο, πόσῃ ἀσέβειαν πόσῃ ἀνακισχύνταί, τὸ νὰ θεωρῇ τις ἔργον μέσης τὸ παραδόξον τῶν γλώσσων, Ἄλλ' οὐδόλως τοῦτο ἔλυτ' ἡσθε τοὺς Ἀποστόλους οὔτε τοὺς ἔκαμε ὀλιγώτερον τολμηροὺς τὸ νὰ ἀκούουν τοὺς χλευαστικούς λόγους, διότι διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετεμορφώθησαν πλεον καὶ ἦσαν ἀνώτερο βλῶν τῶν σώματι κῶν ἀναγκῶν. Ὅπου δὲ παρευρισκεται τὸ Ἄγ. οὐ Πνεῦμα τοὺς πηλ. νους τοὺς μετατρέπει εἰς χρυσούς. Πρόσεχε παρακαλῶ εἰς τὸ ἔξῃς τὸν Πέτρον καὶ ἐξέταξε τὸν δειλὸν τὸν αὐνέτον (ὅπως ὁ Χριστὸς λέγει· «ἀκόμῃ καὶ σφίς εἰσθε αὐνέται».)²² τὸν μετὰ τὴν θαυμαστήν ἐκείνην ὁμολογ. αὐτῶν²³ ἀποκληθέντα Σατάν²⁴. Πρόσεχε δὲ καὶ τὴν ὁμολογ. αὐτῶν Ἀποστόλων. Αὐτοὶ παραχωροῦν τὴν ὁμιλίαν εἰς τὸν Πέτρον ἀφοῦ θεοφάως δὲν ἦτο δυνατόν εἶναι νὰ ὁμιλοῦν. «Καὶ ἐπῆρε, φησί, τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς» μὲ μεγάλο θάρρος. Αὐτὸ σημαίνει νὰ εἶναι, καὶ νὰ ἀνὴρ πνευματικός.

Μόνον καὶ ἡμεῖς ἂς καταστήσωμεν τοὺς ἑαυτοῦς μας ἀξίους τῆς ἀνωθεν χάριτος, καὶ ὅλα εὐκόλως θὰ εἶναι. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἓνας πύρινος ἄνθρωπος, ἐάν ἐπιπτε ἐντὸς καὶ ἀμῆνης καλύμης οὐδὲν φοβερὸν ἡδυνάτο νὰ πάθῃ, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ ἐγίνετο καλύτερος (ὅ ὅτι δὲν παθαίνει αὐτὸς κατ', ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἱδ.ο.οι ἐπιτε. θέμενο καταστρέφουσιν ἑαυτούς), ἔτσι καὶ τώρα συνέβη μᾶλλον δὲ ὅπως ὅταν κάπο. ὅς ἀνθρώπ. εἰς ἐπ. κεί. μενον πύρι, ἀν. καὶ κρατεῖ χόρτον, οὕτω λοιπὸν καὶ αὐτοὶ ἐκείνους προσήλκυσαν μετὰ πολλῆς τῆς ἀνδρείας· διότι εἰς τὴν ἐξέλασιν αὐτοὺς τὸ τοσοῦτον πλῆθος. Διότι, εἰπέ μοι, δὲν ἐμάχοντο ἐναντίον πενίας καὶ πείνης; δὲν ἐμάχοντο ἐναντίον ἀτιμίας καὶ κακῆς φήμης. (ἀφοῦ ἐνομίζοντο ὅτι εἶναι πύρι.) δὲν ὑπέκειντο εἰς τὸν γέλωτα καὶ τὸν χλευασμὸν τῶν παρῶντων; (διότι ἐναντίον τῶν συνέπιπτον ἀμφοτέρω, ἀφοῦ ἄλλοι μὲν παρεγέ. λων αὐτούς, ἄλλοι δὲ καὶ ἐχλεύαζον) δὲν ἦσαν ἐκτε. θε. μέναι εἰς θυμους εἰς μανίας, ὀλοκλήρων πόλεων εἰς

22 Ματθ. 15, 16.
23 56 Ματθ. 16, 16.
24 Μαρθ. 16, 23.

ταραχάς καὶ ἐπιθουλίας, εἰς πῦρ καὶ σίδηρον καὶ θηρία, μήπως ἀπὸ πανταῶν δὲν τοὺς εἶχον περικυκλώσει. μωροὶ, πόλεμοι, μήπως δὲν διέκειντο ἐναντι τούτων τῶν δεινῶν ὡς νὰ τὰ ἐδέλεπον ὡς οὐκ εἶναι ἢ ἐν γραφῇ; Τί λοιπὸν, δὲν ἐξηφάνισαν τοὺς θυμούς αὐτῶν, δὲν μετεστρεψαν τὴν ἀνέχειαν εἰς τοὺς ἑαυτοῦς των, μήπως δὲν συνέχοντο ἐκείνοι περισσώτερον πάντων ἀπὸ θυμῶν καὶ φόβου, μήπως δὲν ἦσαν γεμῆτοι, ἀγῶνας δὲν ἐφοβούντο, δὲν ἔτρεμιον διότι, ἀκούει αὐτοῦ ποὺ λέγουσι· «Θέλετε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου»²⁵.

Καὶ τὸ θεοφάνημα εἶναι, ὅτι παρετάσσοντο μὲ τὴν σῶμα γυμνὸν ἐναντι ὀπλισμένων ἐναντι ἀρχόντων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐξουσίαν ἐναντίον αὐτῶν, χωρὶς πεῖραν, χωρὶς εὐγλωττίας, καὶ ἀπλοικώτερον διακείμενοι, ἐναντι ἀγυρτῶν, πλάνων, σαφιστῶν, ρητόρων, πρὸ πλῆ. θους φιλοσόφων τῶν ἀναλωσάντων τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τὴν Ἀκαδημαίαν καὶ τοὺς Περιπάτους, ἐναντι δλων αὐτῶν ἐνίσταντο καὶ ἐμάχοντο ἐπιμόνως.

Καὶ ὁ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς λίμνης πρότερον ἀσχο. λούμενος Ἀπόστολος Πέτρος τοιοῦτοτρόπως ἐπεκρά. τησεν αὐτῶν, ὡς οὔτε πρὸς ἰχθὺς ἀφάνους νὰ ἦτο ὁ ἄ. γων αὐτοῦ ὡς δηλαδὴ πράγματι. ἀλλεὺς ἰχθύων ἀφω. νωτέρων, τοιοῦτοτρόπως αὐτῶν ὑπερίσχυεν. Καὶ ὁ μὲν Πλάτων, ὁ πολλὰ μωρολογήσας, ἔχει σ. ἀπῆσαι αὐτὸς δὲ ὁμιλεῖ ὅχι μόνον πρὸς τοὺς οἰκείους ἀλλὰ καὶ πρὸς παρῶντας πρὸς Μήδους, πρὸς Ἑλαμίτας, καὶ εἰς τὴν Ἰνδιαν, καὶ εἰς ἄλλην τὴν γῆν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης.

Ποῦ εἶναι τώρα τῆς Ἑλλάδος ἡ ἑταρεία, ποὺ τῶν Ἀθηναίων ἡ φήμη, ποὺ τῶν φιλοσόφων ἡ φωνή; Ὁ ἀπὸ Γαλιλαίας ὁ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ ὁρμώμενος, ὁ εἰς τοὺς ἀγρούς ζήσας δλων ἐκείνων ὑπερίσχυεν.

Δεν ἐντρέπεσθε, εἰπέ μοι, ἀκούοντες τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος ἐκείνου ποὺ σῶς ἐνέκησε, Ἄν. δὲ ἀκούσθε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰδίου, καὶ ὅτι ὠνομάζετο Κηφῆς, πο. λο. περ. σάβ. θ. καὶ ἐντραπήτε. Διότι τοῦτο σῶς ἔχει καταστρέψει, ἔπε. δη. τοῦτο νομίζετε ὅτι εἶναι ἐντραπή.

καὶ ὅτι ἡ εὐγλωττία εἶναι ἐγκώμιον, καὶ ἡ ἀπειρία τῆς εὐγλωττίας ἐντροπή. Δὲν ἤλθατε, θαδίζοντες τὴν ὁδὸν ποῦ ἔπρεπε, ἀλλὰ ἀφησαντες τὴν βασιλικὴν ὁδὸν τὴν εὐκαλοῖ καὶ λεῖαν, τὴν τραχείαν καὶ ἀνηφορικὴν καὶ δύσκολον ἐβαδισατε διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐφθάσατε πρὸς τὴν βασιλεῖαν τῶν οὐρανῶν.

Ὁ Δατ λοιπὸν ὁ Χριστὸς δὲν ἐνήργησεν εἰς τὸν Πλάτωνα οὔτε εἰς τὸν Πυθαγόραν, λέγει διότι πολλὴ φιλοσοφώτερα ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Πέτρου ἀπὸ τὰς ψυχὰς ἐκείνων. Ὁ δὲ ἐκεῖνο μὲν ὄντως ἦσαν παῖδες, μεταστρεφόμενοι πανταχοῦ ὑπὸ τῆς κενῆς δόξης, οὗτος δὲ ἦτο ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ δεκτικὸς τῆς χάριτος. Ἐὰν δὲ γελαῖς ἀκούων αὐτὰ δὲν εἶναι ὁμοῖοι ἀπορίας, ἀφοῦ καὶ οἱ τότε ἐγέλων, καὶ ἔλεγον, ὅτι οἱ ἀποστολοὶ ἦσαν πλήρεις γλεῦκους ὕστερον ὅμως ὅτε εἶχον πάθος τὰ πικρὰ ἐκείνων, καὶ πάντων φοβερώτερα, ὅτε εἶδον τὴν πόλιν κατερεπωμένην, καὶ τὴν φωτιά νὰ ἀνάπτη καὶ τὰ τέλη νὰ πίπτουν χαμαί, καὶ τὰ ποταμὰ ἐκείνην θακχ καὶ ὀργιστὰ τὰ ὅποια οὐδεὶς δύναται νὰ παραστήσῃ διὰ τοῦ λόγου, οὐκέτι ἐγέλων. Οὕτω καὶ σὺς τότε δὲν θὰ εἰρωνευοῖσθε, ὅταν φθάσῃ ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως, ὅταν ἀναφθῇ τὸ πῦρ τῆς γενένης.

Ἀλλὰ διατ' ὁμιλῶ περὶ τῶν μελλόντων. Θέλες νὰ ἀποδείξω ποῖος εἶναι ὁ Πέτρος, ποῖος δὲ ὁ Πλάτων; ἴσατε πρῶτον δηλαδὴ ἂν νομίζης ὅς ἐξετάσωμεν τὰ ἦθη αὐτῶν, καὶ ὅς ἴδωμεν μὲ ποῖα πράγματα ἡκολούθη ἕκαστος. Οὗτος μὲν λοιπὸν ἐδασκάνησεν ὅλον τὸν χρόνον, ἀσχολουμένος μετ' ὁρίματα ἀνωφελῆ καὶ περιττά, διότι ποῖον τὸ ὄφελος ἐκ τῆς πληροφορίας, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου γίνετα μῦα. Ὅντως μῦα ὑπάρχουσα δὲν μετεβάλλετο εἰς μῦα, ἀλλὰ ἐπέβαινον εἰς τὴν εἰς τὸν Πλάτωνα κατοικοῦσαν ψυχὴν. Ποίας οὖν ματαλογίας αὐτά, ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἐπεβάλλετο νὰ φλυαρή τοιαῦτα. Γεμάτος ἀπὸ εἰρωνείαν ἦτο ὁ ἀνὴρ, καὶ πρὸς ἀπαντὰς ζηλοτύπως διέκειτο. Ὅπως λοιπὸν φίλων κῶν μῆτε ἀφ' ἑαυτοῦ, μῆτε παρ' ἑτέρου εἰσήγαγε κατ' ἀρχήν μοι, πρὸς ἑτέρου μὲν ἐδόχθη τὴν μετεμ-

ψυχῶν, ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ εἰσήγαγε τὴν πολιτείαν, ὅπου ἐνομοθέτησε τὰ γέγοντα πολλῆς ἀσχυρότητος. Αἱ γυναῖκες λέγε, ὅς εἶναι κοιναι, καὶ ἀπαρτῆναι ὡς φθέρωνται, γεγυμνώμεναι ἐμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἑραστῶν, καὶ οἱ πατέρες ὅς εἶναι κοινοί, ὡς καὶ οἱ ἐκτόμενοι παῖδες. Ποῖαν ἀφροσύνην δὲν ὑπερβάλλουν αὐτά,

Ἀλλὰ τί μὲν ἐκεῖνοι ταιαῦτα ἐδῶ ὅμως δὲν καὶ μὲν κοινούς πατέρας ἢ φυσικ. ἀλλ' ἡ διδασκαλία τοῦ Πέτρου ἀφοῦ ἐκεῖνο τοῦλάχιστον τὸ ἀνῆρε, διότι οὐδὲν ἕτερον ἔπαυε, παρὰ τὸν ὑπάρχοντα σχεδὸν νὰ ἀγνοῖται, καὶ τὸν μὴ ὑπάρχοντα νὰ εὐαγγελίζετο. Εἰς κάποιαν μέσθην καὶ εἰς σωρὸν ἐνέβαλε τὴν ψυχὴν. Πάντες λέγει, ἀνευ φόβου ὡς μεταστρεφόμενοι, τὰς γυναῖκας. Δὲ τοῦτο δὲν ἐξετάζω τὰ δόγματα τῶν ποιητῶν, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κάποιος ὅτι ἀσχολοῦμαι μετ' ὁμῶν, ἀλλὰ ἄλλους μῦθους ἀναφέρω, πολλὸν περισσότερον γελοῖους ἀπὸ ἐκεῖνους. Ποῖοι οἱ ποιεῖται ἀνέφερον τοιοῦτον τι παραδοξολόγημα. Ἀλλ' ὁ κορυφαῖος τῶν φιλοσόφων, ὅπως ἐνόμισε, καὶ ὅπλα προσάπτει, εἰς τὰς γυναῖκας, καὶ κράνη καὶ κνημίδας, καὶ διδάσκει, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος οὐδὲν διαφέρει τῶν κύνων. Διότι λέγει, ἐπειδὴ ἡ θῆλεα κύων καὶ ὁ ἄρρην καινουλ ἀπὸ κοινῆς τὰ ἔργα τῶν ὁς ἐξομωθῶν καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὰ ἔργα πρὸς τοὺς ἄνδρας, καὶ ὅλα ὡς ἀνατραποῦν. Διότι πάντοτε διὰ τῶν φιλοσόφων προσεπάθησεν ὁ διάβολος νὰ ἀποδείξῃ το ἡμέτερον γένος τῶν ἀνθρώπων, ὅτι οὐδὲν εἶναι ἐντιμότερον τῶν ἀλόγων, ὅποτε μερικοὶ ταύλαχστον εἰς τοιοῦτον σημείον κενοδοξίας ἐφθασαν, ὥστε νὰ εἴπουν ὅτι καὶ τὰ ἀλόγα εἶναι λογικά.

Καὶ πρῶτος πῶς ποικιλοτρόπως ἐνέπνευσεν θακχ κὴν μῦα, εἰς τὰς ψυχὰς ἐκεῖνων. Διότι οἱ μὲν κορυφαῖοι ἐξ αὐτῶν ἀπεφάνθησαν, ὅτι ἡ ἡμέτερα ψυχὴ μετὰ τῶν μῦα καὶ κύων καὶ ἀλόγα, ἄλλοι δὲ μετὰ ἀπὸ ἐκείνων, ἐντροπέντες διὰ τοῦτο εἰς ἑτέραν ἀσχυρὴν περιέπεσαν, ἀφοῦ μετέδωκαν εἰς τὰ ἀλόγα πᾶσαν λογικὴν ἐπιστήμην, καὶ ἀφοῦ πανταχοῦ ἐφάνερωσαν τὰ δ' ἡμᾶς γενόμενα ἐντιμότερα ἡμῶν, ὅχι δὲ τὰ το μόνον, ἀλλὰ διδάσκουσιν, ὅτι εἰς τὰ ἀλόγα ὑπάρχουσιν καὶ χαρίσματα προγνώσεων, καὶ εἰσέθετα. Ὁ κόραξ, λέγουσιν, γνωρίζει τὸν Θεόν, καὶ ἡ κουρούνα καὶ

26 Ἐννοῦσα πρέπει νὰ ἐννοήσῃ ἡ ἀπὸ τοῦ Τίτου τό 70 μ. Χ. ὁμοίως τῆς ἐρηνουμένης ἢ ὑπὸ τοῦ Κυρίου προφητευσθείσης, καὶ τὰ ἐκείνης δοῖναι.

ἔχουν χαρίσματα προφητείας, καὶ προλέγουσι τὰ μέλλοντα, καὶ δικαιοσύνη ὑπάρχει εἰς αὐτά, καὶ ὀργάνωσις πολιτείας, καὶ νόμοι καὶ μακαρίζεται παρ' αὐτοῖς ὁ κύων κατὰ Πλάτωνα.

Ἰσως ἀπιστεῖτε εἰς τὰ λεγόμενα, Εὐλόγως, ἀφού με τὰ ὑγιή δόγματα ἔχετε ἀνατραφεῖ καὶ θαυμάως ἂν κάποιος τραφή με αὐτὴν τὴν τροφήν, ἥθελεν ἀπιστήσει, ὅτι ὑπάρχει ἀνθρώπος ὅστις ἡδέως γινεταί τῆς κοπῆς.

Ὅταν λοιπὸν διδασκώμεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ταῦτα εἴναι μῦθοι καὶ μετὰ ἀποροσύνης, δὲν τὰ ἀντελήφθητε, λέγουσι Ἄς μὴ ἀντιληφθῶμεν ποτὲ τὸν τοσοῦτον γέλωτα ὑμῶν. Πάρα πολὺ μάλιστα διότι, δὲν ἀπατεῖται, μετὰ γὰρ νοῦς, διὰ τὴν μάθωμεν τι ἐπιδιδώκει ἡ τοσαύτη ἀσέβεια καὶ σύγχυσις.

Μήπως κορακὶ στί δμῶεῖτε, ὦ ἀνόητοι, ὅπως τὰ παιδία. Διότι, πράγματι παῖδες εἰσθε ὅπως καὶ ἐκεῖνοι· ἀλλὰ ὁ Πέτρος οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν, ἀλλ' ἀφῆκε φωνήν, ἡ ὁποία, ὅπως εἰς σκότος ἀφού ἀπέλαμψε φῶς μέγα, δ' ἐσκόρπισε τὴν ἀχλὺν τῆς οἰκουμένης.

Ἀλλὰ τὸ ἦθος αὐτοῦ πόσον ἦτο ἡμεροί, πόσον ἐπὶ ἐκὲς πόσον ἱστίοτο μακράν πάσης ἀνωτέρω κενῆς δόξης πόσον εἰς τὸν οὐρανὸν ἐβλεπε ὦν ταπεινῶφρων, καὶ ὅλα ταῦτα ἐνῶ καὶ νεκρῶς αἰύστα Ἰεῖν ὅμως ἦτο δυνατόν εἰς κάποιον ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνοήτων ἔστω καὶ φανταστὴς καὶ κατωρθῶν κατ' τέτατον ἀραγε δὲν θά ἐζήτη, ἀμέσως θωμόν καὶ νῆσι καὶ δὲν θά ἤθελε νὰ θεωρήται ὡς κάποιος ἰσάθεος ἀφού τοῦλάχιστον, γὰρ νῆσι νὰ ὑπάρχη αὐδὲν ἐξ αὐτῶν, διαρκῶς φανταζόμενοι τοιαῦτα, Διότι τί σημαίνει, δ' αὐτοὺς ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἥρα Γένη βαμύων εἶναι εἰς αὐτοὺς, καὶ θαυμάως ὑπάρχει εἰς αὐτοὺς, ὁ ὁποῖος ἐξ αἰτίας αὐτοῦ σπέργει νὰ ἀποθῶνι διὰ τὴν θεωρήσει, ἰσάθεος. Οὗτοι ὅμως δὲν ἀντιφέρονται τοιαυτοτρόπως ἀλλ' ἐντελῶς ἀντιθετως ἀκούει αὐτοὺς νὰ δμῶεῖν μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ γαλοῦ. Ἄνδρες Ἰσραηλῆται, τι ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδία δύναμις ἡ εὐσεβεία πεπονηκόσ τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ²⁷ καὶ ἀλλοῦ ²⁸ «Καὶ ἡμεῖς ὁμοσπαθεῖς ὑμῖν ἐσμεν ἄνθρωποι.»

²⁷ Πράξ 9 12
²⁸ Πράξ 14 15

Ἐκεῖ ὅμως πολλὸς ὁ ἐγωισμὸς, πολλὴ ἡ ἀλαζονεία ὅλα δ' αὖτε παρὰ τῶν ἀνθρώπων τ' μάς οὐδὲν χάρις τῆς φιλοσοφίας. Διότι ὅταν κατὰ γίνεταί, διὰ τὴν ἐθέλῃ, ὅλα ἀπομένουν εὐτελεῖ· διότι καὶ ἂν κάποιος ὅλα τὰ ἔχη δὲν εἶναι, ὅμως ἐγκρατὴς τῆς φιλοδοξίας, ἐκπύπτει πάσης φιλοσοφίας, ἀφού καταξέως ἀίεται, ἀπὸ τοῦ τυραννικωτέρου καὶ αἰσχρότερου πάθους.

Ἡ περιφρόνησις τῆς φιλοδοξίας εἶναι ἱκανὴ νὰ διδάξῃ ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ ἐκδωξῇ ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ διέθρουι πάθος. Διὰ ταῦτα συμβουλεύω καὶ ὑμᾶς πολὺ νὰ προσπαθῆτε ὥστε ἀπὸ τῆς ρίζης νὰ ἐξαφανίσετε αὐτὸ τὸ πάθος διότι, δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ προσδεύσετε ἐν θεῷ, καὶ νὰ ἀσπασάτε τὴν εὐνοίαν τοῦ ἀκοιμήτου ἐκείνου ὀφθαλμοῦ.

Λοπὸν ἄς μετερχώμεθα πᾶσαν προσπάθειαν, ὥστε νὰ ἀπολουσώμεν τὴν ἐκείθην ἐπιδρασίαν, καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν πείραν τῶν παρόντων λυπηρῶν πραγμάτων, καὶ νὰ καταξωθώμεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκε ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ε (5)

(Πράξ 2 14-21)

«Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ σ' καὶ ἀκούοντες Ἱερουσαλήμ ἄνθρωποι, τὸν ὅτιν γινώσκοντες ἐσμεν καὶ ἐμὴν γαστέρα ἡμεῖς ἰδοὺ»

α' Εκείνους τοὺς ὁποῖους ἀνωτέρω ὠνόμασε ἑβραίους, ἐδῶ πρὸς ἐκείνους ἀπευθύνει τὴν διδασκαλίαν, καὶ φαίνεται μὲν ὅτι με ἐκείνους συνομιλεῖ ἐπανορθῶμε δὲ τοὺς εἰρωνευομένους, διότι ἐπετρέπη εἰς μερικοὺς νὰ εἰρωνεύθουν, διὰ τὴν λάθην μὴν ἀρχὴν τῆς ἀπολογίας.

1 Πράξ 2 14

ας και απολογουμενος να δ δάξη "Αρα ενόμιζεν ότι ήτο μέγα εγκώμιον και ή κατοικία εις τα Ιεροσόλυμα «Τούτο ύμιν, φησιν, γνωστόν έστω και ένωτισασθε τα ρήματά μου». Κατά πρώτον καθ'αυτούς προσεκτικωτέρως έπειτα και απολογείται «Ού γάρ ως ό μεις υπολαμβάνετε ούτοι μεθυσουσιν» Βλέπετε την άπολογίαν τώσον είναι καταδικητική Καίτοι έχων υπέρ αυτού την πλεονηψίαν της συναθροσεως, όμως έπει κειτερον συνομιλεί με αυτούς και πρώτον άναρεί την πονηράν ύπαφάν, και τότε θέτει εκείνην Δά τοϋτο κα δει ειπε. «Ού γάρ ως όμεις γλευάζετε», ούτε «ως όμεις γλεετε», αλλ' «ως υπολαμβάνετε». σκοπευειν να δε ξη αυτούς ως λέγοντας τουτο ούχι έπιτηδες, αλλά «κατά πρώτον να αποδώρη εις αυτούς πράξιν κακήν εξ άγνοιας μάλλον παρ'εκ κακουργίας.

«Ού γάρ, ως όμεις υπολαμβάνετε ούτοι μεθυσουσιν έστι γάρ ώρα τρίτη της ήμέρας» Δι'αυτ'ι λέγει τοϋτο, δέν έπιτρέπεται, και κατά την τρίτην ώραν να μεθυσουν. Έπιτρέπεται, αλλά δέν έστάθη εις αυτό έπι πολυ δ'ότ και αύτοι όττω ώμολουν είρηνευόμενα δέν έχον τοϋτο κατά νουν. Αο πόν από δεδω διδασκόμεθα ότι δέν πρέπει να σταταλόμεν πολυ την όμολοίαν διά τ'α μη άπαραίτητα εξ άλλου δε και τ'α επόμενα αυτού είναι, δ δακτ'κα και εις την συνέχεια αν προς πάντας από κοινοϋ ή δ δασκαλία γίνεται.

«Αλλά τοϋτο έστι, τ'ο είρημένοι δια τοϋ Προφήτου» ωήλ. Καί έστι, εν τ'αίς άσχότας ήμέρας, λέγει Κύριος ό Θεός.² Καθόλου άκόμη τ'ο όνομα τοϋ Χριστοϋ, άλλωστε ή έπαγγελία δέν είναι έπαγγελία αυτού, αλλά τοϋ Πατρός. Πρόσεξε αυτες αν δέν ήλθεν έμπροσθεν αυτών και δέν άνέφερεν εύθεως τα κατά τ'οι Χριστόν, ότι έκείνος δ'εθελοαίωσε ταϋτα μετά την σταύρωσιν δ'ότ, πράγματι θ'ά άνετρεπε τ'α πάντα έναν τοιοιτοτρόπως ώμωλε. Και όμως λέγει, όπ'αρχον άριετα δια να αποβείη την θεότητα αυτού να άλλ'α πιστευόμενα (τό δε ζητούμενον κατά πρώτον ήτο να πιστευοϋν) δ'ότι αφού δέν ήσαν άκόμη π'πιστευόμενα, θ'ά τούς έκαμνε και να άπομακρυνθοϋ.

«Έκχεδ από τοϋ Πνεύματός μου επί πάσαν σάρκα» Δ'δει και εις αυτούς καλώς έλπίδας, εάν θεθαίως θελουν. Καί δέν άφήνε τ'ο πλεονέκτημα να είναι δικόν των, πράγμα τ'ο όποιον και φθόνον εδημιούργει, και διά τουτο τον φθόνον καταστέλλω.

«Καί προφητεύουσιν, φησιν, οι υιοί ύμών» Ούτε δικόν σας, λέγει, κατορθώμα ταϋτα, ούτε θεθαίως έγκωμιον εις τ'α δικα σας παιδια δ'αθη ή χάρις, όνομα ζων τούς έαυτούς των υιους αυτών και πατέρας έκεινους.

«Και οι νεανίσκο ύμών θράσεις ύφοντα και οι πρεσβύτεροι ύμών ένυπνία ένυπνιασθήσονται, και γε επί τούς δουλους μου και επί τας δουλσας μου εν τ'αίς ήμέραις εκείνας εκχεδ από τοϋ Πνεύματός μου, και προφητεύουσιν» Έν πρώτοις φανερώνει, αυτούς ότι έχουν προσδεύσει, αφού κατηξιώθησαν τοϋ Άγίου Πνεύματος έκεινους δε έχ, αφού έσταυρώσαν. Ούτω και ό Χριστός θέλων να μαλάξη τ'οι θυμ'ον αυτών, έλεγεν «Οι δε υιοί ύμών εν τ'ων, εκθάλλουσι τα δαμόνα»³ Δέν έπεν «Οι μαθητα μου» διότι τοϋτο ενόμιζεν ότι είναι κολακεία. Ούτω και αυτός δέν ειπεν «δ'α δέν είναι ενθ'σμένο», αλλά «έν Άγίω Πνεύματι όμολοϋν» και δέν όμολησεν απλώς, αλλά εις τον Προφήτην κατέφυγε, και ισχυροζεται ότι αυτόν υπεδόθη Ούτω της μέν κατηγορίας δ, έαυτοϋ απήλλαξεν αυτούς, της δε χάριτος εκείνου φέρει μάστιγα.

«Έκχεδ από τοϋ Πνεύματός μου, επί πάσαν σάρκα» Ούτως ώμολησε διότι εις τους μέν δι' άνε'ρων, εις τούς δε και ευφανώς ή χάρις εξέχοντο δ'ότι οι προφήται και ό άνειρων είδον και αποκαλήμε'ς εδέχθησαν.

«Επετα τελε ώνει την αφήγησιν της προφητείας, ή όπο α έχει κα κατ' φθερόν» «Και δώσω φησιν, τέρατα εν τ'ω ούρσι ύ άνω, και σημεία επί της γης κάτω» Ταϋτα λέγων ύπνους, και την μέλλουσιν κρίσιν και την έλωσην, τ'ων Ιεροσολύμων «Αίμα και πυρ και άτη δια καπνοϋ» Κυττάξε π'ως την άλωσιν, εξεικόνησεν «Ο ήλιος μεταστραφήσεται εις σκότος, και ή σελήνη εις αίμα» Τοϋτο άνέφερεν έχωι υπ' όψει τ'ων δ'όθεις.

τῶν πασχόντων λέγεται ὅμως ὅτι καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἐγένοντο εἰς τὸν οὐρανόν, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Ἰώσηπος. Συγχρόνως δὲ καὶ ἐπληξεν αὐτοὺς, ὑπανθυμίσας τὸ ἢ δη λαθόν χωρὸν σκότος, καὶ προστομάζων αὐτοὺς νὰ ἀναμῆναι τὰ μέλλοντα.

«Πρὶν ἢ ἔλθῃν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφωνή» «Δηλαδή μὴ ἀποκτῆσθε θράσος, ἐπειδὴ παρὰ ἁμαρτάνετε χωρὶς νὰ τιμωρῆσθε. Διότι ταῦτα εἶναι προαγγέλοι, καὶ ὡς μεγάλης ἡμέρας καὶ φοβεράς».

Βλέπε ς πῶς κατέσεισε καὶ διεσάλεψε τὴν ψυχὴν αὐτῶν καὶ τοὺς γέλωτα μετέστρεψε, εἰς ἀπολογίαν. Διότι ἐὰν ταῦτα εἶναι προαγγέλοι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅπου παρῇ ἀνάγκη καὶ ἐπιστάσι τὸν κίνδυνον περὶ τῶν ἐσχάτων.

Τι λοιπόν, ἀραγε ἐπιμένει, νὰ διδάσκη τὰ φοβερά, καθόλου ἄλλα τί; Πάλιν ἀφίνει αὐτοὺς νὰ ἀναπνεύσουν, καὶ λέγει· «Καὶ ἔστι πᾶς ὃς ἐν ἐπικαλέσεται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται». Τοῦτο ἔχει λεχθῆ μὲν περὶ τοῦ Χριστοῦ, καθὼς διδάσκει ὁ Παῦλος, οὕτως ὅμως δὲν τολμᾷ σαφῶς νὰ φανερώσῃ αὐτό.

Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπόν τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα. Καλὴν στάσιν τηρεῖ ἀπευθύνων τὴν διδασκαλίαν πρὸς γελῶντας καὶ χλευάζοντας. «Γνωστὸν ἔστι πᾶσι ὑμῖν, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ρήματά μου». Ἀρχόμενος δὲ ἔλεγει· «Ἄνδρες Ἰουδαῖοι» Ἰουδαίους κατὰ τὴν γνῶμην μου ὀνομάζω τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἰουδαίαν. Καὶ ἂν θέλητε, ὃς παραθέσωμεν τὰ λόγια ἐκεῖνα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ Ἐδαγγέλιον, δά νὰ μάθητε εἰς τι σφηνιδίως μετεβλήθη ὁ Πέτρος. «Ἐξήλθε φησὶ κόρη λεγούσα· Καὶ σὺ ἔσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. Ὁ δὲ, οὐκ οἶδαι τὸν ἄνθρωπον ἀπεκρίνατο. Καὶ πάλιν ἐπερωτηθεὶς ἤρξατο καταναθεματίζεσθαι καὶ ὀμνύναι»⁴.

Ὁ ἄλλὰ πρόσκειναι ἐδῶ τὴν παραρησιάν αὐτοῦ καὶ τὴν παλαμνὴν ἐκκρίσειαν. Δὲν ἐπήνεσε τοὺς εἰπόντας ὅτι ἀκούομεν λαλοῦντας αὐτῶν ταῖς ἡμετέρας γλώσσας τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ⁵, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιβάρινε, βέλων συμφωνῶν πρὸς τὴν νωθρότητα ἐκείνων.

καὶ τοὺς νὰ κάμῃ σπουδαίους, καὶ τὴν διδασκαλίαν νὰ ἀποδείξῃ ἀπηλλαγμένην κολαστικῆς, διότι παντοῦ τοῦτο εἶναι καλὸν νὰ προσέγῃ τις, καὶ πῶς χωρὶς νὰ χάνεται ἡ τάξις τῆς συγκαταστάσεως καὶ ἐπιεικειᾶς ὁ λόγος νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος πάσης κολαστικῆς, καὶ συγχρόνως πάσης ἀναιδεῖας, πράγμα τοιοῦτον τυγχάνει δύσκολον.

Τὸ γεγονὸς δὲ ὅτι ταῦτα ἔλαθον χώραν κατὰ τὴν τριτὴν ὥραν⁶ δὲν στερεῖται, ἐντελῶς σημασίας διότι, ὅτε φαίνεται ἡ λαμπρότης τοῦ φωτός, τότε οἱ ἄνθρωποι φροντίζουν διὰ τὰ ἔργα των καὶ διὰ τὸ πρόγευμα, τότε εἶναι λαμπρὰ ἡ ἡμέρα, τότε πάντες εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀγοράν.

Βλέπε ς καὶ πόσον ὁ λόγος εἶναι πλήρης ἐλευθερίας. «Καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ρήματά μου». Τοῦτο εἰπὼν οὐδὲν προσέθηκεν, ἀλλὰ συνεπλήρωσε. «Τοῦτο ἔστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ Προφήτου Ἰωήλ. Καὶ ἔστι, ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις». Δηλαδή εἰς τὴν συνέχῃ φανερώσει τὴν συντέλειαν νὰ εἶναι πλησίον. Οὕτω τὸ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις⁷ ἔχει κάποιον ἔμφασιν.

Ἔπειτα διὰ νὰ μὴ φαίνηται, εἰς τοὺς εἰσὺς μόνον ἐναφέρεται τὸ πράγμα, προσθέτει· «Καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνυπνία ἐνωπιασθήσονται». Κύτταξε τὴν αὐτοῦ κολαυθὸν Πρῶτον οἱ υἱοὶ καθὼς καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· «Ἄντι τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου»⁸ καὶ ὁ Μαλαχίας πάλιν· «Ἐπιστρέψας καρδίαν πατέρων ἐπὶ τέκνους»⁹. Καὶ ἐπὶ τοὺς δούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀποδείξις ἀρετῆς διότι δούλο αὐτοῦ ἔχομεν γίνεσθαι ἀποῦ ἡλευθερώθημεν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Πολλὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ δωρεὰ, ὅταν καὶ πρὸς τὸ ἕτερον φύλον μεταβῇ τὸ χάρισμα, καὶ δὲν περιήλθε μόνον πρὸς μίαν καὶ δύο, ὅπως εἰς τὴν παλαιάν ἐποχὴν πῃ εἰς τὴν Δεδωρῶσαν καὶ τὴν Ὀλθεν.

Καὶ δὲν εἶπεν ὅτι, τώρα ὑπάρχει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὅτε ἡρμηνεύσε τὰ τοῦ Προφήτου, ἀλλὰ μόνον τὴν προφητείαν ἀπέφερε, καὶ τὴν ἀφῆκε νὰ ἐπιδράσῃ ἀπὸ μὴ νῆ της.

⁶ Ἡ τρίτη ὥρα τοῦ Ἑβραϊκοῦ εἰκοσπεπταύρου, ὡς γνωστὸν, εἶναι ἡ δὲκα μας ἐν ἡμέρῃ ἡμερῇ.

⁷ Ἰωήλ, 48-17.

⁸ Μαλ., 4-5.

⁴ Ματθ. 26-88-74.

⁵ Πράξ. 2-11.

Καὶ οὐδὲν περὶ τοῦ Ιουδα ἀκόμῃ λέγει (ἔπε δὴ εἰς ὅλους ἦτο φανερόν πῶς ἐτ' ἐμώρηθη), ἀλλὰ σιωπῶν γινώσκων ὅτι τίποτε δὲν ὑπάρχει, σχυρότερον ἀπὸ τοῦ ἡσυχίου καὶ τῆς μετ' αὐτοὺς μετὰ τὰς προφητείας· τοῦτο εἶναι σχυρότερον καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔβια τὰ γεγονότα ὅσα ἦσαν καὶ ὁ Χριστὸς ἔκαμνε σημεῖα, πολλὰ καὶ ἀντέλεγον· ὅταν δὲ τὸν Προφήτην παρουσιάζεν εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς, ποῦ ἔλεγε, «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου»⁹ ἔσιωπησαν τοιοῦτο τρόπον, ὥς νὰ μὴ ὑπάρχει οὐδεὶς λόγος σχυρῶς διὰ μὴ ἀντικρίσιν πρὸς αὐτόν.

Καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα καὶ αὐτὸς ἐνβιβάζεται τὰς Γραφὰς λέγων, «Εἰ ἐκεῖνος θεοὺς εἶπε πρὸς ὅς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο»¹⁰ μᾶλλον δὲ πανταχοῦ εἶναι, δυνάμει καὶ εὐρίη τις. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ λέγει, «Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα» δηλαδὴ τὰ ἔθνη. Ἀλλὰ ποτὲ δὲν φανερώνη, οὔτε ἐρμηνεύει, ὅτι οὔτε καὶ συνέφερε, ἀφοῦ καὶ τοῦτο ἦτο ἀσαφές, «Δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ὑμῶν»· Διότι, μᾶλλον ἐφόβη αὐτοὺς ἀφοῦ ἦτο ἀσαφές. Ἐὰν δὲ ἡρμηνεύει μᾶλλον θὰ προσήγγιζε πρὸς αὐτούς, «Ἐπετα καὶ ὡς φανερόν ἀφορρῇ ὁ αὐτὸς θέλων τοιαύτην ἐντύπωσιν νὰ δώσῃ· Ἀναμφιβόλως ὅμως μετὰ ταῦτα ἐρμηνεύει εἰς αὐτοὺς, ὅτε περὶ τῆς ἀναστάσεως συνομιλεῖ μετ' αὐτῶν, ὅτε προσηγορεύει τὴν διδασκαλίαν διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀποστόλου δὲ αὐτὸ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπορροφήσῃ τὰ ἀγαθὰ καὶ τοῦτο οὐδέποτε τοῦτο ἔχει, γινέσθαι ἀφοῦ οὐδεὶς τότε δ' ἐφύνη τῶρα ὅμως ἐπὶ Οὐδεσσιανίου οἱ πῶστο διεφυγον· Καὶ τοῦτο σημαίνει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγει, «Εἰ μὴ ἐκλοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖνα οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ».

Τὸ φοβερώτερον προσηγομένως ἐγίνετο διότι πρῶτον συνέθη νὰ σιλληφθοῦν οἱ κατακούντες, καὶ τότε ἡ πόλις νὰ κατασκαφῇ καὶ νὰ πυρποληθῇ. Ἐπειτα ἐτιμνέται εἰς τὴν μεταφορὰν φέρων ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀκροατῶν τὴν κατασκαφὴν καὶ τὴν αἰώσιν.

Ὁ ἥλιος μεταστραφῆσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελή-

νη εἰς αἷμα. Ἦ σημαίνει· «Εἰς αἷμα σελήνην μεταστραφῆναι». Ἐγὼ τὴν γνώμην ὅτι διὰ τοῦτο θέλει νὰ παραστήσῃ τὴν ὑπερβολὴν τῆς σφονδῆς καὶ ἐπιτηδες νὰ γεμισθῇ τὸν λόγον μετὰ πολλὴν ἀπορίαν.

«Καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται». «Πᾶς», λέγει, καὶ ἂν εἶναι ἐρεῦς (ἀλλὰ καθόλου δὲν φανερώνη) καὶ ἂν εἶναι δοῦλος, λέγει καὶ ἂν ἐλεύθερος· «οὐκ ἄρσεν γὰρ, οὐ θῆλυ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος»¹² Εὐλόγως διότι ταῦτα ἐδῶ θοῖται τὰ πάντα εἶναι σικία· διότι ἔστι εἰς τὰ ἀνάκτορα οὐδεὶς εἶναι εὐγενής, ἀλλὰ ἕκαστος φαίνεται ἀπὸ τῶν ἔργων τοῦ, καὶ εἰς τὴν τέχνην ἕκαστος ἀποδίδει κινεῖται ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ φιλοτεχνεῖν· πολλὴν περισσότερον εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν.

«Πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται». «Ἐπικαλέσεται» ὅχι, ἀπλῶς («οὐ γὰρ πᾶς φησὶν, ὁ λέγων μοι Κύριε Κύριε»)· ἀλλὰ μετὰ διαθέσεως καλῆς μετὰ θοῦ ἀρεστοῦ, μετὰ τοῦ προσήκοντος θαύματος.

Κατὰ πρῶτον κάμνει τὴν διδασκαλίαν μὴ ὀχληρὰν εἰσαγών τὴν πίστιν καὶ ὅχι φοβερὰν κρύπτειν τὴν τιμωρίαν. Πῶς, φανερώων ὅτι ἡ σωτηρία εὐρύσκεται εἰς τὴν προσευχὴν.

Ἦ λέγεις εἶπέ μοι τὴν σωτηρίαν ἐνθυμῶμαι μετὰ τὸν σταυρὸν. Προσευχῆς ἐν πρώτοις διότι πολλὴ εἶναι ἡ φιλοφροσύνη τοῦ Θεοῦ. Καὶ τοῦτο, δηλαδὴ ἡ πρόσκλησις αὐτῶν δὲν φανερώνη αὐτὸν ὡς γῶτερον Θεὸν τῆς ἀναστάσεως καὶ τῶν σημείων. Διότι, τὸ πᾶρα πολλὴ ἀγαθὴν, τοῦτο εἶναι διὰ τέρως γνώρισμα τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο καὶ λέγει, «Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἰς ὁ Θεός»¹⁴.

Ἀλλὰ ὅς μὴ ἐκλάβωμεν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ὡς ἀφορμὴν ἀδ' ἀφορίας· διότι καὶ τιμωρεῖ ἀφοῦ εἶναι Θεός. Αὐτὰ λοιπὸν ταῦτα αὐτὸς ἐπιδείξει, ὡς εἰπὼν, «Ὁς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται». Τὰ κατὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐγινώσκον τὴν ἀφορίαν ἐκείνην τιμωρίαν, περὶ τῆς ὁποίας θέλω ὁμιλεῖν νῦν ὡς ἐκείθεν, τὰ ὁποία χρῆσθαι μενεῖν εἰς ἡμᾶς καὶ εἰναι οἱ τῶν Μαρτυρῶν.

⁹ Ματθ. 22, 44 καὶ Φαλ. 109, 1

¹⁰ ἰω. 10, 35

¹¹ Ματθ. 24, 22

¹² Γαλ. 3, 28

¹³ Ματθ. 7, 21

¹⁴ Λουκ. 18, 18

στών το και ἐναντίον ἄλλων πολλῶν αἰρετικῶν.

Διότι ἐπειδὴ διδάσκουν ὅτι ἀγαθὸς Θεὸς εἶναι ὁ Χριστὸς ἐκεῖνος δὲ πονηρὸς, ὅς ἐξετάσωμεν ποῖος ἐποήσεν αὐτά. Ποῖος λοιπὸν ταῦτα ἐπράξε, ὁ πονηρὸς θεοθῶν τούτων. Καθόλου Πῶς λοιπὸν εἶναι ἄλλότριος αὐτοῦ. Μήπως ὁ ἀγαθός, Ἄλλὰ ἀποδεκνύεται ὅτι καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι δημιουργός, ὁ μὲν Πατὴρ ἐς πολλὰ σημεῖα, ὅπως π.χ. ὅταν λέγῃ ὅτι εἰς τὸν ἀμπέλωνα θά στείλῃ τὰ αὐτοῦ στρατεύματα,¹⁵ ὁ δὲ Υἱὸς ὅταν λέγῃ «Τοὺς δὲ ἄγγελους μου ἀνάγετε καὶ κατασφάξτε ἐνώπιόν μου τοὺς μὴ θελήσαντάς με αὐτῶν βασίλευσαι»·¹⁶ ἐξ ἁλλοῦ δὲ καὶ αὐτὸς ἀναφέρει τὰς θλίψεις τοῦ θά λῶθαι χώραν εἰς τὸ μέλλον, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεὶς σκληρότερον ἔχει γίνε· ἐκ τῶν μέχρι τώρα πεπονημένων, καὶ αὐτὸς αὐτάς ἀπεκάλυψε.

Θέλεις λοιπὸν νὰ ἀκούσῃς αὐτὰ τοῦ ἔχοντος γίνε· Με σούθλεις αὐτοὺς διεπέρασαν. Τί ἐκ τούτων ὑπάρχει θαυρότερον νὰ ᾄδῃς. Ἀλλὰ θέλεις νὰ διηγηθῶ τὸ πάθος τῆς γυναίκας καὶ τὴν τραγωδίαν ἐκείνην ἣ ὅποιαι ἐπεσκίασε πᾶσαν συμφορὰν, ἀλλὰ τὰς πέννας καὶ τὰς ἐπιδημίας, καὶ παραλείπω τὰ φοβερώτερα ἐξ αὐτῶν. Ἠγνοήθη εἰς ἐκεῖνους ἡ φῶς, ἡγνοήθη ὁ νόμος τὰ θηρία ὑπερέβαλον.

Πάντα δὲ ταῦτα ἔγιναι ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἀνάγκη πολλῶν ἐπιτρέποντος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα καὶ ἐναντίον τῶν Μαρκωνιστῶν θὰ εἶναι κατάλληλα καὶ πρὸς τοὺς ἀπιστούντας εἰς τὴν γέννησαν διότι εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ σταματήσουν τὴν ἀνασχυντῆσιν αὐτῶν.

Δὲν εἶναι ταῦτα φοβερώτερα τῶν κακῶν τῆς Βαβυλῶνος, ἀπὸ τὰς πέννας ἐκεῖνας δὲν εἶναι ταῦτα πολὺ ὀχληρότερα, περὶ τούτων καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὡμίλησε λέγων «Ἔστε θλίμεις, ὅτι οὐ γέγονεν οὐδὲ μὴ γένηται»·¹⁷ Πῶς λοιπὸν ἰσχυρίζονται μερικοὶ ὅτι ἐπέ-

14a Ο Μαρκων ο ρεσιόρρις γνωστικὸς ἐδέχετο δυα θεους τὸν γνωστὸν δημιουργὸν κα κακὸν θεὸν τῆς Π Δ κα τὸν ἀγνωστὸν καὶ «ἐξόνον» εἰς τοῦ κόσμον ἀγαθὸν θεὸν ὅστις ἀπέστειλε τὸν Ἰησοῦν Χρὸν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ.

15 Ματθ 20, 2

16 Λουκ 19, 27

17 Ματθ 24, 21

τρέψεν εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς τὴν ἀμαρτίαν, " σὺς φαίνεται ὅτι τὸ ζήτημα δὲν εἶναι καὶ τὸσον σπουδαῖον σὺς ὅμως εἰσθε ἱκανοὶ νὰ λύσετε αὐτό. Οὐδεὶς οὐδαμῶς ἔχει νὰ δείξῃ τοιαῦτον πλάσμα ὁποῖον εἰς τὴν πραγματικότητά ἔγινε. Καὶ εἰ μὲν ἦτο Χριστιανὸς ὁ γράφων ταῦτα, καὶ ἐν ἦτο ὑποπτος ἡ διδασκαλία, εἰς δὲ Ἰουδαίος καὶ μάλιστα Ἰουδαῖος ζηλωτὴς, ἔλθων μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον, πῶς δὲν ἦσαν εἰς ὅλους ὀλοφάνερα τὰ γενόμενα. Διότι θὰ ἴδῃς αὐτὸν πανταχοῦ καὶ νὰ ἐξυμῶνῃ τὰ Ἰουδαϊκά πράγματα.

Λοιπὸν ὑπάρχει καὶ γέννησι, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὸς εἶναι ὁ Θεός. Ἄρα γὰρ ἐφοβήθητε ἀκούσαντες ταῦτα, Ἄλλὰ ταῦτα ὅταν γίνωνται, ἐδῶ οὐδὲν ὅσον ὑφίστανται ἐκεῖ. Πάλιν ἀναγκάζομαι νὰ φανώμαι ἀπῆδης καὶ φορτικός καὶ ὀχληρός ἀλλὰ τί θὰ πάθω. Διὰ τοῦτο εὐρίσκωμαι ἐδῶ καὶ ὅπως ἀκριβῶς εἶναι παθαινοῦς δύσκολος διὰ τοῦτο ὑπάρχει διὰ νὰ μὴ σῇται ἀπὸ τοὺς παιδαγωγούμενους οὐδὲν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς διότι πῶς δὲν εἶναι ἀποστολὴ οἱ μὲν ταχθέντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν βασιλείων καὶ ὅν ἀσκήσιον εἶναι ἀπῆδης τὸ διατασσόμενον ἐν τοῦτοις νὰ τὸ ἐφαρμόζουν ἡμεῖς δὲ ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς σας μορφῆς νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν τάξιν εἰς τὴν ὅποιαν ἐτάχθημεν.

Ὁ καθεὶς ἔχει καὶ διάφορον ἔργον· ἐξ ὧν δὲ πολλοὶ ἔχουν ὡς ἔργον τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν φιλανθρωπίαν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι εὐχάριστοι καὶ χρήσιμοι εἰς τοὺς εὐεργετούμενους. Ἡμεῖς ὅμως φαινόμεθα ὀχληροὶ εἰς τοὺς ὀφελούμενους, καὶ φοβεροί, καὶ φορτικοί, καὶ ἀπῆδης, ὅτι δὲν ὀφελούμεν μὲ ἐκεῖνα διὰ τῶν ὁποίων τέμπομεν ἀλλὰ μὲ ἐκεῖνα διὰ τῶν ὁποίων στενοχωροῦμεν. Τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ αἰσός ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὅχι πᾶρα πολὺ ἀπῆδης (ὅτι ἀμέσως παρέχε τὴν ὠφέλειαν τῆς τέχνης του), ἡμεῖς ὅμως εἰς τὸ μέλλον. Τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ δικαστής, λυπηρὸς εἰς τοὺς νοσούντας καὶ ἐπαναστατοῦντας. Τοιοῦτος καὶ ὁ νομοθέτης, λυπηρὸς εἰς τοὺς νομοθετούμενους.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι χρήσιμος ὁ προσκαλὼν εἰς εὐχαριστήριον οὐτὲ ὁ ποιῶν εὐχαρίαν καὶ πανηγύρεις μὲ ἐξοδά τῆς πολιτείας οὐτὲ ὁ στεφανῶν τὸν δῆμον, ἀλλὰ χρήσιμο εἶναι ἐκεῖνος οἱ ὁποῖοι τρέφουσιν τὰς πόλεις μὲ παιδείαν θείαν. οἱ εἰσαφέροντες οἱ διαπανόντες

διὰ τοῦτο καὶ μὲ ἑταίρους ἀμείβουσιν αὐτοὺς οἱ εὐεργετηθέντες καὶ μὲ χρήματα καὶ μὲ πλῆθος λαμπάδων, καὶ μὲ στέμματα, καὶ μὲ κλάδους, καὶ μὲ ἐνδυμὰτα λαμπρὰ.

Ὅταν δὲ οὗτοι ἀρροφτοὶ ἴδωσι τὸν ἱατρόν, γίνονται δυστροποὶ καὶ καττιφίς ὁμοίως οἱ ἐπαυσαταῖοι, οἱ δὲ οὗτοι ἴδοντες τὴν δικαστὴν γίνονται συνεσταλμένοι, οὔτε μεθύνουσιν, οὔτε χορεύουσιν, παρὰ μόνον ὅταν καὶ ἐκεῖνος μεταπιθῇ εἰς τὴν ἰδίαν τῶν τάξιν.

Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν, ποῖοι περισσότερον ὠφελοῦσι τὰς πόλεις. οἱ κατευθυνόντες τὰς ἐφορτάς ταύτας καὶ τὰ συμποσία, καὶ τὰς πολυτελεῖς τραπέζας, καὶ τὰς ποικίλας ἀπολαύσεις ἢ οἱ περιορισάντες πάντα ἐκεῖνα καὶ τὸ ἐὺλοιοι περιφρονούντες, καὶ μάλιστα καὶ δημῶν καὶ στρατιωτῶν φοβερους καὶ φωνῇ ἐκθάλοντες γεμάτην ἀπὸ πολλῶν τρόμων καὶ ἐπιπίπτοντες κεραυνόβολως καὶ καμνόντες τοὺς ἄλλους νὰ σκυθρωπαῖν καὶ διὰ τῆς ραβδοῦ ἀποδιώκοντες τοὺς εὐρυσκομένους εἰς τὴν ἀγοράν, Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν ποῦ ἀπολήγει τὸ κέρδος διότι αὐτοὶ μὲν εἶνα ἀγροῖς, ἐκεῖνοι δὲ ἐπιθιμητοὶ. Τὶ ἐξάγεται λοιπὸν ἀπὸ τῶν ἀπολαύσεων ἐκεῖνας, κάποια ψυχρὰ ἡδονὴ παραμένουσα μέχρι τῆς ἐσπέρας καὶ τὴν ἐπομένην ἐξαφανιζομένη, ἄτακτα γέλοια λόγοι, ἀπρεπεῖς καὶ ἀσυνάρτητοι. Ποῖοι τὸ ἀποτελεσματικὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων, Σεβασμὸς, σωφροσύνη, λογισμὸς φρόνιμος, ἐπιεικεὶς τῆς ψυχῆς, ἐξαφανισμός τῆς ἀδιαφορίας, φρονιμὸς τῶν ὑπαρχόντων εἰς τὸ βιωτικόν, τοῦ ἀνθρώπου παθῶν, τέλος τῶν ἐξωθεν ἐπερχομένων.

Δι' αὐτοὺς ἕκαστος ἔχει τὴν περισσῶς δι' ἐκεῖνας δὲ τὰς ἐφορτάς καὶ ἐπιβλαβὴς τὴν διαπαντῶμεν, χωρὶς νὰ ἔχουν εἰσαρμῆσαι ληστοί, ἀλλὰ ἢ μετ' ἀπολαύσεως ληστεύουσα κενόδοξια. Βλέπετε, ἕκαστος τὸν ληστὴν νὰ ἀφαιρῇ τὰ πάντα καὶ εὐχαριστεῖται. Καὶ οὐρῶς ὁ τρόπος τῆς ληστείας περὶ τοὺς ἀπογινυμένους νὰ εὐφραίνονται.

Ὁ δὲ ὅμως ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ ὅποιος ἀγορεύσει ὁ Θεὸς ὡς κοινὸς Πατήρ, καὶ τοὺς φανόμενους καὶ τοὺς μὴ φανόμενους «βλέπετε γὰρ φησὶ τὴν ἐλευθερίαν ὁμῶν μὴ ποτε εἰν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων»¹⁸. Διδάσκεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ ἐδῶ νὰ ἀποφεύ-

γῇ τὴν ἀδικίαν διότι ἀδικία δὲν εἶναι τὸ νὰ εἰσέλθῃ πλεονέκτης μόνον εἰς τὰ χρήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ διδῇ εἰς τὴν γαστέρα περισσότεραν ἀπὸ τὴν ὀφεισμένην τροφήν, καὶ τὴν εὐθυμίαν νὰ τὴν κάμῃ νὰ ἐκφεύγῃ ἀπὸ τὰ συνήθη ὅρα καὶ νὰ ἀποβάλλῃ τὴν πνευματικὴν τῆς διδύκειαν. Ἀπὸ ἐκεῖ διδάσκεται τὴν σωφροσύνην, ἀπὸ ἐδῶ τὴν ἀκαλασίαν διότι ἀκαλασία δὲν εἶναι μόνον τὸ νὰ ἐλθῇ εἰς μὲν μετὰ γυναικός, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ τὴν κοττάξῃ μετ' ἀκολάστους ὀφθαλμούς. Ἀπὸ ἐκεῖ διδάσκεται τὴν ἐπιεικειαν ἀπὸ ἐδῶ τὸν ἐγωισμόν. Ἐπειτα γὰρ μὴ φησὶν, ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει.¹⁹ Ἀπὸ ἐκεῖ τὴν κοσμιότητα, ἀπὸ ἐδῶ τὴν ἀσχημοσύνην, διότι τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰ θεάτρα τὰ παρατρέχει.

Ὅτι δὲ δὲν ὑπάρχει οὐδὲ κάποια ἀπολαύσις, ἀλλὰ λύπη δειλότης μετὰ ἀπὸ μίαν ἡμέραν τῆς ἐφορτῆς καὶ τοὺς διαπαντῶντας καὶ τοὺς παρακαθισταντας εἰς τὰ ἐν τοῖς θεάμασι συμποσία, καὶ θὰ ἴδῃς ἀπαντας μὲν αὐτοὺς εἰς κατήφειαν εἰς μεγαλύτεραν δὲ κατήφειαν ἐκεῖνον τὸν διαπαντῶντα. Καὶ εὐλόγως διότι ἡδονὴν ἡδονῇ κατὰ τὴν προσηγομένην ἡμέραν τὸν ἀπλοῦν ἄνθρωπον καὶ ὁ μὲν ἀπλοῦς εὐρίσκειτο εἰς εὐθυμίαν καὶ εἰς πολλὴν ἀπολαύσιν (διότι ἐν πρώτοις ἔχαιρε μετὰ τῶν λαμπρῶν ἐνδυμάτων) μὴ δυνάμενος δὲ νὰ χρησιμοποιῇ αὐτά, ἀλλὰ ἐλέσται τὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ ἀπογινυμένον αὐτά, ἐπίνει καὶ ἐστενοχωρεται. Ἐκεῖνος δὲ ὁ διαπαντῶν ἐννοεῖ ὅτι ἐβλεπε καὶ τὴν ἰδίαν τοῦ εὐθυμίας μικρὰν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν εὐθυμίαν ἐκεῖνον διὰ τοῦτο τὴν ἐπομένην ἀντήλασεν τὰ πράγματα τῶν, καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς λύπης ἐδέχθη ἐκεῖνος.

Ἐάν δὲ εἰς τοὺς ἐξωθεν τοσαύτην ἀπῆλθεν προκαλοῦν τὰ τέρποντα τὰ δὲ ἐνοχλοῦντα ὠφέλειαν, πολὺν περισσότερον εἰς τοὺς πνευματικούς. διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἀγανακτεῖ πρὸς τοὺς νόμους ἀλλ' ὅπαντες καὶ κοινῇ ὠφέλειαν ὑπολογίζουσιν τὸ πράγμα. Ἀπὸ δὲ καθόρουσαν ταῦτα ἔξω καὶ ἔχθρο, τῶν νομοθετουμένων ἐλθόντες ἀπὸ κάποιου ἀλλοῦ, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ πολλοὶ, οἱ προστάται, οἱ κηδεμόνες καὶ τοῦτο δηλαδὴ τὸ νὰ θέτουν νόμους, νομίζουν ὅτι εἶναι ἀποδείξεις σωτηρίας καὶ εὐ-

νοιας, παρά τὸ γεγονός ὅτι οἱ νόμοι ἐπιβάλλουν τιμωρίας, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρῆς νόμον χωρὶς νὰ καθορίζῃ τιμωρίας.

Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἀποτοπὴ νὰ ἀνομιάζετε καὶ σωτήρας καὶ εὐεργέτας καὶ προστάτας ἐκείνους ποὺ ἐρμηνεύουν τοὺς νόμους, ἡμᾶς δὲ ὅταν διδάσκωμεν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ θεωρῆτε κάπως θαρεῖς καὶ φοβέρας; Δὲν ὄνταν δμιλῶμεν περὶ γενένης, ἐκείνους τοὺς νόμους ἀναφερομέν· καὶ ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἐξωθεν μνημονεύουν τοὺς νόμους τοὺς ἀναφερομένους εἰς φόβους, εἰς λαοποδύτας, εἰς γάμους, καὶ ὅλους τοὺς τοιοῦτους, οὕτω καὶ ἡμεῖς μνημονεύομεν τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὴν κόλασιν, τοὺς ὁποίους δὲν ἐνομοθέτησεν ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός. Ὁ μὴ θέλων νὰ εἶναι ἐλεῆμων ὡς τιμωρῆται, λέγει (διότι τοῦτο θελεῖ, ἢ παραβολή)· ὁ κρατῶν κακίας ὡς τιμωρῆται μὲ τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν ὁ ὀργιζόμενος χωρὶς λόγον ὡς ρυτιτταῖ. εἰς τὸ πῦρ ὁ λοιδορῶν ὡς καταδικάζεται, εἰς τὴν γέενναν.

Ἐὰν δὲ νομίζετε ὅτι ἀκούετε ἀγνώστους καὶ ἀσυνηθεῖς νόμους, μὴ θορυβηθῆτε· ὅτι ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο νὰ θέσῃ ἀγνώστους νόμους, διὰ ποῖον λόγον ἦλθεν ὁ Χριστὸς; Δὲν ἐκεῖνα εἶναι γνωστὰ εἰς ἡμᾶς, ὅτι δηλαδὴ πρέπει ὁ φανεὺς καὶ ὁ μοιχὸς νὰ τιμωροῦνται. Ἐὰν λοιπὸν ἐπρόκειτο τὰ ἴδια νὰ ἀκούωμεν, ποία ἀνάγκη ὑπῆρχε νὰ ἔχωμεν οὐράνιον διδάσκαλον, διὰ τοῦτο δὲν διδάσκει ἀπλῶς «Ὁ μοιχὸς νὰ τιμωρῆται», ἀλλ' «ὁ ἀλεπτῶν με ἀκαλάστους ὀφθαλμούς». Προσθέτετε, δὲ καὶ παῦ καὶ πότε θὰ τιμωρῆθῃ.

Καὶ δὲν ἔγραψε τοὺς νόμους εἰς τριπλεύρου περιστερομένης πυραμίδας, οὔτε ἔστησε χαλκίλους, στήλας καὶ ἐνεχάραιεν ἐκεῖ γράμματα, ἀλλὰ ἔδωκε χάριν ἡμῶν ψυχὰς δεδωκα· τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς τὰς διανοίας ἐκείνων βὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔχει γράψει τὰ γράμματα αὐτά. Ταῦτα τὰ γράμματα εὐλόγως ἡμεῖς ἐρμηνεύομεν πρὸς ὑμᾶς· ὅ ὅτι, ἐὰν τοῦτο, δηλαδὴ ἡ ἐρμηνεία τοῦ νόμου, ἦτο ἐπιτρεπτὴν εἰς τοὺς ὁδοίους, ὥστε οὐδεὶς νὰ προφασίζεται ἀγνοῖαν, πολὺ περισσότερον εἰς ἡμᾶς.

Ἐὰν δὲ κάποιος προφασίζεται λέγων «Δὲν ἀκούω ἄρα δὲν ἔχω κρίμα», ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς προ

φάσεως ἰδιαιτέρως τιμωρεῖται· ὅτι, ἐὰν οὐδεὶς ἐδίδασκε, ἦτο δυνατόν νὰ ἐπαραφασίζετο ταῦτα ἐφ' ὅσον ὁμοῦς ὑπάρχει ὁ διδάσκων, δὲν εἶναι δυνατόν. Πρόσεξε λοιπὸν τοὺς ἀκούοντας τοὺς Ἰουδαίους πῶς δὲν τοὺς συγχωρεῖ λέγων· «Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς ἀμαρτίαν οὐκ εἶχον»²⁰· καὶ πάλιν ὁ Παῦλος· «Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσα, καθεύδοντες εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, ἐλθὲν ὁ φθόγγος αὐτῶν»²¹. Διότι πράγματι τότε γίνεται συγχώρησις, ὅταν δὲν ὑπάρχει ὁ διδάσκαλος, ὅταν ὁμοῦς ὁ διδάσκαλος κάθεται ὡς σκοπὸς καὶ ἐκχέλει τὸ ἔργον, καθόλου δὲν ὑπάρχει συγχώρησις· μάλιστα δὲ ὁ Χριστὸς δὲν ἤθελε νὰ ἀποβλέπωμεν μόνον εἰς «καὶ καὶ οἱ ἴδιοι νὰ εἰμῶθε στήλας».

Ἐπειδὴ ὁμοῦς κατεστήσαμεν ἑαυτοὺς ἀναξίους τῶν γραμμάτων τούτων, τοὺς ἀκούοντας εἰς ἐκείνους ὡς προσέειπεν· ὅτι ὅπως ἀκριβῶς αἱ στήλαι με ἀλλοῦς ἀπέλουν, αὐταὶ δὲ δὲν εἶναι ὑπεύθυνοι, ὅπως ἀκριβῶς οὐτε οἱ νόμοι οὕτω καὶ οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι.

Καὶ προσέειπε ἡ στήλη αὕτη δὲν ἐστάθη εἰς ἓνα τόπον μόνον, ἀλλὰ πανταχοῦ διδάσκει τὰ γράμματα. Καὶ ἐν ἀκόμῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ταξιδεύσας, θὰ ἀκούσῃς αὐτὰ καὶ εἰς τὴν Ἰστανίαν καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ πέρατα τῆς γῆς οὐδεὶς ὑπάρχει ποὺ νὰ μὴ ἔχη διδασχθῇ, ἐκτός καὶ ἐν ὁ ἴδιος ἐπεδείκνυν ἀδ ἀφορίαν.

Μὴ δυσκολεύετε λοιπὸν, ἀλλὰ προσέχετε εἰς τὰ διδασκόμενα ἵνα δυνηθῆτε νὰ ἔχετε κέρδος ἐκ τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς, καὶ νὰ ἐπιτύχετε τὰ αἰώνια ἀγαθὰ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μετὰ τοῦ ὁποιοῦ εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δοξαζαμένοι, τιμῇ τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

20 ὡς 15, 22

21 Ρωμ 10 18 καὶ 46 κ 18 5

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤ' (6)

(Πρξ 2 28 36)

«Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατέ μου τῶς λόγους τούτους»¹

α Δὲν εἶνα κυλακκεία ὁ λόγος, ἀλλὰ, ἐπεὶ δὴ ἐνείδισεν αὐτοὺς σφοδρῶς, εἰς τὴν συνέχεαν τοὺς ἀφῆναι καὶ ἐνθυμείτωσαν τὸν Δαβὶδ ἐκκαίρως καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ προσίμου ἀρχίζε, δὲ νὰ μὴ θορυβηθοῦν. ἐπεὶ δὴ ἐπρόκειτο νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν Ἰησοῦν δ. ὅ. τ. ἀνωτέρω μὲν δὲν θὰ ἐθορυβοῦντο, ὅταν ἤκουον τὰ λόγια τοῦ Προφήτου, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ εὐθέως θὰ δυσηρέστε αὐτούς.

Καὶ δὲν εἶπε «Πεσθῆτε» ἀλλὰ «ἀκούσατε», πρῶτον γὰρ τὸ ὅποιον δὲν ἦτο ὀχληρὸν. Καὶ πρόσεξε δτι οὐδὲν ἐκ τῶν ὑψηλῶν ἀναφέρει, ἀλλὰ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ πάρα πολὺ ταπεινά «Ἰησοῦν, λέγει, τὸν Ναζωραῖον». Εὐθέως τὴν πατρίδα ἀναφέρει, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο δτι εἶναι, εὐτελής. Καὶ οὐδὲν μέγα ἀναφέρει προσηγουμένως περὶ αὐτοῦ, οὔτε ὅπως θὰ ἰσχυρῶς κάποιος περὶ Προφήτου.

«Ἰησοῦν λέγει, τὸν Ναζωραῖον, ἀνδρὰ ἀποδεῦν γένον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς ὑμᾶς». Πρόσεξε ποῖον ἦτο τοῦτο σπουδαῖον, ἡ διδασκαλία δτι, παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπεστάλη δ. ὅ. τ. τοῦτο πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Ἰβ. ὡς ὁ Χριστὸς προσεπαθεὶ καὶ ὁ Ἰωάννης, καὶ οἱ Ἀπόστολοι νὰ ἀποκαλυφθῶν διότι ἄκουε τὸν Ἰωάννην πάλιν λέγει. «Ἐκεῖνός μιν εἶπεν ὅτι ἐν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα καταβαίνει καὶ μένει ἐπ' αὐτὸν οὕτως ἔστιν»² αὐτὸς δὲ ὁ Χριστὸς καὶ μεθ' ὑπερβολῆς πράττει τοῦτο, λέγων «Ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἦλθον, ἐκεῖνός με ἔπεμψε»³ καὶ παντοχοῦ εἰς τὰς Γραφὰς τοῦτο ἰδιαίτερος εἶναι, τὸ ἐπιδικῶμενον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἄγ. ὡς οὕτως, ὁ κορυφαῖος τοῦ μακαρίου χοροῦ, ὁ σφοδρὸς ἀγάπων τὸν Χριστόν, ὁ ὅς μιν κῶς μαθητὴς ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον ἐνεπιστεύθησαν τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν, ὁ δεξιόμενος τὴν πνευματικὴν

ΕΣΤΑΣ ΠΡΑΞΕΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤ' (ΚΕΦ 2) 101

ἀποκαλύψιν, ἀφοῦ συνεκράτησεν αὐτοὺς διὰ τοῦ φόβου καὶ ἀπέδειξεν δτι μεγάλων πραγμάτων εἶχαν ἀξιώσῃ καὶ τοὺς ἔκαμε ἀξιῶς τῆς ἐμπιστοσύνης του, τότε καὶ περὶ ἐκεῖνου διδάσκει.

«Ὁ ὅποιον πρῶτον ἐτόλμησε μεταξὺ τῶν φονευσάντων νὰ εἴπῃ, δτι ἀνέστη. Καὶ δὲν λέγει εὐθέως δτι ἀνέστη ἀλλ' δτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ θὰ ἐλθῇ πρὸς σᾶς. Τοῦτο δὲ εἶναι φανερόν δι' ἐκεῖνον τὰ ὁποῖα ἔκαμε. Δὲν λέγει δτι αὐτὸς ἔκαμε, ἀλλ' δτι ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ, ἵνα περισσότερο προσελκύσῃ αὐτοὺς δ. α. τοῦ μετρίασαυ, διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζει αὐτοὺς μαρτυρας, καὶ λέγει. «Ἄνδρες ἀποδεχόμενοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς ὑμᾶς δυνάμεις, καὶ τέρας καὶ σημεῖα, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε».

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἤρχισε νὰ ἀναφέρῃ τὸ τὸλμημα αὐτῶν τὸ ἐδελιρῶν ἐκεῖνον, πρόσεξε πῶς προσπαθεῖ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος δ. ὅ. τ. δν καὶ ἦτο καὶ θωροισμένον, ὅμως ἦσαν ἀνδροφόνος. «Τοῦτον, λέγει, τῇ ὀρισιμένη θουλή καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἐκδοτὸν λαθόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε». Σχεδὸν τοὺς αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἰωσήφ χρησιμοποιοῦν λόγους, ἐκεῖνους δηλαδὴ τοὺς ὁποῖους καὶ ὁ Ἰωσήφ ἔλεγε πρὸς τοὺς ἀδελφούς «Μὴ φοβείσθε δτι ἀπέδοσθε με οὐχ ὑμεῖς, ἀλλ' ὁ Θεὸς με ὥς ἀπέστελεν»⁴.

Ἐπειτα, ἐπεὶ δὴ ἀνέφερεν δτι τοῦτο ἐγένετο διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ δικαιολογηθῶσιν λέγοντες «Ἄρα καλῶς τοῦτο ἐποήσαμεν», προσβληματίζει αὐτοὺς δ' ἐκεῖνον τὸ ὅποιον προσέθεσε «Διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε». Εἰδὼ τὸν Ἰουδαῖον ὅποιον αὐτοὺς ἐπ' αὐτοῖς ἐπὶ αὐτοὺς δτι δὲν ἦτο εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἐάν καὶ αὐτὸς δὲν ἐβοήθει, καὶ ἐάν δὲν παρέδιδεν ὁ Θεὸς αὐτόν διδοῦ, τοῦτο σημαίνει τὸ «ἐκδοτὸν». Το αὐτοτρόπως βλὼν τὸ ἐγκλημα τὸ μετέθεσε, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε παραδώσει διότι αὐτὸς παρέδωκεν αὐτόν διὰ τοῦ φύληματος. «Ἡ λοιπὴν περὶ τούτου λέγει τὸ «διὰ χειρῶν ἀνόμων» ἢ περὶ τῶν στρατιωτῶν δηλῶν δτι «οὐδὲ ἀπλῶς ἀνείλετε, ἀλλὰ «διὰ τῶν ἀνόμων ἀνδρῶν».

1 Πρξ 2 22

2 Ἰωάν 1 33

3 Ἰωάν 7 29 καὶ 8 42

Και πρόσεξε πῶς πανταχοῦ προσπαθεῖν νὰ δολογηθῇ πρότερον τὸ πάθος. Τὰ δὲ τῆς ἀναστασεως ἐπειδή ἡτο γεγονός, μέγα πρὸς τὸ παρὸν συσκολεῖ, καὶ οὕτω πῶς τοποθετεῖ αὐτὸ εἰς τὸ μέσον· διότι ἐκεῖνα μὲν εἶχον ομολογηθῇ, δηλαδὴ ὁ σταυρὸς καὶ ὁ θάνατος, ἡ δὲ ἀνάστασις ἀκόμη δια τούτου καὶ ὑστερον περὶ ταύτης ἀμυλεῖ, προσθέτων· «Ὅν ὁ Θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ἐνδυναμίας τοῦ θανάτου, καθὼς οὐκ ἦν δυνατόν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ αὐτοῦ, ἐνταῦθα κατὰ μέγα καὶ ὑψηλὸν ὑπὲρ ἡμετέρας δύναμις τὸ καὶ ἦν δυνατόν», φανερώνει καὶ αὐτοῖς τὸν ὁδόν νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ αὐτὸς ἐκινεῖ μετὰ τὸ νὰ κατέχη αὐτὸν ὁ θάνατος, καὶ τὰ φοβερά ὑπέφερε (διότι ὡδὴν θανάτου ἡ Γραφὴ τὸν κινεῖ πανταχοῦ γνωρίζει νὰ ὀνομάζῃ), καὶ ὅτι τοιοῦτο τρόπος ἀνέστη, ὥς οὐδέποτε πάλιν νὰ ἀποθάνῃ. Ἡ δὲ τῆς φράσεως «καθὼς οὐκ ἦν δυνατόν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ αὐτοῦ», τοῦτο θέλει νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἡ ἀνάστασις δὲν ἐγένετο κοινὴ διὰ τοὺς ἄλλους.

Ἐπειτα, πρὶν ἐννοήσουσιν κατὰ, παρεσιγγαγεῖ εἰς αὐτοὺς τὸν Δαβὶδ, ὁ ὁποῖος ἀναρεῖ πάντα λογισμὸν ἀνθρώπων· «Δαβὶδ γὰρ, φησὶ, λέγει εἰς αὐτόν· Καὶ πρόσεξε πάλιν πῶς ἡ μαρτυρία εἶναι ἀσημάντως· δια τοῦτο λοιπὸν καὶ ἀνέστην αὐτὴν ἀναλῶσθαι ἐκ τῶν πλάνων ἀσημάντων, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων πού προσενοῦν λύπην· «Προσώρων μὲν λέγει, τὸν Κύριον ἐκώπων μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν ἵνα μὴ σαλευθῶ ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ὄθον».

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐτελείωσεν τὴν προφητικὴν μαρτυρίαν, προσθετεῖ· «Ἄνδρες ἀδελφοί» (ὅταν πρόκετα, νὰ δὴ καὶ κατὰ σπουδαίον ταυτὴν τὴν προσφώνησιν χρῆσιμῶς ποιῇ δι' ἐγέρων αὐτῶν τὴν προσφώνησιν καὶ ἐρχόμενος πλῆθος αὐτῶν δι' αὐτῆς) «ἐξόν εἰπεῖν μετὰ παρηγορίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαβὶδ»· Πολλὴ εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ ὁδοῦ δὲν βλέπτε, συγκρατῶνται διὰ τοῦτο θεοφιλῶς καὶ δὲν εἶπεν ὅτι ταῦτα παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἔχουν λεχθῇ οὐδὲ περὶ τοῦ Δαβὶδ· καὶ τοῦτο εἶναι πάρα πολὺ συνετὸν. διὰ τῆς πολλῆς περὶ τοῦ μακάριον Δαβὶδ τιμῆς προκαλῶν ἀσθήματα ἐν-

τροπῆς εἰς αὐτοὺς, καὶ περὶ τοῦ ὁμολογημένου καὶ ὡς τολμηροῦ νομιζομένου νὰ εἰπωθῇ παρακαλῶν αὐτοὺς δι' ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐγκωμιάζε, ἡμέρα. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν λέγει ἀπλῶς «περὶ τοῦ Δαβὶδ», ἀλλὰ «περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη»· Δὲν λέγει· «Ἰὼν οὐκ ἀνέστη», ἀλλὰ διαφύρως κατ' εὐθείαν τὸ αὐτὸ παριστῶν, καὶ λέγων· «καὶ τὸ μνημα αὐτοῦ ἐστὶν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης».

Ἐπειτα, ἀφοῦ προητοίμασεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκε, καὶ πάλιν δὲν ἀνέφερεν ἁμέσως τὸν Χριστόν, ἀλλὰ πάλιν μετ' ἐγκωμίων τὰ τοῦ Δαβὶδ· «Προφήτης οὖν ὑμῶν καὶ εἰδὼς ὅτι ὁρκω ὥμοσεν αὐτῷ ὁ Θεός».

Ὁ δὲ ταῦτα δὲ λέγει, ὥστε, τοῦλάχιστον ἕνεκα τῆς τιμῆς πρὸς ἐκεῖνον καὶ πρὸς τὸ γένος αὐτοῦ, νὰ δεχθῶν τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς ἀναστάσεως, ἐὰν δὲ δὲν ἐδέχοντο ταύτην, τοῦτο θα ἴσοδυναμῇ καὶ μετὰ προσβολῆς τῆς προφητείας καὶ μετὰ στερήσιν τῆς τιμῆς πρὸς αὐτοὺς.

«καὶ εἰδὼς, λέγει, ὅτι ὁρκω ὥμοσεν αὐτῷ ὁ Θεός». Δὲν εἶπεν· «Ἐπηγγείματο» ἀπλῶς, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἦτο περισσώτερον, ὁρκω ὥμοσεν· «Ἐκ καρποῦ τῆς σφοδρῆς αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσει τὸν Χριστόν, καθίσει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ»· Πρόσεξε πῶς πάλιν τοῦ ὑψηλοῦ ὑπὲρ ἡμετέρας δύναμις διότι ἐπεὶ διὰ τῶν λόγων καταπαύσιν αὐτοῦ ἔχων τὸν θάνατον παρεθέσθαι τοὺς λόγους τούτους τοῦ Προφήτου καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως διδάσκει.

«Ὅτι οὕτε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐγκατελείφθη εἰς ὄθον, οὐτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν»· Τοῦτο πάλιν εἶναι θαυμαστόν διότι φανερώσκει, ὅτι ἡ ἀνάστασις δὲν εἶναι ὁμοία τῶν ἄλλων. Διότι ἐκράτησε μὲν αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ἐπραγματόγησε τότε ὁ θάνατος τὸ ἔργον αὐτοῦ τῆς φθορᾶς.

καὶ τὸ μὲν ἀμάρτημα τῆς σταυρώσεως ἀνέφερε μὲν ἀλλ' οὐχὶ εὐθέως τὴν τιμωρίαν ὅπως δεῖ προσέθεσε ἀλλ' ὅτι μὲν ἐφάνησαν ἐφανερώσας, εἰς τὴν συνέχειαν δὲ ἔργεται ἐπὶ τὸ σημεῖον τοῦ Θεοῦ· Ὅταν ὁμοῦ ἀποδεχθῇ ὅτι ὁ φανερωθεὶς εἶναι δικαίος καὶ σίλος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀν' ἀκόμη παρσινοῦσιν τὴν τιμωρίαν, μάλιστα θὰ σὲ ἐνοχοποιήσῃ ἐκείνους τοῦ ἡμάρτησε· Ὅλα λοιπὰ τὰ ἀποδοῖδε εἰς τὸν Πατέρα, ὥστε νὰ δεχθῶν τὰ διδασκόμενα

Ἐπειτα προσθέτε ἀπὸ τὴν προφητείαν τὸ «οὐδὲν νάτων». Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν πάλιν τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα. Ἐξ ἡσοῦν λέγει, τοὶ Ραζωραῖον, ἄνδρα ἀποδεγμένον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς ὁμάς· δηλαδή, ὅχι ἀμφισβητούμενον, ἀλλ' ἀποδεδεγμένον διὰ τῶν ἔργων. Οὕτω καὶ ὁ Ν. κόρημος ἔλεγε. Ἰὰ σημεῖα ταῦτα οὐδεὶς δύναται ποιεῖν, εἰ σὺ ποιῇς. Ἐξ ἀνάμμεσι, λέγει, καὶ τέρασιν καὶ σημείοις αἱς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν. Ὡστε ὅχι κρυφίως, ἀφοῦ ἐν μέσῳ.

Πρῶτον ἀρχίζει ἀπὸ τὰ γνωστά εἰς ἐκείνους καὶ τότε ἔρχεται εἰς τὰ ἀγνωστά λέγων ἔπειτα «τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ», φανερώνει, ὅτι δὲν ἡδυνήθησαν αὐτοί, καὶ ὅτι τὸ γενόμενον ἦτο τι σφόν καὶ οικονομία ἀφοῦ θεοαίως ἦτο παρὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ το ἐνοχλητικὸν ταχέως παρήλθε διότι ἡ προσπάθεια αὐτῶν ἦτο πανταχοῦ νὰ δείξουν ὅτι ἀπέθανε. Καὶ ἂν οὐκ ἄνηθητε, λέγει, ἐκεῖνοι θὰ φανερώσουν. Ὁ δὲ παρέχων ἐνοχλήσεις εἰς τὸν θάνατον, πολὺ περισσότερον εἰς τοὺς σταυρώσαντας. Ἄλλ' οὐδὲν λέγει το. αὐτοῖς, ὅτι «ἡδυνάτο νὰ σὰς ἐξαφανίσῃ», ἀλλ' ἀπλῶς μόνον ἐφανέρωσε.

Πρῶτον δὲ πληροφοροῦμεθα καὶ ἡμεῖς διὰ τῶν λεγόντων τί σημαίνει ἡ ἐξουσία τοῦ θανάτου. διότι ὁ κινδυνεύων δὲν ἐξουσιάζει, τὸ ἐξουσιάζόμενον οὐτε θρῶ, ἀλλὰ πάσχει. καὶ ὁ ἀέζεται νὰ τὸ ἀπορριψῇ. Καὶ καλῶς εἶπε· «Δαδὶδ γὰρ λέγει, εἰς αὐτόν»· ὁ δ' αὖ μὴ νομίση, ὅτι τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸν Προφήτην.

Βλέπετε πῶς ἑρμηνεύει, εἰς τὸ ἐξῆς τὴν προφητείαν, καὶ ὁλοφάνερρον παραθετε, δηλῶν πῶς ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ· ὅτι ἡ κατὰ Πνεῦμα βασιλεία ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. Πρόσεξε πῶς μετὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ τὴν βασίλειαν ἐφανέρωσεν ἐν τῇ ἀναστάσει.

Δε καὶ, ὅτι ἀνάγκη, εἶχεν ὁ Προφήτης, διότι ἡ προφητεία περὶ αὐτοῦ ἦτο. Διὰ τὴν δὲν εἶπε «περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ», ἀλλὰ «περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ», Σπουδαῖον ἦτο αὐτό.

Πῶς δὲ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, Μὲ τὸ νὰ θαυμάσιον εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἐὰν δὲ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, πολὺ περισσότερον εἰς τοὺς σταυρώσαντας αὐτόν.

«Οὐ γὰρ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε, διαφθοράν». Τοῦτο μὲν φαίνεται ὅτι εἶναι μικρότερον τῆς ἀναστάσεως, πλὴν ὅμως εἶναι τὸ ἴδιον.

Ἐξ αὐτοῦ τὸν ἡσοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός. Πρόσεξε πῶς δὲν ἀνομάζει αὐτὸν μετ' ἄλλον τρόπον. «Οὐ πάντες ἡμεῖς ἔσμεν μάρτυρες. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθείς». Πάλιν πρὸς τὸν Πατέρα καταφεύγει, καίτοι θεοαίως ἦτο ἀρκετὸν νὰ εἴπῃ τὸ πρότερον ἀλλὰ γνωρίζει πόσον εἶναι τοῦτο.

Ἐξ αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ἀναλήψεως ὑψηλῆς, καὶ εἰς εἰς τοὺς οὐρανοὺς εὐρίσκεται, ἀλλὰ δὲν λέγει τοῦτο φανερώς.

Ἐξ αὐτοῦ τὴν τε ἐπαγγελίαν λέγει τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου λαθῶν. Πρόσεξε πῶς ἀρχίζων μὲν δὲν εἶπεν ὅτι ὁ ἴδιος ἔχει στείλει, αὐτὸ ἀλλὰ ὁ Πατήρ, ἐπειδὴ δὲ ἔκαμε λόγον περὶ τῶν σημείων αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν πραχθέντων ἐναντίον αὐτοῦ ὑπο τῶν Ἰουδαίων, καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως εἰδίδας λαμβάνων θάρρος εἰς τὴν συνέχειαν εἰσάγει, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν διδασκίαν, πάλιν αὐτοὺς παρουσιάζων ὡς μάρτυρας δι' ἐκάστης τῶν αἰσθησεῶν καὶ τῆς μετ' ἀναστάσεως συνεχῶς μνημονεύει, τοῦ δὲ τολμήματος αὐτῶν ἀπαξ, διὰ νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλήσῃ.

Ἐξ αὐτοῦ τὴν τε ἐπαγγελίαν λέγει τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου λαθῶν. Τοῦτο πάλιν εἶναι σπουδαῖον. Νομίζω δὲ ὅτι, τῶρα ἐπαγγελίαν ἀνομάζει τὴν πρὸ τοῦ πάθους. Πρόσεξε πῶς ἤδη ὁλόκληρον τὸ ἀναφέρει, εἰς ἐκείνους ἀπεργαζόμενος αὐτὸ σπουδαῖον κατὰ τρόπον ἀπαραιτήρητον· διότι ἐὰν αὐτὸς ἐξερχε, ἄρα περὶ αὐτοῦ ὁ Προφήτης, ἔχει ὁμιλήσει ἀνωτέρω. «Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος μου ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου, καὶ διώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ».

Πρόσεξε ὅποια πράγματα εἰσάγει κεκρυμμένους ἐν. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦτο μέγα, πάλιν αὐτὸ συσκιάζει διὰ τῆς ἀλήκειας παρὰ τοῦ Πατρὸς. Ἀνέφερε τὰ λαθόντα χώραν ἀγαθὰ, τὰ σημεῖα ἀνέφερεν ὅτι εἶναι θαυμάσιος, ὅτι εἰς αὐτοὺς ἦλθεν ἀνέφερεν, ὅτι αὐτὸς δίδει τὸ Πνεῦμα.

Διότι ὅσα καὶ ἂν διδάξῃ κάποιος, τυχαίως τὰ ἀναφέρει, ἂν δὲν τελειώσει εἰς τὸ συμπέρασμα συμπέρασμα. Ὅπως κάμνει καὶ ὁ Ἰωάννης, λέγων «οὗτος ὁμῶς θοπεῖται ἐν Πνεύματι ἀγίῳ»⁸.

Καὶ φανερώσει, ὅτι ὁ σταυρὸς οὐ μόνον δὲν ἠλάττωσεν αὐτὸν ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον ἀπέδειξε, ἐὰν θεασαί-
ως εἰς τὴν παλαιάν μὲν ἐποχὴν ὁ Θεὸς ὑπέσχετο εἰς αὐτὸν τότε θῶκος ἐδοκεν. Ἡ ἐπαγγελίαν, λέγει, τὴν ὅπου καὶ εἰς ἡμῶς ὑπεσχεθῇ. Οὕτω προσεγνώριζεν ὅτι, θά-
γῃ καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν ἔχαρισε, εἰς ἡμᾶς μεγαλύ-
τερα.

Καὶ «ἐδεχετο», λέγει. Ἐδωκὲν τὸ ἀξίωμα φανερώσει καὶ ὅτι, οὐχὶ ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ ἀφθονίας. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ τοῦτο κάμνων φανερόν, προσθέτει τὰ ἐξῆς. Διότι εἰς τὴν συνέχειαν μετὰ θάρρους ὕστερα ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Πνεύματος, καὶ περὶ τῆς ἀναλήψεως εἰς τοὺς οὐρανοὺς διδάσκει καὶ οὐχὶ ἀπλῶς, ἀλλὰ πάλιν τὸν μάρτυρα παρεμβάλλων καὶ ἐκείνου μνημονεύων περὶ τοῦ ὅπου ὁ Χριστὸς εἶπεν «Οὐ γὰρ Δαδ.δ ἀνέβη, λέγει εἰς τοὺς οὐρανοὺς».

γ. Ἐδῶ δὲν δημηγορεῖ πλέον μετὰ συστολῆς, ὅτι ἀπέκτησε τὸ θάρρος πᾶν ἐδημοουργήθη ἀπὸ τὰ λεχθέντα οὕτε λέγει «Ἐξὼν εἶπεν» οὕτε ἄλλα τοιαῦτα λέγει, δὲ φανερώσει. «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου»⁹. Ἐάν δέ εἴναι Κύριος τοῦ Δαδ.δ, πολὺ περισσότερον αὐτῶν.

«Κάθου ἐκ δεξιῶν μου». Τὸ πᾶν ἐνταῦθα εἶπεν «ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου». Ἐνταῦθα καὶ φοβὸν ἐπέφερε μέγα, ὅπως εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδεξέε, ὅπως τοὺς φίλους προκαλεῖ, ὅπως τοὺς ἐχθρούς. Καὶ πάλιν τὴν πράξιν ἵνα μὴ ἀπιστή-
ται εἰς τὸν Πατέρα ἀναθέτει.

Ἐπε δὴ λοιπὸν σπουδαία πράγματα ἀνέφερε, πάλιν εἰς τὰ ἀσήμωνα καταβιβάζει τὸν λόγον. «Ἀσφα-
λὼς οὖν γινώσκω, λέγει, πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ» δηλα-
δή, «μὴ ἀμφισβητεῖτε μηδὲ ἀμφισβόλλετε». Ἐπειτα καὶ ἐπιτακτικῶς εἰς τὴν συνέχειαν «Ὅτι καὶ Κύριον αὐτοῦ

καὶ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε». Τοῦτο ἀπὸ τοῦ Δαδ.δ καὶ ἀπὸ τοῦ Ψαλμοῦ ἐνεθυμήθη, διότι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ «Ἄσφαλὼς οὖν γινώσκω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι ἐκ δεξιῶν καθίσταται» πράγμα τὸ ὁποῖον ἦτο σπουδαῖον ἀφοῦ λοιπὸν ἀφῆσε τοῦτο, ἀλλὰ προσθέτει, πού εἶναι πολὺ ταπεινότε-
ρον, εἰπὼν «Ἐποῦσε», δηλαδή «κατέστησεν».

Ὡστε ἐδῶ οὐδὲν λέγει περὶ μεταδόσεως τῆς αὐ-
ακας, ἀλλὰ τὸ πᾶν εἰς τοῦτο ἀναφέρεται «Τοῦτον τὸν ἡσούν, ὃν οὐεὶς ἐσταυρώσατε». Καλῶς ἐδῶ κατέλη-
ξε, ἀφῃπνίζων τὴν βανύον αὐτῶν. Διότι, ἐπειδὴ ἔδει-
ξε τόσον μέγα εἶναι, τότε λοιπὸν καὶ τὸ τόλμημα ἀπε-
κάλυψε, ὥστε μεγαλύτερον νὰ τὸ δεῖξῃ καὶ διὰ τοῦ φό-
βου νὰ τοὺς κερδήσῃ, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν κείθονται κατ' ὅμοιον τρόπον διὰ τῶν εὐεργεσιῶν, ὅπως σωφρο-
νίζονται διὰ τοῦ φόβου. Οἱ σπουδαῖοι ὁμῶς καὶ μεγά-
λοι καὶ τοῦ Θεοῦ φίλοι, οὐδένος ἐκ τούτων ἔχου ἀνά-
γκη, ὅπως πλὴν ὁ Παῦλος, διότι δὲν ἔκαμνε λόγον οὐτε περὶ θοσλείας, οὔτε περὶ γενένης.

Τοῦτο σημαίνει νὰ ἀγαπάς τὸν Χριστόν, τοῦτο νὰ μὴ εἶσαι μισθωτός, οὔτε νὰ διευσθύνῃς ἐπιχείρησιν καὶ νὰ κρεμπόρῃς. Ἄλλ' ὄντως νὰ εἶσαι ἐνάρτεος καὶ ὅλα καὶ τὰ κάμνης ἐπειδὴ εἶσαι φίλος τοῦ Θεοῦ¹⁰. Πόσω

8α. Περὶ τῆς ἀνθρώπου τὴν ὁποῖαν τοῦτο ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς ποι-
τῆρ, ὅτι δηλαδὴ ὁ γνήσιος Χριστιανὸς ἐκβαρκεῖ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θε-
οῦ μόνον ἐξ ἀντίθετος πρὸς αὐτὸν καὶ οὐχὶ βίβληται, ὅλας τὴν εἰσα-
γωγὴν εἰς τὴν Ομιλίαν τοῦ Μ. Βασιλείου «Εἰς τὰς ἑσθῆς τὸν Μάρτυρα»
Τόμος 12 τῆς παρούσης Σειρῆς α' 74 ὡς καὶ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν
Ομιλίαν «Εἰς τοὺς Ἀγίους Τεσσαράκοντα Μάρτυρας» εἰς τὴν ἴδιαν τό-
κον σελίδα 88.

Εἰς τὰ ἀντιμέτωπα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὁ ἀναγεννηθεὶς
ἐν Χριστῷ πιστὸς ὁ ἀποβαλὼν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον «αὐτὸς τοῖς ἀσθί-
καις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐπιθήμασι» (Γαλ. 6, 24) «καὶ ἐνδουλωμένος τὸν
νόμον» (Κεφ. 3, 10) «ὁ ἐγκεντρίσθεις εἰς τὸν κολλῶντα» (Ρωμ. 11,
24) εἶναι πλέον ἐκ φύσεως χρηστὸς καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔργα εἶναι ἡ φυσικὴ
καὶ κερνοφορία αὐτοῦ, ὅπως ὁ ἡμερὶς καρπὸς εἰς τὰ ἡμέρας δένδρα
δὲν εἰσὶν ὁπρὸς ἀνθρώπου ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ ἀλλὰ ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ
ζωὴ τοῦ πιστοῦ (Κεφ. 3, 4) ὅστις εἶναι διατεθεὶς μένος νὰ πράττῃ τὰ
ἀγαθὰ ἀνεκρίσει, ὅπως ἄνθρωπος σθῆται ἀνθρώπου καὶ ἡ σὺς καὶ
ἡ ὑπορία τῶν δικαίων κατὰ τὴν παραβολὴν «Ἡ Μελλουσα Κρίσις
«Κύριε ποτε σε εἶδον πλυννύτα καὶ ἐξομῶν» ἡ δὲ φωνὴ καὶ ἐπὶ
σας» (Ματθ. 23, 37 κ. εἰς) εἶναι εἰς ὅσοντος μὲ τὴν ἐν λόγῳ ἡ-
ληθῆναι (Πρβλ. ἐπὶ πλέον καὶ Ρωμ. 9, 3).

Ἐν συμπέρασματι ὁ Χριστιανὸς πρῶτος τὸ καλὸν. Διότι εἶναι κα-
λὸν καὶ ἀποβῆναι τὰ κακὰ διότι εἶναι κακὸν δὲν σέβηται τὴν ἡμέ-
ρην ἢ τὴν ἡμέραν ἀνένεστα μόνον ἀπὸ τὴν ἐνάντην τοῦ Χριστοῦ

δακρύων λοιπόν εμμεθα ἄξι, οἱ ὅτι τοσαύτον μέτρον ὀφείλουτες, μὴδὲ ὡς μὴ κρείττοροι ἐπιδικώμεν τὴν θασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Τοσαῦτα ὑποσχεταὶ εἰς ἡμᾶς, καὶ οὐδὲ τοιαυτοτρόπως ἀκούομεν. Τί θὰ ἡδυνάτο νὰ γνῇ ἱσὺς ταύτης τῆς ἐκθράς;

Ἄν καὶ θεοδίκως οἱ περὶ τὰ χρήματα μετὰ μαλακίας ἀσχολούμενοι, καὶ ἂν ἀκόμη συναντήσουσι ἐχθρούς δουλοῦς σφόδρα ἐχθροὺς, ἐντελῶς κακοῦς, καὶ μόνον ἂν προσδοκήσουσι ὅτι χρήματα μέσῳ αὐτῶν θὰ δυνηθῶν νὰ ἀποκτήσῃ. ὅλα τὰ κάμνουν, καὶ κολακεύουν καὶ περιποιούνται. ὅλα τὰ κάμνουν, καὶ νομίζουν ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀπὸ θεοῦ σεβαστότεροι, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ λάβωσι κάτι παρ' αὐτῶν διότι ἡ προσδοκία τῶν χρημάτων δὲν ἀφήνει αὐτοὺς νὰ ἐννοήσουσι οὐδὲν ἐκ τούτων. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲ δι' αὐτοὺς δὲν ἀξίζει τόσα χρήματα, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον μέρος τῶν χρημάτων παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ὑποσχόμενος αὐτῇ δὲν εἶναι ὁ τυχών, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς θασιλείας ὁ ἀσυγκρίτως μεγαλύτερος.

Ὅταν δὲ καὶ τὸ ὑποσχόμενον εἶναι ἡ βασιλεία, καὶ ὁ θεὸς εἶναι ὁ χορηγὸν ταύτην, εἶναι μέγα καὶ αὐτὸ τὸ νὰ λάβῃς παρὰ τοῦτου. Τώρα ὅμως τὸ ἴδιον συμβαίνει, ὅπως ἀκριβῶς θὰ καταφρονεῖτο μὲν ἕνας θασιλεύς, ἐάν ἤθελε μεγάλως νὰ εὐεργετήσῃ τοὺς ἑαυτοῦ κληρονόμους καὶ συγκληρονόμους τοῦ υἱοῦ του, ἕνας δὲ ἄρχοντας θὰ προσεκυνεῖτο παρ' ἡμῶν. ἐάν προσέκαλε μυρία κακὰ καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς γονεῖς ἡμῶν καὶ μυρίων γέμων κακῶν καὶ κατασχύνας καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ἔναι μόνον ὁβολὸν δεξίας. Δηλαδὴ θασιλεία ὑπόσχετα ὁ θεὸς καὶ προφρονεῖται γέννησι προξένει. ὁ δ' ἀσβολὸς καὶ τιμᾶται. Ὁ ὅτος θεός, ἐκεῖνος διαβολός.

Ἀλλὰ ὡς ἐξετάσωμεν τὴν διαφορὰν μετὰ τῶν ἐντολῶν. Διότι ἐὰν τιποτε δὲν ὑπῆρχε ἀπὸ αὐτά, οὔτε οὗτος μὲν θεός, ἐκεῖνος δὲ ὁ ἀσβολός, μὴδὲ οὗτος μὲν θασιλείαν, ἐκεῖνος δὲ γέννησιν προξένει. αὐτὴ ἡ ἰδέα ἡ φύς τῶν ἐντολῶν δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ πείσῃ κάποιον νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸν θεόν. Τί δὲ καὶ ὁ καθὲς ἐντέλλεται. Ἐκεῖνος τὰ κατασχύνοντα, οὗτος τὰ καθιστῶντα ἡμᾶς ἐνδοξούς, ἐκεῖνος τὰ περιβάλλοντα ἡμᾶς με μωρίας συμφοράς καὶ ἀσχημασίας, οὗτος τὰ ἔχοντα πολλὴν ἀναψυχὴν καὶ ἐλευθερίαν.

Διότι, πρόσθε. Οὗτος λέγει. «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι, πρὸς εἰμὲ καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσατε ἀναπαύσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.»¹⁰ ἐκεῖνος λέγει. «Ἄγρυπνος νὰ εἴσῃ, καὶ ἀνήμερος, καὶ δευθυμὸς καὶ ὀργίλος, καὶ θηρίον μᾶλλον, παρὰ ἄνθρωπος».

Ἀς ἐξετάσωμεν λοιπόν ποῖον εἶναι, χρησιμώτερον, ποῖον δὲ ὀφελιμώτερον. Ἀλλὰ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἐν νόησιν ὅτι ὁ μὲν εἶναι ὁ ἀσβολός, διότι ἰδὲ αὐτέρως, ἐάν ἐκεῖνος ἀποδειχθῇ πολὺ τὰ νικητήρια θὰ εἶναι, μεγαλύτερα, διότι δὲν εἶναι κηδεμῶν ἐκεῖνος ποῦ ἐντέλλεται τὰ εὐκόλα, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποῦ ἐντέλλεται τὰ συμφέροντα. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ πατέρες τὰ δύσκολα δ' ἀτάσσουσιν, καὶ οἱ κύριοι, πάλιν, ὁμοίως εἰς τοὺς δούλους, ὅλα δὲ τοῦτο οἱ μὲν εἶναι πατέρες, οἱ δὲ κύριοι ἐκεῖνοι. ὅμως εἶναι σωμάτευτο καὶ ἀσφαθεῖς καὶ ὅλα τὰ ἀντίθετα.

Πλὴν ὅτι καὶ εὐχαρίστησις ὑπάρχει ἀπὸ ἐκεῖ εἶναι φανερόν. Διότι εἰς ποῖαν κατάστασιν νομίζεις ὅτι εὐρίσκεται ὁ δευθυμὸς, εἰς ποῖαν δὲ ὁ ἀνεξικακὸς καὶ πρῶτος, μήπως ἡ ψυχὴ μὲν αὐτοῦ δὲν ὁμοιάζει με κάποιον ἐρημίαν πολλὴν ἔχουσαν τὴν ἡσυχίαν, ἡ ψυχὴ δὲ ἐκεῖνον μήπως δὲν ὁμοιάζει με ἀγρόριον καὶ με θόρυβον, ὅπου πολλὰ εἶναι ἡ κραυγὴ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ με καμνίλους καὶ ἡμῶνους καὶ θύους, ποὺ φωνάζουν πολὺ πρὸς τοὺς προσεργόμενους, ὥστε νὰ μὴ καταπατηθῶν, μήπως δὲν εἶναι ὁμοία πάλιν τοῦ τοιούτου ἡ ψυχὴ με τὸ κέντρον τῶν πόλεων, ὅπου τώρα μὲν ἀπὸ ἐδῶ τῶν νομισματοκοπῶν, τώρα δὲ ἀπὸ ἐκεῖ τῶν χαλκοφυγῶν ὁ θόρυβος πολὺς γίνεταί, καὶ οἱ μὲν προσβάλλουν οἱ δὲ προσβάλλονται.

Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ τοῦ ἀνεξικακοῦ, ὁμοιάζει με κάποιον κορυφὴν ὄρους ὅπου πνέει, λεπτὴ ἡ αὔρα, ποὺ δέχεται, δὲ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας καθαρὰς, ποὺ πρὸς χεῖρ διαυγὴ τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν, καὶ ποὺ προσβάλλει πολλὰς τὰς χάριτας τῶν ἀνθρώπων, ὁμοίως καὶ τῶν λιθαριῶν καὶ κήπων τῆς ἀνοξείας, καὶ με φυτὰ καὶ ἂν θῇ θαλερά, ὅμοιως καὶ με τρεχόμενα ὕδατα, ἐάν δὲ καὶ κάποιος ἦχος ἀκουσθῇ, θὰ εἶναι μελωδικὸς καὶ πολλὴν θὰ παρέχῃ τὴν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς ἀκούοντας. Διότι ἡ ὡδικὰ πτηνὰ ἐπικαθόντα εἰς τὰ ἀκρὰ τῶν

δένδρων εἰς τὰ φύλλα, καὶ τζιτζίκες, καὶ ἀηδόνες, καὶ χαλιόνοις, ὡς ἀπὸ συμφώνου μιᾶν μουσικήν. ἀποτελοῦν ἡ ὁ ζέφυρος, ἡρέμα πνεῖον εἰς τὰ φύλλα τῶν δένδρων, τὰ κωνοφόρα καὶ τοὺς πεύκας τὰ κάμναι. νὰ σφυρίζουν, καὶ πολλάκις καὶ τοὺς κύκνους μιμεῖται. ἡ λ.θά. δὲ οὐκ ἐμφανίζον ρόδα καὶ κρίνα, ποὺ ἔχουν κλίσι· τὸ ἐν πρὸς τὸ ἄλλο καὶ με χρῶμα κυανοῦν, ὅπως ἀκριβῶς πελάγος κυανοῦν με ἡρέμα κύματα. Μᾶλλον δὲ πάλαις ἐκόντας εἶνα, δυνατόν νὰ εὕρη κανείς. Διότι, ὅταν μὲν εἰς τὰ ρόδα κάποιοι κυτταῖ, τὸ οὐράνιον τόξον νομίζει. Δι. θέλετε, ὅταν δὲ εἰς τὰ ἴα, νομίζει. Δι. θέλει θάλασσα ποὺ κυματίζει. ὅταν δὲ εἰς τὰ κρίνα, τοὶ οὐρανόν. Τότε δὲ ὁ τοιοῦτος δχ. μόνον διὰ τῆς θέας, οὔτε διὰ τῆς ἀφωσθῆναι, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ σώματος. Διότι, ἐκεῖνοι καὶ τὸν ἀνακουφίζει μᾶλλον καὶ τοὶ κάμναι. νὰ ἀναπνέη ὥστε νὰ νομίζει. Δι. εἰς τὸν οὐρανὸν μᾶλλον εὐρίσκειται, παρὰ εἰς τὴν γῆν.

δ. Ὑπάρχει καὶ κάποια ἄλλη μελωδία, ὅταν τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἀφ' ἑαυτοῦ κινουμένων καὶ κατερχόμενων δὲ ἀγαθῶν καὶ εἰς τὰς ὑποκάτω αὐτοῦ ψηφίδας ἡρέμως ἐν συνεχῇ θορυβοῦν με ἡσυχον κτυποὶ οὕτως διὰ τῆς εὐχαριστήσεως τῆς ἀκοῆς χαλαρώνει τὰ μέλη ἡμῶν, ὥστε καὶ ταχέως νὰ ἐκφέρῃ εἰς τοὺς οφθαλμούς τὸν ἀπαυδῶντα τὰ μέλη ὅπου.

Μετ' εὐχαριστήσεως ἡχροσθήτε τῆς δ' ἡγέσεως. ἴσως καὶ ἔχετε γινε ἑραστοὶ τῆς ἐρημίας. Ἀλλὰ τῆς ἐρημίας ταύτης πολὺ περισσότερον εὐχάριστος εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ μακροθύμου διότι κατεπαθῆμεν με αὐτὴν τὴν εἰκόνα, δχ. δὲ ἂν περιγραφῶμεν ἐν λευκαῖς οὔτε διὰ νὰ ἐπιδείξωμεν καλλίπεναν τοῦ λόγου, ἀλλὰ διὰ τῆς περιγραφῆς ἀφ' οὗ ἴδωμεν πόση εἶναι ἡ εὐχαριστήσις τῶν μακροθύμων καὶ ὅτι συναναστρεφόμενος κάποιοις με ἀνδρά μακροθύμων περισσότεροι θὰ ἠδυνάτο νὰ εὐχαριστήθῃ καὶ νὰ ὠφεληθῇ, παρὰ ἐπὶ σκεφθεὶς καὶ παρσμενίας εἰς τοιαύτας τοποθεσίας τούτους νὰ προσπαθῇ νὰ μιμηθῇ. Διότι, ὅταν ἀπὸ ταύτης τῆς ψυχῆς δὲν ἐξέρχεται ἀνεμὸς σφοδρὸς ἀλλὰ λόγος, ἡμεροὶ καὶ πρᾶσι, καὶ ὄντως εἰκονίζοντες ἐκεῖνο τὸ ἡρέμον τοῦ ζεφύρου καὶ συμβουλαί, ποὺ δὲν ἔχουν καμμία ἀλαζυνεία, ποὺ μένουνται δὲ τὰ πτη

νὰ τὰ ὠδικά, πῶς δὲν εἶναι τοῦτο καλύτερον. Διότι ἡ αἴρια τοῦ λόγου δὲν προσπίπτει εἰς σῶμα ἀλλὰ ψυχὰς ἀνακουφίζει.

Ὅτε ὁ ἱατρός θὰ ἡδυνάτο νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν πρῆτον ἓνα πυρέσσοντα ἀνθρώπον δι' οἰασθήποτε πρᾶσ παθεῖας τόσον ταχέως, ὅσον ὁ μακροθύμος ἀνὴρ θὰ ἡδυνάτο, ἀφ' οὗ παραλάβῃ ἓνα ὄργλιον καὶ καίδημεν ὑπὸ τῆς ὄργης, νὰ τὸν ὀροσίῃ διὰ τῆς αὔρας τῶν ἰδικῶν τὰ λόγων. Καὶ διὰτὶ ἀναφέρω ἱατρὸν, ὅτε σίδηρος κόκκινος ἐκ τοῦ πυρός καὶ θυγόμενος εἰς τὸ ὕδωρ τόσον ταχέως ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τῆς θερμῆς ὅσον ὄργιλος ἀνθρώπος ἐμπεσὼν εἰς μακρόθυμον ψυχὴν.

Ὅπως ἀκριβῶς διμῶς εἰς τὴν ἀγοράν, ἐάν εἰσέλθουν ὠδικὰ πτηνὰ καὶ φλυαρία νομίζουσιν ὅτι εἶναι τοιοῦτοτρόπως λόγον καὶ αἱ ἡμέτεροι, διδασκαλῆαι, εἰς ψυχὰς ὀξυθύμους ἐμππτουσιν. Ἀρα γλυκυτέρα εἶναι ἡ ἐπιείκεια ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν θρασυτητα. Καὶ δχ. μόνον διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διότι, τὸ μὲν δὲ ὁ ἄθελος, τὸ δὲ ὁ θεὸς διέταξε.

Ἐλέπετε ὅτι δὲν ἀνέφερα χωρὶς λόγον, ὅτι ἐάν καὶ ὁ διάβολος καὶ ὁ θεὸς δὲν ἦσαν οἱ προστάσσοντες, αὐτὰ τὰ ἴα τὰ παραγγέλματα ἦσαν ἱκανὰ ἀπὸ μῆνας τῶν νὰ μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τῆς ὄργης· διότι ὁ μὲν μακροθύμος καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἶναι εὐχάριστος καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὠφέλιμος, ὁ δὲ ὀξύθυμος καὶ εἰς τὸν ἑαυτοῦ τοῦ εἶναι ἀηδὴς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θλαστικός. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε περισσότερον δυσάρεστον ἀπὸ ἀνθρώπον ὀργιζόμενον τίποτε περισσότερον ἐνοχλητικόν τίποτε περισσότερον δυσβάστακτον τίποτε αἰσχροτέρων ὅπως ἀκριβῶς θεοβίαις τίποτε περισσότερον εὐχάριστον ἀπὸ τὸν μὴ γνωρίζοντα νὰ ὀργίζεται.

Εἶναι καλύτερον νὰ συγκρατοῖς με ἥσυχον παρὰ με ἀνθρώπον τοιοῦτον· ὅτι, ἐκεῖνο μὲν ἐάν ἀπὸς ἐξημερωθῇ παραμένει, ἐξημερωμένον, τοῦτον δὲ ὁσάκις ἀνέξημερῶσης, πάλιν γίνεται, θηρίον. ἐάν εἰς τὸ αὐτὴν συνήθῃσαν ἔπαζῃ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ συνήθιστον. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἡμέρα ἡ ἡλιόλουστος καὶ εὐχάριστος καὶ ἡ κακοκαρία ἡ γεμάτη ἀπὸ πολλῶν κατῆφας, εἶναι διὰφορα πράγματα μετὰ τῶν τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ὀργιζομένου καὶ τοῦ ἐπ' ἐκείνῃ.

Ἀλλὰ ἀς μὴ ἐξετάζωμεν ἀκόμη τὰ εἰς τοὺς ἄλλους συμβαινόντα θλαστικά, ἀλλὰ τὰ εἰς τοὺς ἑαυτοῦς μᾶς

καὶ θεαίως καὶ τοῦτο δὲν εἶναι μικρὰ θλάση, τὸ νὰ ἀποδίδῃς κάτι κακὸν εἰς ἄλλον· πλὴν ὅμως ἐν πρώτοις τοῦτο ἂς ἐξετάσωμεν. Ποῖος δῆμιος τοιοῦτοτρόπως θὰ δυνηθῇ νὰ κατακομμάτιση πλειράς ἀνθρώπων, Ποῖαι σοῦθλα καίδμενα διεπέρασαν σώμα ἀνθρώπου, ποῖα τρέλλα τοιοῦτοτρόπως θὰ ἡδύναντο νὰ κάμῃ κάποιον νὰ παραφρονήσῃ, θῆκας ἢ ὄργῃ καὶ ἡ παραφροσύνη;

Γνωρίζω πολλοὺς οἱ ὅποιοι ἐγέννησαν νόσους ἐκ τῆς ὀργῆς. Καὶ οἱ φοβεροὶ ἐκ τῶν πνευμάτων ἰδιαιτέρως αὐτοὶ εἶναι. Ἐάν δὲ τὸ σῶμα τοιοῦτοτρόπως καταστρέφου, σκέψου πόσοι καταστρέφου τὴν ψυχὴν. Διότι μὴ νομίσῃς ὅτι δὲν θάλεπες, ἀλλὰ σκέψου ὅτι, ἐάν τὸ δεχόμενον τὴν κακίαν τοιοῦτοτρόπως θλάπτεται ἐκεῖνο ποῦ γεννᾷ τὴν κακίαν πόσῃ θλάσῃ εἶναι δυνατόν νὰ δεγθῇ. Πολλοὶ ἔχασαν τοὺς ὀφθαλμούς των, πολλοὶ εἰς βαρυτάτην νόσον κατέπεσαν. Ἐκεῖνος ὅμως ποῦ γενναίως ὑπομένει, ὅλα εὐκόλως θὰ τὰ ὑποσῇ.

Ἀλλ' ὅμως καὶ τοιαῦτα ἐνυγλητικὰ διατάσσει καὶ μὴ σθόν ἐκ τούτων θέτει εἰς ἡμᾶς τὴν γέννησιν. Καὶ διαβολὸς εἶναι καὶ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας, καὶ βίως μάλλον εἰς αὐτὸν πειθαρχοῦμεν παρὰ εἰς τὸν Χριστόν, ποῦ εἶναι Σωτὴρ καὶ εὐεργέτης καὶ ποῦ ὁ δάσκει τοιαῦτα τὰ ὅποια εἶναι καὶ εὐχαριστιότερα καὶ ὠφελιμώτερα καὶ χρησιμώτερα, καὶ τὰ μέγιστα ὠφελοῦν καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς συναναστρεφόμενους ἡμᾶς.

Οὐδὲν ὑπάρχει χειρότερον τῆς ὀργῆς, ἀγαπητέ, οὐδὲν τοῦ ἀκαίρου θιμοῦ δὲν χρειάζεται, πολλὴν ἀναβολὴν' ὅζου εἶναι τὸ πάθος. Πολλὰκις καὶ μὴν λέξιν ἐξέθαλε κάποιος ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ὀπώρας ἔχει ἀνάγκην ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς του· καὶ ἔπραξε κατὰ τὸ ὅποιοι ἀνεστάντως ἐν δολοκλήρῳ τὴν ζωὴν του. Διότι τὸ φοβερόν τοῦτο εἶναι, ὅτι καὶ εἰς ὅλγον χρόνον, καὶ διὰ μίαν πράξεως καὶ διὰ μίαν λέξεως μόνον, πολλὰκις ἐκδιώκει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν αἰώνων ἀγαθῶν καὶ μυρίους πόνους μᾶς ἀφήνει. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ νὰ κάμωμεν τὸ πᾶν ὥστε νὰ χαλαναγωγῶμε τὸ θηρίον αὐτό.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ ἐπεικείας καὶ θυμοῦ ἔαν δὲ καὶ τὰ ἄλλα κάποιος χρησιμοποίησιν εἰς τὸν λόγον, πλὴν πλεονεξίαν καὶ περιφρόνησιν χρημάτων, ἀσέλγειαν καὶ σωφροσύνην, φθόνον καὶ χρηστότητα, καὶ τὰ

ἐξετάσῃ ἐν ἀντιπαράθεσιν, καὶ ἄλλην ἀκόμη διαφορὰν θὰ γνωρίσῃ.

Εἶδετε πῶς καὶ μόνον ἀπὸ τὰς ἐντολάς ὁ μὲν ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι Θεός, ὁ δὲ ὅτι εἶναι διάβολος; Ἄς πειθαρχώμεν λοιπὸν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἂς μὴ ρίπτωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς θάραθρα, ἀλλὰ, ἕως ὅτου ὑπάρχει καίρος, ἂς καθαρισθῶμεν ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα ποῦ καταστρέφου τὴν ψυχὴν, ἵνα τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν ἐπιτυχώμεν, χάριτι καὶ φυλακῇ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦν εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις ἡ ἐμπύ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 2. (7)

(Πράξ. 2, 37-47)

Ἐκκουσάντες δὲ τοὺς λόγους τούτους, κατενόησαν τὴν καρδίαν εἶπον τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους· Ὅτι τί σμεν, ἑσθρας ἀδελφοί.

α Βλέπετε πόσον ἀναβὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐπίσκεψις. Αὕτη περ σφόδρον ἀπὸ τὴν σφοδρότητα κατανοεῖ τὰς ἡμετέρας καρδίας καὶ μεγαλύνει τὴν πληγὴν προξενεῖ. Διότι ὅπως ἀκριβὲς ὁ κτυπὸν εἰς τὰ σκαλῶν σώματα δὲν προξενεῖ τόσαν σφοδράν τὴν αἰσθησιν ὡς ὅμως κάποιος μάλιστ' αὐτὰ προηγουμένως καὶ τὰ καταστήσῃ ἀπαλά, τότε κεντρεῖ θορότερον, οὕτω λοιπὸν καὶ ἐδῶ, πρότερον πρέπει νὰ καταστήσῃ μάλιστ' ἀπὸ καὶ τότε νὰ κεντησῇ. Δὲν μαλακώνει δὲ ὁ θυμὸς οὔτε ἡ ὁρμητικὴ κατηγορία, οὔτε αἱ ἐπιπλήξεις, ἀλλ' ἡ ἐπεικεία διότι ἐκείνος μὲν καὶ μεγαλύνει τὴν σκληρότητα αὐτῇ δὲ τὴν ἐξαφανίζει. Ὅστε αἱ θέλεις νὰ πλησιάσῃς κάποιον ποῦ ἔχει ἀδικήσει, πρόσφερε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς αὐτὸν μετὰ πολλῆς τῆς πραότητος. Πρόσεξε λοιπὸν καὶ ἐδῶ τί κάμνει. Ὑπενθύμιση εἰς

αυτοὺς τὰ ἰδικὰ τῶν τολμήματα μετὰ πραότητος καὶ οὐ δὲν προσέθεσεν ἐδίδασκε τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ προσέθεσε τὴν χάριν ποῦ ἀποδίδεται διὰ τῶν γεγονότων, καὶ ἐπὶ περαιτέρω τὸν λόγον ἔφερεν εἰς πέρας. Ἐσεβάσθησαν τὴν ἐπ' εἰκὸν τοῦ Πέτρου, ὅτι πρὸς τοὺς σταυρώσαντας τὸν Δεσπότην αὐτοῦ καὶ ἐναντίον αὐτῶν ἐπιθυμοῦντας τὸν φόνον, ὡς πατήρ καὶ διδάσκαλος προστάτης ἐδίδασκεν. Ὅχι ἀπλῶς ἐπεισέθησαν, ἀλλὰ κατηγορήσαντες ἐαυτοὺς τῶν, ἡλθον εἰς αἵσθησιν τῶν πεπραγμένων, ὅτι δὲν ἔφησεν εἰς αὐτοὺς τὸν θυμὸν νὰ ὑμνωθῇ καὶ νὰ συσκοτίσῃ τὸν νοῦν, ἀλλὰ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ἀφοῦ διεύλυνε τὴν ἀναγκασίαν ὡς νὰ ἦτο καὶ ποικιλὴ ὁμιλίας οὕτω παρούσας ἐκείνο ποῦ εἶχον τολμήσει.

Καὶ διότι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ὅταν εἰπώμεν ἡμεῖς ὅτι ἡδ' ἐκλήθημεν, ἐκεῖνο προσπαθοῦν νὰ ἀποδείξουν ὅτι δὲν ἡδικήθησαν, ὅταν εἰπώμεν ἡμεῖς ὅτι δὲν ἡδικήθημεν, ἀλλ' ὅτι ἡδικήσαμεν μάλλον, ἐκεῖνο κάμνουν τὸ ἀντίθετον. Ὡστε ἐάν θέλῃς νὰ ρωτῇς εἰς τὴν γῶνα ἐκείνοι ποῦ ἔχει ἀδικήσει μὴ κατηγορήσῃς αὐτόν, ἀλλὰ κατὰθαλε μέγας προσπαθεῖας, καὶ ἐκεῖνος θὰ κατηγορήσῃ, διότι φλόνη καν εἶναι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

Τοῦτο ἔκαμεν ὁ Πέτρος. Δὲν κατηγορήσεν αὐτοὺς διαόως ἀλλὰ καὶ προσεπάθησε κατὰ τὸ δυνατόν νὰ ἀγωνισθῇ σκεδόν ἡμέρως διὰ τοῦτο ἤγγισε τὴν ψυχὴν αὐτῶν.

Καὶ ἀπὸ ποῦ φαίνεται ὅτι κατενόγησαν, Ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους αὐτῶν, ὅτι τί λέγουσιν. «Τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί, Ἐκεῖνους τοὺς ὁποιους ὀνόμαζον πλάνους, τώρα ἀδελφοὺς τοὺς ὀνομάζουσιν οὐχί τοσοῦτον κατατάσσοντες τοὺς ἐαυτοὺς τῶν εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν, ὡς ἱσοῦς μετὰ τοὺς Ἀποστόλους, ὅσον παρὰ κινούντες αὐτοὺς εἰς φιλοστοργίαν καὶ φροντίδα».

Ἐξ ἄλλου ὁμοίως, ἔπειθ' οἱ ἴδιοι ἐθεώρησαν ἄξιον οὕτω νὰ ὀνομάσῃ αὐτοὺς, λέγουσιν. «Τί ποιήσωμεν»; δὲν εἶπον εὐθεῶς. «Λοιπὸν μετανοώμεν», ἀλλὰ ἔφησαν τοὺς ἐαυτοὺς τῶν εἰς αὐτοὺς. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ναυαγὸς ἢ ὁ ἀσθενὴς, ἀφοῦ ἀντικρύσῃ τὸν κυβερνήτην ἢ τοὺς ἱατροὺς, δλα τὰ ἀφίησιν εἰς αὐτόν καὶ ὅσα κούσῃ τοιαυτοτρόπως καὶ οὕτοι, ποῦ ἔχουν ὁμιλογίαν

σεῖ ὅτι εὐρισκόντα, εἰς ἐσχάτην ἀνάγκην καὶ δὲν ἔχουσιν ἐλπίδα σωτηρίας.

Καὶ πρόσθετε. Δὲν εἶπον. «Πῶς θὰ σωθώμεν», ἀλλὰ «τί ποιήσωμεν». Τὸ λοιπὸν ὁ Πέτρος. Πάλιν ἐδὼ ἐν ὧ δλοὶ ἠρωτήθησαν, ἐκεῖνος ἀπάντησεν, «μετανοήσατε, λέγων. καὶ θαπτήσθητω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ». Καὶ δὲν λέγει, «πλέον ἠπαστεύσατε», ἀλλὰ «θαπτήσθητω ἕκαστος ὑμῶν». Ὅτι τοῦτο εἰς τὸ θάπτει σμα παρέλαβον.

Ἐπειτα φαερώνει καὶ τὸ κέρδος. «Εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» καὶ λήψεσθε τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐάν δωρεάν θὰ λάβετε, ἐάν ἄφεσιν ἔχη τὸ θάπτειμα τί διατάξετε, Ἐπειτα καμνίων περικύβητον λόγον, προσέθεσεν. Ὑμῶν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία. Ταυτην καὶ ἐδὼ ἀναφέρει, τὴν ὅπου ἀνέφερε καὶ ἀκατέρω διδάσκων.

«Καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν», λέγει. Λοιπὸν μεγάλωτέρα εἶναι ἡ δωρεὰ ὅταν ἔχουσιν καὶ κληρονόμους τῶν ἀγαθῶν. Καὶ πᾶσι, λέγει, τοῖς εἰς μακράν. Ἐάν τοῖς εἰς μακράν» πολλοὺς περισσότερον εἰς σῶς τοὺς ἐγγυς. Πρόσεξε πότε λέγει. «Τοῖς εἰς μακράν». Ὅταν εἶδεν αὐτοὺς νὰ ἔχουσιν γυναικὶ καὶ νὰ ἔχουν κατηγορήσει τοὺς ἐαυτοὺς τῶν, ὅτι ἡ ψυχὴ ὅταν καταδικάσῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς καθάρου δὲν δύναται πλέον νὰ φθῇ.

Ἐτέροις τε λόγους πλείους διεμαρτύρητο καὶ παρεκάλει, λέγων. Πρόσεξε ὅτι παντοῦ συντομῶς, τὸν λόγον καὶ δὲν εἶναι φιλοδόξος, οὔτε ἐπιθυμῇ νὰ ἐπιδεχθῇ «Διμαρτυρητο, φησὶ, καὶ παρεκάλει, λέγων». Τελεία διδασκαλία αὕτη, ἔχουσα ἀπ' ἐνὸς μὲν φόνον ἀπ' ἑτέρου δὲ ἀγάπην.

Σωθῆτε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. Οὐ δὲν λέγει περὶ τῶν μελλόντων, ἀλλὰ περὶ τῶν παρόντων, δὲ τὰ ὅποια καὶ ἰδιαίτερος ὀδηγοῦνται εἰς τὰ δικαστήρια οἱ ἄνθρωποι, καὶ φαερώνει, διὰ τὸ κήρυγμα ἀπαλλάσσει καὶ ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ ἀπὸ τὰ μελλόντα κακὰ.

Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ὡσεὶ τριαχίλιαι. Πῶς ἀντιλαμβάνεσαι τοῦτο ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἀπέκτισαν πολλὰ περισσότερον τὴν δύναμιν τοῦ θαυματουργεῖν, ἢ ὅσον δὲ προσκαρτεροῦντες ὁμιθυμάδων ἢ διὰ τῆς τῶν Ἀποστόλων καὶ τῆ κο-

νωνία». Δύο ἄρετοι ὑπῆρχον, καὶ ὁ ζήλος διὰ τὴν ἀκρόασιν τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἐνωσις αὐτῶν εἰς μιαν ψυχὴν. Τοῦτο δὲ ἀναφέρει διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι πολλοὶ χρόνοι ἐδιδάσκον αὐτοὺς «Καὶ τὴ κοινῶν καὶ τὴ κλάσει τοῦ ἄρτου, καὶ τῇ προσευχῇ». Ὅλα αὐτοὶ κοινοῦ, ὅλα μετὰ ζήλου ἐκαμνον λέγει.

Ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόθος πολλὰ τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν Ἀποστόλων ἐγένετο. Εὐλόγως δὲ οὐκ ἐν περιφρόνῳ πλεοναύτως αὐτοὺς ὡς τυχοῦς, οὐτε προσερχόν εἰς τὰ θεατόμενα μόνον, ἀλλὰ εἶχε δακρυὰ καὶ διάνοια αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἤνωθεν ὁ Πέτρος ὡμίλει, μετέβησαν γλῶσσαι καὶ ἡρμήνευσε τὰς ἀπαγγελίας καὶ τὰ μέλλοντα, εὐλόγως συνεταράχθησαν ὑπὸ τοῦ φόθου, καὶ τὰ θαύματα ἀπεδεικνύον τὴν διδασκαλίαν. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ προηγόρευτο τὰ σημεῖα ἠκολούθει ἡ διδασκαλία καὶ κατόπιν τὰ θαύματα τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα.

«Πάντες δὲ οἱ πιστευόντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὰ καὶ εἶχον ὅπαντα κοινὰ». Πρόσεξε ἀμέσως πόση εἶναι ἡ πρόδοσις διότι ἡ μεταξὺ τῶν ἐπὶ κοινῶν δὲν εἶναι μόνον εἰς τὰς προσευχάς, οὐτε εἰς τὴν διδασκαλίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πολιτείαν. «Καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἀπέπρασκον, καὶ διμερίζον αὐτὰ πᾶσι καθὼς ἂν τις χρειαζοίτο». Κύτταζε πόσος φόθος ἀνεπτύχθη εἰς αὐτοὺς! «Καὶ διμερίζον αὐτὰ». Τοῦτο εἶπε ἐνωσῶν τὸ οἰκονομικόν. «Καθὼς ἂν τις χρειαζοίτο». Ὁ Χρὶς ἀπλῶς χωρὶς λόγων, ὅπως οἱ παρὰ τοῖς Ἀρχαίοις Ἕλλησι φιλόσοφοι οἱ μὲν ἄφῃσαν ἀκολληήρητον τὴν γῆν ἀφαιρώσαντες αὐτὴν εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ δὲ ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν πολλοὺς γιγασίους, πράγματα τὰ ὁποῖον δὲν ἦτο περιφρόνησις τῶν χρημάτων, ἀλλὰ μωρία καὶ ἀνοησία διότι παρὰ τὸν δαίμονα προσεπάθησε πᾶντοτε νὰ διαβάλῃ τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, διὸ τάχα δὲν ἦτο δυνατόν καλῶς νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ χρήματα. «Καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἔρω». Ἐδῶ διδάσκει τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἀπελάμβανον τὴν διδασκαλίαν.

δ' Καὶ παρατήρησε πῶς τίποτε ἄλλο δὲν ἐκαμνον οἱ συνδαιῶν οὔτε μικρόν οὔτε μέγα, ἀλλὰ εἰς τὰ ἱερὰ παρεμνηνόν διότι λόγῳ τοῦ εἶχον γίνεαι καλύτερον, καὶ πρὸς τὸν τοῖον εἶχον μεγαλυτέραν εὐλάβειαν ὅτι

δὲν τοὺς ἐπαινον αἱ Ἀπόστολοι προηγούμενως διὰ νὰ μὴ θαύσων.

«Κλῶντές τε καὶ οἰκοὶ ἄρτου μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν Θεόν, καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν». Νομίζω ὅτι μετὰ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὸν ἄρτον καὶ τὴν νηστείαν ἐδῶ, φανερώνετε καὶ τὸν σκληρόν θάνατον διὰ τὴν μετελάμβανον τροφῆς καὶ τῆς τροφῆς. Ἀπὸ ἐδῶ, ἀγαπητέ, πρέπει νὰ διδάσκεισιν ὅτι δὲν προβαίνει τὴν ἀπόλαυσιν ἢ τρυφῇ καὶ ἡ μετακοκτῆς, ἀλλὰ ἡ τροφή καὶ ὅπως οἱ εὐρισκόμενοι εἰς μακαριότητα καὶ ἀσέλγειαν αἰσθάνονται τὴν, οὕτως οἱ ἀντιθέτως ζῶντες αἰσθάνονται χαράν.

Βλέπετε ὅτι αἱ λόγοι τοῦ Πέτρου καὶ τοῦτο ἐπέτρεπον, δηλαδὴ τὸν σωφρονισμὸν τοῦ Θεοῦ. Τοιοῦτοτρόπως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρῃ ἀγαλλίασις, δὲν δὲν ὑπάρχῃ ἀπλότης. Καὶ πῶς λέγει, «εἶχον χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν». Μετὰ τὴν τὰ ὅποια ἐκαμνον διὰ τῆς ἐλεημοσύνης. Διὸ μὴ παραμείνης εἰς τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἀρχερεῖς προσεπάθησαν νὰ ἐμποδίσουν αὐτοὺς ὑπὸ φόβου καὶ κοκκαλογίας, ἀλλὰ εἰς τὸ γεγονός ὅτι εἶχον τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ. Ὁ δὲ Κύριος προσεπάθη τοῖς σωζομένοις καθ' ἡμέραν τῇ Ἐκκλησίᾳ. «Πάντες δὲ οἱ πιστευόντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ». Οὕτω παντοῦ ἡ ὁμόνοια ἦτο καλὴ.

«Ἐτέρους τε λόγους διαμαρτυροῦντες». Τοῦτο εἶπε, φανερώων ὅτι δὲν ἦσαν ἀρκετὰ τὰ λεχθέντα ἢ ὅτι καὶ τὰ προηγούμενα μὲν ἐχρησιμοποιοῦν διὰ νὰ ἀγαθήσων αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν, ταῦτα δὲ εἶχον ἡλεθρὸν διὰ νὰ βελούσιν εἰς τὸν πιστὸν ποῖα πρέπει νὰ πράττῃ.

Καὶ δὲν εἶπε, «Ἐπὶ τῷ σταυρῷ», ἀλλ' «ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἡσοῦ Χριστοῦ θαπτασθήτω ἕκαστος ὁμῶν». Δὲν ὑπενθυμίζει εἰς αὐτοὺς συνεχῶς τὸν σταυρόν, διὰ νὰ μὴ θεωρῇ ὅτι τοὺς ὄνει διζέ, ἀλλὰ ἀπλῶς λέγει «μετανοήσατε καὶ θαπτασθήτω ἕκαστος ἐν τῷ ὀνόματι ἡσοῦ Χριστοῦ ἐκ ὁφείων ἀμαρτιῶν». Καὶ θεοφάνως διαφώρας ἐφαρμόζεται ὁ νόμος εἰς τὰς ἐκαστήρια τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀμαρτήσῃ, ὁμολογήσῃ τὰς ἀμαρτίας του, τότε σώζεται.

Πρόσεξε ὅτι δὲν παρεθεωρήσῃ, ὁ Πέτρος τὸ σπουδαίον ἄλλὰ προηγούμενως ἀφοῦ ἀνέφερε τὴν

συγχώρησιν τότε και εκείνο προσέθεσε, λέγων. «Λήψασθε τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὃ λόγος εἶναι ἀξιοπίστος ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐξ ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν τα ὅποια αὐτοὶ ἐλάβον» ὅς τ' προηγουμένως τὸ εὐκλόλον ἀναφέρει, καὶ τὸ ἔχον πολλὴν τὴν δωρεάν και τότε πρὸς τοὺς ὄντων ὁδηγεῖ, γνωρίζων ὅτι εἰς αὐτοὺς θὰ εἶναι ὑποθέσεις θιασύνης ἢ γεύσεως πλέον τῶν τωσούτων ἀγαθῶν.

Ἐπεὶ δὲ δὴ ὁ ἀκροατὴς ἐπόθε νὰ ἀκόλῃ ποία ἦτο ἡ κορυφαία τῶν περισσοτέρων λόγων, καὶ τοῦτο προσέθετε, φανερώνων ὅτι ἦτο ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Οἱ μὲν λοιπὸν ἀφοῦ ἀπεδεχθησαν τὴν διδασκαλίαν, ἐπὶνήσαν τα λεχθέντα, καὶ τοὶ ἦσαν πλήρη φόβου, καὶ μετὰ τὴν αὐτοκαταθέσιν, τότε ἔρχοντα πρὸς τὸ θαπτισμα' ἀλλ' αὖ, ἐξετάσωμεν ἐκεῖνα που ἔχουν λεχθῆ ἀνωτέρω «Ἔσαν λέγει, προσκαρτεροῦντες τῇ διδασκαλίᾳ». Ἐκ τούτου εἶνα φανερόν ὅτι ὄχι μόνον μίαν ἡμέραν οὔτε δύο καὶ τρεῖς, ἀλλ' ἐπὶ πολλάς ἐδιδάσκοντο, ἀφοῦ ἡλάσεν ἐντελὴς ἡ ζωὴ τῶν.

«Καὶ ἐγένετο πάση ψυχῇ φόβος» Εἰς «πάση», ἄρα καὶ εἰς τοὺς μὴ πιστεύσαντας. Ἦτο φυσικὸν νὰ φοβῇ τοὺν ἀφοῦ εἶδον διὰ μᾶλλον τωσούτην μεταβολὴν ἰσως δὲ καὶ ἐφοβήθησαν καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα.

Δὲν εἶπε δὲ «ὁμοί» ἀλλ' «ὁμοθυμαδόν», ἐπεὶ δὲ εἶνα δυνατόν νὰ εἰσπικνωται, μερικοὺς ὄλους, μαζὶ μὲν, ἀλλ' ὁμῶς ὄχι με μίαν ψυχὴν ὁπρημένο κατὰ τὰς γνώμας.

«Λόγος τε παρεκάλει» Καὶ οὔτε ἐδῶ ἀναφέρει συγκεκριμένως τὴν διδασκαλίαν, ὁμολῶν περιληπτικῶς εἶνα δυνατόν ὁμῶς νὰ μάθωμεν ὅτι τοὺς ἔτρεφον με πνευματικὴν τροφὴν ὡς νὰ ἦσαν νεοὶ παῖδες. Καὶ ἀγγελοὶ ἐγένον εἰς τὴν συνέχειαν ἡμέσως.

«Καὶ διεμέριζον καθὼς χρεῖαν τ' εἶχεν». Εἶδον ὅτι τὰ πνεύματα καὶ εἶνα κοινὰ καὶ, ὅτι οὐδεὶς ἔχε κατ' ἐρισσότερον ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ παχέως ἐφθάραι εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ὁ ἀδίδουν τὰ ἰδικὰ τῶν εἰς ὅλους. «Πάντες δὲ οἱ πιστευόντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό» Ὅτι δὲ ὅχι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ τόπου ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, εἶνα φανερόν ἐξ ἐκείνων τα ὅποια προσέθεσε λέγων. «Καὶ πάντα εἰχον κοινὰ» «Πάντες» δὲ λέγει ὅχι ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ ὄχι. Τούτο εἶναι πολιτεία ἀγγελικὴ τὸ νὰ λέγουν ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἰδικόν τῶν. Ἀπὸ ἐδῶ ἡ ρεῖα τῶν κακῶν ἐξεκόπη,

καὶ δὲ ἐκείνων τα ὅποια ἔπραττον ἐδειξαν ὅτι ἤκουσαν τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐφήρμοζον. Ἀρα τοῦτο ἦτο ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔλεγε «Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκοτεινῆς ταύτης».

«Καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλια» Ἀφοῦ ἔγνων τρεῖς χιλιάδες, ἐξηγάγον αὐτοὺς κατόπιν ἐξω οἱ ὅποιοι καὶ μετὰ παρηγορίας ἀφοῦ πολλὴ ὑπῆρχε πλῆσι καθ' ἡμέραν ἀνήρχοντο καὶ παρέμενον εἰς τὸ ἱερόν ἐπειδὴ καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης μετ' ὀλίγοι τὸ αὐτὸ πράττουσι διότι οὐδὲν τῶν σιδαίων προτέρων συνέχεον. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ εἰς τὸν τόπον τιμὴ δέβαινε πρὸς τὸν δεσπότην τοῦ ἱεροῦ.

Εἶδες πρόδοιν ἐκ τῆς ἐξήρασε αὐτῶν. Χρήματα ἔγκατελεσαν, καὶ ἔχαρον, καὶ πολλὴν εὐχαρίστησιν εἶχον ὅς τ' μεγαλύτερα ἦσαν τὰ ἀγαθὰ που ἐλάμβανον. Οὐδεὶς ἐφθόνην, οὐδεὶς ἐκακολόγει δὲν εἶχον ἐγωισμὸν. Δὲν ἐταπείνου τοὺς ἄλλους ὡς παῖδια ἐλθόντων ὅτι ἐκ παιδεύονται ὡς νεογεννητοὶ συμπεραφέροντο. Καὶ διατι ὁμολῶ χρησιμοποιοῦν ἀμυδρὰν εἰκόνα. Ἐστὶ ἐνθυμῆσθε καθὼς ὅταν ὁ Θεὸς ἐσέσεν εἰς ἡμᾶς τὴν πόλιν καὶ πάντες ἦσαν συνεσταλμένοι, οὕτω τότε καὶ ἐκεῖνοι διέκειντο οὐδεὶς ἦτο ὑπόμολος, οὐδεὶς πονηρός. Διότι τοιοῦτον πρᾶγμα εἶναι ὁ φόβος τοιοῦτον ἡ θλίψις. Δὲν ὑπῆρχεν ἡ ψυχρὰ λέξις τὸ «ἐμὸν» καὶ τὸ «οὐκ ἐμὸν». Διὰ τοῦτο ἀγαλλασαίς ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς τραπέζης οὐδεὶς διεκείτο ὡς τραγῶν ἐξ ἰδίων οὐδὲς ὡς ἐξ ἄλλοτριών, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι φαίνεται ὡς ἀντίμα. Δὲν ἐνόμιζον ὅτι τὰ πράγματα τῶν ἀδελφῶν εἶναι ἑμένα (ἀφοῦ δεσποτικά ἦσαν) οὔτε ἰδικὰ τῶν, ἀλλὰ τῶν ἀδελφῶν. Οὔτε ὁ πτωχὸς ἠσθάνετο ἐντροπὴν, οὔτε ὁ πλούσιος ἦτο ἐγωιστής. Τοῦτο εἶναι ἀγαλλίας. Καὶ ἐκεῖνος ὡς εὐεργετούμενος διεκείτο καὶ ὡς εὐτυχὴς μάλλον, καὶ αὐτοὶ ὡς δοξαζόμενοι διὰ ταύτης καὶ πολὺ συνδεμένοι ἦσαν πρὸς αὐτοὺς. Διότι ἐπειδὴ κατὰ τὰς διανομὰς τῶν χρημάτων συμβαίνει νὰ λαμβάνουν χώραν καὶ ὀφρεὶς καὶ σκληρότητες καὶ λῆψα. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος «Μὴ ἐν λύπῃς, ἢ ἐξ ἀνάγκης»² Πράσσειε πάσα ἀγαθὰ φανερώμεν δὲ αὐτοὺς. Πίστιν γνησίαν, ὄντων ὁρθὴν τὴν ὑπομονὴν εἰς τὴν ἀκρόασιν εἰς τὰς προσευχὰς

εἰς τὴν ἀπλότητα, εἰς τὴν εὐφροσύνην.

γ' Δύο πράγματα δυνάμει νὰ ραφουν αὐτοὺς εἰς ἀθῆμιν ἢ ἡσυχία καὶ ἡ διάδοσις τῶν χρημάτων αὐτοῦ, ὅμως καὶ διὰ τὰ δύο ἔχαρον. Ποῖος λοιπὸν δὲν θὰ ἠγάπα τοὺς βεικνυσσοντας τοιαυτὴν συμπεριφορὰν ὡς κοινούς πατέρας; Τιποτε πονηρὸν δὲν ἐσκέπτοντο ἐναντὶ τοῦ Θεοῦ. Δεῖν ἐφοβοῦντο καὶ, ὅταν εἶχον ρυθμὴ εἰς τὸ μέσον τοῦ κυδύνου διὰ τῆς ἀπλότητος δηλαδὴ ἐφανερώσεν ὁλοκληρὸν αὐτῶν τὴν ἀρετὴν ἢ ὅποια ἦτο πολὺ ἐνδοξότερα καὶ εἰς τὴν περιφρονησὶν τῶν χρημάτων, καὶ εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ εἰς τὴν εἰς τὰς προσευχὰς ὁπομονὴν. Τοιουτοτρόπως καὶ καθαρῶς ἐδοξολογοῦν τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ τοῦτο σημαίνει, δοξολογοῦν αὐτοῦ Θεοῦ.

Κυττάξε δὲ καὶ ἐδῶ αὐτοὺς ποὺ ἀπολαμβάνουν κατ' ἐνθεῖον τὰς ἀμοιβὰς διότι, τὸ νὰ ἔχῃ τὴν χάριν πρὸς τὸν λαόν τοῦτο σημαίνει, ὅτι εἶναι, περ πόθητος καὶ ἀξιαγάπητος διότι, ποῖος δὲν θὰ ἐχαιρέτο ποῖος δὲ δὲν θὰ ἐθαύμαζεν ἄνθρωπον τὸ ἥθος ἀπλοῦν, ἢ ποῖος δὲν θὰ συνεδρεστο μὲ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἔχει τιποτε τὸ ὑποῦλον.

Εἰς ποῖους δὲ ἄλλους ἀνήκει ἡ κατ' ἡσυχίαν παρὰ εἰς αὐτοὺς, εἰς τοὺς δὲ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ. Μήπως οἱ ποιμένες δὲν ἐδεχθήσαν πρῶτον τὰ εὐαγγέλια τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, μήπως ὁ Ἰωσήφ, ποὺ ἦτο ἄνθρωπος ἀπλοῦς, ὅταν ἀνηνέχθη μὲ τὴν ὑπόμειναι τῆς μοιχείας, δὲν ἐπληροφόρηθη ὑπὸ ἀγγέλου τὴν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου γέννησιν τοῦ Σωτήρος ὥστε νὰ μὴ κάμῃ τὸ κακόν³ μήπως τοὺς ἀγροδιαίτους χωρικοὺς καὶ τοὺς ἀνυποκρίτους δὲν ἐξέλεγε, Ἀὐτοῦ λέγει «Ψυχὴ εὐλογημένη πᾶσα ἀπλὴ»⁴, καὶ πάλιν ὁ ὁ δὲ πορευόμενος ἀπλῶς πορεύεται πεποιθώς⁵.

Να, λέγει, ἀλλὰ χρὲ ἀζετε καὶ φρονήσεις ὅμως τ' ἄλλο εἶναι ἡ ἀπλότης, παρὰ φρόνησις, διότι ὅταν οὐδὲν κακὸν ὑπαμείβεσθαι οὐτε δύνασθαι νὰ μηχανευθῆς κακόν, ὅταν δὲν ἔχῃς τι ἐκ τῶν φοβερῶν οὐτε νὰ κρατήσῃς κακίαν θὰ δυνήθῃς. Σὲ ἐκακοδόγησε κάποιος, δὲ ἐπόνεσας οὐκ ἐκατηγόρησεν οὐδὲν ἑπαθεῖς σὲ ἐ-

φθόνησεν, οὕτε τοιουτοτρόπως ἑπαθεῖς κατὰ.

Ὁδὸς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν εἶναι ἡ ἀπλότης. Οὐδεὶς εἶναι τόσο ὠραῖος εἰς τὴν ψυχὴν ὅσον ὁ ἀπλοῦς διότι, ὅπως ἀκρῶς εἰς τὸ σῶμα ὁ μὲν σκαῖός καὶ σκυθρωπός καὶ περὶφροντικός, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ὠραῖος, τὸ πολὺ τῆς ὠραϊότητος ἀφαιρεῖται ὁ δὲ πρᾶος καὶ ἡρέμα μεδιῶν εἰς τὴν θύην, μεγαλύνει τὴν ὠραϊότητα, τοιουτοτρόπως λοιπὸν συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν σκυθρωπός, καὶ ἂν ἀκόμη ἔχῃ μύρα κατορθώματα, ἐξαφανίζεται αὐτὰ, ὁ δὲ πρᾶος καὶ ἀπλοῦς, ἀντιθέτως.

Καὶ φίλοι τὸν τοιοῦτον μετὰ ἀσφαλείας δύναται νὰ κάμῃ κάποιο, καὶ ἂν ποτε γίνῃ ἐχθρὸς νὰ συμψηφισθῇ διότι δὲν χρειάζεται φυλακὴ καὶ προφυλακὴ, οὕτε δεσμός καὶ συνδεσμοὶ ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου, ἀλλὰ πολλὰ μὲν εἰς αὐτὸν θὰ εἶναι ἡ ἀνεσις πολλὴ δὲ καὶ εἰς τοὺς συναναστρεφόμενους αὐτόν.

Τί θα συμβῇ ὅμως, λέγει, ἂν ὁ τοιοῦτος ἐμπέσῃ εἰς ἄνδρα πονηρὸν. Ὁ Θεὸς, ὁ προσταξας νὰ εἰμεθα ἀνυπόκριτοι θὰ ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα τοῦ. Πι ὑπῆρχε περισσότερον ἀνυπόκριτον ἀπὸ τὸν Δαβὶδ, τί δὲ πονηρότερον ἀπὸ τὸν Σαουλ. Ποῖος λοιπὸν ἐν κησὶς, Πι δὲ ἐπὶ τοῦ ὡσὲν οὐχὶ ὁ μὲν ἀνυποκρίτως προσήρχετο εἰς τὴν κυρίαν του, ἡ δὲ κακούργως, Εἰς τί λοιπόν, εἰπέ μοι, ἐκεῖνος ἡδικοῦν, Πι δὲ ὑπῆρχε περισσότερον ἀνυπόκριτον ἀπὸ τοῦ Ἀβελ, τί δὲ κακουγνότερον ἀπὸ τὸν Κάιν, Ὁ Ἰωσήφ δὲ πάλιν δὲν συμπεριεφέρεται ἀνυποκρίτως πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, δὲν ἐπρόσδευσε διὰ τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν ἀνυποκρίτως πάντοτε ὡμίλει, οὕτω, δὲ μὲ κακοῦργοι διάθεσιν ἔχουσιν. Καὶ ἀπὸς ἐξήγησε τὰ θυερα καὶ πάλιν τὰ ἐξήγησε καὶ δὲ προσφυλαχθῇ καὶ πάλιν πρὸς αὐτοὺς προσήρχετο διὰ νὰ μεταφέρῃ τρυφὰς καὶ οὐδόλως προσφυλάσσετο, ἀναθετῶν τοῦ πᾶν εἰς τὸν Θεόν καὶ ὅταν ἐκεῖνος τοιουτοτρόπως ὁ ἕκαστος πρὸς αὐτὸν ὡς νὰ ἦτο ἐχθρὸς, τόσο ἐκεῖνος δέκεται ὡς πρὸς ἀδελφούς. Καὶ ἡδύλατο ὁ Θεὸς νὰ μὴ ἀφήσῃ αὐτοὺς νὰ ἐμπέσῃ εἰς χειρὸς αὐτῶν ἀλλ' ἀφῆκε διὰ νὰ φανερωθῇ τὸ θαῦμα, καὶ ὅτι καὶ ὅταν ἀκόμη φανερώσων τὰ ἑαυτῶν πονηρὰ αἰσθημάτων, ἐκεῖνος ἀνώτερος θὰ εἶναι. Ὡστε, καὶ ἂν ἀκόμη λάθῃ κάποιον τληγῆν, δὲν τὴν λαμβάνει ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλου.

Ὁ δὲ πονηρὸς τὸν ἑαυτοῦ τοῦ μὲν πληττεῖ πρότερον,

3 Πράξ. Μοθ. 1 18 21

4 Παροιμ. 1 25

5 Παροιμ. 10, 8.

οὐδένα δὲ ἄλλον τοιοῦτοτρόπως εἶναι καὶ εἰς τὸν ἑαυτοῦ τοι ἐχθρὸς τοῦ τοιοῦτου ἡ ψυχὴ εἶναι. πάντοτε γεμάτη ἀπὸ λυπῆς τῶν σκέψεων πάντοτε συμπλεκόμενων καὶ αἰ χρειάζεται νὰ ἀκούσῃ ἢ νὰ εἰπῇ κάτι ὅλα τὰ κάμνει μὲ κατηγορίας, ὅλα μὲ ἐπικρίσει. Ἡ φιλία καὶ ἡ ἀμόνοια διὰ τοὺς τοιοῦτους πόρρω καὶ μακρὰν εὐρίσκοντα μάχα δὲ ὑπάρχουν εἰς αὐτοὺς καὶ ἐχθραὶ καὶ ἀγρία, καὶ τοὺς ἰδίους τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ὑπομίσχονται οἱ τοιοῦτοι. Ἐς αὐτοὺς οὐτε ὕπνος εὐχάριστος, οὐτε τυπὸς ἄλλο. Ἀνδρὲς καὶ γυναῖκες ἔχουν, ἀλλοιζόμενοι πρὸς πάντας ἐχθροὶ γίνονται, καὶ πολέμου, μισοῦ, ζηλοτυπίας, φθόνου διαρκῆς ὁ πονηρὸς δὲ ἀπὸ τὸ ρῆμα ποῖω ἐτυμολογεῖται. Οὕτω λαλῶν καὶ ἡ Γραφὴ πόνον διαρκῶς τὴν πονηρίαν ἀνομιάζει, ὅπως ὅταν λέγῃ ὅτι ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ κόπος καὶ πόνοσ⁶, καὶ εἰς ἄλλο σημείον παλιν «καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνοσ⁷».

Ἐάν δὲ κάποιος ἀπορρῇ πόθεν μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐγέναντο καὶ ἀνυπόκριτος, τῶρα δὲ δὲν ὑπάρχουν τοιοῦτοι, δὲ μάθῃ ὅτι αἷτια ἦτο ἡ θλίψις, ἢ ὁ δασκαλὸς τῆς φιλοσοφίας ἢ ἡ μήτηρ τῆς εὐλαδίας. Ὅταν δὲν ὑπῆρχον χρήματα, τότε οὐτε πονηρία ὑπῆρχε. Ναι, λέγει, διότι ἀκριβῶς αὐτὸ ἐρωτῶ, τῶρα δὲ πόθεν ἡ τοιαύτη πονηρία, πόθεν εἰς ἐκεῖνους μὲν τοὺς τριτοχίλους καὶ πεντακχιλοὺς ἀμέσως εἰσῆλθεν ἢ ἐπιθυμία νὰ προτιμῇσιν τὴν ἀρετὴν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ὅλοι μαζὶ ἐγέναντο φιλόσοφοι, σήμερον δὲ μόλις εὐρίσκεται ἕνας, τότε δὲ τοιοῦτοτρόπως συνεφάνουν; εἶναι ἐκεῖνο που ἔκαμνεν αὐτοὺς δυνατοὺς καὶ εὐρισκομένους ἐν ἐργηγορίᾳ, εἰ ἐξαιφνης ἐθέρμανεν αὐτοὺς Ἐπεὶ δὲ μετὰ πολλῆς προσήλθον τῆς εὐλαδίας ἐπειδὴ τὰ τῶν τιμῶν δὲν ἦσαν ὅπως σήμερον, ἐπειδὴ πρὸς τὰ μέλλοντα ἐστρεψαί τὴν θύσαναί τῶν καὶ οὐδὲν ἀνέμενον ἀπὸ τὰ παρόντα. Τοῦτο εἶνα ἴδιον τῆς ζεύσεως ψυχῆς τὸ νὰ κινήται ἐν τῷ τῶν δεξιῶν αὐτὰ ἐνόμωζον ἐκεῖνοι ἐκεῖνοι ὁ Χρὶςτ ἀνισμός. Ἡμεῖς ὁμως ὅχι, διότι σήμερον ἐδῶ τὰς ἀνέσεις ἐπὶ ζητοῦμε. Διὰ τοῦτο δὲν θὰ εὐρωμῶμεν τὰ ἴσα οὐτε ὅταν θὰ ὑπάρχη ἀνάγκη «Τ. ποιήσωμεν»,

ἡρώτων ἐκεῖνο, παρατινόμενα ἀπὸ κάθε προσωπικῆς αὐτῶν ἐπιδιώξιν καὶ ἐγωισμῶν. Ἡμεῖς ὁμως τὸ ἀντιθέτον. Ὅταν λέγωμεν, «τί ποιήσωμεν», ἐπιδοκνυόμεθα πρὸς τοὺς παρόντας καὶ ἔχομεν μεγάλην δέαν διὰ τὸν ἑαυτοῦ μας. Ἐκεῖνοι ἔκαμνον αὐτὰ που ἔπρεπε νὰ γίνου, ἡμεῖς ὁμως τὸ ἀντίθετον. Κατηγοροῦσαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἐκεῖνο, παρητήθησαν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν σωτηρίαν διὰ τοῦτο ἐγέναν τοιοῦτοι. Σύνε δητοποίησαι πόσῃ δωρεάν ἔλαβον.

ὁ Πῶς λοιπὸν θὰ γινετα τοιοῦτοι ἀφ' οὗ ὅλη σας ἡ διαγωγή εἶναι ἀντιθετος ἐκεῖνων. Ἐκεῖνοι ὅταν εἶδι δάχθησαν ἐθῶς ἐθαπτεσθῆσαν δὲν ἐπροσασίσθησαν μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους τοὺς ψυχροὺς, τοὺς ὁποῖους ἡμεῖς σήμερον λέγομεν, οὐτε συνεζήτησαν περὶ ἀναβολῆς ἱκανοὶ τοῦλάχιστον δὲν ἤκουσαν ὅλα τὰ δικαιώματα, ἀλλὰ μόνον τὰ «σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης». Δὲν ἔκαμνεν αὐτοὺς ὁκηροὺς, ἀλλὰ ἀπεδέχθησαν τοὺς λόγους καὶ ὅτι ἀπεδέχθησαν διὰ τῶν ἔργων ἐφανέρωσαν καὶ ἐδείξαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ποῖον ἦσαν διότι δὲν ἀνέβησαν διὰ νὰ ἀγωνισθῶν ἐδῶ γὰρ τὰ ἱμάτια τοῦ ἐγωισμοῦ. Ἡμεῖς ὁμως ὅταν ἐμβαινόμεν μετὰ τῶν ἱματίων θέλομεν νὰ παλαιώμεν. Διὰ τοῦτο δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κόπου ὁ ἀντιπαλός, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς ἡμεῖς περὶ πλάκέντες πολλάκις κατεστράφημεν⁸ διότι, τὸ ἴδιον πράττομεν, ὅπως ἀκριβῶς ἀν' κάποιος ἀφ' οὗ ἴδῃ ἕνα δοῦρα ἀθλητὴν γεμάτον ἀπὸ σκόνῃν, μαῦροι, νὰ γυμνοῦται, νὰ ἔχη πολλὴν λάσπη, καὶ ἀπὸ τὴν σκόνῃν καὶ ἀπὸ τὸν ἥλον γεμάτον ἀπὸ ἐλαίου καὶ ἰσχυρῶς καὶ τηλὸν αὐτὸς εὐαδοῖαζον ἀπὸ μῶρα, λαβῶν μεταξὺ τῶν ἱματίων καὶ χρυσῶν ὑποδήματα καὶ στολὴν μέχρι τῶν σφυρῶν κατερχομένην καὶ χρυσοὺς περὶ τὴν κεφαλὴν, ἐσέρχεται διὰ νὰ συμπλακῇ. Βιὸς ὁ τοιοῦτος ὅχι μόνον θὰ ἐμποδισθῇ ἀλλὰ καὶ ἔχων πᾶσαν τὴν φροντίδα νὰ μὴ λερῶσθαι οὐτε νὰ σχίσῃ τοὺς χιτῶνας εὐθέως μὲ τὴν πρώτῃν προσβολὴν θὰ πέσῃ καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφοβήθη ἀμέσως αὐτὸ θὰ πάθῃ ζημιωθεὶς περὶ ἐκεῖνα τὰ καίρια.

Κατὰ ἀγῶνος ἐφθασε, καὶ οὐ ἐνδύσεαι μὲ μεταξώματα, κατὰ ἀσκήσεως, κατὰ σταθίου οὐ δὲ στολίζεσαι ὥς νὰ εὐρίσκεσαι, εἰς πανηγυρικὴν συνοδείαν. Καὶ πῶς θὰ ὑπερτερήσῃ καὶ θὰ σωθῇ. Μὴ προσέλπῃς πρὸς τὰ ἔξω, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔσω ὅτι ἀπὸ παντοῦ ἡ ψυχὴ εἰς νὰ συνθεδεμένη μὲ τὰς φροντίδας αὐτῶν ὥς νὰ εἶναι.

6 2ο αμ. 9 28
7 2ο αμ. 89, 0

οχόν αἰσχυρά, μὴ ἀφηνεύσαι νὰ ὑψώσῃ τὴν χεῖρα, οὔτε νὰ ὑψώσῃ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, κἀμνοῦσα τοὺς ἀνθρώπους μάλα κακοὺς καὶ τρυφήλους.

Εὐχάριστον εἶναι, ἀφοῦ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ θλα νὰ διυτηθῇς νὰ ὑπερισχύσῃς τῆς ἀκαθάρτου ἐκείνης δυνάμεως. Δὲν τοῦτο καὶ ὁ Χριστός, ὥς νὰ μὴ ἀρκῇ ἡ ἀπομάκρυνσις μόνον τῶν χρημάτων, κῦτταξε τί λέγει. «Πᾶλλον σοὺ τὰ ὑπάρχοντα καὶ θὰς πτώχεις καὶ θεῖρα ἀκολουθεῖ μοι.»⁹ Ἐάν δέ, οὔτε θὰς ἀπορρωμώμεν τὰ χρήματα, ἀκόμη δεῖ εὐρισκόμεθα ἐν ἀσφαλείᾳ, ἀλλὰ καὶ κάποιαν ἄλλην ἱκανότητα καὶ προσοχὴν χρειάζμεθα, πολὺ περισσότερον ὅταν τὰ ἔγωμεν τιποτε μέγα δὲν δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἀλλὰ θὰ γινώμε καταγέλαστοι καὶ εἰς τοὺς θεατὰς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἰδὸν τὸν πανηρόν διότι καὶ ἀν' ἀκόμη διαθέτολος δεῖ ἑπάρχει, οὔτε ὁ ἀντίπαλος, ἐν ποιοῖς τὸν φιλοχρημάτων μισοὶ δρόμοι ἀπὸ παντοῦ τὸν ὁδηγοῦν εἰς τὴν νέευσιν.

Ποῦ εἶναι, τῶρα οἱ λέγοντες «Διὰ τί γίνετο ὁ διάβολος; Ἰδοὺ ἐδῶ ὁ διάβολος οὐδὲν πράττει, ἀλλὰ θλα ἡμεῖς. Καὶ θλας ταῦτα ὁμειλοῦν νὰ λέγουν οἱ ὁμιλούντες εἰς τὰ ὅσα οἱ μισοὶ καὶ προτ' ὡντες, ὕστερα ἀπὸ σωφροσύνης καὶ ἀδιαφορίας διὰ τὰ χρήματα καὶ περιφρόνησιν θλων τῶν ἄλλων νὰ ἀφήσιν πατέρας, καὶ οἰκίας, καὶ ἀγρούς, καὶ γυναικας, καὶ παθια. Ἀλλ' ἐκεῖνοι ὁμιλητῶς δὲν λένουν αὐτὰ οὕτω θλας λέγουσιν ἐκεῖνα τὰ ὅσα οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ λέγουν.

Ἐκεῖνα θλας εἶναι, νὰ ἀνανίσταται τοῦ διαβόλου εἰς ταῦτα δὲ δὲν εἶναι, ὅσον οὔτε νὰ καταθῇς. Ἀλλὰ, λέγει αὐτὴν τὴν φιλοχρημασίαν ὁ διάβολος ἐνεθάλε. Νὰ τὴν ἀποφύγῃς καὶ νὰ μὴ τὴν καταδέχεσαι, ἀνθρώπε. Τῶρα δέ, ἂν μὲν ἴδῃς κάποιον ἀπὸ κάποιο ἐξέλθῃ κ. γ. κλ. ἰδῶμα νὰ κατασκευάζῃ θόρυβον, ἔπειτα τὸν βλέποντα νὰ καταχέεται ἐκεῖ ἰστάμενον καὶ τὸ κάθε τὸ νὰ δέχεται, εἰς τὴν κεφαλὴν δὲ μόνον δὲν τὸν βοηθεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀναγκασθεῖς καὶ λέγεις ὅτι δικαίως αὐτός ἔπαθε καὶ, «μὴ γίνεσαι ἀνήμερος» ὁ καθέως πρὸς αὐτὸν λέγει, καὶ δὲν κατηγορεῖ τὸσον τὸν ῥήτονα τὸν θόρυβον, ἀλλὰ τὸν θεγόμενον. Τῶρα δὲ λαλοῦν ἐγνώριες ὅτι ἡ φιλοχρημασία εἶναι τοῦ διαβόλου ἐ-

γνώριες ὅτι αὐτὴ εἶναι αἰτία μισῶν κακῶν, θλάπεις αὐτοὺς νὰ δῇ οὐργὴ τοὺς χυδαίους καὶ αἰσχυροὺς λογισμοὺς θλας ἀκριβῶς τὸν θόρυβον, καὶ ἀφοῦ δέχεται εἰς γυνήν κεφαλὴν τὴν ἀκαθάρτην ἐκείνου, δὲν ἀντ' ἡμῶν θλας, ὅτι εἶναι ἀνάγκη ἀφοῦ ὀλίγον παραμερήσῃς νὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ θλας τὴν ἀκαθάρτην, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος θὰ ἀπηλλάσσεται ἀν' ἑαυτὸν τὸν τόπον παρεμύζει οὕτω καὶ συ νὰ μὴ δέχεται τοὺς τοιοῦτους λογισμοὺς, καὶ θὰ ἀποφυγῇς τὴν ἀμαρτίαν, θὰ ἀποκρούσῃς τὴν ἐπιθυμίαν.

Καὶ πῶς θὰ τὴν ἀποκρούσω λέγει. Ἐὰν μὲν εἴσαι εἰδωλολάτρης καὶ θαυμάζῃς μόνον τὰ παρόντα, ἴσως νὰ ἦτο δυσκατόρθωτον τὸ πράγμα (καὶ το. θεσπάζεις ἐκεῖνα κατόρθωσον ταῦτα) συ θλας που εἴσαι ἄνθρωπος, ἐναμένων τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς λέγεις «Πῶς θὰ ἀποκρούσω», Ἐὰν ἐδιδάσκον τὸ ἀντιθέτον, τότε ἔπρεπε νὰ ἀπορῇς ἐάν ἐδιδάσκον «νὰ ἐπιθυμῇς τὰ χρήματα», καὶ πῶς νὰ ἐπιθυμῇς τὰ χρήματα, θὰ ἔλεγες θλάπεις το αὐτὰ πράγματα. Εἰπέ μοι, ἐάν, τὴν στιγμήν που εὐρισκόνται ἐνώπιόν μας χρυσός καὶ λίθοι τιμω ἐδιδάσκον «νὰ ἐπιθυμῇς τὸν μόλυβδον», ἀρα γε δὲν θὰ ἦτο ἀπορίας ἄξιον, διότι θὰ ἔλεγες, «Πῶς δύναμαι», Ἐάν θλας ἐδιδάσκον «νὰ μὴ ἐπιθυμῇς τὸν μόλυβδον», τοῦτο θὰ ἦτο εὐκαλύτερον.

Δὲν ἀπορῶ διὰ τοὺς περιφρονούντας, ἀλλὰ διὰ τοὺς μὴ περιφρονούντας τοῦτο εἶναι ἰδοὺ ψυχῆς γεμάτης ἀπὸ πολλὴν νοθεῖαν οὐδὲν διαφερούσης ἀπὸ τας μισας καὶ τοὺς κῶνους συμρομένης χαμαὶ ἐρπούσης ὡς σκώληξ εἰς τὸν θόρυβον, αὐτὸν οὐδαμῶς σκεπτομένης. Τί λέγεις, πρόκειται νὰ κληρονομήσῃς ζωὴν αἰώνιον, καὶ διερωτᾷσαι «Πῶς θὰ περιφρονῇς τὴν παρούσαν περισσότερον ἀπὸ ἐκείνην» διότι, μὴπως εἶναι ἀμφισβητούμενα τὰ πράγματα, πρόκειται νὰ λάθῃς θλασὶ καὶ ἰμάτιον καὶ ἐρωτᾷς «Πῶς νὰ περιφρονῇς τὰ κοινὰ», Πρόκειται νὰ δηγῇς εἰς τὴν αἰκίαν τοῦ θασαλέως, καὶ λέγεις «Πῶς νὰ περιφρονῇς τὴν παρούσαν πτωχήν».

Πράγματι ἡμεῖς εἰμεθα αἰτεοί παντοῦ οἱ μὴ θέλοντες νὰ ἐνδιαφερόμεν ἐπ' ὀλίγον διότι θλας ἠθέλησαν, πάντες κατόρθωσαν καὶ κατόρθωσαν μετὰ πολλῆς τῆς δυνάμεως καὶ τῆς εὐκολίας.

Ἐπεὶ δὲ καὶ σεις, ἀπορῶ περὶ τὴν αὐθιγὰν

μοι, νὰ κατορθώσετε τὸ ἐπιδιωκόμενον καὶ νὰ γίνετε ζηλωταὶ ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἤδη κατορθώσει μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δόξα, δόξαμις, τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Η' (8)

(Πρὸς 3, 1-11)

«καὶ ὁ αὐτὸς δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὄρεν αὕτη προσευχῆς τὴν ἀνάστην»

α. Πανταχοῦ αὐτοὶ φαίνονται νὰ ἔχουν πολλὴν δόμοναια μεταξὺ τῶν. «Εἰς τοῦτον κάμνει νόημα ὁ Πέτρος»¹ μαζὶ καὶ αἱ δύο ἔρχονται αὐτοὶ εἰς τὸν τάφον² περὶ αὐτοῦ λέγει εἰς τὸν Χριστὸν «Οὗτος δὲ τίς»,³ τὰ μὲν λοιπὸν ἄλλα σημεῖα παρέθελεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ θιβαίου. ἐκεῖνο δὲ ἀναφέρει, τὸ ὁποῖον πολὺ ἐξέπληττε καὶ ἐξείνιξε πάντας. Καὶ πρόσθετε καὶ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔρχονται προηγουμένως εἰς τὸ ἱερὸν⁴ τόσοι ἦσαν καθαροὶ ἀπὸ ἐγωισμοῦ καὶ ἐμμοῦντο τὸν διδάσκαλόν των. Διὰ τὴν δὲ τῶρα ἀνῆλθον εἰς τὸ ἱερὸν, μήπως ἀκόμη ἔζων ὡς Ἰουδαῖοι, Οὐδόλως ἀλλὰ δι' ὀφέλειαν πρὸς τοὺς αὐτοὺς. Διὸ δὴμουργεῖται, σημείον, τὸ ὁποῖον πάλιν καὶ ἐκεῖνος ἀποδεικνύει ἐκ τοῦ Θεοῦ ὄντας καὶ τοὺς ἄλλους προσελκύει εἰς τὴν πίστιν καὶ σημεῖοις μάλα. τὰ τὸ ὁποῖον ἀκόμη δὲ εἶχον πραγματοποιήσει.

Τὸ πάθος ἦτο ἐκ φύσεως καὶ ἀνώτερον τῆς ἀτρίκης τέχνης. Μαλλὸν δὲ τεσσαράκοντα ἔτη ἦτο χωλός, καθὼς λέγει, κατωτέρω, καὶ οὐδεὶς ἐθεράπευσεν αὐτὸν καθ' ὅσον ἐκεῖνο τὸ χρόνιον διάστημα Γνωρίζετε δὲ ὅτι ταῦτα γίνοντα ἰσχυρότερος δυσκολώτερα ὅταν εἶναι, ἐκ γενεῆς. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἀναπηρία ὥστε οὐτε

1. Πρὸς 3, 1
2. ἰωάν. 11, 24.
3. ἰωάν. 20, 3
4. ἰωάν. 21, 21

τὴν ἀναγκαίαν τροφήν δὲν ἠδύνατο νὰ πορίζεται διὰ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ.

Καὶ περὶ δεικτός ἦτο καὶ ἐκ τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον ἵστατο καὶ ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς ἀναπηρίας καὶ πῶς, ἄκουε «Καὶ τις ἀνὴρ χωλός φησιν, ἐκ κοιλίας μητρός αὐτοῦ ὑπάρχων ἐθαστάζετο δι' ἐτίθουν καθ' ἡμέραν εἰς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ, τὴν λεγομένην Ὠραῖαν, τὸ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερὸν»¹ Ἐπομένως ἐλεημοσύνην ἐζητεῖ νὰ λάβῃ καὶ δὲν ἐγνώριζε ποῦ, ἦσαν οἱ ἄνδρες. «Ὅς, ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μελλόντας εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην λαθεῖν Ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ, εἶπε Βλέψαι εἰς ἡμᾶς. Τοῦτο ἀκούει ἐκεῖνος ὁμῶς οὐδὲ τοιοῦτοτρόπως σηκώνεται, ἀλλ' ἀκόμη ἐπιμένει νὰ ἐνοχλῇ δι' ἐλεημοσύνην. Διὸ τοιαύτη εἶναι ἡ πενία ἐπιμένει καὶ ἀναγκάζει καὶ ὅταν δὲν ἐπ' τρέπωμε νὰ δώσωμεν. Ἀς αἰσθανθῶμεν ἐντροπὴν ὅσοι ἀπομακρινόμεθα ἀπὸ τὰς προσευχῶν.

Πρόσθετε, παρακαλῶ, πῶς ἀμέσως ὁ Πέτρος, ἔδειξε τὴν ἐπιείκειαν, εἶπαι «Βλέψαι εἰς ἡμᾶς» Τοιοῦτοτρόπως ἡ στάσις αὐτῶν ἀπὸ μὴνης τῆς ἐφανερώσεως τὸν χαρακτήρα αὐτῶν. «Ὁ δὲ ἐπαίγει αὐτοὺς, προσδοκῶν τὴν παρ' αὐτῶν λαθεῖν. Εἶπε δὲ Πέτρος Ἄργύριον καὶ χρυσάσιον οὐκ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι. Δὲν εἶπαι δὲ «ἀπὸ τοῦ ἀργύριον πολὺ καλύτερον σοῦ δίδω», ἀλλὰ τὴν «Ἐν τῷ ἀνόματι»² ἡσοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγεραι καὶ περιπάτε. Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρεν» Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε³ πολλὰς εἰς διὰ τοῦ λόγου ἐθεράπευσεν πολλὰς διὰ τοῦ ἔργου, πολλὰς καὶ τὴν χειρὰ προσέφερε ὅπου ἦσαν ἀσθενέστερα, κατὰ τὴν πίστιν, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι γινεταὶ αὐτομάτως.

«Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε» Τοῦτο ἔκαμε φανερὰν τὴν ἀνάστασιν διότι τῆς ἀναστάσεως ἦτο εἰκὼν. «Καὶ παρασχῆμα ἐθεράπευσεν αὐτοῦ αἱ θαλασσι καὶ τὰ σφαῖρά. Καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη καὶ περιεπάτε» Δοκίμαζων ἴσως τὸν ἑαυτοῦ τοῦ, καὶ μεγαλυτέραν ἔκαμνε τὴν ὁσκήσιν διὰ νὰ μὴ νομίσθῃ ὅτι κατὰ ἕνα μόνον τρόπον ἐθεράπευσεν. Ἀσθενεῖς ἦσαν οἱ πόδες αὐτοῦ ὅχι ἀποκεκομμένο. Μερκαὶ δὲ λέγουσι ὅτι καὶ ἤγνυσε νὰ περιπατῇ, «καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς περιπατῶν εἰς τὸ ἱερὸν» Οὕτως θαύματος ἀξίον! Δὲν σύρουν αὐτοὺς αὐτὸν

ὁπίσω αὐτῶν, ἀλλ' αὐτὸς ἀκολουθεῖ, δε κινῶν δ' αὖ τῆς ἀκολουθήσεως τοὺς εὐεργέτας, καὶ διὰ τῆς βοηολογίας τοῦ Θεοῦ μετὰ τὰ πηδήματα οὐχὶ θαυμάζων ἐκείνους, ἀλλὰ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐνήργησε μέσῳ ἐκείνων. Τοιοῦτοτρόπως εὐχάριστος ἦτο ὁ ἀνὴρ.

Ἀλλ' ὅς ἴδωμεν ἄνωθεν τὰ λεχθέντα. «Ἀνέβαινον, φησὶν, ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνύκτιν» Ἰσως κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸν βαστάζοντες ἐτοποθέτουν τὸν χωλόν, ὅτε ἰδιαίτερος ο. ἀνθρώποι εἰσέρχοντο εἰς τὸ ἱερόν. Διὰ τὴν μὴ νομίση δὲ κάποιος ὅτι, δι' ἄλλων λόγους ἐβάσταζον αὐτὸν καὶ ὅχι διὰ τὴν λήψιν ἐλεημοσύνης, πρόσθε πῶς τοῦτο σαφὲς παρέστηκε δι' ἐκείνων τὰ ὁποῖα λέγει. «Ἐτίθουν αὐτὸν ὥστε ἐλεημοσύνην λαβεῖν παρὰ τῶν εὐπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν» Διὰ τοῦτο ἀναφέρει καὶ τόπους, παρέχων ἀποδείξεις δι' ἐκεῖνα πού γράφει.

Καὶ πῶς, λέγει, δὲν ἔφεραν αὐτὸν εἰς τὸν Χριστόν; Ἰσως ἦσαν ἀπостоι, αὐτοὶ ποὺ ἔμενον εἰς τὸ ἱερόν, ἀφ' οὗ θεοαίως οὐτε εἰς τοὺς Ἀποστόλους ἔφεραν αὐτόν, ὅταν εἶδον αὐτοὺς νὰ εἰσέρχονται καὶ θαύματα νὰ κατορθώνουν. τοιαῦτα. Ἡρώτα, φησὶν ἐλεημοσύνην λαβεῖν» Ἰσως ἀντελήφθη ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτῶν ὅτι ἦσαν ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ διὰ τοῦτο προσέθετε πρὸς αὐτοὺς μὲ πολλὴ ἐνδιαφέρον.

Πρόσθε δὲ πῶς ὁ Ἰωάννης πανταχοῦ σιωπᾷ, ὁ δὲ Πέτρος καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογεῖται. «Ἀργύριον, φησὶ καὶ χρυσὸν οὐχ ὑπάρχει μοι» Δὲν εἶπε, «δὲν ἔχω ἐδῶ», ὅπως ἡμεῖς λέγομεν ἀλλ' ἐντελῶς, «δὲν ἔχω» Τί λοιπὸν εἶπεν ὁ χωλός; Καὶ περιφρονεῖς ἐμὲ πού εἰμαι. Ἰκέτης; Ὅχι, λέγει, ἀλλὰ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἔχω λάβω. Βλέπετε πόσον ὁ Πέτρος εἶναι, χωρίς ἔπαρσιν καὶ δὲν ἐπιδεικνύεται, οὔτε πρὸς αὐτὸν πού εὐεργετῆται. Τὸ στόμα λοιπὸν καὶ ἡ χεὶρ ἔκαμαν τὸ πᾶν.

Τοιοῦτοι χωλοὶ ἦσαν καὶ μερικοὶ Ἰουδαῖοι καὶ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ζητοῦν ὑγείαν, αὐτοὶ ἀντιθέτως χρήματα ζητοῦν μάλλον, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι κείνται χαμαὶ μάλιστα καὶ διὰ τοῦτο παρέμενον εἰς τὸ ἱερόν, διὰ νὰ λαμβάνουν χρήματα.

Τί ἔκαμε λοιπὸν ὁ Πέτρος, δὲν περιεφρόνησεν αὐτὸν δὲν ἐζήτησε κάποιον πλοῦτον, οὔτε εἶπεν, «Ἄ, δὲν γιν' τὸ θαῦμα εἰς ἐκεῖνον οὐδόλως εἶναι, μέγα, δὲν ἐζήτησε νὰ λάβῃ κάποιον τιμὴν ἀπὸ αὐτόν, οὔτε

ἐθεράπευσεν αὐτὸν ἐνῶ ἦσαν παρόντες μερικοὶ, ἀφ' οὗ θεοαίως εἰς τὴν εἰσοδὸν εὐρίσκετο ὁ ἀνὴρ καὶ ὅχι εἰς τὸ ἐσώτερον ὅπου εὐρίσκετο τὸ πλῆθος. Ὅμως τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἐζήτησεν ὁ Πέτρος, οὔτε ἀφ' οὗ εἰσῆλθεν ἐκήρυξεν ἀλλὰ μὲ μόνην τὴν στάσιν τοῦ προσήλυτου τοῦ χωλὸν πρὸς τὴν αἴτησιν. Καὶ τὸ θαύμαστόν εἶναι ὅτι ταχέως ἐπιστεῦσε διότι ἐκεῖνο ποὺ ἀπαλλάσσει τοὺς ἀπὸ χρόνιαν νοσήματα μολῶν καὶ μετὰ βίας πιστεύον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐμφάνωσιν τῆς ὑγείας. Καὶ ἀφ' οὗ ἐθεραπεύθη ἀμέσως εὐρίσκετο μετὰ τῶν Ἀποστόλων εὐχαριστῶν τὸν Θεόν. «Καὶ εἰσῆλθε, φησὶ, σὺν αὐτοῖς περπατῶν εἰς τὸ ἱερόν ἀλλοόμενος καὶ αἰνῶν τὸν Θεόν»

Ὁ Γρόσεξ πῶς δὲν ἠορμεῖ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς εὐχαρίστησας διὰ τὴν θεραπείαν ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν ἀποστομώσιν τὰ στόματα αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ νομίζω καὶ διὰ τὴν μὴ νομισθῆ ὅτι εἶναι ὑποκρισία, διὰ τοῦτο ἐπῆδα αὐτός, ὅτι τοῦτο θεοαίως δὲν ἦτο γνώρισμα ὑποκρισίας διότι, ἐάν ἀπλῶς δὲν ἠδύνατο νὰ περιπατήσῃ προηγουμένως καὶ μάλιστα ὅταν καὶ ἡ πενία τὸν ἐξπνέγκαζε (διότι δὲν θὰ προετιμα θεοαίως νὰ μορῶζεται τὰ τῆς ἐλεημοσύνης μετ' ἐκείνων πού τὸν ἐβάσταζον, ἐάν ἠδύνατο μόνος τοῦ περιπατῶν νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ἦν), πολλὴ περισσότερον τότε. Μάλιστα δὲ πῶς θὰ ὅπε κρινετο χάρις ἐκείνων πρὸς δὲν τοῦ εἶχον δῶσε ἐλεημοσύνην.

Ἀλλ' εὐχάριστος ἦτο ὁ ἀνὴρ καὶ μετὰ τὴν ὑγείαν. Καὶ ἐκ τῶν οὗο θεοαίως ἀποδεικνύεται πειστικός, καὶ ἐκ τῆς ευχαριστίας, καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος. Ἐπὶ πλέον καὶ εἰς ἄλλους ἦτο γνωστός ἐπομένως καὶ ἀνεγνωρίζον αὐτόν. «Καὶ εἶδον αὐτόν, φησὶ, πᾶς ὁ λαὸς περιπατῶντα καὶ αἰνοῦντα τὸν Θεόν, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτόν ὅτι οὕτως ἔστι» ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ Ὠραία πύλῃ τοῦ ἱεροῦ» Καὶ καλῶς εἶπεν, «Ἐπεγίνωσκον» ὡς νὰ ἦτο ἀγνωσόμενος μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ. Διότι αὐτὴν τὴν λέξιν χρησιμοποιοῦμε ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποὺ μόλις γνωρίζομεν. Ἐπρεπε δηλαδὴ νὰ πιστευθῇ ὅτι, τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα ἀφ' οὗ θεοαίως καὶ τοιαῦτα κατορθώνει. «Κρᾶτοῦντος δὲ τοῦ ἱσθέντος χωλοῦ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην, συνεδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ, τῇ καλομένῃ Σολομώντος, ἔκθαυβο» Ἐκ τῆς εὐνοίας καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς αὐτοὺς δὲν ἀπεχωρίζετο αὐ-

τούς ἴσως δὲ καὶ εὐχαριστῶν αὐτοὺς καὶ ἐπαινῶν.

«Καὶ συνεδράμεν φησί πᾶς ὁ λαός. ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο» Παλιν αὐτὸς καὶ ἐνεργεῖ καὶ ὁμιλεῖ πρὸς τὸν λαόν. Τότε μὲν θεαθείας αὐτοὺς διήγειρεν εἰς τὴν ἀκρόασιν τὸ περι τὰς γλώσσας συμ-
θάν, τῶρα δὲ καὶ τοῦτο· καὶ τότε μὲν ἔλαθεν ἀφανίσαν ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα, τῶρα δὲ ἀπὸ τὴν ὀπνόναν. Ὡς ἐ-
ξετάσωμεν λοιπὸν κατὰ τὴν διαφέρει. αὐτὴ ἡ ὁμιλία ἀπὸ ἐκείνην καὶ κατὰ τὴν ὁμοίαν. Ἐκεῖνη μὲν λοιπὸν γίνε-
ται εἰς τὴν οἰκίαν χωρὶς ἀκόμῃ νὰ ἔχῃ προσέλθει καν-
εις, οὕτε οἱ ἰδῶν νὰ ἔχουν πράξει κατὰ αὐτὴν δὲ ἐνῶ
πάντες θαυμάζουν καὶ ἐνῶ ὁ θεραπευθεὶς εὐρσκεται.
ἐκεῖ πλησίον. ἐνῶ οὐδεὶς ἀμφισβᾶλλει. ὅπως τότε ὅτε
ἔλεγον ὅτι ἐγλεόκους μεμεστωμένοι. εἰς⁵ Καὶ τότε ἐ-
δασκε ἐνῶ εὐρίσκετο μεταξὺ ὄλων τῶν Ἀποστόλων
τῶρα δὲ μόνον μᾶς, μὲ τὸν Ἰωάννην ἐπομένως λαμβά-
νει. θάρρος καὶ γίνετα ὁρμητὴ κώτερος.

Διότι το αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρετὴ ἀφοῦ λάβῃ ἀφανισ-
προχωρεῖ καὶ οὐ θαυμάσιον σταματᾷ. Πρόσεξε δὲ καὶ πῶς
προεβλήθη τὸ θαῦμα νὰ γίνῃ εἰς τὸ ἱερὸν ὥστε νὰ λά-
θου θάρρος καὶ ἄλλο. διότι δὲν κατορθώνουν τοῦτο
κόπου εἰς ἀπόκρυφον μέρος ἢ καὶ κρυφίως, ἀλλ' οὕτε
εἰς τὸ ἑσώτερον τοῦ ἱεροῦ ὅπου εὐρίσκετο τὸ πολὺ πλη-
θος. Πῶς λοιπὸν ἐπιστεύθη, λέγει. Διότι ὁ ἴδιος ὁ θε-
ραπευθεὶς ἐκήρυττε τὴν εὐεργεσίαν, ἔπε δὲ δὲν θὰ ἐ-
μευθετο οὕτε θὰ κατέφευγεν εἰς ἄλλους. Ἐκεῖ ὅπου ὁ
πῆρχεν εὐρυχωρίαν, ἐκεῖ τὸ θαῦμα ἔκαμαν καὶ οὐχὶ εἰς
ἀποκεχωρ σμένον τόπον.

Καὶ πρόσεξε αὐτὸ πού ἐγινε. δι' ἄλλην αἰτίαν ἀ-
νῆλθον εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἄλλα κατορθώνουν. Τὸ ἴδιο
καὶ ὁ Κορινθίος, ἄλλα ἤρχετο ἵστασθαι καὶ ἄλλα δλέ-
πε. Μᾶλλον δὲ τότε πανταχοῦ ὀνομάζουσι τὸν Χρῆστον
Ναζωραῖον. Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζω-
ραίου φησὶν ἐγείρειν καὶ περιπατεῖν. διότι πρότερον
τοῦτο ἐζητεῖται, νὰ πιστευοῦν εἰς αὐτόν. Ὡς μὴ ἀπο-
κώμωμεν λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως, ἀλλὰ
καὶ δι' ἀκόμῃ, ἀφοῦ ἀναφέρωμεν κάποιον κατορθώμα
κόμωμε δ' αὐαίμω, πολλὴν δὲ συνεχίσωμεν ἀπὸ τὴν ἀρ-

γὴν. Ἄν συνηθώμεν ταχέως θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέ-
λος, ταχέως θὰ σταθώμεν εἰς τὴν κορυφὴν. Διότι ἡ προ-
θυμία λέγει βημιουργεῖ προθυμῶν καὶ ἡ ὀκνηρία ὁ
κνήριαν. Αὐτὸς που ἔχει κατορθώσε κατὰ μικρὸν λαμ-
βάνει δύναμιν νὰ φθάσῃ εἰς τὸ μεγαλύτερον καὶ μᾶλλον
ἐξ ἐκείνου νὰ προχωρήσῃ περισσότερον. Καὶ ὅπως τὸ
πῶρ θοάξιν εἰς τὴν δεξιᾷ τῶσον γίνεται σφοδρότερον, τοι-
αυτοτρόπως καὶ ἡ προθυμία θοάξιν εὐσεβείας σκέψεις δι-
ὁ ἐγείρη τῶσον περισσότερον ὀπλίζεται. κατὰ τὸν ἀλ-
λως. Ἐπὶ παραδείγματι ἀναφέρω. Ἐστάθησαν εἰς ἡ-
μᾶς ὅπως αἱ ἀκανθὰς ἡ ἐπιτοκία το ψεύδος ἡ ὑποκρι-
σία, ἡ δολιότης, ἡ κακουργία ἡ κακολογία, τὰ σκώμ-
ματα, αἱ γελοιοποιαί, αἱ αἰσχρολογίαι, αἱ θωμολο-
γίαι. πάλιν εἰς ἄλλοις σημείοις ἡ πλεονεξία ἡ ἀρπαγή, ἡ
ἀδίκια ἡ συκοφαντία, αἱ ἐπιθυαί, πάλιν ἡ πονηρία ἡ
πικρία ἡ ἀκαθαρσία ἡ ἀσελγεία, ἡ πορνεία, ἡ μοι-
χευία ἐπίσης ὁ φόβος, ἡ ζήλοτυπία, ἡ ὀργή, ὁ θυμὸς,
ἡ μνηστικότητα ἡ ἀνταποδοσία, ἡ ἐλασφημία, μυστα πα-
ρομοία δι' τὰ πρότερα κατορθώσωμεν, ὅχι μόνον ἐκεῖ-
να ἔχουν κατορθωθῇ, ἀλλὰ δι' ἐκείνων καὶ τὰ μετέπει-
τα. Διότι ὁ λογισμὸς γίνεται λογιώτερος κατόπιν, διὰ
τὴν ἀνατροπὴν ἐκείνων. Πῶς ἐκεῖνος που πολὺ ὀρκί-
ζαται ἐν περὶ κόπῃ τὴν σατανικὴν αὐτὴν συνηθειαν, ὅχι
μόνον τοῦτο ἔχει κατορθώσῃ, ἀλλὰ καὶ μεγαλύτερα
εὐλαβείας προστίθεται, διότι, πιστεύω, ὅτι οὐδεὶς ἐξ ἐ-
κείνων που δὲν ὀρκίζονται θὰ θελήσῃ εὐκόλως νὰ πρά-
ξῃ κατὰ ἄλλο κακόν, ἀλλὰ θὰ ἐμποδίζεται, εὐλαβούμε-
νος τὴν ἤδη κατορθωθεῖσαν ἀρετὴν διότι ὅπως ἐκεῖνος
πού φορεῖ καλὸν ἱμάτιον ἐντρέπεται νὰ κυλισθῇ ἐκ τὸν
βορβόρον, τοι αὐτοτρόπως λοιπὸν καὶ αὐτός. Ἀπὸ αὐτοῦ
δὲ θὰ φθάσῃ εἰς τὸ νὰ μὴ ὀργίζεται, οὕτε νὰ κτυπᾷ
οὔτε νὰ ἀδικῇ ὅτι εἰς μίαν φοράν κατορθώσῃ τὰ μι-
κρά, τὸ πᾶν ἔχει κατορθώσῃ.

Συμβαίνει ὅμως πολλάκις καὶ τὸ ἀντίθετον. Μὴν
φορεῖ ὅταν ἔχωμεν κατορθώσῃ κατὰ, πάλιν ἀπὸ αὐτῆς ἀ-
φορίας νὰ περιπέσωμεν εἰς τὰ ἴδια καὶ ὥς ἐκ τούτου
εἰς τὴν συνέχειαν νὰ θεωρησώμεν ἀδυσίαν τὴν βελ-
τιωσίν μας. Πῶς ἀπεφασίσαμε νὰ μὴ ὀρκίζωμεθα καὶ
τὸ κατορθώσωμεν ἐπὶ τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας ἡμέρας κα-
τόπιν ἀφοῦ περιπέσωμεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ ὀρκισ-
σθαι. σκορπίζομεν ὁλόκληρον τὸ συγκεντρωθὲν κέρδος κα-
τόπιν ἐμπίπτομεν εἰς ὀκνηρίαν καὶ ἀπογνώσιν ὥστε νὰ

μὴ θέλωμεν πάλιν νὰ προσπαθῶμεν τὰ ἴδια. Καὶ εὐλόγως, διότι αὐτὸς καὶ οἰκοδόμησέ κατὰ διὰ τὸν αἰώνιον του, ἔπε τὰ ἀφ' οὗ ἰδὼν νὰ κηται εἰς ἐρείπια τὸ οἰκοδόμημα, θὰ γινῇ περ σφόδτερον ἀπρόθυμος διὰ τὴν ἐκ νέου οἰκοδομήσιν. Ἀλλ' ὁμως δὲν πρέπει νὰ ἀδιαφορῶμεν οὔτε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωση, ἀλλὰ πάλιν νὰ προσπαθῶμεν.

γ. Ἐὰς θεσωμεν λοιπὸν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας νόμους καθημερινούς (προηγουμένως ἂν ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ εὐκόλα) ἂς περικλώμεν τοὺς εὐκόλους ὅρκους ἀπὸ τὸ στόμα, ἂς τοποθετήσωμεν καλὸν εἰς τὴν γλῶσσάν κανεὶς ἂς μὴ ὀρκίζεται εἰς τὸν Θεόν. Δεῖ ὑφίσταται ἐδῶ διαπάνη, δὲν ὑφίσταται ἐδῶ κόποις, δὲν ὑφίσταται ἐδῶ μελέτῃ χρόνου. ἀρκεῖ νὰ θελήσωμε καὶ τὸ πᾶν πραγματοποιεῖται διότι ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι θεμὰ συνήθης καὶ παρακαλῶ καὶ δεῶμαι, τοιαύτην προσπαθεῖν ἂς ἔγκει νισώμεν. Εἰπέ λοιπὸν παρακαλῶ, ἂν συνεβούλευα νὰ εἰσαγάγετε χρήματα, δὲν θὰ προσπαθεῖς ὁ καθείς νὰ κομῇ τὸ κατὰ δύναμιν προθυμῶς, ἂν μὲ ἐθλέπατε εἰς τοὺς ἐσχατοὺς κινδύνους, δὲν θὰ ἐκόπτατε καὶ ἀπὸ τὴν σάρκα σας ἂν ἦτο δυνατόν δια νὰ μοῦ δώσετε. Εἰς κινδύνον καὶ τώρα εὐρισκομαι καὶ πολὺν, καὶ ὡς ἂν καὶ μετὰ τούτου τοῦ κινδύνου ἡ μὴ φυλακισμένος, ἡ ἂν καὶ μυριακὸς μὲ εἶχον πληγώσῃ, ἡ ἂν εἰς μεταλλεῖα ἡραζόμην, δὲν θὰ ἐπὶ νόον περ σφόδτερον τούτου. Αἰτλώσατε λοιπὸν τὴν γείρα. Διότι ἐννοήσατε πόσος εἶναι ὁ κίνδυνος, ἀφοῦ δὲν ἡβυνήθην νὰ κατορθώσω οὔτε τὸ μικρότατον τοῦτο (μικρότατον δὲ ἐννοῶ ὅσον φθάνει εἰς κόπον). Τὶ θὰ ἀπολογηθῶ τότε, κατηγορούμενος, «Δαί δεῖ ἡλεγχῆς, διὰ τὴν δὲν ἐτάξας, διὰ τὴν δὲν ἔβασες νόμον, διὰ τὴν δὲν ἡμπίδισες αὐτοὺς ποὺ δὲν ἐπείθοντο». Δὲν μοῦ εἶναι ἀρκετοῦ νὰ ἀπολογηθῶ διότι ἐνούθησά. Διότι θὰ μοῦ εἰπῇ διότι ἐχρεώετο καὶ σφοδρότερα ἐπιτιμήσις ἀφοῦ καὶ ὁ ἡλεῖ ἐνούθετε. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο σείξ νὰ παρασθληθῇτε μὲ ἐκείνους τοὺς παῖδας. Καὶ ἐκεῖνος ἐνούθετε καὶ ἔλεγε «Μὴ τέκνα μὴ ποιεῖτε οὕτω ποιηρὰ ἢ ἀκοή ἢ ἐγὼ ἀκούω περὶ ὑμῶν». Ἀλλὰ εἰς τὴν συνέχειαν ἡ

Γραφή λέγει, ὅτι δὲν ἐνούθετε τοὺς υἱοὺς του. Τοῦτο δὲ λέγει, ἐπειδὴ οὐχὶ σφοδρῶς οὔτε μετ' ἐπιπληξέως ἔκαμνε αὐτό.

Διότι, πῶς δὲν εἶναι ἀποπὸν εἰς μὲν τὰς συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων τόσοι σχυροὶ νὰ εἶναι οἱ νόμοι, καὶ ἂν ὁ διδάσκων διατάξῃ διὰ νὰ γινῶνται, ἐδῶ δὲ τόσοι πολὺ ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν περφορηθῇ καὶ ἀπορηθῇ. Δὲν ἐνδιαφέρομαι διὰ τὴν ἰδικήν μου δόξαν (διότι ἴδιόν μου δόξα εἶναι ἡ ἰδική σας εὐδοκίμῃς), ἀλλὰ διὰ τὴν δικήν σας σωτηρίαν. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν φωτίζομαι διδάσκωμαι διὰ ζωῆς φωνῆς εἰς τὰς ἀκοὰς σας οὐδεὶς δὲ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει καὶ οὐδὲν φανερόν φανερόν φανερώνομαι φοβούμαι μήπως διὰ τὴν ἀκρίβειαν ταύτην καὶ πολλὴν φιλοφροσύνην δώσωμεν λόγον κατὰ τὴν μελλούσαν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο μὲ μεγάλην καὶ λαμπρὰν φωνὴν κηρύττω εἰς ὅλους καὶ διαμαρτυρομαι, ὥστε οἱ ἐπιδεικνύμενοι ταύτην τὴν παράθεσιν καὶ ὁμιλοῦντες τὰ ἐκ τοῦ πανηροῦ (διότι τοῦτο εἶναι ὁ ὅρκος), νὰ μὴ εἰσέρχωνται εἰς τὰς ἐκκλήσεις. Προθεσμία δὲ ὅτι ὅς ἂν εἶναι ὁ παρών μὴν, διὰ νὰ κατορθώσετε νὰ μὴ ὀρκίζεσθε. Διότι μὴ μοῦ εἰπῇς διότι ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων δὲν μοῦ εἶδε καρὸν διότι ἀμφιβάλλω καὶ δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην. Πρώτον νὰ ἀπομακρυνῇς ἐκείνους ποὺ ἔχον τὴν κακὴν συνήθειαν.

Γνωρίζω ὅτι πολλοὶ θὰ μᾶς περιγέλῃσιν, ἀλλὰ εἴναι καλότερον νὰ μᾶς περιγέλῃν τώρα παρὰ νὰ κλαίωμεν τότε θὰ περιγέλῃσιν δὲ ὅσοι δὲν ἔχον σωας τὰς φρένας. Διότι εἰπέ μοι, ποῖος, ἔχων νοῦν, θὰ γέλῃσιν ὅταν τηρήται ἡ ἐντολή, Ἐπαμένως ἂν γέλῃσιν πάντως ὅχι ἡμᾶς, ἀλλὰ τὸν Χριστόν οἱ τοιοῦτοι. Θὰ περιγέλῃσιν. Ἐφορίζατε δι' αὐτό ποῦ ἐλέγθη Ἀντιλαμβάνομαι καὶ ἐγὼ. Εἰ μὲν δευθαίως ἐγὼ εἶχον εἰσαγάγε, τὸν νόμον τοῦτον, εἰς ἐμὲ θὰ ἀπληθύνετο καὶ ὁ γέλως ἔαν ὅμως ὁ νομοθέτης εἶναι ἄλλος ἐκεῖ διαβαίνει ἡ χελεῖν. Καὶ ἐνεπύσθη τότε ὁ Χριστός, καὶ ἐδέχθη κτυπήματα ἐπὶ τοῦ κροτάφου, καὶ ἐρραπίσθη Ἀνέχετα καὶ τώρα ταῦτα καὶ οὐδὲν παράλογον. Διὰ τοῦτο γένενα ἔχε ἐτοιμασθῇ, διὰ τοῦτο σκόληξ αἰώνιος. Ἰδοὺ πόλιν λέγω καὶ διαμαρτύρομαι. Ὅπως θέλει, ὡς γέλῃ, ὅποιος θέλει ὡς χελεῖν, ὅς ἂν τοῦτο εὐρισκόμεθα ἐδῶ ὅς ἂν μᾶς περιγέλῃν καὶ νὰ μᾶς χελεύουσιν διὰ νὰ ὑποφωρῶμεν.

τά πάντα «Περ καθάρματα τοῦ κοῦμοι ἐσμέν»⁷ κατὰ τὸν μακάριον Παύλον.

Ὅποιος δὲν θέλει νὰ κατορθώσῃ τοῦτον τὸν νόμον σαλπίζω θὰ τὸ ἀκούσῃ καὶ ἀπαγορεύω νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰς ἐκκλησιαίς ὁ τοιοῦτος ἔστω καὶ ἂν εἴναι ἀρχὴν ἐστω καὶ ἂν εἴναι αὐτὸς ποῦ φορεῖ τὸ βασίλειον στέμμα. Ἡ καταθέσασατέ με ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἀρχὴν, ἢ ἂν μὲ ἀφήνετε νὰ μένω μὴ μὲ περιβάλλετε μὲ κινδύνους. Δὲν ἀνέχεσθαι νὰ ἀναθεῖναι ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ τοῦ χωρὶς νὰ κατορθῶναι σπουδαία πράγματα διότι ἂν ταῦτα δὲν εἴναι δυνατόν εἶναι προτιμότερον νὰ ἴσταμα κάτω θὰ εἴναι ἀβλαβέστεροι ἀπὸ ἀρχόντα ὁ ὅποιος αὐθάλως ὠφελεῖ τοὺς ἀρχομένους.

Ἀκόμη συγκεντρώθητε καὶ προσέχετε, παρακαλῶ ἢ καλύτερα ἄς συγκεντρωθῶμεν ὅλοι καὶ πάντως θὰ ὑπάρξῃ κατὰ περισσότερον ἡγαστεύσατε. παρακαλεῖσάτε τὸν Θεόν καὶ ἡμεῖς θὰ εἴμεθα μαζί σας ὥστε νὰ ἀποβάλετε τὴν θάλασσαν ταυτὴν συνήθειαν. Οὐδόλως εἶναι δύσκολον νὰ γίνετε ὁ δάσκαλοι τῆς οὐκονομίας δὲν εἶναι μὲ κρὸν πράγμα νὰ ἀκουσθῇ πανταχοῦ, θὰ θεῖται εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλιν οὐδεὶς ὑπάρχει που νὰ ὀρκίζεται. Ἐὰν γινῇ αὐτὸ δὲν θὰ λάβετε μόνον τὸν μισθὸν τῶν ἱδρῶν σας κατορθωμάτων ἀλλὰ καὶ τὸν μισθὸν τῆς ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν προθυμίας⁸ διότι αὐτὸ ποὺ εἶμαι ἐγὼ θὰ εἴμαι, αὐτὸ θὰ γίνετε οἱ καὶ τὴν οἰκουμένην Πάντως καὶ ἄλλοι θὰ προσπαθῶσιν νὰ σᾶς μιμηθοῦν πάντως θὰ γίνετε λυχνὸς κρμενος ἐπὶ λυχνίας. Κιὰ τοῦτο εἶναι, λέγε τὸ πᾶν. Δεῖ εἶναι τοῦτο τὸ πᾶν ἄλλὰ τοῦτο εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ἄλλων. Πάντως αὐτὸς ποὺ δὲν ὀρκίζεται θὰ φθάσῃ καὶ εἰς ἄλλην εὐλὰ βεῖαν, καὶ βέλων καὶ μὴ βέλων καὶ ἐντρεπόμενος καὶ εὐλαβοῦμενος.

Ἀλλὰ δὲν ἀνέχοντα πολλοὶ λέγε, καὶ ἀποκριτοὶν. Ἄλλα θέλῃ τὸν εἰς πᾶν τὸ θέλημα Κυρίου. ἢ μὲρσι παρανομοῖς⁹ Διότι ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ὅλα ἔχου ἀνατραπῇ ὅλα ἔχουν γίνῃ ἄνω κάτω θὰ δηλαδὴ ὅπως εἰς τὰ θεατρὰ πλήθος ἐπιθυμοῦμε, ὅχι πλήθος δό-

κμον. Δὲν εἶπέ μου τί θὰ δυνηθῇ νὰ ὠφελήσῃ ὁ δόχλος. Θέλες νὰ μάθῃς θὰ δόχλος εἶναι οἱ ἄγιοι καὶ ὅχι οἱ πολλοί. Ἐξαγαγετὲ εἰς πολέμον ἔν ἐκατομμυρίων καὶ ἕνα ἄν ὄν καὶ ἄς ἰδῶμεν ποῖος κατορθῶναι. Περσσοτέρη. Ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἰς τὸν πόλεμον καὶ ὅλα τὰ κατάρθωσε μόνος ὥστε οἱ ἄλλοι αὐθάλως ὠφελήσαν. Ὁ πολὺς δόχλος ἀπατητὴ. ὅταν δὲν ἡγῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ οὐδόλως διαφέρει ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν ὑπάρχουν καὶ Εἰδομα. μὲν λοιπὸν καὶ ἐπιθυμῶ καὶ εὐχαριστῶ θὰ ἐκστῶν, θὰ νὰ στολισθῶ μὲ πλήθος τὴν Ἐκκλησίαν ἀλλὰ μὲ πλήθος δόκμων ἐστὶ δὲ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, θέλω αὐτοὶ οἱ ἄγιοι νὰ εἴναι δόκμοι. Δὲν βλέπετε θὰ εἶναι καλύτερον νὰ ἔχωμεν ἕνα λιθὸν τ. μ.ον. παρὰ μυρίους ὀβολούς, δὲν βλέπετε θὰ εἴναι προτιμότερον νὰ ἔχωμεν τὸν ὀφθαλμὸν ὀγ.ῆ παρὰ ἕνα οὗτος εἶναι ευφρόδ νὰ θαυμάσιμα μὲ πολυσάρκιαν δὲν βλέπετε θὰ εἶναι καλύτερον νὰ ἔχωμεν ἕν. πρόσβατον ὕγιες, παρὰ μύρια γεμάτα ψώραν, δὲν βλέπετε θὰ εἶναι καλύτερον νὰ ἔχωμεν ὀλίγα καὶ καλά τέκνα, παρὰ πολλὰ καὶ κακὰ, δὲν βλέπετε θὰ εἰς μὲν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὄλγιοι εἰσέρχονται, εἰς δὲ τὴν γέννησιν πολλοί, Τί ὑπάρχει μετὰξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ πληθους ποῖον τὸ φελος, Οὐδὲν ἀλλὰ μᾶλλον φθορὰ διὰ τοὺς ἄλλους. Διότι τὸ ἴδιον εἶναι ὅπως π.χ. ἐὰν κάποιος ἐνθὲ εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ δέκα ὄγ. εἰς παρὰ μύριους νοσούντας προσθέτῃ εἰς τοὺς δέκα τοὺς μυρίους. Οἱ πολλοὶ χωρὶς τίποτε νὰ κατορθώσιν τιποτε ἄλλο δὲν θὰ μᾶς προσενησούν, παρὰ κόλασιν τότε, καὶ εἰς τὸ παρὸν ὀδοῦσαν διότι αὐτεῖς θὰ εἴπῃ θὰ εἴμεθα πολλοί ἀλλὰ θὰ μᾶς κατηγορῇ θὰ εἴμεθα ἀχρηστοί. Διότι τοῦτο μᾶς φωνάζουν διαρκῶς, ὅταν εἴπωμεν θὰ εἴμεθα πολλοί. «Ἀλλὰ κακοί, λέγουσιν

Ἰδοὺ πάλιν ἀπαγορεύω καὶ φωνάζω μὲ λαμπρὰ φωνήν (οὐδεὶς ὅς μὴ νομίζῃ θὰ εἶναι γέλωτος) «θὰ ἐμποδίσω καὶ δὲν θὰ ἐπ.τρέψω εἰς ἐκείνους ποὺ δὲν πελθοντα καὶ ἐνόςω κάθῃμαι εἰς τὸν θρόνον αὐτὸν οὐδὲν τῶν δικαιοματιῶν αὐτοῦ θὰ ἐγ.καταλείψω. Ἄν μὲ κατὰθέσῃ κάποιος κατὸ π.ν. ἀνεύθυνος θὰ εἴμαι ἕως β. τοι ὁμῶς παραμένω ὑπεύθυνος, δὲν δύναμαι νὰ παρὰθέσω, ὅχι διὰ τὴν ἰδικήν μου τ. μωρίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδικήν σας σωτηρίαν διότι πολλοὶ θὰ ἐμ.λήσω θὰ τὴν σωτηρίαν σας. Ὑπὲρ αὐτῆς ὑποφέρω καὶ πονῶ»

⁷ Α Κορινθ 4 13
⁸ 2ου Σεφ 16 3

Ἄλλα περ σῆπτε ὥστε καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὸ μέλλον
να λάβητε πολλὴν τὴν μισθὸν καὶ ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἀπο-
λαύσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλαν-
θρωπίαν τοῦ Μοινογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου
εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα
ἀνῆκε ἡ δόξα ἡ δυνάμις ἡ τιμὴ τῶρα καὶ πάντοτε καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Θ (9)

Πρὸς 3, 12-28

Ἰδοὺ δε φησὶ Παῖς, ἀπεκράτω τὴν λαὸν
ἄνδρες Ἰσραὴλ... ὁ Θεὸς ἐπὶ τούτῳ, ἡ ἡμῶν
ἀντιμετώπιση εἰς τὴν δυνάμει ἡ ἐκείνου ἀπεκράτω τοῦ γε-
νησθέντος αὐτοῦ.

α. Εἶναι γεμάτη ἀπὸ περισσοτέρων παρηγοριῶν ἡ
ὁμιλία αὕτη. Κἀμὲν δὲ τοῦτο οὐκ ἔπε δὴ εἰς τὴν προη-
γουμένην ἐφοβείτο, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν θὰ ἡδυναντο νὰ ὑ-
πομεινόντων ἐκεῖνο ὅντις ἀνθρώποις χλευασταὶ καὶ γε-
λωτοποιοὶ ὄντες ἀρχίζων μὲν ἐκείνην τὴν ὁμιλίαν
κάμντε ὥστε οὗτο νὰ ἐπιστρέψωσι εὐθὺς εἰς τὸν προ-
ομιον λέγων· «Τοῦτο ὅμιον γνωστόν ἐστίν, καὶ ζῶντι
οἰσθε τὰ ῥήματα μου». ἐδῶ δὲν ἔστιν ἡ ἀντίθεσις αὐ-
τῇ τῇ προετοιμασίᾳ, διότι δὲν ἦσαν ἀπρόθυμοι, ἀ-
φοῦ τὸ θαῦμα ἔκαμεν ὥστε πάντες νὰ ἐπιστρέψωσιν
ἐπισμενὺς ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ φόβου καὶ ἐκπλήξεως. Διὰ
τοῦτο δὲν, ἐχρησάσθην εἰς αὐτὸν ἐδῶ νὰ ἀρχίσω ἄλ-
λά με ἄλλοι τρόποι, μετὰ τοῖς ὁποῖσι μάλιστα καὶ προε-
γλυκεῖται αὐτοὺς ἀφ' ἀπεκρούσε τὴν δόξαν τὴν προε-
γομένην ἀπὸ αὐτοῦ· ὅτι αὐδολῶς τόσον ὠφέλει καὶ
βοηθεῖ τοὺς ἀκούοντας, ὅσον τὸ νὰ μὴ λέγη ὅτι τοὶ ἑαυ-
τὸν τοῦ ὁμιλῶν τίποτε τὸ σπουδαῖον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐ-
ποψίαν δὲ εἶναι σπουδαῖος νὰ ἀνακαρῇ

1 Πρὸς 3 12
2 Πρὸς 2 14

Περὶ σφόδρα λοιπὸν ἐδόξασαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν
μετὰ τὸ νὰ καταφρονήσῃ τὴν δόξαν καὶ τὰ δεῖξουν ὅτι
δὲν ἦτο ἀνθρώπων, ἀλλὰ θεῶν το γεγονὸς καὶ ὅτι
εἶναι αἱ οἱ νὰ θαυμάζωσι μᾶλλον μετὰ αὐτοὺς καὶ ὅτι
θαυμάζονται. Βλέπετε πόσον ὧς ὁ ἴδιος ἀνώτερος ἐ-
γωισμοῦ, ἀπορρίπτει τὴν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ δοξᾶν
τοιαυτοτρόπως ἐπραττον καὶ οἱ παλαιοὶ, ὅπως ἔλεγε
καὶ ὁ Δανιὴλ· «Καὶ ἐγὼ δὲ οὐκ εἶ σοφία τῇ οὐσῇ ἐν ἐ-
μοί»¹ καὶ πάλιν ὁ Ἰωσήφ· «Οὐκ, διὰ τοῦ Θεοῦ ἡ δια-
σῆψις αὐτῶν»² καὶ ὁ Δαβὶδ· «Ὅτε ἤρκετο ὁ λέων
καὶ ἡ ἀρκτος, ἐν ὀνόματι Κυρίου ταῖς χερσὶν αὐτοῦ
διέσπυν»³ καὶ οὕτως τῶρα· «Τί ἡμῖν ἀπειλεῖτε ὡς ἰδία
δυνάμεις, ἡ εὐσεβεῖα πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτοῖς»⁴
Οὕτε τοῦτο εἶναι ἰδικόν μας, λέγει, διότι δὲν προεκα-
λεσάμε τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ ἐπειδὴ εἰμεθα ἄξιοι. Ὁ
Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ
ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, (πρόσεξε πῶς συνεχῶς
εἰσάγει τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τοὺς προγόνους διὰ τὸ μὴ
φανῇ ὅτι εἰσάγει κάποιον νέον δόγμα) καὶ ἐκεῖ ἐνεθυμή-
θη τὸν πατριάρχην Δαβὶδ, καὶ ἐδῶ τοὺς περὶ τὸν Α.
θραάμ) «ἐδόξασε τὸν Παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν». Πάλιν με-
ταπεινώσιν, ὅπως καὶ εἰς τὸ προομιον ἔπειτα ἐνδιατρί-
δε εἰς τὸ τολμήμα καὶ ἐξαιρε τὸ γεγονὸς καὶ δὲν τὸ
συσκάζει ὅπως προηγουμένως. Πράττει, δὲ τοῦτο θέ-
λων νὰ προσελκύσῃ αὐτοὺς περισσοτέρων διότι ὅσον
τοὺς ἀπεθε κινε ὑπευθύνους τόσον περισσοτέροι κα-
τωρθότο αὐτό.

Ἐδόξασε, φησὶ, τὸν Παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, διὸ
μεῖς παρεδωκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσω-
πον Πιλάτου κρίνατος ἐκείνου ἀπολύειν. Ὀὐοὶ τὰ ἐγ-
κλήματα καὶ ὅτι, ὁ Πλάτος ἠθέλει νὰ τὸν ἀπολύῃ καὶ
ὅτι σὺς ἐνῶ ἐκείνος ἠθέλησε δὲν ἠθέλησασθε. Ὑμεῖς
δὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ δικαίον ἠρνήσασθε καὶ ἠτήσασθε ἄν-
δρα φονέα χωρὶς νόμου, ἡμῶν τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς
ἀπεκτείνετε, διὸ ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν οὐ ἡμεῖς μάρ-

1 Δαν 2 30
2 Γεν 40 8
3 Α. Βασιλ 17 34

τιρές ἐσμεν» ὡς νὰ ἔλεγεν· «Ἄντι αὐτοῦ τὸν ληστήν ἐζητήσατε». Πάρα πολὺ φοδερόν ἔκαμε τὸ πρᾶγμα ἔπειδὴ δηλαδὴ εἶχεν αὐτοὺς ὑπογεωρούς, πλήττε εἰς τὴν συνέχεον σφοδρῶς.

«Τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς» λέγει· Εἰδὼ προετομάζει τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀνάστασιν· «Ὁν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν» Διὰ τὴν μὴ εἰρηγήκατος, ἀπὸ τοῦ εἰναι τοῦτο φανερόν· δὲ καταφεύγει πλέον εἰς τοὺς προφήτας, ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτοῦ· ἔπε δὲ εἰς τὴν συνέχειαν ἡτο ἀξιοπύτος διότι τότε μὲν, ὅταν εἶπεν ὅτι ἀνέστη, τὸν Δαβὶδ ἔφερε ὡς μάρτυρα, τώρα δὲ δμως, ὅταν ἀνέφερε τὸ Ἰδὼν, τὸ σύνολον τῶν ἀποστόλων· «Ὁὗ ἡμεῖς ἐσμεν φησὶ μάρτυρες καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὄντος αὐτοῦ, τοῦτον δὲ θεωρεῖτε καὶ αἰδεσθε, ἐστερέωσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὀλοκληρίαν· τούτων ἀπέναντι πάντων ὁμῶν» Ζητῶν νὰ φανερώσῃ τὴν ἀνάστασιν, ἀμείσως φέρεται εἰς μέσον τὸ θαῦμα· «Ἐνῶπεν, φησὶ πάντων ὁμῶν».

Ἐπεὶ δὴ πάρα πολὺ ἐπέσει αὐτοὺς καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ὁ σταυρωθεὶς ἀνέστη, πάλιν τοὺς ἀνακουφίζει· ἀφοῦ τοὺς ἔδωκε τὴν δυνατότητα τῆς μετανοίας, λέγων· «Καὶ νῦν ἀδελφοί, εἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε καθὼς καὶ οἱ ἀρχόντες ὁμῶν»· «Κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε» πρώτη ἀπολογία αὐτῇ ἡ δευτέρα· «καθὼς καὶ οἱ ἀρχόντες ὁμῶν»· Ὅπως ὁ Ἰωσήφ ἔλεγεν εἰς τοὺς ἀδελφούς του· «ὁ Θεὸς με ἀπέστειλεν ἔμπροσθεν ὑμῶν»· μᾶλλον δὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνεσταλμένως εἶπεν ἐκεῖ· «τῇ ὀρισεμῇ δουλίᾳ καὶ προηνώσει τοῦ Θεοῦ ἐκδοτοὶν λαθόντες»· τούτο ἀναλύει· Εἰδὼ· «Ὁ δὲ Θεὸς ἂν προκατήγγελε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν παθεῖν τὸν Χριστὸν αὐτοῦ ἐπληρώσεν οὕτως»· Ἐάν ἀποδεχθῇ τούτο, συγχρόνως ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι Ἰδὼν τῶν τοῦ παύσεως καὶ ὅτι ἀμείσως πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ ἔχον· Μετὰ τὸ νὰ εἰπῇ δὲ «ἀπὸ κατήγγελε» ὑπονοεῖ τοὺς λόγους μετὰ τοὺς ὁποίους ὡς δὲ τὸν Χριστὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· «Εἰ θέλει αὐτὸν, σωσάτω αὐτὸν λέγοντες· εἶπε γὰρ Νόμος Θεοῦ εἴμ

πέποθεν ἐπ' αὐτὸν καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ»· Φλυαρία λοπὶν εἶναι ταῦτα ὡς ἀνόητο· Ἀπαγορεύεται ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως ἔπρεπε νὰ γίνων· αὐτὰ μαρτυροῦν καὶ οἱ προφῆται· Ὡστε δὲν κατέβη, ὅχι ἀπο προσωπικὴν ἀδυναμίαν ἀλλὰ ἀπὸ θανάτου· καὶ τοιοῦτο εἶναι αὐτὸ εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀπολογίας ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, ὡστε νὰ γίνων δεκτικὸν· Ἐπληρώσει φησὶν οὕτως· Βλέπεις πῶς τὸ πᾶν ἐκεῖ ἀναφέρει· «Ματανοήσατε οὖν, φησὶ, καὶ ἐπ' στρέψατε»· Καὶ δὲν λέγει· Ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν σας· ἀλλὰ· «ὅτι ἂν συγχωρηθῶν αἱ ἀμαρτίαι σας», φανερώσων τὸ Ἰδὼν πρᾶγμα· Ἐπεὶ τα προσθέτει τὸ κέρδος· «Ὅπως ἂν ἔλθωσι καὶ οἱ ἀναμάρτους ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου»· φανερώσει ἐνταῦθα ὅτι αὐτοὶ ἔχουν τὰ λαπωρηθῇ καὶ ὅτι πολλῶν δεινῶν ἔχουν δοκιμασθῇ διὰ τοῦτο καὶ τοιοῦτοτρόπως ὡμίλησε, γνωρίζων ὅτι αὐτοὶ ὁ λόγος θὰ ἤρμαζε πρὸς ἐκεῖνον τοῦ πᾶσχει καὶ ζητεῖ παρηγορίαν.

δ· Καὶ πρόσθε πῶς προοδευτικῶς προχωρεῖ· Εἰς μὲν τὴν πρώτῃ ὁμιλίᾳ διηγήθη ἡμέμως τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κάθισιν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐνῶ ἐδῶ καὶ τὴν ἐμφανὴ παρουσίαν· καὶ ἀποστείλῃ τοῖς προκεχειρισμένοις ἡσοῦν Χριστὸν, ὃν δεῖ οὐρανοῦ μὲν δεξασθῆναι, (ἐντὶ τοῦ εἶναι ἀνάγκη), ἄλλο χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων· Ἀπὸ δὲν ἔρχεται, τώρα, ἡ αἰτία εἶναι φανερά· «Ὡν ἐλάλησε φησὶ, ὁ Θεὸς ὁ ἀστόματος τῶν ἀγίων· αὐτῷ προφητῶν τῶν ἀπ' αἰῶνος Μωσῆς μὲν γὰρ εἶπε πρὸς τοὺς πατέρας· ὅτι Προφήται, ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμὲ αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα· ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς»· Ἐκεῖ μὲν τὸν Δαβὶδ ἀνέφερε· ἐνταῦθα δὲ τὸν Μωσῆ· Πάντων φησὶν ὅτι ἐλάλησεν ὁ Θεός· μετὰ τὸ νὰ συγκαλυπτῇ ἀκόμη, ὁδηγῶν μᾶλλον ἡμέμως αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν.

Κατόπιν ἔρχεται εἰς τὸ ἀξίῳστον λέγων· «Προφήται ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεός ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμὲ αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα»· Ἐπειτα καὶ ἡ τωρία εἶναι πολλή· «Ἔσται δὲ φησὶ, πᾶσα γλῶσσῃ ἡτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκεῖνον, ἐξολο-

θρευθήσεται. ἔκ τού λαοῦ καὶ πάντες δὲ οἱ προφηταὶ ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν καὶ προκατήγγελλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. Ἐδῶ καλῶς ἐτοποθέτησε τὸν δῆθεν διὰ τὸν ἀναφέρῃ κατὰ σπουδαῖον, εἰς τοὺς πρώτους καταφεύγει. Καὶ μαρτυρίαν εὖρεν ἡ τις ἔχει ἀμφότερα, ὅπως εἶπεν ἐκεῖ. «Ὡς ἂν θῇ τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ». Διότι τὸ θαύμαστόν ἐστιν ὅτι εὖρ σκοντα, καὶ τὰ δυο ὁμοῦ καὶ ἡ ὑποταγή καὶ ἡ παρακοή καὶ ἡ τμῶρα.

«Ὡς ἐμέ» λέγει. Διατί λοιπὸν πείσασθε. «Ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν». Ὡστε εἰς σὰς ἀμιλλοῦν καὶ διὰ σὰς θλα ἐχούν γίνεαι. Διὸ ἐπεὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ταλμῆματος ἐνόμιζον ὅτι εἶχον ἀποξενωθῆ (διότι δὲν ὑπάρχει ὁ αὐτὸς λόγος, τῶρα μὲν νὰ σταυρωταί, τῶρα δὲ νὰ συγχωρῇ αὐτοὺς ὡς οἰκέλους) φανερώνει, ὅτι καὶ ἐκεῖνο ἐγένετο, συμφωνῶς πρὸς προφητεῖαν καὶ τοῦτο. «Ὑμεῖς ἐστε φησὶν, υἱοὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης ἥς ὁ ἔθετο ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν λέγων πρὸς Ἀβραάμ. Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου εὐλογηθήσονται πάντα αἱ πατριαὶ τῆς γῆς». Ὁ «Ὑμῖν πρῶτον, φησὶν, ὁ Θεὸς ἀναστήσας τὸν Παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν. ἀπέστειλεν», (ἄρα καὶ εἰς ὧλους, ἀλλὰ πάντως πρῶτον εἰς σὰς που ἐσταυρώσατε) ἐυλογούντα ἑμὰς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἐκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν.

«Ἄς ἐξετάσωμεν δὲ λεπτομερέστερον τὰ ἀναγνωσθέντα ἀνωτέρω. Πρῶτον ὁ ἥσκει, ὅτι αὐτοὶ ἐκαμῶν τὸ θαῦμα μὲ ἐκείνο ποῦ εἶπε. «Τὶ θαυμάζετε». Καὶ δὲν ἀφῆκε νὰ μὴ πτεῖται τὸ λεγόμενον. Καὶ διὰ νὰ τὸ κάμῃ περισσότερον ἀξίον, οἱ προκαταλαμβάνει τὴν κρίσιν αὐτῶν. «Ὑμῖν φησὶν, εἰ ἀπειλεῖτε, ὡς ἴδια θυνά με ἢ εὐσεβεῖα πεπότηκά». Ἐὰν αὐτὸ σὰς ταρασσῇ καὶ σὰς βορυθῇ μάθετε ποῶς εἶναι αὐτὸς ποῦ ἐποήσας καὶ μὴ ἐκπληττεσθε.

Καὶ προσεῖξε δὲ πανταχοῦ ὅταν καταφεύγῃ ἐπὶ τὸν Θεόν καὶ εἶπῃ βῆ θλα γινεται παρ' αὐτοῦ, τότε ἀφ' οὗτος ἐπὶ πλῆττε αὐτοὺς. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνωτέρω ἐλέγεν. «Ἄθρα ἀποδεικνύμεν ὅ ἀπὸ Θεοῦ, εἰς ὑμᾶς».

9 ὡς αὐτὸ 109 2

10 12 3

11 πρὸς 2 22

Καὶ πανταχοῦ ὑπενημύζει εἰς αὐτοὺς τὸ τόλμημα, ὥστε καὶ τὸ θαῦμα νὰ ἀποδειχθῇ καὶ ἡ ἀνάστασις νὰ ἐπικυρωθῇ. Ἐνταῦθα δὲ προσέθεσε καὶ ἄλλο, διότι οὐκέτι πλεονάζει τὸν λέγει Ναζωραῖον, ἀλλὰ τί, «Ὁ Θεὸς φησὶ, τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξεσε τὸν Παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν».

Πρόσεξε καὶ τὴν ταπεινώσιν αὐτοῦ. Δὲν ἐκατηγόρησεν, οὔτε εἶπε, ἀποτόμως. «Καὶ τῶρα πστευετε ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἦτο χωλὸς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, ἀνωρθώθη ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ». Δὲν ὡμίλησε ταυτοτρόπως (ὅ ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς κάμῃ περισσότερον φιλονεικούς) ἀλλὰ πρῶτον αὐτοὺς ἐπαίνει. ἔπειτα δὲ ἐθαύμαζον τὸ συμβῆναι καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ προγόνου τοὺς προσκαλεῖ. Καὶ δὲν λέγει. «Ὁ Ἰησοῦς αὐτὸν ἐθεράπευσε» (καὶ τοὺς θεοδικῶς αὐτὸς αὐτὸν ἐθεράπευσεν) ἀλλὰ ὁ ὅς νὰ μὴ λέγουν. «Καὶ πῶς εἶναι λογικὰ ταῦτα ἀφ' οὗ τῶν παράνομων δοξάζουν», διὰ τοῦτο ὑπενημύζει εἰς αὐτοὺς τὴν ὑπὸ τοῦ Πιλάτου κρίσιν. ἀποδεικνύων, ὅτι, ἐὰν ἤθελον νὰ προσέχουν, δὲν εἶναι παράνομος, διότι δὲν θα ἤθελεν ὁ Πλάτος νὰ ἀπολύσῃ αὐτόν. Καὶ δὲν εἶπε «θελήσαντος» ἀλλὰ «κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν», φανερώων, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ποῦ ἐφόνευσεν ἄλλους ζητήσατε νὰ ἀφῇθῃ ἐλευθέρως, ἐκεῖνοι δὲ ποῦ ἀνίστα τοὺς φονευθέντας δὲν ἠβελήσατε. Καὶ διὰ νὰ μὴ λέγουν πάλιν «πῶς τῶρα δοξάζετε, αὐτὸν ἐκεῖνος ποῦ τότε δὲν ἐβοήθησε», φέρουν τοὺς προφήτας, οἱ ὁποῖοι μαρτυροῦν, ὅτι ταυτοτρόπως ἔκρεπε νὰ γίνουιν.

Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ νομίσουν, ὅτι ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἰδικὴ τῶν ἀπολογεῖται προηγουμένων κατηγορεῖ αὐτοὺς. Καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡρῆθητε κατὰ πρόσωπον τοῦ Πλάτου, ἐνῶ ἐκεῖνος ἤθελε νὰ τὸν ἀθώωσῃ, δὲν ἦτο τυχαῖον, καὶ ὅτι δὲ, ἦτο δυνατόν, νὰ ἀρνηθῇτε κατηγορεῖ αὐτοὺς ποῦ ἐζητήθη ἀντ' αὐτοῦ. Τοιοῦτο πῶς καὶ τοῦτο ἦτο μεγάλη οἰκονομία. Ἐδῶ φανερώει τὴν ἀνασχυσίαν αὐτῶν καὶ τὴν θρασυτητα καὶ ἀπερσκειν καὶ ὅτι ὁ μὲν εἰδωλόλατρός, ἂν καὶ μόνον τότε διὰ πρώτην φοράν εἶδε, αὐτόν, ἐν ταῦτα ἀπῆλθε αὐτόν (καὶ τοὺς θεοδικῶς οὐδὲν σπουδαῖον ἤκουσεν) αὐτοὶ ὅμως, ἂν καὶ ἐτρέφοντα μαζί με τὰ θαύματα, ἐν τούτῳ τὸ ἀντίθετον ἐκαμῶν.

Ὅτι δὲ ὁ καίριος ἔκρνε ἐκείνος νὰ τὸν ἀπολύῃ,

και. ὅτι δὲν ἔκαμε τοῦτο χαριζόμενος εἰς αὐτόν, ἀκούε αὐτὸν εἰς ἄλλο σημεῖον ποὺ λέγει. «Ἐθὺς ὑμῖν ἐστὶν ἀπολύειν ἕνα τινα θέλετε οὐν τοῦτον ἀπολύσω ὑμῖν»¹². «Ὑμεῖς δὲ τοὶ ἄγιοι καὶ δίκαιοι ἡρνήσασθε». Δὲν εἶπεν «ἐξεδώκατε» ἀλλὰ πανταχοῦ ἡρνήσασθε. Εὐλόγως διότι τοιοῦτοτρόπως ἔλεγαν, «Οὐκ ἔχομεν θασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα»¹³. Καὶ δὲν εἶπε «δὲν ἐζητήσατε ἐκείνον ποὺ δὲν δύνασθε νὰ συλλάβετε, τὸν ἀκατάληπτον, αὐτὸν μόνον ἡρνήσασθε» ἀλλὰ καὶ «ἐφονεύσατε».

Ὅτε ἦσαν πεπτωρωμένοι, οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν· ὅτε ἰδιαίτερος συνεκλονίσθησαν αἱ ψυχαὶ τῶν, τότε πλῆντε, ἰσχυρότερον, τότε ποὺ δύνανται καὶ νὰ συνασθάνθουν. Διότι ὅπως καὶ ἡμεῖς εἰς τοὺς μεθυστάς μὲν οὐ δὲν λέγομεν, ὅταν διμῶς ἀνυπνῶμεν καὶ συνέλθουν ἀπὸ τὴν μέθην, τότε τοὺς ἐπιπλήττομεν τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ὁ Πέτρος ὅτε ἠδύνατο νὰ ἀντισταθάνωνται τὰ λεγόμενα, τότε ὡμολογῶσι αὐστηρῶς πολλὰ εἶναι τὰ ἀμαρτήματα ποὺ ἀριθμεῖ π.χ. ὅτι ἐκείνον ποὺ ὁ Θεὸς ἐδόξασεν, οὐτοὶ παρέδωκαν ὅτι, ἐκείνον ποὺ ὁ Πλάτος ἀφώσκει, οὐτοὶ ἡρνήθησαν κατὰ πρόσωπον ἐκείνον ὅτι, προσετίμησαν τὸν ληστήν.

γ. Πρόσεξε πάλιν πῶς χωρὶς νὰ φαίνεται ὁμιλεῖ περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀποδεικνύων ὅτι ἀνεστήθη ὅπως ἔλεγεν εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν «καθὼς οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτοῦ δι' αὐτοῦ»¹⁴ καὶ ἐδῶ, «τὸν δὲ ἀρχηγόν, φησι τῆς ζωῆς ἀπεκτείναντες». Ἄρα δὲν ἔλαθεν ἀπὸ ἄλλου τὴν ζωὴν. Ὅπως ἀρχηγὸς τῆς κακίας θὰ ἦτο ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔτεκε τὴν κακίαν καὶ ἀρχηγὸς φόνου ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πρῶτος εἰσήγαγε τὸν φόνον οὕτω καὶ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ. «Ὅν ὁ Θεὸς ἡγάρε» λέγει. Ἐπεὶ δὲ εἶπε τοῦτο προσέθεσε «καὶ ἐπιτήριστε τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, διὸ θεωρεῖτε καὶ οἴδατε ἑσπερέως τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην».

Ἄλλ' ὅμως εἰάν ἡ εἰς αὐτὸν πίστις εἶναι, ἐκείνη ἡ

¹² ὡάν. 18 39

¹³ ὡάν. 19 15

¹⁴ Πράξ. 2 24

ὁποία ἔκαμε τὸ πᾶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιστεῦσε, διὰ τοῖς λόγοις δὲν εἶπε «διὰ τοῦ ὀνόματος», ἀλλ' «ἐν τῷ ὀνόματι», διότι ἀκόμη δὲν εἶχον θάρρος νὰ εἴπῃ. Ἡ εἰς αὐτὸν πίστις. Διὰ τὴν μὴ εἶναι διμῶς μικρὸν τὸ «δι' αὐτοῦ», προσέθεσε «καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἑσπερέως αὐτὸν». Καὶ τοῦτο ἀφοῦ εἶπε προηγουμένως, τότε λέγει. «καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην», Πρόσεξε πῶς φανερώνει ὅτι καὶ ἐκεῖνο τοῖς εἰπε συγκαταβαίνων· διότι δὲν θὰ ἔχρεάζετο τὴν βοηθεῖαν ἄλλου διὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐκεῖνος τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἀνθρώπου χωλόν, ὁ ὁποῖος οὐδόλως διεφένε ἀπὸ νεκρῶν. Πρόσεχε πῶς πανταχοῦ τὰς μαρτυρίας αὐτῶν χρησιμοποιοῦν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διότι ἀνωτέρω μὲν ἔλεγεν, «καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε»¹⁵, καὶ «ἐν μέσῳ ὑμῶν»¹⁶ καὶ πάλιν «ὅν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἀπέναντι πάντων ὑμῶν»· καίτοι δὲν ἐγνώρισαν ὅτι ἐθεραπεύθη ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐγνώρισαν ὅτι ἦτο χωλός. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ κατηρθώσαντες ὡμολογοῦσι ὅτι δὲν ἑσπερεύθη μετὰ τὴν ἰδικὴν τῶν δυνάμεων, ἀλλὰ μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Εἰάν δὲ δὲν συνέβαινε τοῦτο, καὶ ἦσαν ὄντως πεπεισμένοι ὅτι ἀνέστη, δὲν θὰ ἤθελον νὰ στερεώσουν τὴν δόξαν τοῦ νεκροῦ περισσότερο παρὰ τὴν ἰσχυρίαν καὶ ταῦτα ἐνῶ ἐκείνοι πρὸς αὐτοὺς ἀπέθελον.

Ἐπειτα ἐνῶ αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἦσαν ἐμφοροὶ, ἀμέσως τοὺς παρηγόρησε μετὰ τὴν ὀνομασίαν τῶν ἀδελφῶν, εἰ πᾶσι. «Ἄνδρες ἀδελφοί»· διότι ἐκεῖ μὲν οὐδόλως ὡμολογῶν περὶ τῶν ἑαυτῶν τῶν, ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγων, «ἀσφαλῶς οὐκ ὑποσκέτω πᾶς οἶκος»· ἔνταῦθα δὲ καὶ παρακαλεῖται προσθέτει. Ἐκεῖ ἀνέμενε αὐτοὺς ὅτι νὰ τοὺς ἐμπαύσῃ, ἐνταῦθα ἐγνώριζε πόσον ἐπροώδευσαν καὶ πόσον οὗτοι εἶχον πληρᾶσαι περισσότερον εἰς τὴν πίστιν. Καὶ ἐπὶ πλέον τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα δὲν ἐλέγχθησαν ἐξ ἀγνοίας· ὅτι τὸ νὰ ζητήσαιν τὸν ληστήν, τὸ νὰ μὴ δεχθῶν ἐκείνους ποὺ ἐκρέθη ὁθῶς καὶ τὸ νὰ θελήσαιν νὰ τὸν φονεύσαιν, ἀπὸ τοῖς ἀγνοοῖαι προήρχοντο. Ἄλλ' ὅμως βίδει εἰς αὐτοὺς τὴν δυνατότητα νὰ ἀρνήθων ἐκεῖνα ποὺ εἶχον προχθῇ

¹⁵ Πράξ. 2 22

¹⁶ Πράξ. 2 22

¹⁷ Πράξ. 2 38

και να μετανοήσουν· μάλλον δὲ και ἀπολογῶν ὑπὲρ αὐτῶν αξιολογῶν κατασκευάζει και λέγει· «Ὅτι, μὲν οὖν ἀδῶν ἀνηρέτε, ἤδείτε· ὅτι δὲ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἴσως ἤγνοαίτε»· Καὶ ἀπὸ ἐδῶ δὲν συγχωρεῖ μόνον αὐτοὺς δ' ἀτὰ ἐγκλήματα, ἀλλὰ και τοὺς πρωτεργάτας τῶν κακῶν διότι, θεοβλαΐας θα ἔκαμνει αὐτοὺς περισσότερον φιλονεκούς· ἐὰν ἐξέτρεπε τὴν ἀμίαν εἰς κατηγορίαν· δι' οὗ, ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πράξει κατὰ φοβερὸν διὰ κάποιος τοῦ κατηγοροῦ, προσπαθῶν νὰ ἀπολογηθῇ γ' ἑνὸς δριμυτικώτερος· Καὶ, δὲν λέγει, ἐπομένως ὅτι «ἐσταυρώσατε ἀφρονεούσατε», ἀλλ' «ἐπράξατε»· ὁδηγῶν αὐτοὺς εἰς συγχώρησιν.· Ἐὰν ἐκεῖνοι ἐπράξαν χωρὶς νὰ γνωρίζουν, πολὺ περισσότερον οὗτο· ἐὰν ἐκεῖνο συγχωρῶντα, πολὺ περισσότερον οὗτοι·

Τὸ δὲ ἀξιομακάριον εἶναι, ὅτι, διμλήσας καὶ ἀνωτέρω καὶ ἐδῶ ἐκεῖ μὲν «τῇ ὀρισματῇ θουλή και προγνώσε»¹⁸, ἐδῶ δὲ ὅτι «προκατήγγελε» εἰς ὅλους τοὺς Χριστῶν, αὐδαμοῦ παρουσιαζέ μαρτυρίαν, διότι ἐκάστη ἐξ αὐτῶν λέγει, λεχθῇ μετὰ πολλῶν ἐγκλημάτων και τῆς τιμωρίας ἐναντίον αὐτῶν· «Καὶ δώσω, φησί, τοὺς τωναρούς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, και τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θαλάτου αὐτοῦ»¹⁹, και πάλιν, «ἃ προκατήγγελε, φησί, δια στόματος πάντων τῶν προφητῶν παθεῖν αὐτόν, ἐπλήρωσαν οὗτος»· Μεγάλῃ φανερώσει, τῇ ἀπόφασιν, ἀφοῦ θεοβλαΐας πάντες ἔλεγον τοῦτο και διμῶν εἰς ἀληθῶς, ἐὰν δὲν ἔχουν γινῆ, ἐξ ἀγνοίας, ἔχον γινῆ παρά τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ· Πρόσεξε πόση εἶναι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἔχη γρησμοποιήσει τὰς κακίας τῶν ἁλλῶν δι' ἐκεῖνο ποῦ πρέπει· «Ἐπλήρωσε» λέγει· Ἀτὰ νὰ μὴ νομίσουν κατόπιν, ὅτι ὑπολεπτεται κατὰ τὴν τοῦτο προσέθεσαν ἐξηγῶν ὅτι ἔχουν πραγματικῶς ἡθῇ ὅσα ἔπρεπε νὰ πάθῃ·

Ἀλλὰ μὴ νομίσαιτε ἐπεὶ δὴ οἱ προφῆται ταῦτα εἶπον· και ἐπεὶ δὴ κατὰ ἀγνοίαν ἐπράξατε ὅτι εἶναι ἀρκετὴ ἀπολογία τοῦτο διὰ σῶς· Ὅμως δὲ διμλεῖ οὕτως ἀλλὰ πρῶτον· «Μετανοήσατε οὖν»· Ἀτὰ· «Εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὁμῶν τὰς ἁμαρτίας»· Δὲν ἐννοῶ ἐκεῖνα ποὺ ἔχον τολμήθῃ, διὰ εὐρίσκειτο εἰς τὸν σταυρὸν [ἵ

σως ἐκεῖνα ἐξ ἀγνοίας, ἀλλ' ὥστε νὰ ἐξαλειφθῶν αἱ ἁλλαι ἁμαρτίαι σας·

Ἐπειτα προσθέτει· «Ὅπως ἂν ἐλάβωσιν ὁμῶν καιροὶ ἀναψύξεως», Ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀναστάσεως διδάσκει ἀμυδρῶς· διότι πραγματικῶς ἐκεῖνο εἶναι οἱ καιροὶ τῆς ἀναψύξεως, τοὺς ὁποῦς και ὁ Παῦλος ἐπεζητεῖ, λέγων· «Καὶ ἡμεῖς οὖντες ἐν τῷ σκήνῳ, στεναζόμεν θεαρούμενα»²⁰· Ἐπειτα ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ αἷσις τῶν καιρῶν τῆς ἀναψύξεως λέγει· «Καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν ἡσού Χριστόν»· Δὲν εἶπε· «Ἀτὰ νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ ἁμαρτία σας», ἀλλ' «αἱ ἁμαρτίαι», ὑπονοῶν και ἐκεῖνην·

Ἐποστείλῃ· Ἀφοῦ εἶπε τοῦτο, δὲν λέγει κατόπιν ἀπὸ ποῦ, ἀλλὰ μόνον προσθέτει· «Ὅν δὲ οὐρανὸν μὲν δεξασθαι»· Ἀκόμη νὰ δεχθῇ· Καὶ πῶς δὲν εἶπεν· «Ὅν οὐρανὸς ἐδέξατο», τοῦτο εἶπεν ὡς διδάσκων περὶ τῶν ἁναι χρόνων· «Οὕτως ἔχουν οἰκονομηθῇ, λέγει, οὕτως ἔχουν συντεθῇ» περὶ δὲ τῆς αἰωνίου ὑπάρξεως αὐτοῦ ἀκόμη δὲν διμλεῖ· ἀλλ' ἐνδιαπρίθει, ἀκόμη εἰς τοὺς λόγους τῆς οἰκονομίας και λέγει· «Μωσῆς μὲν γὰρ εἶπε πρὸς τοὺς πατέρας ὅτι Προφήτην ὁμῖν ἀναστήσε Κύριος»· Ἐπειτα ἀνωτέρω μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «Ἐχρη χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων, ὁμῖν ἐλάλησεν ὁ Θεός· ὁ ἀτὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος, αὐτὸν εἰσάγει· ἐν συνεχείᾳ τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν διότι ἀφοῦ πολλὰ προείπεν, εἰς αὐτὸν δὲ πρέπει νὰ ἀκουώμεν, δὲν θὰ ἔκαμνε λάθος κανεὶς, ἐὰν ἔλεγε·ν ὅτι ταῦτα οὐ προφῆται· ἔχον· εἶπῃ·

ὁ· Μετὰ ἄλλων τρόπων δὲ θέλει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὰ ἱερὰ προείπον και οἱ προφῆται· Καὶ ἂν κάποιος ἐξετάσῃ μὲ ἀκριβῶς, θὰ εὐρή και εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην ἀμυδρῶς μὲν πάντως νὰ εἶναι εἰπωμένα ὥστε οὐδὲν εἶναι νεώτερον· Ἐδὲν προκεχειρισμένον, λέγει· Ἐνταῦθα αὐτοὺς και φοβίζει, ὡς κατωτέρων ἀπὸ πολλοὺς· Πῶς λοιπὸν ἔλεγεν· «Ἐπλήρωσαν ἃ ἔδει παθεῖν», «Ἐπλήρωσαν», εἶπεν ὁμῶν· «ἐπληρώθη», φανερώων ὅτι, ἐκεῖνα μὲν τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ πάθῃ ἐπληρώσαν, ἐκεῖ-

¹⁸ Πράξ. 2, 23
¹⁹ Ἠσ. 53, 9

²⁰ Β. Κορινθ. 5, 4· ἡ ἀκῆρα = βυλὸν αἷμα· ἡ ἀσφαλισμένη = ὡς νὰ εἴκοθα φορτωμένα μὲ βαρὺ φορτίον

να όμως τα όποια απομένουν ακόμη να γίνουν, μέχρι τώρα δεν είπε «Προφήτην ὁμῶν ἀναστήσει Ἰησοῦς ὁ Θεός ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ». Ἐκεῖνο λέγει, τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρως ἔκαμνεν αὐτοὺς φίλους.

Βλέπεις πῶς ἀναμνησθεὶς ἀσήμενον καὶ ὑψηλά, Δὲν εἶναι καὶ ἀσήμενον καὶ σπουδαῖον, ἐὰν ἐκεῖνος ποῦ πρόκειται νὰ ἐνέλθῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς εἶναι ὁμοίος μετὸν Μωϋσῆ· πλὴν ἀλλὰ τότε ἦτο μέγας διότι, δὲν ἦτο θεοσώως συμφωνοῦν πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Μωϋσέως τὸ «καὶ ἔσται πᾶς ὁ μὴ ἀκούων ἐξολοθρευθήσεται». Εἶπε δὲ καὶ πάρα πολλὰ ἄλλα ποῦ φανερώσαν ὅτι δὲν εἶναι ὁμοῖος μετὸν Μωϋσέα, ὥστε μὲ μεγάλην μαρτυρίαν ἤρχισε νὰ ἀσχολῆται. «Ὁ Θεὸς αὐτὸν ἀναστήσει, φησὶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν». Ὡστε αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσὴς ἠπειλήσεν αὐτοὺς ποῦ δὲν ἀκούουν «Ὅλα ταῦτα εἶναι χρήσιμα. «Καὶ πάντες δέ, φησὶν οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ». Δὲν ἠθέλησε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ ἓνα ἕκαστον ἰδιαιτέρως, δὲ νὰ μὴ μακροηγορησῇ ἀλλὰ, ἀναφερθεὶς εἰς τὴν πλέον σπουδαίαν μαρτυρίαν, τὴν Μωσαϊκὴν, παρέπεμψε εἰς αὐτοὺς. «Ὑμεῖς ἐστέ, φησὶν, υἱοὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης, ἥς διέθετο ὁ Θεός».

«Τῆς διαθήκης, φησὶν, υἱοὶ» δηλαδὴ «κληρονόμοι». Δὲν εἶναι νὰ μὴ νομίσουν ὅτι λαμβάνουν ταῦτα ἐκ τῆς χάριτος τοῦ Πέτρου, φανερώσει ὅτι, ἀφελετο εἰς αὐτοὺς ἀνορθῶν ὥστε περισσότεροι νὰ πιστεύουν ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε ταῦτα. «Ὑμῖν πρῶτον ἀναστήσας, φησὶν ὁ Θεὸς τὸν Παῖδα αὐτοῦ ἀπέστειλεν». Δὲν εἶπεν ἀπλῶς «Ὑμῖν ἀπέστειλε τὸν Παῖδα αὐτοῦ», ἀλλὰ καὶ «μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ ὅτε σταυρώσῃ». Δὲν νὰ μὴ νομίσουν δὲ ὅτι, αὐτὸς μὲν ἐχάρηεν αὐτά, ὁ δὲ Πατὴρ ὅχι, διὰ ταῦτα προσέθεσε τὸ «εὐλογοῦνται ὑμεῖς». Διότι, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι ἀδελφός σας καὶ σὰς εὐλογεῖ, τὸ πράγμα εἶναι ὑπόσχεσις δηλαδὴ «τόσον πρέπει νὰ ἀπέχετε ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἐπικοινωνήτε με αὐτοὺς, διότι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θέλει νὰ γίνετε αἴτιοι καὶ ἀρχηγοὶ. Λοιπὸν μὴ φέρεσθε ὡς νὰ ἔχετε ἀπορριφθῇ καὶ ἀποθληθῇ». «Εἰ τῷ ἀποστρέφειν, φησὶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν». Με αὐτὸν τὸν ὅρον σὰς εὐλογεῖ καὶ ὅχι ἀπλῶς.

Καὶ ποια εἶναι ἡ εὐλογία αὕτη, Μεγάλῃ διότι θεθαίως τὸ νὰ ἐγκαταλείψῃτε τὰς κακίας, τοῦτο δὲν εἶναι ἱκανόν, ὥστε νὰ ἐξαφανίσῃ αὐτάς. Ἐὰν ὁμοῖος δὲν

ἦτο ἱκανὸν νὰ τὰς ἐξαφανίσῃ, πῶς ἦτο ἱκανὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν εὐλογίαν, Δὲν εἶναι θεοσώως αὐτὸς τοῦ ἔχει ἀδικήσει δὲν εὐλογεῖται ἤδη ἀλλὰ συγχωρεῖται ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας.

Τὸ δὲ «ὡς ἐμέ» ἐὰν κάποιος δὲν τὰ ἀποδεχθῇ συμφωνῶς πρὸς τὸν τρόπον τῆς νομοθεσίας, καθάλου δὲν θὰ ἔχη τὴν ἐξήγησιν.

«Αὐτοὺς ἀκουσεσθε», λέγει καὶ ὅχι ἀπλῶς ἀλλ' «ἔσται πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἀνὴρ μὴ ἀκούσῃ τοῦ Προφήτου ἐκείνου ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ». Ὅταν ἀπέδειξεν εἰς αὐτοὺς ὅτι εἶχον ἀμαρτήσας, καὶ τοὺς μετέδωκε ἐκ τῆς συγγνώμης, καὶ ὑπεσχέθη ὡφέλεια, τότε θεοσώως φανερώσει ὅτι καὶ ὁ Μωϋσὴς λέγει τὸ ἴδιον.

Καὶ ποία εἶναι ἡ λογικὴ σύνδεσις μετὰ τὸ νὰ εἰπῇ «ἀχρὶ χρόνων ἀποκαταστάσεως», καὶ νὰ προσθήσῃ τὸν Μωϋσέα, ποῦ λέγει ὅτι ὅλα θὰ τὰ ἀκούσουν, δὲν θὰ εἴτῃ ὁ Χριστός, καὶ μάλιστα ὅχι ἀπλῶς ἀλλὰ μετὰ φοβεράς ἀπειλῆς. Μεγάλῃ διότι φανερώσει ὅτι καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ πείθωνται εἰς αὐτόν.

Ἰ. σημαίνει, «Ὑπο τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης» Κληρονόμοι, δάδοχοι. Ἐὰν λαὸν εἰσθε υἱοὶ, δὲν φέρεσθε πρὸς τὰ ἴδια καὶ παρ' ὡς νὰ εἶναι ἕνα. Ἐπομένως ἐπράξατε ἔργα ποῦ ἐπ' αὐτοῖς τὴν κατηγορίαν, δὲν δινηθῆτε ὁμοῖος νὰ τύχετε συγγνώμης. Ἐπειτα ἐπειδὴ εἶπεν αὐτὰ εὐλόγως κατόπιν λέγει. «Ὑμῖν ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Παῖδα αὐτοῦ εὐλογοῦντα ὑμᾶς». Δὲν εἶπε «σωζόντα», ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὅποσον εἶναι μεναιότερον «εὐλογοῦντα», φανερώσει ὅτι, ὁ σταυρωθεὶς εὐλογεῖ τοὺς σταυρωσάντας.

Ἄς μνησθῶμεν λοιπὸν αὐτοὶ καὶ ἡμεῖς ὡς ἀποθλωμένον τὴν φονικὴν καὶ ἐχθρικὴν ψυχὴν. Δὲν φθάνει τὸ νὰ μὴ ἀμυνθῶμεν (ταῦτα καὶ εἰς τὴν Παλαιάν ἔχει γίνεσθαι), ἀλλὰ ὅλα ὡς τὰ πράττωμεν ὑπὲρ ἐκείνων ποῦ ἔχον ἀδικήσας, ὡς νὰ εἶναι φίλοι πραγματικοί, ὡς ὁ πᾶς ἡμῶν τῶν ἰδίων. Ἐκεῖνοι εἰμῶθα μνηστῆρες ἐκείνου μαθήται ὁ ὅποιος μετὰ τὴν σταύρωσιν ὅλα τὰ μεταχειρίζεται ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἀποστέλλει. Καίτοι, θεοσώως ἡμεῖς πολλὰ καὶ δικαίως πάσχοντες ἐκείνους δὲ ὅχι μόνον ἀδικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀσεβῶς διότι τὸν εὐεργέτην ἐκείνον ποῦ οὐδὲν ἔχει ἀδικήσει, ἐκείνοι ἐσταύρωσαν. Δὲν ποιοὶ λόγον παρκαλεῶ, δόξης ἐνεκεν, Ἄλλ' ὁμοῖος αὐτὸς ἐδόξασεν αὐ-

τούς. Πώς «Επ' τῆς Μωσέως καθέδρας, φησὶν, ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Πάντα οὖν, ἃ λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖτε κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε»²¹ Καὶ πάλιν ἀλλοχοῦ· «Υπογε, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερέϊ»²² Καὶ ἐνθ' ἡδύνατο νὰ καταστρέψῃ αὐτούς, τοὺς σώζει. Αὐτὸν λοιπὸν δεῖ μνηθῶμεν, καὶ οὐ δεῖς δεῖς μὴ εἶναι ἐχθρὸς καποῦ, οὐδεὶς πολέμιος, παρὰ τοῦ διαβόλου μόνου.

ε. Πρὸς τοῦτο μεγαλῶς συντελοῦν ἡ ἀποφυγὴ καὶ τοῦ δόκου καὶ τῆς ὀργῆς. Μετὰ τὴν ἀποφυγὴν τῆς ὀργῆς δὲν θὰ ἔχωμεν οὔτε ἐχθρὸν. Κόμει τὸν ὄρκον ἀπὸ τὸν ἀνθρώπου, καὶ θὰ ἔχης κόμει καὶ τὰ πτερά τῆς ὀργῆς, θὰ ἔχης σῶσιν ὅλον τὸν θυμὸν διότι ὁ ὄρκος εἶναι ὡς ἀνέμωσος ὀργῆς. Χάλασε τὰ ἱστία θὰν δὲν ὑπάρχῃ ἀνέμωσος οὐδὲν ὠφελεῖ τὸ ἱστίον. Ἄν λοιπὸν δὲν φωνάζωμεν, οὔτε ὀρκίζωμεθα, θὰ ἔχωμεν ἀποκάμει τὰ νεύρα τοῦ θυμοῦ. Ἐάν δὲ ἀπιστήτε, πεπραγματισθῆτε ἐπὶ τοῦ πράγματος, καὶ τότε θὰ ἀντιληφθῇτε ὅτι οὕτως ἔχει. Βάλτε εἰς ἐκεῖνον ποῦ θυμῶνε, νόμοι ποτὲ νὰ μὴν ὀρκισθῇ, καὶ δὲν θὰ ἀναγκασθῇ νὰ τὸν διδάξῃ περὶ ἐπεικειας. Τοιοῦτοτρόπως ὅλα κατορθώνονται. καὶ οὔτε θὰ ἐπιορκήσετε, οὔτε θὰ ὀρκισθῆτε καθόλου.

Δὲν γνωρίζετε εἰς πόσους παραλογισμοὺς ρίπτει τοὺς ἑαυτοὺς σας ἐξ αὐτοῦ. Διότι ἐξ ἀνάγκης περιβάλλετε τοὺς ἑαυτοὺς σας μὲ θεσμόν καὶ παντοκράτωρ προσπαθεῖτε νὰ λυτρώσῃτε τὴν ψυχὴν ὡς ἀπὸ κάποιο ἀφεικτον κακόν, ἀλλὰ μὴ δυνηθέντες, καταπίν διαγείτε μὲ δόνην καὶ μάχας, καὶ καταράσθε τὸν θυμὸν, ἀλλὰ ὅλα γίνονται ματαιῶς καὶ χωρὶς λόγον. Λοιπὸν ἀπειλήσε, ἀποχώρησε, ὅλα κάμει τὰ χωρὶς ὄρκου.

Εἶναι δυνατόν, ἂν θέλῃς, νὰ ἀναλύσωμε καὶ τὰ λεχθέντα καὶ τὰ πραττέμενα. Ὅπως σήμερον εἶναι ἀνάγκη πρῶτον νὰ σὰς διδάξω διότι ἐπεὶ δὴ ἡκούσατε, καὶ τὸ περισσότερον ἔχετε κατορθώσει. Ὡς ἐξετάσωμε λοιπὸν εἰς τὴν συνέχειαν, τίνος ἕνεκεν εἰσῆλθεν ὁ ὄρκος καὶ διατί ἐπετράπη νὰ ὑπάργῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διηγούμενο ἀνωτέρω τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ καὶ ποτὲ εἰς

21 Ματθ 23 2 3
22 Ματθ 8, 4.

ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ πῶς καὶ παρὰ τίνων, θὰ σὰς ἀμειψώμεν εἰς τὴν διήγησιν διὰ τὴν ὑπακοήν σας. Διότι αὐτὸς μὲν ποῦ ἔχε κατορθώσει εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ ἐρευνῇ νὰ μάθῃ, αὐτὸς δὲν ὁ ὁποῖος ἀκόμη δὲν κατάρθωσε, δὲν εἶναι ἀξίος οὔτε νὰ ἀκούσῃ διδασκαλίαν.

Ἐκαμῖς πολλὰς συνθήκας οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἀβραάμ καὶ ἐσφαζαν σφάγια καὶ θυσίας προσέφερον, καὶ ἀκόμη δὲν ὑπῆρχεν ὄρκος. Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ εἰσῆλθεν ὁ ὄρκος· Ὅταν ἠυξήθησαν τὰ κακά, ὅταν ὅλα μαζί ἔγιναν ὡς κάτω, ὅταν ἐξετράπησαν πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν τότε λοιπὸν τότε, ὅτε ἐφάνητο ἐν συνέχειᾳ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκαλῶν μάρτυρας παρέχοντας αὐτὸν ὡς ἀξιοπιστὸν ἐγγυητὴν τῶν λεγομένων διότι ταῦτα εἶναι ὄρκος, ἐγγυητοὶς συμπεφορῶν ποῦ δὲν γίνονται πιστευταί. Ὡστε τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον γινώσκον αὐτοῦ ποῦ ὀρκίζεται ὅτι δὲν γίνεται πιστευτὸς χωρὶς ἐγγυητοῦ καὶ ἀλλοῦ ἐγγυητοῦ, μεγάλην διότι ἐξ αἰτίας τῆς πολλῆς ἀπιστίας δὲν ζητοῦν ἄνθρωποι ἐγγυητὴν, ἀλλὰ τὸν Θεόν. Δεύτερον, καὶ εἰς ἐκεῖνον ποῦ δέχεται τὸν ὄρκον ὑπάρχει τὸ ἴσον ἀμάρτημα ἀφοῦ, διδιαφερόμενος ὑπὲρ τῶν συναλλαγμάτων, τὸν Θεόν θέλει ὡς ἐγγυητὴν, καὶ λέγει ὅτι δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ, ἐάν δὲν λάθῃ ἐκεῖνοι.

Ὡς τῆς ὑπερβολικῆς ἀνασθησεως ὡς τῆς ἀσεβείας ὡς ἀφοῦ εἶσα, σκώληξ καὶ χῶμα καὶ σκῆπη καὶ καπνὸς τὸν Δεσπότην σοὶ θέλει ὡς ἐγγυητὴν, καὶ ἐκεῖνοι ἐξαγορεύουσιν τοὺς ἄλλους νὰ σοὺ δώσουσι. Εἰπέ μοι ἐάν, ὅταν τὰ τέκνα σας φιλονεικούν μετὰ τῶν καὶ δὲν πιστεύουσιν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἔλεγεν ὁ ὁμοδουλὸς ὅτι δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ ἕως ὅτου λάθῃ ὡς ἐγγυητὴν τὸν κοῖνον κύρον. Ἄραγε δὲν θὰ ἐτιμωρεῖτο μὲ μύρια καυτήματα καὶ δὲν θὰ ἐμάνθανεν ὅτι εἰς ἄλλα πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ ἢ τὸν κύριον καὶ ὅχι εἰς τὸ αὐτὰ. Τί λέγω ὁμοδουλον, Διότι ἐάν προετίμας σεβαστότερον ἄνδρα, δὲν θὰ ἐδεώρει ἀσέβειαν τὸ πρᾶγμα,

Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν θελω, λέγει. Καλῶς λοιπὸν οὔτε ἐκεῖνον νὰ τὸν ἀναγκάξῃς ἀφοῦ καὶ μετὰ τὸ ἀνθρώπων γίνεται ταῦτα δηλαδὴ ἂν εἴπῃ τις «Ἰὼν δεῖνα προσφέρω ἐγγυητὴν» αὐ δὲν ἀνέχεσται. Τ. λοιπὸν, θὰ γὰρ, λέγει, αὐτὸ ποῦ μοῦ δίδεται. Δὲν λέγω τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ἀνέχεσται νὰ ἀσεβήσῃς εἰς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο καὶ πε

ρ σσότερον αὐτός που ἐξαναγκάζει· παρὰ αὐτός που ὀρκίζεται ἀπαραιτήτως θά τιμωρηθῇ ὡσαύτως, καὶ αὐτός που ὀρκίζεται, χωρὶς οὐδὲς νὰ τὸν ἀναγκάσῃ. Καὶ τὸ φοβερώτερον μὴλ στα δὲ ἑκάστος ὀρκίζεται ὑπὲρ ἑνὸς ὄθλου, ὑπὲρ μικρᾶς προσθήκης ὑπὲρ ἀδικίας.

Ταῦτα ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἐπιρκία· ἐν ὅμως ἀκαλουθήσῃ καὶ ἐπιρκία, ὅλα τὰ ἑκείνων ἔω κατω καὶ αὐτός που ἔλαβε καὶ αὐτός που ἔδωκε τὸν ὄρκον· Ἄλλ' ὑπάρχον· λέγει μερικά που δὲν τὰ γνωρίζομε· Ἀλλὰ, προβάλλει ταῦτα οὐδόλως νὰ συμπερ φέρεσαι με ὁ κνηριαν· ἐάν ὅμως συμπεριφέρεσαι με ὁ κνηριαν νὰ ἀπατήσῃς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου δικαίαν τιμωρίαν· Ἔτινα καλύτερον νὰ τιμωρηθῇς το αὐτοτρόπως, παρὰ τὴ σφάραξ. Διότι τί ἀναμένεις παρακαλῶ παρασύρῳ τὸν ἄνδρα εἰς ὄρκον, ὅτι θά ἐπιρκήσῃ, Ἄλλὰ ταῦτα εἶναι ἐσχάτη ἀνοησία· δὲ ὅτι ἡ τιμωρία θά τραπῇ εἰς τὴν ἰδικήν σου κεφαλὴν· εἴσαι καλύτερον νὰ χάσῃς τὰ χρήματα, παρὰ ἐκεῖνος νὰ χαθῇ· Διαιτ καμνε ς αὐτὸ μετὰ τῆς ἰδικῆς σου τιμωρίας καὶ μετὰ τῆς ἀσεβείας κατὰ τοῦ Θεοῦ. Το αὐτὴ ψυχὴ ἀνῆκε εἰς θηρίον καὶ εἰς ἄνδρα ἀσεβῆ· Ἄλλὰ ἀναμένω δι, δὲν θά ἐπιρκήσῃ· ὅτι τὸν τότε πιστεύει καὶ χωρὶς ὄρκου· Ἄλλ' ὑπάρχον· πολλοί, λέγει οἱ ὅποιοι, χωρὶς ὄρκου θά προσέμω· νὰ μὴ δώσουν τὰ χρήματα μετὰ τοῦ ὄρκου ὅμως, οὐδόλως· Ἀπατᾷς τὸν ἑαυτὸν σου, ἀνθρώπε· Ἀνθρώπος που ἔχει μὴθε νὰ κλέπῃ καὶ νὰ ἀδικῇ τὸν πλησίον, θά προσέμω καὶ τὸν ὄρκον· πολλὰς κα καταπατήσῃ· ἐάν ὅμως θά ἐδίσταζε νὰ ὀρκισθῇ πολὺ περισσότερον θά ἐδίσταζε νὰ ἀδικήσῃ· Ἀλλὰ ἀσυνασθῆτως κάμνε, αὐτό, Ἐπομένως εἰ καὶ ἄξιος συγγνωμῆς.

Ἀλλὰ διαιτ, διμῶν περ' τῶν ὄρκων τούτων παραλείπων τοὺς διδομένους εἰς τὴν ἀγοράν· Διότι ἐκεῖ οὐ δὲν το οὔτω· ἔχεις νὰ εἰπῇς διότι γιναντα ὄρκοι καὶ ἐπιρκία, χάριν δεκα ὀθλοῶν· διότι ἔτι δὴ δέ, κατέρχεται κεραυνὸς ἄνωθεν, ἐπειδὴ τὰ πάντα ἀνατρέποντα ἐσθότης κατενών τὸν Θεόν· Τί συμβαίνει· Διὰ νὰ λάθῃς λόγαν· ὑποθήματα, χάριν ὀθλίων χρημάτων καλεῖς αὐτὸν εἰς μαρτυρίαν.

Μὴ νομίζομεν λοιπὸν δι, ἐπειδὴ δὲν τιμωρούμεθα δι, ἀμαρτάνομεν τοῦτο εἶναι σημεῖον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, δι, τῆς ἰδικῆς μας ἀρετῆς, Ὀρκίους

κατὰ τοῦ τέκνου του, ὀρκίους κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου· εἰπέ· «Τόσον οὔτε ὁ δημῖος ὅς μὴ κάμῃ νὰ πονέσῃ αἱ πλευραί μου», Ἄλλὰ φοβείσαι· Ἰδὼν πλευρῶν σου λοιπὸν εἶσαι, ἀτμότερος ὁ Θεός· τῆς κεφαλῆς σου εὐτελέστερος, Εἰπέ· «Τόσον ὅς μὴ γίνω ἀσέπτος», Ἄλλ' ὁ μὲν Χριστός τόσον λυπεῖται ἡμᾶς ὥστε ἐμποδίζει νὰ ὀρκίζομεθα καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς μας, ἡμεῖς ὅμως τόσον δὲν ὑπολογίζομεν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ὥστε πανταχοῦ αὐτὸν θέλομεν ἐγγυητῇ· Δὲν γνωρίζετε τί εἶναι ὁ Θεός καὶ ἀπὸ ποῦα στόματα πρέπαι νὰ ὀνομάζεται· Ἄλλ' ἐάν μὲν διμῶμεν διὰ κατὰ ὁν ἐνάρετον ἄνδρα, λέγομεν· «Ἀπόπλυνον τὸ στόμα σου, καὶ οὔτω νὰ τὸν ἀναφέρῃς», τώρα δὲ ὅμως τὸ τίμ. οἱ ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πάν ὄνομα, τὸ θαυμαστόν· εἰς δι, τὴν γῆν, τὸ ὅποιον ὅταν ἀκούσῃ οἱ δαίμονες φοβήσονται χωρὶς λόγον περυσόμεν.

στ· «Ὡς τῆς συνθέσεως διότι ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἔχει γινε εὐκαταφρόνητοι· Ἀναμφιδόλως λοιπὸν ἂν ἀναγκάσῃς κάποιον νὰ ὀρκισθῇ εἰς οἶκον ἁγίου, οὕτω διὰ κεῖσαι ὡς νὰ ἔκαμες φρενὸν τὸν ὄρκον· καίτοι ἀπὸ ποῦ φανέται ὅτι εἶναι τόσον φρενὸν παρὰ ἐκ τοῦ δι, ἐκαί· νοι μὲν ἀπερσκέπτως τοῖς χρησιμοποιούμεν, τοῦτον δὲ δι, δὲ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δημιουργητῇ φρενὴ διαιτ ὀνομάζεται ὁ Θεός, Ἄλλ' εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους τόσον ἡ το σεβαστόν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὥστε νὰ γράφεται εἰς πέταλα καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπεται εἰς οὐδένα νὰ φορῇ τὰ γράμματα παρὰ μόνον εἰς τὸν ἀρχιερέα, τώρα δὲ ὁ μὲς οὕτω περιφέρομεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὡς νὰ εἶναι κατὰ το τυχερόν.

Ἐάν ἀπλῶς τὸ νὰ ὀνομάζον τὸν Θεὸν δὲν εἶναι εὐκόλον εἰς ὄλους καὶ εὐσεβεῖς, τὸ νὰ ἐπικαλούμεθα αὐτὸν εἰς μαρτυρίαν πόσης τολμῆς, παρακαλῶ δὲν εἶσαι γνώρισμα πόσης παραφροσύνης, Διότι, ἐάν ἔπρεπε διαιτ νὰ τὰ ἀπορρίψωμε δὲν ἔπρεπε προθύμως νὰ τὰ ἀφῆνωμε· Ἰδοὺ λέγω καὶ διαμαρτύρομαι· «Καταρθεώσατε νὰ ἐξέλθετε τοὺς τοὺς διδομένους εἰς τὴν ἀγοράν ὄρκους, αὐτοὺς διαιτ δὲν περὶθοντα, δειγνισατέ τοὺς ὄλους εἰς ἐμὲ· Ἰδοὺ ἐνῶ εἰσθε ὄλοι παρόντες ἐπιδόλλω

εἰς τοὺς τεταγμένους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ναῶν καὶ παρτρέπω καὶ παραγγέλλω, εἰς οὐδένα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀρκίζεται, χωρὶς λόγον, μάλλον δὲ οὔτε καὶ ὅταν ὑπάρχῃ ἀφορμὴ. Πρὸς ἐμὲ λο τὸν ὅς ὁδηγηθῇ ἔμπορος καὶ ἂν εἶτα ἔπε δὴ καὶ ταῦτα προεπε, νὰ φθάσῃ μέρους ἐμοῦ, ὅπως ἀκριθῶς συμβῇ με τοὺς μικροὺς παῖδας. Μὴ γένοιτο! Διότι εἶναι αἰσχύνῃ μερικοί ἀκόμη νὰ χρειάζεται νὰ διδάσκονται. Μήπως τολμᾷ νὰ ἐγγίσης τὴν ἱερὰν τράπεζαν, ὅταν εἴσῃ αἰμίτος. Ἀλλὰ συμβῇ νὰ τὸ ἀκόμῃ γε ρότερον, σὺ δὲ μεμνημένος νὰ τολμᾷς νὰ ἐγγίξης τὴν ἱερὰν τράπεζαν, τὴν ὅπου οὔτε πάντες οἱ ἱερεῖς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγγίζουσιν, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ ὀρκίζεσθαι. Καὶ σὺ μὲν ὁ ὅποιος ὅταν ἀπέλθῃς δὲν θὰ ἠδύνασθαι νὰ ἐγγίσης τὴν κεφαλὴν τοῦ παίδος, τὴν τράπεζαν ὅμως ἐγγίξῃς καὶ θὰ φέρεται, οὔτε φοβείσῃ, Πρὸς ἐμὲ ὁδῆγε, τοὺς τοιούτους, ἐγὼ θὰ δὲ κάσω καὶ ναίροντας θὰ ἀφήσω καὶ τοὺς δύο νὰ φύγουν. Ὅτι ἐπὶ θυμῷ καίτε θέτω νόμον οὐδόλως νὰ ὀρκίζεσθε.

Ποία ὑπάρχει ἐλπίς σωτηρίας, ὅταν ὅλοι τὸσον δὲν τὰ ὑπολογίζετε, διὰ τοῦτο ὑπάρχουσιν αἱ γραμματεῖαι, διὰ τοῦτο τὰ συμβόλαια, διὰ νὰ θυσιάσῃς τὴν ψυχὴν σου, τί κερδίζεις τὸσον, ὅσον γάνεος. Ἐπιώρησεν Ἐφραίμ καὶ ἐκέλευεν καὶ τὸν ἑαυτὸν σου. Ἀλλὰ δὲν ἐπιώρησας. Καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸν ἑκάμε νὰ γαθῇ, ἀφοῦ τὸν ἐξηνάγκασες νὰ παραθῇ τὴν ἐντολήν.

Ἄς ἀπομακρυνώμεν τοῦτο τὸ νόημα ἀπὸ τὴν ψυχὴν, πρῶτον ἀπὸ τὴν ἀνοράν, ὅς ἐκδιώξωμεν αὐτὸ ἀπὸ τὰ παντοπολεῖα, ἀπὸ τὰ λο πὰ ἐργαστήρια, μετὰ αὐτερος θὰ εἶναι δὲ ἡμεῖς ὁ πόρος. Μὴ νομίζετε, ὅτι τὰ βιώτ καὶ κατορθοῦντα, διὰ τῶν παραβάσεων τῶν θεῶν νόμῳ.

Ἀλλὰ δὲν πιστεύει λέγει, ὅτι καὶ τὸτο φησὶ, ὅς καποτε ἀπὸ μερ κους, ὅτι «ἂν δὲν ὀρκισθῇ μερ κους ὁρκους, δὲν πιστεύει». Σὺ εἶσαι αἷτιος αὐτῶν, ὁ ὅποιος προνε ρως ὀρκίεσαι, διότι ἂν δὲν συιέβαινε τοῦτο, ἀλλὰ εἰς ὅλους ἦτο φανερόν, ὅτι δὲν ὀρκίζεσαι. Πιστεύει με τοῦ σοῦ λένω, ὅτι περισσότερον θὰ ἐπιστεύωσιν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ μερ κους κατατρώγουσιν ὁρκους καὶ μόνον με ἐν σοὶ νεῦμα. Δὲν ἰδοὺ παρακαλῶ, εἰς πόλον περισσότερον πιστεύετε εἰς ἐμὲ, ποῦ δὲν ὀρκίζομαι, ἢ εἰς

τοὺς ὀρκιζομένους. Ἀλλὰ σὺ, λέγε, εἶσαι ἀρχὼν καὶ ἐπισκοπός. Ἦν ποῦ ἂν ἀποδείξω, ὅτι, δὲν εἶναι, μόνον τοῦτο. Εἰλικρινῶς ἀποκριθῆτε μοι, παρακαλῶ, ἂν συμεχῶς ὀρκίζομην καὶ δια παντός, ἀρα γε θὰ εἶχε κύρος ἡ ἐξουσία μου, οὐδαμῶς. Βλέπετε, ὅτι δὲν εἶναι διὰ τοῦτο.

Τὸ δὲ κερδίζεις ἐντελῶς, παρακαλῶ, Ὁ Παῦλος ἐπεινὰ καὶ σὺ νὰ προτιμᾷς νὰ πενῶς μάλλον παρὰ νὰ παραθῇς, μὲν ἀπὸ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Διὰ εἶσαι τόσοι ἀπίστος. Σὺ μὲν λοιπὸν προτιμᾷς, ὅταν νὰ τὰ κάμῃς καὶ νὰ τὰ ὑποφέρῃς διὰ νὰ μὴ ὀρκισθῇς, αὐτὸς δὲ δὲν θὰ σὲ ἀμεψη: Ἀλλὰ αὐτοὺς μὲν ποῦ γίνονται ἐπιπρόκοι καὶ πολὺ ὀρκίζονται, τρέφει καθ' ἐκάστην ἡμεραν, σὲ δὲ θὰ σὲ παραδώσῃ εἰς πείναν, ἔπε δὴ ἐπε-θαρχήσῃς εἰς αὐτὸν.

Ἄς νικηρίσουν ὅλοι, ὅτι ἐκ τῶν συγκεντρουμένων εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ποῦ νὰ ὀρκίζεται, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ὅς γινώμεθα φανεροί, ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ τοῦτο ὅς διαχωρίζῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρους καὶ ἀπὸ ὅλους. Ἄς λάβωμεν σφραγίδας ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὥστε παταγοῦ νὰ φανώμεθα ὡς ἀγέλη θοαὶ καὶ ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὴν γλῶσσάν, ὅς γνωρίζωμεθα πρῶτον, ὅπως ἀκριθῶς οἱ θαρσάραι, ὅπως ἀκροθῶς οἱ γνωρίζοντες Ἑλλήνι, καὶ ἐκ τούτου ὅς διαφείρωμεν ἀπὸ τοὺς θαρσάρους. Δὲν οἱ ὀνομαζόμενοι, παρακαλῶ ψιττακοὶ, ἀπὸ τί εἶναι γνωστοί, ὅχι ἀπὸ τὸ ὅτι ὁμιλοῦν ὡς ἄνθρωποι, καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁμιλοῦμεν ὡς οἱ Ἀποστολοὶ, ὅς γινώμεθα γνωστοὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁμιλοῦμεν ὡς οἱ ἄγγελοι. Ἄς κάποιος εἰπῇ «ὀρκίζομαι», ὅς ἀκούῃ, ὅτι ὁ Χριστὸς παρήγγειλε, καὶ δὲν ὀρκίζομαι. Ταῦτο εἶναι ἱκανὸν νὰ ἰσχυράγῃ πᾶσαν ἀρετὴν. Εἶναι κάποια θύρα εὐσεβείας, ὁδὸς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν φιλοσοφίαν (τῆς εὐλασθείας), εἶναι ὡς παλαιστρα. Ταῦτα ὅς φυλάττωμεν, ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὴν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκε. ἢ βόξα ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 1 (10)

(Πράξ 4, 1-22)

«Αγαλλύνειν δὲ αὐτὸν πρὸς τὸν λαόν, ἐπεστρεψαν αὐτοὺς
οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ»

α' Δὲν εἶχον ἀναπνεύσει ἀκόμη ἀπὸ τοὺς προηγουμένους περασμούς καὶ ἀμέσως εἰσῆλθοι εἰς ἄλλους. Καὶ πρόσθε πῶς οἰκονομοῦνται τὰ πράγματα. Προβ-
τον, ἐχλευάσθησαν πάντες ὁμοῦ (δὲν εἶναι μ. κρὸς αὐ-
τὸς ὁ πειρασμός) δευτεροί, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ καρυφαῖοι
εἰς κινδύνους ἐμπίπτουσιν. Δὲν ἔγιναν τὰ δύο τὸ ἐν κα-
τόπιν τοῦ ἁλλοῦ, οὔτε κατὰ τρόπον ἁπλοῦν, ἀλλὰ ἀ-
φοῦ προηγουμένως ἐπέτυχον εἰς τὰς διμιλίας καὶ ἀ-
φοῦ θαῤμα ἐπετέλεσαι μετὰ τοῦτα μέγα οὕτω λοιπὸν
ἀφοῦ ἔλαθοι θάρος, τοῦ Θεοῦ ἐπιτρέποντος κατόπιν
ἀρχίζουσι τοὺς ἀγῶνας.

Σὺ δὲ παρατήρησε παρακαλῶ, πῶς ἐπ' τοῦ Χρι-
στοῦ ἐνῶ ἐξήτουν τὸν προδοτὴν κατόπιν ἐδῶ αὐτοί, οἱ
ἴδιοι ἐπιβάλλουσι τὰς χεῖρας, ἀφοῦ ἔγιναν θρασύτεροι
καὶ περισσότερον ἀναισχύντο μετὰ τὴν σταύρωσιν ὅ-
τι ἡ ἀμαρτία καθ' ἡν χρόνον μὲν σχεδιάζεται, ἔχει κα-
ποῖαν ἐντροπὴν, ὅταν ὁμως γίνῃ πράξις, τότε κάμνει
περισσότερον ἀναισχύντους αὐτοὺς πού τὴν πράττουσι.

Τί συμβαίνει λοιπὸν καὶ ὁμοῦ εἰς αὐτοὺς καὶ ὁ
στρατηγὸς «Ἐπέστησαν γάρ αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ
στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ» λέγει. Διὰ τὴν τοποθετήσουν πάλιν
δημοσίῳ ἐγκλήμα γύρω ἀπὸ τὰ γεγονότα καὶ διὰ
τὴν μὴ το ἐκδικάσαι ὡς ἰδιωτικόν. Πράγμα τὸ ὅποιον
πανταχοῦ προσπαθοῦν νὰ κάμνουν «Διανοοῦμενοι διὰ
τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαόν». Εὐστενοχωροῦντο ὅ-
μως διότι ἐδιδάσκον ἄλλὰ καὶ διότι ὅμως μόνον αὐτὸς
ἔλεγον ὅτι εἶναι ἀναστηθὶ ἄλλ' ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐξ αἰτίας
ἐκείνου δι' ἐσάμεθα. «Διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς, φησὶ
τὸν λαόν, καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστα-
σιν τῶν νεκρῶν». Τόσον λογικὰ ἐγένετο ἡ ἀνάστασις.

Πράξ 4 1

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΟΜΙΛΙΑ I ΚΕΦ 4) 155

ὥστε καὶ εἰς ἄλλους αὐτὸς νὰ γίνῃ αἰτίας τῆς ἀνα-
στασεως.

«Καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο αὐ-
τοὺς εἰς τήρησιν» εἰς τὴν αὔριον ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.
Ἡ τῆς ἀναισχύντης! ἀκόμη αἱ χεῖρες τῶν ἡσυχάζον-
των ἀπὸ τὰ προηγουμένα αἵματα, καὶ δὲν ἡσυχάζον,
ἀλλ' ἐπέβαλλον πάλιν αὐτὰς διὰ νὰ τὰς γεμισοῦν μὲ
ἄλλα αἵματα ἢ ἰσως καὶ ἐφοβήθησαν, ἀφοῦ πλεον εἶχον
παλαιάπλασασθαι οἱ περὶ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ διὰ τοῦ-
το ὤρμησε μαζὶ με αὐτοὺς καὶ ὁ στρατηγὸς «ἦν γὰρ φη-
σιν ἑσπέρα ἤδη». Ἐκεῖνοι μὲν λοιπὸν, θέλοντες νὰ κα-
ταπραῖνουν αὐτοὺς τοῦτο ἔκαμνον καὶ ἐφύλαττον, τοὺς
Ἀποστόλους ὁμως τοὺς ἔκαμνε περισσότερον τολμη-
ρους ἢ ἀναβολὴ τοῦ χρόνου.

Καὶ πρόσθε ποῖοι συλλαμβάνονται οἱ καρυφαῖοι ἐκ
τῶν Ἀποστόλων, γινόμενοι ἐν συνεχείᾳ ὑπόδειγμα εἰς
τοὺς ἄλλους, ὥστε ποτε νὰ μὴ ζητοῦν ὁ εἰς τοὺς ἄλλους.
ὥστε νὰ εὐρσκαντα ἀπὸ κοινού. «Πολλοὶ δὲ τῶν ἀκου-
σάντων τὸν λόγον ἐπιστεύσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς
τῶν αὐδῶν ὥστε χιλιάδες πέντε». Τί σημαίνει αὐτό;
ὅτι μὴπως εἶδον ὅτι εὐδοκίμησαν, δὲν τοὺς εἶδον δε-
μένους, πῶς λοιπὸν ἐπιστεύσαν, Βλέπετε φανεράν ἐν-
έργειαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ προσέτ. καὶ οἱ ἡδὴ πιστεύσαν-
τες ἔπρεπε νὰ γινούν ἀσθενέστεροι, ἀλλὰ δὲν ἔγιναν.
Διότι ἡ διμιλία τοῦ Πέτρου εἰς τὸ θαῤος κατέβαλε τὰ
σπέρματα καὶ ἤγγισε τὴν διάνοιαν αὐτῶν. Αὐτοὶ δὲ διὰ
τοῦτο ὠργίζοντο, ὅτι αὐθόλως ἐφοβήθησαν αὐτοὺς,
ὅτι οὐδόλως ὀπελόγουν τὰ πορόντα διενὰ διότι ἐάν
ὁ σταυρωθεὶς, λέγει, τοιαῦτα κατορθῶναι καὶ τοὶ χα-
λοῦ ἀνέστησε δὲν φοβούμεθα ὅτε αὐτοὺς Ἄρα καὶ
τοῦτο κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ εἶχε γινέ. Ἐκ τούτου αὐ-
τοὶ ποὺ ἐπιστεύσαν τώρα ἦσαν περισσότεροι ἀπὸ τοὺς
πρώτους. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καὶ φοβηθέντες, διὰ τοῦτο,
ἐκ' αὐτοῦ ἔβλεπον, ἔθεσαν τοὺς Ἀποστόλους, ὥστε καὶ
αὐτοὺς νὰ τοὺς κάμνουν περισσότερον δελοὺς. Ἰὸ ἀντ-
θετο, ὁμως ἔγινον ἀπὸ ὅτι ἐκείνου ἤθελον. Διὰ τοῦτο
καὶ ἐξετάζουν αὐτοὺς ὅχι ἐνώπιον αὐτῶν, ἀλλὰ κατ' ἰ-
δίαν, ὥστε γὰρ μὴ ὠφεληθοῦν οἱ ἀκούοντες ἐκ τῆς παρ-
ρησίας αὐτῶν.

Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν
τοὺς ἀρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς ἐν

Ἱερουσαλήμ, καὶ Ἄνναν τὸν ἀρχιερέα καὶ Κατάφον, καὶ Ἰωάννην, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἐκ γένους ἦσαν ἀρχιερεῖς· καὶ Πάλιν συνέρχονται ἐπὶ τὸ αὐτὸ δῶκε μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν οὐδὲν ὅπως πλεονέκτησαν· τὰ τοῦ νόμου. Καὶ πάλιν περιβάλλουν τὸ πρᾶγμα εἰς σχῆμα δικαστηρίου διὰ νὰ γίνουσι ὑπεύθυνοι τῆς ἀδικίας κρυσσῶς.

«Καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ ἐπυνθάνοντο· Ἐν ποῦ δυνάμει ἢ ἐν ποῦ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὁμοῦς;». Καὶ θεβαίως ἐγνώρισαν· «ὅτι ἀπονοούμενοι γὰρ φησὶ, ὅ ἀπὸ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν». Διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ συνέλαβον αὐτούς διὰ τοῖσι λόγοις λοιπῶν ἔρωτον. Αὐθιγμένοι αὐτοὺς νὰ ἀρίστη θοῇ τὸν Χριστὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, καὶ νομίζοντες ὅτι διὰ τοῦτου θὰ καταρθώσονται τὸ πᾶν. Προσεξέτω λοιπὸν καὶ τὸ λέγον· «Ἐν ποῦ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὁμοῦς;». Τότε Πέτρος πλησθεὶς Πνεύματος Ἁγίου, εἶπε πρὸς αὐτούς· «θυμῆσθε, παρακαλῶ, τῶρα τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, καὶ πῶς ἐξεπληρώθη ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔλεγεν· «Ὅταν δὲ παραβῶσιν ὑμεῖς εἰς συναγωγὰς, μὴ μεμνησθε, πῶς ἦ τί λαλήσετε τὸ γὰρ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν ἐστὶ τὸ λαλῶν ἐν ὑμῖν»³. Ἄρα πολλὰς θεϊκὰς ἐνεργείας ἀπέλαβον. Τί δὲ καὶ λέγει, ἀκούσον· «Ἀρχόντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ». Πρόσεξε τὴν σύνεσιν τοῦ ἀνδρός καὶ πῶς, ἐνῶ εἶναι πλήρως παρρησιαῖς οὐδόλως ὁμιλεῖ ὑβριστικῶς, ἀλλὰ μετὰ τιμῆς· «Ἀρχόντες τοῦ λαοῦ, φησὶ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ, εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς ἐν τίνι ὁδῷ σώσονται γνωστὸν ἔστω πᾶσι· ὑμῖν, καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ». Μετὰ μεγάλην γενναίότητα ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ τοὺς διατάραξε περισσότερο· δὲ ὑπενθύμωσεν εἰς αὐτοὺς ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἐπὶ εὐεργεσίᾳ κατακρύβουσι αὐτοὺς ὥς νὰ ἔλεγεν· «Ἰδιαίτερος μὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς στεφανώσετε· δ' αὐτὰ καὶ ὥς εὐεργετίας νὰ μᾶς ἀκηκρύβετε· τῶρα ὅμως καὶ κατακρύβετε ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ὅχι πλουσίου, ὅχι ἰσχυροῦ, ὅχι ἐνδοξοῦ· καὶ μετὰ αὐτὸ ποῖος θὰ ᾄδωινα τὴν αἰδομένην».

² Ματθ. α' 18-20

Ἡ Μεγάλην βαρύτητα ἔχει ἡ ὑπόσχεσις φανερωμένη διὰ ἀπὸ ἐδῶ ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διαπερνοῦν τοὺς ἑαυτοὺς διὰ τῶν κακῶν. «Ὅτι, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου». Προσθέτει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἰδιαίτερος τοὺς ἔλυπε. Αὐτὸ ἦτο λοιπὸν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστός· «Ὁ ἡκούσατε εἰς τὸ ὄριον, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δαμάτων»³. «Ὅτι, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν ἐν τούτῳ ὁδῷ παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὁμοῦς». Μὴ νομίσῃτε, λέγει, ὅτι κρύπτομεν τὴν πατριδα ἢ τὸ πάθος. Ὅν ὁμοῦς ἐσταυρώσατε ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ αὐτὸς παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὁμοῦς. Πάλιν τὸ πάθος, πάλιν ἡ ἀνάστασις. «Αὐτὸς ἐστὶν ὁ λίθος ὁ ἐκουθενωθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὃ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας»⁴. Ὑπενθύμωσεν εἰς αὐτοὺς καὶ λόγον ἱκανὸν νὰ τοὺς φοβήσῃ· «ὁ πεσὼν γὰρ φησὶν, ἐπὶ τὸν λίθον τούτον, στήθασθε· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμῆσθαι αὐτόν»⁵.

«Καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία». Ποῖα κτυπήματα νομίζεις ὅτι δέχονται, αὐτοὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων, «Ὅτε γὰρ ὄνομα ἕτερον ἐστὶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς». Ἐδῶ καὶ ὕμνησά διδάσκει· ὅτι ὅταν δὲν διαρχῇ κάτι νὰ καταρθώσῃ, ἀλλὰ μόνον θάρρος νὰ ἐπιθεῖ· ἐν δὲν λυπεῖται· ὅτι δὲν ἐφοβήθη μήπως ραπίση καὶ δὲν εἶπεν ἀπλῶς «οὐκ ἄλλου», ἀλλ' «οὐκ ἐστὶν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία», φανερώνων ὅτι αὐτὸς δύναται νὰ μᾶς σώσῃ, συγχρόνως δὲ θέλων καὶ νὰ φοβήσῃ αὐτούς.

«Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παρρησίαν καὶ Ἰωάννου, καὶ καταλαθόμενοι ὅτι ἄνθρωποι, ἀγράμματοι εἰσιν, καὶ ἰδιῶτα ἐθαυμάζον ἐπεγνωσκόντες αὐτοὺς, ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν». Καὶ πῶς λέγει, οἱ ἀγράμματοι τοὶ ἔγιναν ῥήτορες ἐνώτεροι, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀρχιερέως, διότι δὲν ὡμίλουσι αὐτοὶ ἄλλα μὲσφ αὐτῶν ἢ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

³ Ματθ. 10, 27

⁴ Ψαλμ. 117, 22

⁵ Ματθ. 21, 44

«Τοι τε ἄνθρωποι ἀρώντες αὐν αὐτοῖς ἐστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.» Μεγάλη ἦτο ἡ παρηγορία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ὁ καστήριος δέ, ἐγκατέλειπεν αὐτοὺς. Ὡστε, εἰς ἐλεγον ὅτι «τὸ πρᾶγμα δὲν ἐγενεὶν οὕτως» ἐκεῖνος θὰ ἐκατηγόρε αὐτούς.

Κελεύσαντος δὲ αὐτοὺς ἐξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέδωλον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες. Τί ποιήσῃμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; Βλέπετε ὅτι εὗρισκοντα εἰς ἀπορίαν καὶ πάλιν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος φόβος διὰ τὰ κατωρθώγει. Ὅπως ἀκριβῶς, λοιπὸν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνατρέψουσι τὸ γινόμενον, οὕτε νὰ τὸ σκοτίσασιν ἀλλὰ ἐνῶ αὐτοὶ ἠμπούδιζοι, περισσότερον προώδευεν ἡ πίστις, τοιοῦτοτρόπως γίνεται καὶ τώρα «Τί ποιήσῃμεν», Ὡς τῆς ἀνοήσιας! εἰς, ἀφοῦ ἐγεύθησαν τοὺς ἀγῶνας, εἰς τὴν συνέχειαν ἐνόμιζον ὅτι, θὰ τοὺς κατατρομάζουσιν, μᾶλλον δὲ εἰς, ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχὴν οὐδὲν κατώρθωσαν, μετὰ τὴν τασαυτην ῥητορεῖαν ἐπίστευσαν ὅτι, θὰ κατωρθώσων κατὰ. Δὲ δσον ἤθελον νὰ ἐμποδιζοι, τὸσον περισσότερον ἠξάνοντο τὰ πρᾶγματα.

«Ὅτι μὲν γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ φανερόν καὶ οὐ δυνατόν μεθ' ἀρνήσασθαι. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλέον θανατηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλήσας αὐτοῖς μὴκέτ' ἀλλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδὲν ἀνθρώπων. Καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, παρηγγέλλαν τὸ καθόλου, μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ δάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ». Προσεξε καὶ τὴν ἀνασχυντῆσαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐγκατεστήσαν τῶν Ἀποστόλων. Ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκρίθentes εἶπον πρὸς αὐτοὺς. Εἰ δὲ καὶ ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὁμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε. Ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα, ἀ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν. Οἱ δὲ προσεπηλυσάμενοι, ἀπέλυσαν αὐτούς, μὴ δὲν εὐρυσκόντες τὸ πῶς κολάσσονται αὐτοὺς διὰ τὸν λαόν. Ἀπεστέμνωσαν αὐτοὺς τὰ θαύματα καὶ εἰς τὴν συνέχειαν δὲν ἠείμουντο νὰ τελεώσων αἱ Ἀπόστολοι τὴν δόμω των, ἀλλὰ ἐνῶ ὁμῶς τὸν δέκωσαν λαὸν ἐγώισι κῶς. «Ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. Ἐτῶν γάρ ἦν πλεὶς οὐκ ὁ ἀνθρώπος τεσσάρων».

κοντα, ἐφ' ὃν ἐγένετο τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως».

Ἀλλ' ὅς ἐξετάσωμεν τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα «Τί ποιήσῃμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις», Ἐν πρώτοις μὲν λοιπὸν διὰ τὰ ἑκάμνον διὰ νὰ δοξασθοῖν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπων, τώρα δὲ καὶ ἑτερον προσετέθη τὸ νὰ μὴ φανοῖν ὅτι, εἶναι αἰμοχαρεῖς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μετὰ ταῦτα ἔλεγον. «Βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου»; «Ἀπειλήσας αὐτοῖς μὴκέτ' ἀλλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδὲν ἀνθρώπων». Ὡς τῆς ἀνοήσιας! Ἀφοῦ ἐπέστησαν ὅτι, ἀνέστη, καὶ ἀφοῦ παρέλαβον τοῦτο ὡς ἀπόδειξιν, ὅτι, ὕπαρχε Θεός, ἐνόμισαν ὅτι θὰ ἀμαυρώσων μὲ δικῶς τὴν ραδιουργίαν ἐκεῖνον ποῦ δὲν ἐν κήθῃ ὑπὸ τοῦ θανάτου. Τί ἐξισοῦται, μὲ αὐτὴν τὴν ἀνοήσιαν καὶ μὴ ἀπορήσει ἐπεδὴ πάλιν ἐπ' ἐπιχειροῦσαν τὰ ἀκατόρθωτα, ὅτι τοιοῦτον πρᾶγμα εἶναι ἢ πονηρία οὐδόλως θέλει, ἀλλὰ πανταχοῦ θαυμάζεται, διότι περιφρονουμένοι, τοιοῦτοτρόπως δέκεντο, ὡς νὰ εἶχον ἐξαπατηθῇ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σιμῶθαι, ἐπὶ ἐκεῖνων ποῦ ἔχουν κριθῇ μεροληπτικῶς ἀπὸ τῶν καὶ ἔχουν ἐμπαυθῇ διὰ κατ'.

Καὶ λοιπὸν διὰ τοῦτο ἔλεγον καὶ ἀνωτέρω καὶ κατωτέρω ὅτι, ὁ Θεός ἀνυμῶσεν αὐτόν, καὶ ὅτι, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ οὗτος ἔθεραπεύθη, ἀποδεικνύοντες ὅτι ἀνέστη ὁ Ἰησοῦς. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ αὐτοὶ ἐπίστευσαν ἀνάστασιν, ψυχράν μὲν καὶ παδαριώδη, πάντως δὲ μὴ ἐπίστευσαν τώρα ὅμως ἀπιστοῦν καὶ θαυμάζοντα, σκεπτόμενοι τί νὰ κάμουν εἰς αὐτούς.

Τοῦτο λοιπὸν μόνον, τὸ ὅτι, ἐδίδασκον μετὰ τοσαύτης παρηγορίας, δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ πείσῃ αὐτοὺς ὥστε οὐδόλως νὰ θαύσων αὐτούς, Περ μὲν Ἰουδαίαι, διὰ ἀπιστείς. Διότι ἔπρεπε νὰ προσέχῃς εἰς τὸ γινόμενον θαῦμα καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὴν κακίαν τῶν πολλῶν.

Καὶ διὰ τὴν παραδόχον πλεόν αὐτοὺς εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἥδη ἦσαν ἐκτεθειμένοι, πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τὰ γεγονότα περὶ τῆς καταδικῆς τοῦ Χριστοῦ, ὥστε περισσότερον ἦσαν δειλοὶ ἀναθαλλόντες τὴν καταγγελίαν αὐτῶν. Ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ὅμως δὲν συνέθη τοιοῦτοτρόπως, ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν νύκτα ἀφοῦ συλλέσθον αὐτὸν ἀμέσως

τὸν ἀπήγαγον καὶ δὲν ἀνέβαλον τὴν παράδοσιν τοῦ, ἐπειδὴ πέρα πολὺ ἐφασθήσαν τὸ πλῆθος. Περὶ τούτων ὁ μὴ οὔτε εἶχον θάρρος, οὔτε θεθαίως ἀπηγοῦν αὐτοὺς πρὸς τὸν Πλάτον, φεθόμενον καὶ ὑποπτευόντες τὰ προηγούμενα, μήπως καὶ δι' ἐκείναι κατηγορηθῶν. Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν ἀκρίον συναγῆναι αὐτῶν τοὺς ἀρχόντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς ἐν Ἱεροσολαίμῃ.

γ. Πάλιν συνέδρια εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐκεῖ τὰ αἵματα ἐχύθησαν, οὔτε τὴν πόλιν ἐσεβάσθησαν. Ὁ Ἄννας λέγει, καὶ ὁ Καϊάφας. Οὔτε τὴν δουλὴν αὐτοῖς διὰ τὸν ἥρωτα ἀντιμετώπισε, μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Πέτρος, ἐπὶ τούτοις ἠρῆσατο, ἐνῶ ἄλλος εἶχε συλληφθῆ. Τώρα ὁ μὴ, ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μέσον αὐτῶν πρόσεξε πῶς ὁμιλεῖ. «Εἰ ἡμεῖς ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίαις ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σεσωσται, γνωστὸν ἔστω πᾶσι ὁ μὴ». Αὐτοὶ δὲ λέγουσιν, «ἐν τῷ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο», Διὰ τὴν δὲ ἀναφέρει τὸ ποῖον, ἀλλὰ τὸ συσκοτιζέας. «Εν ποῶ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὁ μὴ», καὶ ὁ μὴ λέγει, «ἐν τῷ ὀνόματι ἐποιήσαμεν». Πρόσεξε οὖν καὶ δὲν εἶπεν εὐθέως, «ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ ἐποιήσαμεν» ἀλλὰ τ. «Εν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὁ γιγής». Καὶ δὲ λέγει. «Ἐγένετο ὅφ' ἡμῶν ὁ γιγής». Καὶ πάλιν. «Εἰ ἡμεῖς ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίαις ἀνθρώπου ἀσθενοῦς». Κτυπεῖ αὐτοὺς, ὡς κατηγοροῦντας πάντοτε τοιαῦτα, καὶ ὡς μεμφομένους εὐεργεσίας ἀνθρώπων, καὶ ὑπενθυμίζει τὰ προηγουμένα, ὅτι αὐτοὶ πρὸς θόνους σπεύδουσιν καὶ ὅχι μόνον αὐτὸ ἀλλὰ καὶ κατηγοροῦν καὶ διὰ τὰς εὐεργεσίας. Βλέπετε πῶς καὶ αἱ λόγοι εἶναι σκληροί. Διότι με αὐτοὺς ἐγυμνάζοντο καὶ εἰς τὴν συνέχεσαν ἦσαν ἀτρόμητοι. Με τοὺς λόγους φανερώνουν εἰς αὐτοὺς, ὅτι αὐτοὶ μᾶλλον χωρὶς τῆς θέλει κηρύττουσιν τὸν Χριστὸν καὶ ἐξυψώνουσιν τὸ δογμα αὐτό, οἱ ἴδιοι τοῦ ἀνακρίνου καὶ ἐξετάζουσιν.

«Ὁν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε». Ὡς πόση παρρησία! «Ὁν ὁ Θεὸς ἤγερεν ἐκ νεκρῶν». Τοῦτο πάλιν εἶναι δείγμα μεγαλυτέρας ἐλευθεροστομίας. Διότι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγει τοῦτο εἶναι. «Μὴ σαρμαστεεὶς ὅτι ἀποκρι-

πτομεν ἐκείναι που φέρουσι ἐντροπὴν τόσον ἀπέχον ἀπὸ τοῦ νὰ συσκοτιζόμεν αὐτά, ὅσον μετὰ θάρρους τὰ παρουσιάζομεν». Ταῦτα λέγει ὅχι μόνον ἐλέγχων αὐτοὺς καὶ ὅχι μόνον ἐπ' ὀλίγων, ἀλλὰ καὶ μακρηγορεῖ, «οὗτός ἐστιν ὁ λίθος» λέγων, «ὁ ἐξουθενήθει ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων». Ἐπειτα, φανερῶν καὶ ὅτι ἔκαμαν τοῦτο εἰς ἀνδρα πέρα πολὺ τετρημένον, προσθέτει. «Ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας» δηλαδὴ, «ὁ ἐκ φυσικῶς τιμῆος καὶ ἐγκρίτος, αὐτὸς ἐξουθενήθη». Τοιοῦτοτρόπως μετὰ τὸ θαῦμα ἀπέκτισαν πολλὴν παρρησίαν. Σὺ δὲ πρόσεχε, παρακαλῶ, πῶς, ὅτε μὲν χρειάζεται, νὰ διδάσκουσιν, παραθέτουσιν πολλὰς προφητείας, ὅτε δὲ χρειάζεται, θάρρος νὰ ἐπιδείξουσιν, μόνον αὐτοὶ ποφαινόμενα.

«Ὅτε γὰρ, φησὶν, ὄνομα ἐστίν. ἕτερον ὑπὸ τῶν οὐρανῶν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» ὅτι τὸ ὄνομα ἐδόθη εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅχι μόνον εἰς αὐτοὺς. Πρὸς τοῦτο παρουσιάζει, μάρτυρας καὶ τοὺς ἰδίους. Διότι ἐπειδὴ ἔλεγον «ἐν ποῶ ὀνόματι ἐποιήσατε», «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ», λέγουσιν, «ὅθεν ὑπάρχει ἄλλο ὄνομα». Πῶς λοιπὸν ἐρωτᾶτε, τοῦτον τοῦτο πανταχοῦ εἶναι φανερόν. «Ὅτε γὰρ ὄνομα ἕτερον ἐστίν, ὑπὸ τῶν οὐρανῶν, φησὶν ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς».

Ταῦτα εἶναι γνωρίσματα μωχῆς που ἔχει κατανοήσει τὴν παρούσαν ζωὴν. Τοῦτο φανερώνεται ἀπὸ τὴν πολλὴν παρρησίαν. Ἐδῶ κάμνει φανερόν, ὅτι καὶ ὅτε ὁ μὴ ταπτε νῦν περὶ τοῦ Χριστοῦ, δὲν τὸ ἔκαμνει ἐπειδὴ ἐφοβείτο, ἀλλὰ ἐπειδὴ συγκατέβαινε, ἀφοῦ δὲ τώρα ἦτο κατάλληλος καιρὸς τοῦτον σπουδαῖα πράγματα λέγει, ὥστε με αὐτὸ τοῦτο τὸ θαῦμα νὰ καταπλήξῃ καὶ ὅλους τοὺς ἀκροατάς.

Ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἀποδείξις ὅχι μικροτέρα τῆς προηγουμένης. Ἐπεγινώσκον τε αὐτοὺς, φησὶν, ὅτι συν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν. Δὲν παραθέτε χωρὶς λόγον τὸ χωρίον αὐτὸ ὅ ἐξ ἀγγελίας, ἀλλὰ διὰ τὸ φανερώσει καὶ τοῦ ἐδρίσκοντο. Εἰς τὸ πάθος, λέγει, ὁδοὶ αὐτοὶ μόνον, τότε

8. Ἐννοεῖ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν που εἶπεν ὁ συγγραφεὺς κατὰ τὴν Πράξιν τῶν Ἀποστόλων.

9. Δηλαδὴ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης (πρβλ. ἰωάν. 13, 15, 16).

παρειρσκαντο, ὅτε καὶ ἰδόντων αὐτοὺς ταπεινοὺς, συνεσταλμένους· πρᾶγμα τὸ ὅποιον καὶ ἰδιαίτερος ἐδημοῦργει ἐντύπων· ἐλὼν αὐτοὺς διηλαβή ἢ ἀπότομος μεταβολή· διότι, ἐκεῖ εὐρίσκοντο οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἄννα καὶ τοῦ Καϊάφα καὶ πλησίον αὐτῶν ἦσαν καὶ αὐτοὶ τώρα δὲ ἐξέπληττεν αὐτοὺς ἡ πολὺ μεγάλη παρηγορία· διότι δὲν ἐφαίνοντο μόνον μετὰ τοὺς λόγους των, ὅτι δὲν ἐνδεφέροντο διὰ τὸ γεγονός· ὅτι ἐκρίνοντο περ τοιοῦτων καὶ διὰ τὸ ὅτι ἐπεκρέματο ὁ κίνδυνος τῆς ἐσχάτης ποινῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν στάσιν των, καὶ μετὰ τὴν φωνήν, καὶ μετὰ τὸ βλέμμα, καὶ μετὰ ἄλλα γενικῶς ὅσα ἔλεγον ἐπεδείκνυσι εἰς τὸν λαόν τὴν παρηγορίαν. Ἐθαυμάζον δὲ Ἰσῶς ἐπειδὴ εἶναι ἄνθρωποι καὶ ἀγράμματοι καὶ ἀπλοϊκοὶ, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι κατόπιν ἀγράμματος, ὅχι ὅμως καὶ ἀπλοϊκός· ἔάν μὲν εἶναι ἀπλοϊκός, δὲν εἶναι ὁμῶς ἀγράμματος, φανερών· ἰδὼν ὅτι καὶ τὰ δύο συνυπῆρξαν. «Καταλαβόμενοι», λέγει Πόθεν, Ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἔλεγον. Δὲν μακρηγορεῖ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀπαγγελίαν καὶ τὴν συνθηκὴν φανερών· τὴν παρηγορίαν· ὥστε θὰ ἐπετίθεντο ἐναντίον αὐτῶν, ἔάν δὲν εὐρίσκετο πλησίον αὐτῶν ὁ θεραπευθεὶς ἄνθρωπος. «Ἐπεγνίσκον τε αὐτοὺς, φησιν, ὅτι οὖν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν». Πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἔκαμνεν αὐτοὺς νὰ πιστεύσουν, ὅτι ἀπὸ ἐκείνων ἐγνώρισαν αὐτὰ καὶ ὅτι ὅλα τὰ ἔπραττον ὡς μαθηταὶ ἐκείνου.

Οὐχ ἦν τὸν ὁμῶς ἐκτός τοῦ λόγου καὶ τῆς φωνῆς αὐτῶν, ἀφῆνε φωνήν τὸ βαλεῖν καὶ τὸ σημεῖον, τὸ ὅποιον θεοφαιώς καὶ διαίτερος ἔφραζε τὰ στίγματα αὐτῶν. «Εἰ δὲ καὶ ὅν ἐστι, φησὶν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ κρίνατε». Ὅτε ὁ φόβος ἐμετρώσθη περ σφόδρον (διότι ἡ παραγγελία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀπόλυσις), τότε καὶ ἐπιεικέστερον ὁμιλοῦν τοιοῦτόν τινας εὐρίσκοντο μακρὰν τοῦ θρόνου.

«Ὅτε γνωστόν σημεῖον γέγονεν οὐ δυνάμεθα ἀρνησασθαι». Ὡστε θὰ ἠρῶντο, ἔάν δὲν ἦτο αὐτὸ, ἔάν δὲν ὑπῆρχεν ἡ μαρτυρία τῶν πολλῶν. Καὶ προσέειπε εἰς ὅλους ἦτο ἀποφάνερον. Ἀλλὰ τοιοῦτον πρᾶγμα εἶναι ἢ κακία θρασυ καὶ ἀδίστακτον. Ἀπελθὲ ἀπελθώμεθα. Πιλέγεις, μετὰ ἀπειλὴν ἀναμένετε νὰ σταματήσετε τὸ κήρυγμα. Τόσον αἱ ἐξουσίαι εἶναι φοβεραὶ καὶ δύσκολοι τὸν διδάσκαλον ἐφρονεύσατε καὶ δὲν ἐσταματήσατε τὸ

κήρυγμα, καὶ τώρα, ἂν ἀπειλήσετε ἀναμένετε νὰ ἐμποδίσετε ἡμᾶς, Ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἐπεισε νὰ μετριάσωμεν τὴν διδασκαλίαν καὶ σεῖς θὰ μᾶς πείσετε, τοὺς ὁμοίους οὐδόλως ὑπολογίζομεν, ὅτι καὶ μᾶς ἀπειλεῖτε. Εἰ δίκαιόν ἐστι, φησὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν μᾶλλον ἀκούειν ἢ τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ τοῦ Θεοῦ λέγουσιν ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ. Εἶδες πῶς τώρα ἐξεπληρώθη ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπεν εἰς αὐτοὺς. «Ἴδου ἐγὼ ἀποστελλῶ ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων» μὴ φοβηθῆτε αὐτούς»¹⁰.

Ὁ δὲ ἔπειτα πάλιν ἐπιθεσθαι αὐτοῖς τὴν ἀνάστασιν μετὰ ἐκείνα τὰ ὅποια προσθέτουν λέγοντες. «Ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα μὴ λαλεῖν ἢ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν». Ὡστε ἡμεῖς μὲν εἰμεθα μαρτυρεῖς ὅς ὅποιοι, σεῖς δὲ ἀπειλοῦντες ἀκόμη, ματαιῶς πάλιν ἀπειλεῖτε. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ μεταστρέφονταν μετὰ ἐκείνα τὰ ὅποια ὁ λαὸς ἐδόξαζε τὸν Θεόν· αὐτοὶ ὁμῶς ἀπειλοῦν καὶ νὰ φονεύσουν τὸν Θεόν· μάχοι ἦσαν, λῶτο, δὲ ἀφ' οὗ τοὺς ἠπειλήσαν καὶ πάλιν τοὺς ἀφήσαν νὰ φύγουν. Ἐξ αὐτοῦ ἐγενίοντο ἐνδοξότεροι καὶ λαμπρότεροι· ἡ γὰρ δύναμις μου, φησὶν ἐν ἀσθενείᾳ τελεοῦται.

Ἦδη οὖτο· ἐφανέρωσαν τὴν ἀλήθειαν ἀφ' οὗ παρετάχθησαν ἐναντὶ παντός ἀντιτιθεμένων. Τί σημαίνει «Ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα ἢ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν», Ἐάν εἶναι ψευδὴ λέγουσιν αὐτὰ τὰ ὅποια διδάσκουμεν, νὰ μᾶς τιμωρήσῃ ἔάν ὁμῶς εἶναι ἀληθῆ, διὰ τὴν ἐμποδίσαις. Τοιαυτὴ εἶναι ἡ φιλοσοφία. Ἐκείνοι εὐρίσκονται εἰς ἀπορίαν, οὗτοι εἰς εὐφροσύνην ἐκείνοι εἶναι γεῖστοι ἀπὸ πολλῆν αἰσχύνῃν, οὗτοι δὲ τὰ πράττουσιν μετὰ παρηγορίας· ἐκείνοι εἰς τὸν φόβον, οὗτοι εἰς τὸ θάρρος· διότι ποῖοι ἦσαν παρακαλῶν, οἱ φοβούμενοι, οἱ λέγοντες «ἵνα μὴ ἐπὶ πλέον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν», ἢ οἱ λέγοντες «οὐ δυνάμεθα ἢ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν». Καὶ εἰς εὐχαρίστησιν, καὶ εἰς παρηγορίαν καὶ εἰς εὐφροσύνην μεγαλυτέραν ἀπὸ ὅλων οὗτοι ἐκείνοι εἰς λύπην, εἰς αἰσχύνῃν εἰς φόβον· διότι τὸν λαόν εἶχον φοβηθῇ. Οὗτο, εἶπον ἐκεῖνα πού ἤθελον ἐκείνοι εἰ

10 Ματθ 10 16 26

11 3 Κορινθ 2 6

κεῖνα ποὺ ἤθελον δὲν ἔπραξαν. Ποιοὶ εὐρίσκοντο εἰς θεσμά καὶ εἰς κινδύνους ἰδιαιτέρως οὐχὶ οὗτοι.

Ἄς κρατῶμεν λοιπὸν τὴν ἀρετὴν ὡς μὴ εἶναι τὰ λεγόμενα μόνον διὰ τέμψιν, οὔτε μόνον διὰ κάποιαν παρηγορίαν. Δὲν εἶναι τὸ θέατρον τοῦτο, ἀγαπητέ, θέατρον κισσαρῶδὸν οὔτε τραγωδῶν. Ἐκεῖ ὁ καρπὸς θάνατος μόνον μέχρι τῆς τέρψεως, καὶ ὅταν φεύγῃ ἡ ἡμέρα τελειῶναι, καὶ ἡ τέρψις καὶ εἶθε νὰ ᾔητο μὴ τέρψις καὶ οὐ καὶ θλάσις μετὰ τῆς τέρψεως ἀλλ' ὅμως φαύγε ἕκαστος ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὸν οἶκον τοῦ, ἀποκομίζων πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ. ὅπως ἀκριθῶς ἀπὸ κάποιαν συμφορὰν καὶ ὁ μὲν νέος ἀφοῦ ἀπολαύσῃ μερικὰ μέλη ἀπὸ τὰ σατανικά ἀσώματα, ὅσα ἡδυνήθη νὰ ἐναποθέσῃ εἰς τὴν μνήμην τοῦ συνεχῶς ἀεὶ ἐπὶ τῆς οἰκίας, ὁ δὲ γέροντος, ἐπειδὴ θεῶς ὡς εἶναι σεμνότερος δὲν κάμνει μὲν αὐτὸ ὅμως ἐνθυμεῖται θεοὺς τοὺς ἐκεῖ λεγομένους λόγους. Ἀπὸ ἐδῶ ἀπέρχεσθε χωρὶς νὰ ἔχετε τίποτε. Καί πως δὲν εἶναι αἷον ἐντροπῆς; Νόμον ἐθέσαμεν μάλλον δὲ δὲν τὸν ἐθέσαμεν ἡμεῖς, μὴ γένοιτο! «Μὴ γὰρ καλέσητε φησὶ, διδασκαλὸν ἐπὶ τῆς γῆς»¹² Νόμον ἐθέσεν ὁ Χριστὸς, ὥστε οὐδεὶς νὰ ὀρκίζεται. Τί ἔγινε, παρακαλῶ, περὶ αὐτοῦ τοῦ νόμου (διότι δὲν θὰ παύσω νὰ διδάσκω περὶ τούτου «Μήτις πάλιν ἔλθων, κατὰ τὸν Ἀποστόλον, «οὐ φείσωμαι»)¹³ Ἄρα ἐμεριμνήσατε δ' ἂν τὸ πρῶτον, ἄρα ἐφροντίσατε, ἄρα ἐπροσπαθήσατε καθόλου. ἢ πάλιν θὰ καταπραϊνωμένοι μετὰ τοὺς ἰδίους λόγους, μάλλον δὲ, εἴτε ἔχει γινεῖ προσπάθεια, εἴτε οὐκ, τοὺς ἰδίους λόγους θὰ εἰπώμεν, διὰ νὰ φροντίσετε ἐάν δε ἔμερμιμήσατε διὰ νὰ κάμειτε πάλιν τοῦτο μετὰ μεγαλυτέρας ἀσφαλείας καὶ διὰ νὰ στηρίξετε καὶ τοὺς ἄλλους.

Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν νὰ ἀρχίσωμε τὸν λόγον; θέλετε ἀπὸ τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἢ ἄλλὰ ταῦτα εἶναι ἐντροπὴ ἰδική μας, διότι τὰ εἰς τὴν Παλαιάν, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ

¹² Ματθ. 23, 8.

¹³ Β. Κορινθ. 13, 2. Ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ ἱερός πατὴρ ὅτι δὲν θὰ φέρῃ κατὰ ἐπιανερχόμενος εἰς τὸ αὐτὸ θέμα, ὅπως καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προέκειτο νὰ καταρτισθῶν πληρέστερον οἱ πιστοὶ. Εἶναι καὶ τούτοις ἐν ὅπῃ τὰ ἡμέτερα δέκματα τῆς φροντίδος τοῦ εἶχον οἱ ἱεροὶ πατέρες διὰ τὸ ποιμνίων των ὡς ἀληθεῖς πατέρες.

ὑπερβαίνωμεν, οὔτε τόσο ἐφαρμόζομε. ὅτι ἡμεῖς δὲν ἔπρεπε νὰ ἀκούωμεν περὶ αὐτῶν (ἀφοῦ ταῦτα τὰ παραγγέλματα ἀνήκουσι εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν εὐτέλειαν), ἀλλὰ ἐκεῖνα τὰ τέλεια. «Νὰ ἐγκαταλείψῃς τὰ χρήματα νὰ σταθῇς μετὰ γενναϊότητος νὰ δώσῃς τὴν ψυχὴν σου εἰς τὸ κήρυγμα νὰ περιφρονήσῃς ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς τίποτε νὰ μὴ ὑπάρχῃ εἰς σέ κοινόν πρὸς τὸν παρόντα θεόν» αὐτὸς ἀδικήσῃ κάποιος νὰ τὸν εὐεργετήσῃς ἂν γίνῃ πλεονεκτής, νὰ τὸν εὐλογήσῃς ἂν βλασημῇσῃ, νὰ τὸν τιμήσῃς ἀπὸ θεοῦ νὰ εἴσῃ ἀνώτερος». Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔπρεπε νὰ ἀκούωμεν. Ἰσὼς ὅμως περὶ τοῦ ὁρκοῦ διδάσκωμεν καὶ συμβαίνει τὸ ἴδιον, ὅπως, ἐάν κάποιος αὐτῶν τοῦ ἀφείλε νὰ φιλοσοφῇ, ἀφοῦ τὸν ἀποσύρῃ ἀπὸ τοὺς διδασκάλους ἐκείνους, τὸν κάμνει νὰ ἀναγινώσκῃ ἀκόμη συλλαβάς καὶ τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου. Σκέψαι, παρακαλῶ, πόση ἐντροπὴ ὑπάρχει, ὅταν ἕνας ἀνθρώπος, ὁ ὁποῖος ἔχει πυκνὴν γενεὰν καὶ φέρεται ῥόπαλον, καὶ ἔχει ἐξωμίδα, μεταβαίνει μετὰ τῶν παιδῶν εἰς διδασκάλους καὶ μαθητὰς τὰ αὐτὰ μετ' ἐκείνους. Ἄρα δὲν εἶναι πολὺς ὁ γέλως. Ἀλλὰ μεγαλύτερος εἶναι αὐτὸς ὁ ἰδικὸς μας ὅτι ἐπὶ τὴν διαφορὰ μεταξὺ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν γραμμάτων δὲν εἶναι τόση, ὅση εἶναι μετὰ τῆς ἰδικῆς μας πολιτείας καὶ τῆς ἰουδαϊκῆς, ἢ ὁποῖα εἶναι ὅση μετὰ τῆς ἀγγέλου καὶ ἀνθρώπων. Πές μοι, ἐάν κάποιος ἀφοῦ καταβύθισεν ἕνα ἀγγελὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ὁ ἀτάξῃ νὰ σταθῇ ἐδῶ καὶ νὰ ἀκροασθῇ τοὺς δικούς μας λόγους, ἐπειδὴ ὁφείλει νὰ συμβάλῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἀπὸ αὐτοῦ ἀραγε δὲν θὰ ᾔητο αἰσχύνῃ καὶ γέλωι.

Ἐὰν δὲ τὸ νὰ ἐκπαιδευώμεθα ἀκόμη μετὰ αὐτὰ εἴναι γέλωις τὸ νὰ μὴ προσεχωμένους οὔτε εἰς αὐτὰ, πές μοι, πόσην δημιουργεῖ κατηγορίαν πόσην αἰσχύνην, διότι πῶς δὲν εἶναι αἰσχυνὴ ἀφοῦ Χριστοῖς ἀνοίοντες ἀκόμη ἐκπαιδευόμεθα περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀρκίζονται. Πλὴν ὅμως ὡς ἀρχίσωμε τὴν ἐκπαίδευσιν, διὰ νὰ μὴ περιγελώμεθα περισσότερον. Ἄς διδάξωμεν λοιπὸν πρὸς σὰς σήμερας ἀρχίζοντες ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἰ. λέγει δὲ αὕτη, «Ὅρκω μὴ ἐθίσῃς τὸ στόμα σου μηδὲ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου συνεθίσθης»¹⁴ Ἀττί, «Ὅστε γὰρ οἰκίτης ἀεταξίως ἐνδελεχῶς

ἀπό μώλωπος ου καθαρισθήσεται οὕτως αὐτὸς οὐδὲ ὁ ὁμύων»⁵

ε. Πρόσεξε τὴν συνέσει τοῦ σοφοῦ τούτου. Δὲν εἶπεν «Ὅρκω μὴ ἐθέλῃς τὴν διάνοιάν σου» ἀλλὰ «τὸ στόμα σου» διότι γνωρίζει, ὅτι τὸ πᾶν εἶναι εἰς τὸ στόμα καί, ὅτι, εὐκόλως κατορθοῦται, δηλαδὴ εἶναι συνήθεια εἰς τὴν συνέσειαν ἢ ὅποιαν γίνεται ἄνευ τῆς προαρέσεως. Ὅπως περ συμβαίνει μετὰ τοὺς πολλοὺς, οἱ ὁποῖοι, ὅταν εἰσέλθωσιν εἰς τὸ λουτρόν, συγχρόνως μετὰ τὸ δρασκελισμὸν τῶν θυρῶν κλειδώνονται, τοῦτο γνωρίζει ἡ χεὶρ νὰ τὸ κάμνῃ ἐκ συνήθειας, ἔτι οὐδεὶς τὴν διατάσσει, πλὴν, ὅταν ἀνάσῃ ὁ λύχνος, ἐνῶ πολλάκις ἡ διάνοια κατ' ἄλλο σκέπτεται ἢ χεὶρ κλεῖ δώσει τὴν θύραν. Τοιοῦτοτρόπος λοιπὸν καὶ τὸ στόμα δὲν ὁμολογεῖ μετὰ τῆς ψυχῆς ἀλλὰ ἐκ συνήθειας, καὶ τὸ πᾶν εὗρίσκειται εἰς τὴν γλῶσσαν.

«Καὶ τὸν ὄνοματι, φησί, τοῦ Ἀγίου μὴ συνεθισθῇς. Ὡς περ γὰρ οἰκίτης, ἐξεταζόμενος ἐνδεδεχώς, ἀπὸ μώλωπος οὐ καθαρσθήσεται, οὕτως οὐδὲ ὁ ὁμύων»⁶. Ἐδῶ δὲν ἀπαγορεύει ἀπλῶς τὴν ἐπιορκίαν, ἀλλὰ τὸν ὄρκον γενικῶς, καὶ δι' αὐτὸν θέτει τὴν τιμωρίαν, ἅρα ὁ ὄρκος εἶναι ἁμαρτία. Τοιαυτὴ ὄντως εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τόσα τραύματα εἶναι γεμάτη ἀπὸ τόσους μώλωπας. Ἀλλὰ δὲν ἔλεπε, ὅτι, τοῦτο εἶναι τὸ δεινόν, καὶ τοθεβιαῖως θύνασαι, ἔαν θέλῃς, νὰ ἐλθέῃς, ὅτι σοῦ ἔδωκεν ὀφθαλμοὺς ὁ Θεός. Μὲ τέτοιους ὀφθαλμοὺς ἔδωκεν ὁ Προφήτης, λέγων «Προσώζεσθαι καὶ ἐσάκησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου»⁷.

Περ εἰπρόν, σάμε τὸν Θεόν, ἐμίσσησάμε τὸ καλὸν ὄνομα κατεπατήσαμε τὸν Χριστόν, ἀφήσαμε τὴν ἐντροπὴν, οὐδεὶς μνημονεύει μετὰ τιμῆς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Καὶ σὺ μὲν, ἂν ἀγαπᾷς κάποιον, ἐξανίστασαι καὶ εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τὸν Θεὸν ὅμως συνεχῶς ὀνομάζεις, ὥς νὰ μὴ ἀξίξῃς τ' ὅποτε Κάλῃσιν αὐτὸν δ' ἐβρεγγεσίαν ἔχου, καλέσῃ αὐτόν, δ' αὖ τὴν σω-

τηρίαν τῆς ψυχῆς σου, τότε θὰ βοηθήσῃ, τότε εὐφρανῇς αὐτόν, τώρα ὅμως τὸν παροξύνεις. Κάλῃσιν αὐτόν, ὅπως τὸν προσεκάλεσεν ὁ Στέφανος, λέγων τ., «Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην»⁸. Κάλῃσιν αὐτόν, ὅπως τὸν προσεκάλεσεν ἡ γυνὴ τοῦ Ἑλκανῶ, μετὰ θακρύων μετὰ θρήνων, μετὰ προσευχῆς⁹. Δὲν ἐμποδίζω, ἀλλὰ καὶ πάρα πολὺ συμβουλεύω. Κάλῃσιν αὐτόν, ὅπως τὸν ἐκάλεσεν ὁ Μωυσῆς, καὶ ἔκραξε παρκαλῶν ὑπὲρ ἑκαίνω, πού τὸν ἐδίδωκεν¹⁰. Καὶ σὺ μὲν ἂν ἀναφέρῃς κάποιον ἄνδρα ἀπλῶς σεβάσμιον, θεωρεῖς ὡς ὕμνον τὸ πρᾶγμα, περιφέρων ὅμως τὸν Θεόν εἰς τοὺς λόγους σου, ὅχι μόνον ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ σκαρῶς, νομίζεις, ὅτι, δὲν εἶναι τίποτε. Καὶ πόσης τιμωρίας δὲν θὰ ἦσιν ἀξίος.

Δὲν ἐμποδίζω, νὰ σκέπτεσαι διαρκῶς τὸν Θεόν (διότι τοῦτο καὶ τὸ εὐχομαι καὶ τὸ θέλω), ἀλλὰ ὅχι, ὅπως δὲν ταράξῃς, εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ τὸν σκέπτεσαι αἰνῶν αὐτὸν καὶ τιμῶν αὐτόν. Μεγάλαν ἀγαθὴν θὰ προσέφερῃς εἰς ἡμᾶς αὐτὰ, ἔαν, ὅταν ἔπρεπε καὶ δι' ἐκεῖνα πού ἔπρεπε, μόνον τὸν προσεκαλούσασιν. Πές μοι, διατ', ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων μὲν ἐγένοντο τοσαῦτα θαύματα, ἐπὶ ἡμῶν ὅμως ὅχι, καί τοι ὁ ἴδιος Θεός, εἶναι τὸ ἰδὸν ὄνομα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιον Πῶς, Διότι ἐκεῖνο μὲν δ' ἐκεῖνα, τα ὁποῖα ἀνεφέρουν, ἐκάλουν αὐτὸν μόνον ἡμεῖς ὅμως ὅχι, δι' ἐκεῖνα, ἀλλὰ δι' ἄλλα.

Ἐάν ὅμως ἀπιστῇ ὁ συνομιλητής σου καὶ διὰ τοῦτο ὀρκίζῃσαι, λέγε μὲν «Πιστεύσον» πλὴν ἂν θέλῃς, ὀρκίσαι ἐνσυντίστοι τοῦ ἑαυτοῦ σου. Δὲν τὸ λέγω νομοθετῶν ἀντιθέτως πρὸς τὸν Χριστόν, μὴ γένοιτο! (ἔστω γὰρ, φησὶν ὁμῶν τὸ Ναὶ, ναί, καὶ τὸ Οὐ, οὐ)¹¹. ἀλλὰ συγκατασθῶν εἰς σᾶς, ἵνα σᾶς ἐπαναφέρω, μᾶλλον εἰς τοῦτο καὶ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τῆς τυραννικῆς συνήθειας. Πόσοι κατεστράφησαν ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν προγμάτων, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι, ἡδονικῶς εἰς τὰ ἄλλα,

Θέλετε νὰ μάθετε ὅσα, ἐπέτερον εἰς τοὺς ἀρχαίους νὰ ὀρκίζονται, (διότι, νὰ ἐπιορκῶν οὐτε εἰς ἐκεῖ-

¹⁴ Σοφ. Ζεφ. 23, 9.

¹⁵ Σοφ. Ζεφ. 23, 10.

¹⁶ Σοφ. Ζεφ. 23, 9, 10.

¹⁷ Ψαλμ. 37, 8.

¹⁸ Πράξ. 7, 55.

¹⁹ Α. Βασιλ. 1, 10.

²⁰ Αρσίν. 12, 13.

²¹ Μαρτ. 5, 37.

νους εἶχει ἐπιτραπή. Ἐπειδὴ εἰς τὰ εἰδωλὰ ὠρκίζοντο. Δεῖ αἰσχυνεῖσθαι νὰ ἐμμενέτε εἰς αὐτοὺς τοὺς νόμους τοὺς ὁποίους ἐκεῖνοι οἱ ἀσθενεῖς ἠκολούθουν. Διότι, καὶ τώρα, ἐὰν παραλάβω ἕνα εἰδωλολάτρη, δεῖ διατάσσω εἰς αὐτὸν ἀμέσως τοῦτο. Ἀλλὰ πρῶτον τὸν συμβουλεύω νὰ γνωρίσῃ τὸν Χριστὸν ὁ πιστὸς ἡμῶς, ποῦ ἔχει γνωρίσει. τὸν Χριστὸν καὶ ἔχει διδαχθῇ περὶ αὐτοῦ. Ἐὰν πρόκειται νὰ χρεάζεται τὴν ἰδίαν συγκατάθεσιν τοῦ χρεάζεται καὶ ὁ εἰδωλολάτρης. ποῖον τὸ ὄφελος, ποῖον τὸ κέρδος;

Ἄλλ' ἡ συνήθεια εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα καὶ δυσκόλως ἀποσπᾶσαι ἀπὸ αὐτὴν. Ἀπό τὸν ἀφοῦ τοσαύτη εἶναι ἡ τιραννὴ τῆς συνήθειας, νὰ τὴν μετατρέψῃς εἰς ἑτέραν συνήθειαν. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πολλοὶ εἶπον τοῦτο καὶ τώρα ἐπαναλαμβάνω. «Ἄς ὑπαρξοῦν πολλοὶ κριταὶ τῶν λεγομένων, ἅς ὑπάρξουν ἐξετάσαι καὶ ὁρθώσαι.» Δὲν εἶναι ἐντροπή ἡ διόρθωσις ὑπὸ ἄλλων; μάλλον μὲν ἀληθῶς εἶναι ἐντροπή ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν διαρθεούντων, καὶ νὰ πράττωμεν τοῦτο ἐπ' ἐλπίδι τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Καὶ σὺ μὲν τὸ ἐννοεῖς ὡς ἐνδοξασίαν καὶ νὰ σὲ ὁρθώσῃ καὶ δὲν θεωρεῖς αἰσχύνῃ νὰ μανθάνῃς ἀπὸ ἐκείνου (καίτοι θεοὺς εἰς τοῦτο πολλὰ εἶναι ἡ αἰσχύνῃ ἐναντίον δέ, τὴν ψυχὴν ἐλαττωμένης, πρὸς μὲν αἰσύνεσθαι νὰ διδάσκειται ἀπὸ ἄλλων καὶ ἔχεις μὲν τὸν ὑπέρβην διὰ νὰ σὲ στολίζῃ περὶ τὴν ἐνδοξασίαν καὶ νὰ σὲ ὑποδύῃ διὰ νὰ στολίζῃ ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν δὲν ἔχεις. Καὶ πόση ἀνυσίς δὲν ὑπάρχει, εἰς αὐτὰ. Ἄς ὑπάρχῃ καὶ ὑπερήτης διδασκαλὸς ὁ αὐτὰς ἅς ὑπάρχῃ καὶ πατὴρ, ἅς ὑπάρχῃ καὶ γυνὴ, ἅς ὑπάρχῃ καὶ φίλος, καὶ συγγενής, καὶ γελῶν, ὅτι ὁ πᾶς ἀκριβῶς τὸ θηρίον πρὸ περιφρίγγεται ἀπὸ παντοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαφυγῇ τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ τοσαύτους ἔχων φυλακὰς ὁ τοσαύτους ποῦ τὸν ἐπιμαῖν ὁ ἀπὸ παντοῦ πληττόμενος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ φυλαχθῇ.

Καὶ εἰς μετὰ τὴν πρώτην ἡμέραν δυσκόλως θὰ ὑποφέρῃς αὐτό, καὶ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ εἰς τὴν τρίτην εἰς τὴν συνεχεῖς ὡς εὐκολώτατον θὰ εἶναι, καὶ μετὰ τὴν τετάρτην δὲν θὰ ὑπάρχῃ οὐδὲν ὅπως θάυμας αὐτό. Ἀποτέραν καίμετε ἐάν δὲν πιστεύετε φροντισα-

τε παρακαλῶ. Δὲν ὑπάρχει κατὰ τοῦ νὰ γίνετα κατὰ τὴν ἁμαρτίαν, οὔτε κατὰ τὴν εὐχὴν διόρθωσις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς μέγα, εἴτε καλὸν εἴτε κακοῦ. Εἴθε δὲ νὰ γίνῃ καλὸν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει, δόξας, δυνάμεις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΑ' (11)

(Πρξ 4 28-35)

Ἰσχυρόντες δὲ ἦσαν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἀπήγγελλον ἅπαν τοῖς ἀκούουσιν ὅτι ἀρχιερεῖς καὶ πρεσβύτεροι εἶπον·

α. Δὲν διηγούνται ταῦτα ἐκ φιλοδοξίας (διότι πῶς θὰ ἦτο δυνατόν τοῦτο.), ἀλλὰ ἐπιθυμοῦν ταῦτα ὡς πεσπύχῃ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὅσα μὲν ἐκεῖνο εἶπον ταῦτα διηγούνται, τὰ δὲ δικά τιν' αὐτοὶ καὶ παραλείπουσιν, ἐν τούτοις καὶ ὁ αὐτοῦ γίνονται περισσότερον θαρραλεοί.

Καὶ πρόσεξε πᾶς πάλιν, κατέφυγον πρὸς τὴν ἀληθὴς δοξασίαν, πρὸς τὴν ἀκαταμάχητον συμμαχίαν καὶ πάλιν ὅλο, ὁμοῦ καὶ μετὰ φροντίδος διότι δὲν ἐπιτυχᾶνε πολλὰ ἡ προσευχὴ τοῦ γινετα ἀπὸ ἐνός. «Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἤραν φωνὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ εἶπον·»

Πρόσεξε πᾶς ὑπάρχει ἀκριβολογία εἰς τὰς προσευχὰς αὐτῶν. Ὅτε παρεκάλουν νὰ ἀναδειχθῇ εἰς αὐτοὺς ὁ ἀξίος εἰς ἀποστολὴν, οὕτως ἔλεγον. «Σὺ, Κύριε, καθὼς οὐκ οὐκ πάντων, ἀνάδειξόν.»² (διότι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀνάγκη προγνώσεως), ἐδῶ ὅμως, ἐπειδὴ ἐπρεπεῖα ἀποστολῆσθαι οἱ ἐναντίον, περὶ δεσποτείας ὁμιλοῦν διὰ τοῦτο καὶ οὕτως ἤρχισαν. «Δεσποτα δὲ Θεός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ

1 πρξ 4 23
2 πρξ 1 24

πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὃ δὲ ἀπὸ στόματος Δαβὶδ τοῦ πατρὸς σου εἰπὼν³· «ὡς τί ἐφορεύον ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενὰ, Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἀρχόντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ»⁴ Ὡς νὰ ἐπαπατοῦν συνθήκας ἀπὸ τὸν Θεόν, φέρουν εἰς μέσον τὴν προφητείαν, συγχρόνως καὶ τοὺς αὐτοὺς τῶν παρηγοροῦντες διότι, εἰς μάτην μελετοῦν ἅπαντα οἱ ἔχθροί. Αὐτὸ δηλαδὴ τὸ ὁποῖον λέγουσι τοῦτο εἶναι «Ἐκεῖνα φέρε εἰς πέρας, καὶ δείξον ὅτι μάταια ἐμελέτησαν».

«Συνήχθησαν γὰρ ἐπὶ ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταυτη ἐπὶ τὸν ἅγιον Παῖδα σου Ἰησοῦν δι' ἔχριστας Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πλάτος συν ἔθνεσιν καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ βουλὴ σου προώρισε γένησθαι. Καὶ τὰ νῦν, Κύριε, ἐπίδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν» Βλέπετε τὴν ἐγκαρτέρησιν, καὶ πᾶς οἱ λόγοι οὗτο δὲν προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπων πού καταρῶνται. Δὲν ἀνέφερον δὲ εἰδὲ κῶς τὰς ἀπειλὰς, ἀλλὰ λέγουσι, ὅτι μόνον ἠπειλήσαν δὲ οὐκ ἐκτέλεσαν τὸν λόγον ὁ ἀνέγραφευς.

Καὶ προσέειπε, Δὲν εἶπον «δισκόμενοι αὐτοὺς, κατανέκησε αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν «Καὶ ὁ δὲ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρηγορίας πάσης ἀλλεῖν τὸν λόγον σου». Τοιοῦτοτρόπως διδασκόμεθα νὰ προσευχώμεθα καὶ ἡμεῖς. Καὶ πᾶς ὅστις πόσει θυμὸς δὲν θὰ ἐπληροῦται τὸ εἶναι ἔτιπτε εἰς ἀνδρας, οἱ ὅποιοι θὰ ἐπεχέσθωσαν νὰ τὸν φονεύσῃ, καὶ θὰ ἠπειλοῦν το αὐτὰ, ποσὴν ἀπέχεσθαι δὲν θὰ ἡσθάνετο. Ἀλλὰ δὲν ἐνεργοῦν τοιοῦτοτρόπως οἱ ἅγιοι οὗτοι. «Ἐν τῷ τῇ» χερά σου ἐκτείνειν εἰς ἱστίον καὶ σημεία καὶ τέρατα γίνεσθαι, δὲ αὐτοῦ δυνάματος τοῦ ἀνίστααι Παιδὸς σου Ἰησοῦ». Ἀνὰ τὰ θαύματα γίνονται δὲ αὐτοῦ δυνάματος ἐκεῖνου, μεγάλη λέγει θὰ εἶναι, ἡ παρηγορία. Δεηθέντων δὲ αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι. Τοῦτο εἶναι εἰς ἀποδείξειν, ὅτι ἐσχοῦσθαι οὗτοι καὶ ὅτι τοὺς ἐπεσκέψθη ὁ Θεός.

«Καὶ ἐπληρώθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου», Τὴ σημαίνει «ἐπληρώθησαν». Ἀνὰ τοῦ ἀνεπαυρώθησαν δὲ αὐτοῦ Πνεύματος, καθὼς ὅσον ἀνεκαίετο εἰς αὐτοὺς τὸ χάρισμα. Καὶ ἀλλοῦ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρηγορίας. Τοῦ δὲ πληθύνει τῶν πιστευσάντων ἢ καὶ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μου» Βλέπετε ὅτι μετὰ τῆς χάριτος τοῦ

Θεοῦ εἰσέφερον καὶ τὰ ἰδικὰ τῶν. Διότι πανταχοῦ τοῦτο πρέπει νὰ παρατηρῶμεν, ὅτι μετὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνύουν καὶ τὰ ἴδια τῶν ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πέτρος ἔλεγεν. «Ἀργύριον καὶ χρυσὸν οὐκ ἔπαρχε μοι»³.

Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ὅποῖον εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι «πάντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ»⁴, πάλιν ἐδῶ φανερώμεν τὸ ἴδιον λέγει, ὅτι «ταὺς πληθύνει τῶν πιστευσάντων ἢ καὶ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία». Ἀφοῦ εἶπε δὲ ὅτι ἐσχοῦσθαι, λέγει εἰς τὴν συνέχειαν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν διότι πρόκειται νὰ ἐσέλθῃ εἰς τὴν διήγησιν περὶ τῆς Σαπφείρας καὶ τοῦ Ἀνακίου. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἀποδείξῃ τὴν μολυσματικὴν ἁμαρτίαν ἐκεῖνων, προηγούμενος δὲ δάσκει περὶ τῆς ἀρετῆς τῶν ἄλλων.

Περὶ μου λοιπὸν, ἀπὸ τὴν ἀγάπην προήλθεν ἡ ἀκτιμωσύνη, ἡ ἀπὸ τὴν ἀκτιμωσύνης ἡ ἀγάπη, Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἀπὸ τὴν ἀγάπην προήλθεν ἡ ἀκτιμωσύνη, ἡ ὅποια καὶ συνεκράτει αὐτὴν περισσότερον. Ἀκούε δὲ καὶ τὴν λέγει. «Πάντων ἢ καὶ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία». Ἰδοὺ ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ ἴδιον. «Καὶ οὐδὲ εἰς τὴν ὑπαρχόντων αὐτῶν ἔλεγεν ἴδιοι εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινὰ. Καὶ δυνάμει μεγάλῃ ἀπεδίδουν τὸ μαρτυρίον τῆς ἀναστάσεως οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ». Φανερώμεν τοῦτο ὡς νὰ τὸ εἶχον οὗτοι παραλάβει ἡ καὶ ὡς περὶ Σαπφείρας τὸ ἀναφέρει δηλαδὴ τὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς θαλασσίας τὴν προσέφερον εἰς ἄλλους μετὰ παρηγορίας.

«Χάρις τε μενότης ἦν ἐπὶ πάντας αὐτοὺς» οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς. Ὅπως ἀκριβῶς εἰς πατρίαν οἰκίαν πάντες οἱ υἱοὶ εἶναι ὁμοῦ μοι, τοιοῦτοτρόπως συμπεριφέροντο διότι θὰ εἴμεθα ἐκτός τῆς πραγματικότητος εἰς ἐλέγχομεν ὅτι ἔτρεφον μὲν τοὺς ἄλλους συμπεριφέροντο ὁμοῦ ὡς νὰ τοὺς ἔτρεφον ἐξ ἰδίων. Ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν τοῦτο εἶναι ὅτι, ἀφοῦ ἀπεβίβησαν ἀπὸ τὰ ἰδικὰ τῶν πραγμάτων τοιοῦτοτρόπως ἔτρεφον ὥστε ποτε πλέον ὡς ἐκ τῶν ἴδιων τῶν ἄλλων νὰ πιστεύουν ὅτι τρέφον ὡς ἐκ κοινῶν. Ὅσοι δὲ κτήτορες χωρῶν ἢ οἰκῶν ὑπῆρχον πωλοῦντες ἔφερον τὰς

3 Πράξ 3 6

4 Πράξ 2 44

τιμὰς τῶν πιπρασκομένων, καὶ ἐτίθεσθαι παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων. Διεδίδοντο δὲ ἐκάστῳ καθοτὶ ἂν τις χρῆσιν εἶχε. Πολλὴ ἦτο ἡ τιμὴ ἀφοῦ θεοαίως ὄχι εἰς τὰς χεῖρας, ἀλλὰ παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων ἐτοποθέτουσαν αὐτά.

Ἰωσήφ δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὅπῃ τῶν Ἀποστόλων, ὁ ἔστι. μεθερμηνεύμενον, Υἱὸς παρακλήσεως, (ὅθεν νομίζω ὅτι εἶναι ἐκεῖνος ὁ μετὰ τοῦ Ματθαίου, ὁ δὲ ἐκεῖνος καὶ Ἰωσήφ ἐλέγετο καὶ Βαρσαθάς, ὕστερον δὲ ἐπωνομάσθη καὶ Ἰούδας, αὐτὸς ὅμως ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων Βαρνάβας, υἱὸς παραμυθίας. Καὶ νομίζω δὲ, ἐκ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἑλπίσαι τὸ θυσιάζειν, ἐπειδὴ ἦτο ἱκανὸς καὶ ἐπιτήδεος πρὸς τοῦτο), «Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτοῦ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων».

Θ' Ἐδὼ νὰ παρατηρήσῃ παρακαλῶ πῶς φανερώσει δὲ τὸ νόμος καταλύεται, καὶ πῶς λέγει: «Ἄν καὶ ἦτο Λευΐτης ἦτο Κύπριος» Διότι κατόπιν οἱ Λευῖται ἡδύναντο καὶ νὰ μετακούν.

Ἄλλ' ἔς ἐξετάσωμεν τὰ ἀνωθεν λεχθέντα «Ἀπολυθέντες, φησὶ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγελλον ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον». Πρόσεξε τὴν κατείνωσιν τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὴν ἀπάθειαν. Δὲν περιῆλθον κομπάζοντες καὶ λέγοντες πῶς ἀντιπελήθον πρὸς τοὺς ἱερεῖς, οὐτε ὕπερ φωνεῦσθαι μὲ αὐτὰς που ἀνῆγγελλον, ἀλλὰ ἀπλῶς ἀφοῦ ἦλθον διηγῆσθαι αὐτὰ ποῦ ἤκουσαν ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου. Ἀπὸ ἐδῶ διδασκόμεθα δὲ, δὲν ἔρριπτον τοὺς ἑαυτοὺς τῶν εἰς τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ μάλλον γενναίως ὑπέμειναν καὶ αὐτοὺς που προσετίθεντο. Ἐὰν δὲ ἦτο κάποιος ἄλλος, ἴσως λαμβάνων θάρρος ἀπὸ τῆς ὑποστήριξιν τοῦ πλήθους, νὰ ὑβρίζε. ἢ νὰ ἔλεγε πολλὰ ἀσχημα. Ὅχι, ὅμως ο φλοσσοφα οἱ αὐτοὶ ἀλλὰ εἰς δὲ διέτιθεντο ἡμέρας καὶ ἐπιεικῶς.

Οἱ δὲ ἀκούσαντες, φησὶ, ὁμοθυμαδὸν ἦσαν φωνὴν πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ κραυγὴ προήλθεν ἀπὸ εὐχαρίστησιν καὶ δαΐσειν πολλήν καθόσον αὐτοῖς ταῦτα, προσευχαί θησθῶν, αἱ πληρεῖς ἐγκατεργασίας αἱ γινόμεναι περὶ ταιούτων, αἱ προσερχόμεναι ἀπὸ ταιούτων, αἱ γινόμεναι εἰς το αὐτοὺς καρούς καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον αἱ ἄλλαι εἶναι ὁδευόμεναι καὶ ἀκάθαρται. Γίνο

σεῖς πῶς οὐδὲν περιττόν, ἀλλὰ μόνον περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ διδάσκουν, μάλλον δὲ ὅπως ὁ Χριστὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους: «Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Πνεύματι Θεοῦ λαλῶ, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ λέγουσι: «Διὰ Πνεύματος Ἁγίου» ὅπου καὶ ὁ Σωτὴρ ἐν Πνεύματι ὁμιλεῖ. Τὶ δὲ εἶναι ἐκαίνο τὸ ὅποιον λέγουσι, ἀκούε.

«Δέσποτα ὁ Θεός, ὁ δὲ αὐτοῦ στόματος Δαβὶδ παιδὸς σου εἰπὼν Ἰνα τί ἐφρύαζαν ἔθνη». Διότι συνήθει ἡ Γραφὴ νὰ διμύη περὶ ἐνὸς ὡς περὶ πολλῶν. Ἐκαίνο λοιπὸν τὸ ὅποιον λέγουσι, τοῦτο σημαίνει: «Δὲν ὑπερίσχυσαν αὐτοὶ, ἀλλὰ σὺ τὸ πᾶν κατάρθωσας, σὺ ποιῇς ἐπέτρεψες νὰ συμβῶν οὕτω καὶ τὰ ἔφερες εἰς πέρας, σὺ τὰ εἰργάσθης, ὁ ἐφευρετικὸς καὶ σοφός, σὺ ποιῇς ἐκρησμοποιήσεις τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὸ θέλημα σου» διότι ἐδῶ ταῦτα διδάσκουν περὶ τῆς ἐφευρετικότητος καὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ, φαιερωνόντες δὲ αὐτοὶ μὲν συνῆλθον ὡς ἐχθροὶ μὲ φονικὴν προδιάθεσιν καὶ ὡς ἐναντιοῦμενοι, ἐποῦν δὲ (ἐκεῖνα ὅμως τὰ ὅποια σὺ ἤθελεις νὰ κάμουν) «ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ θουλή σου προώρτισε γενέσθαι». Τὶ σημαίνει, «Ἡ χεὶρ σου», Ἐδὼ νομίζω ὅτι χεῖρα ἐννοεῖ τὴν δύναμιν καὶ τὴν θέλησιν. Ἀρκεῖ λέγει νὰ θελήσῃς μόνον διότι οὐδεὶς προορίζει διὰ τῆς δυνάμεως. Ἰὸ «ὅσα ἡ χεὶρ σου» λοιπὸν, τοῦτο σημαίνει: «Ὅσα δέταξας». Ἡ τοῦτο λοιπὸν ἐννοεῖ, ἢ δὲ διὰ τῆς χειρὸς διαέπραττεν. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν τότε ἐσκέφθησαν ὅτι αὐτοὶ τοιουτοτρόπως καὶ τώρα λέγει καὶ μάταια νὰ σκεφθῶν.

«Καὶ δὸς τοῖς δοῦλοις σου» δηλαδὴ, «νὰ μὴ πραγματοποιηθῶν αἱ ἀπειλαὶ αὐτῶν». Ἐλεγον δὲ αὐτὰ, ὅχι διὰ νὰ μὴ πάθουν αὐτοὶ κακόν, ἀλλ' ὅπερ τοῦ κηρύγματος διότι δὲν εἶπον: «Καὶ ἐξάγαγε ἡμᾶς ἐξ αὐτῶν τῶν κινδύνων», ἀλλὰ τί «Καὶ δὸς τοῖς δοῦλοις σου μετὰ παραρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου». Σὺ λοιπὸν που ἔφερες ἐκεῖνα εἰς πέρας, καὶ ταῦτα φέρε.

«Ὅν ἔχρισας» λέγει. Πρόσεξε πῶς καὶ εἰς τὴν προσευχὴν διαιροῦν τὸ πάθος, καὶ τὸ πᾶν εἰς αὐτὸν ἀναθέτουν. καὶ διδάσκουν ὅτι καὶ τῆς παραρησίας αὐτοὺς εἶναι αἰτίας. Εἶδες πῶς τὰ πάντα ζητοῦν διὰ τὸν Θεόν καὶ οὐδὲν διὰ τὴν ἰδικήν των δόξαν οὐτε διὰ φιλοδοξίαν. Ἐκεῖνο μὲν λοιπὸν, τὸ ὅποιον εἶναι ἱστικὸν τῶν ὑπόσχονται, δὲ δὲν βὰ καταπλάγουν, παρακαλοῦν δὲ νὰ γίνουσι

θαύματα «Εν τῷ τῇ χειρᾷ σου φησὶν, ἐκτείνε ν εἰς ἰα-
σιν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι» καλῶς διότι, χωρὶς
αὐτά, καὶ ἂν ἀκόμῃ πάρα πολλὰ προθυμῶν ἐπεδείκνυ-
ον ματὰ ὡς ὅλα θὰ τὰ ἔκαμνον. Εἰσήκουσε τὴν δεήσιν
αὐτῶν καὶ ἐφάνερωσε τοῦτο, δηλαδὴ ὅτι, παρευρίσκειται
εἰς τὰς προσευχὰς τῶν, μὲ τὸ νὰ σεύσῃ τὸν τόπον. «δε-
θέντων γὰρ αὐτῶν φησὶ, ἐσαλευθῇ ὁ τόπος». Ὅτι, δὲ
διὰ τοῦτο ἐγίνετο, ἀκούει τὸν Προφήτην τοῦ λέγει· «Ὁ
ἐπιθλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν», καὶ
πάντα. Ἐκ τῆς προσευχῆς Κυρίου ἐσαλευθῇ ἡ γῆ ἀπὸ
προσώπου τοῦ Θεοῦ. ἰακώβ⁵. Κάμνει δὲ τοῦτο ὁ Θεὸς
καὶ διὰ μεγαλυτέρον φόβον, καὶ εἰς θάρρος οδηγῶν
αὐτοὺς μετὰ τὰς ἀπελάς ἐκείνας, καὶ πρόσδεσφῶν αὐ-
τοὺς εἰς περισσοτέραν παρρησίαν, διότι, ἐπεὶ δὴ ἦτο
ἀρχὴ καὶ ἐχρειάζετο κάποιο αἰσθητὸν σημεῖον διὰ νὰ
γίνουσι πιστοί, μετὰ ταῦτα δὲ αὐθαλαμῶ γίνεται τοῦ-
το οὐτοτρόπως ἔτυχον πολλῆς παρηγορίας ἐκ τῆς
προσευχῆς.

Εὐλόγως δὲ ζητοῦν καὶ τὴν χάριν τῶν σημείων
διότι, ἀπὸ τίποτε ἄλλο δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποδείξουν
ὅτι ἀνέστη, παρὰ μόνον ἀπὸ τὰ σημεῖα. Ὡστε δὲν ἐ-
ζητοῦν μόνον τὴν ἰσχύϊ των ἀσφάλειαν, ἀλλὰ καὶ νὰ
μὴ κατασχυνθῶν ἀλλὰ νὰ ὀμιλοῦν μὲ παρρησίαν. Ε-
σεύσθη ὁ τόπος, καὶ αὐτοὺς περισσώτερον ἐστερέωσε.
Τοῦτο δὲ ἄλλοτε μὲν εἶναι δαῖγμα ὀργῆς, ἄλλοτε δὲ
φροντίδος καὶ προνοίας, τώρα δὲ δὲ ὀργῆς. Ἐπὶ τοῦ
αὐτοῦ παθούς δὲ παραδόξως καὶ παρὰ φύσιν ἐγίνετο.
(Καθ' ὅσον τότε ὅλη ἡ γῆ ἐσεύσθη. Καὶ ὁ ἴδιος δὲ ὁ Σω-
τὴρ ἔλεγε· «Ἰστέ ἐσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ
κατὰ τόπους»⁶. Ἐξ ἁλλοῦ δὲ ἦτο καὶ δαῖγμα ὀργῆς ἐ-
ναντὶον ἐκείνων· ὅτι, αὐτοὺς τοὺς ἐγέμισε ἀπὸ τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος. Κύτταξε ὅτι, καὶ οἱ Ἀπόστολοι μετὰ τὴν
προσευχὴν γεμίζουσι ἀπὸ Ἁγίου Πνεύματος. «Καὶ χάρις
μεγάλη ἦν φησὶν, ἐπὶ πάντας αὐτοὺς οὐδὲ γὰρ ἐνδεής
τὴς ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς»). Βλέπετε ὅτι, εἶναι πολλὴ ἡ δύ-
ναμις τοῦ πράγματος, ὅποι θεοφάως καὶ ἐκεῖ ἐχρειάζε-

5. Ψαλμ. 103. 32
6. Ψαλμ. 137.
7. Ματθ. 24. 7.

το αὐτῇ. Διότι αὕτη εἶναι ἡ ἀξιολόγησις τῶν ἀγαθῶν
τῶν ὅταν καὶ ἐκ δευτέρου μνημονεύει, συμβουλευσάντων
εἰς ὅλους τὴν περιφρόνησιν τῶν χρημάτων, ἀνωτέρω
μὲν λέγων ὅτι, «οὐδὲ εἰς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλε-
γεν ἰδίον εἶναι», ἐδῶ δὲ ὅτι, «οὐκ ἐνδεής τ.ς ὑπῆρχεν ἐν
αὐτοῖς».

γ. Ὅτι, δὲ τὰ γινόμενα δὲν ἐπραγματοποιεῖτο
μόνον μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θαυμάτων, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν
οἰκονομίαν αὐτῶν, φανερώνει ἡ Σάπφειρα καὶ ὁ Ἀνανίας.
Ὅχι μόνον δὲ μὲ τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν δύναμιν
ἀπέδειξαν τὴν μαρτυρίαν τῆς ἀναστάσεως, ὅπως ἀκρι-
θῶς καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ
ἐν πειθοῖς ἀνθρώπινης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδεί-
ξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως»⁸. Καὶ ὅχι, ἀπλῶς μὲ τὴν
δύναμιν, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλην δύναμιν. Καλῶς δὲ εἶπε,
«Χάρις ἦν ἐπὶ πάντας». Διότι διὰ τοῦτο ὑπῆρχεν ἡ χά-
ρις, διότι, αὐθεὶς ἦτο πτωχός· καθόσον δὲν ἐδίδον μὲν
ἐν μέρος, ἄλλο μέρος δὲ ἀπεταμίευσιν, οὔτε ὅλα μὲν,
ὥς ἰδικῶν δὲ. Αὐτὴν τὴν ἀνωμαλίαν τὴν ἀπεμακρυ-
ναι καὶ ἔξω ἐν πολλῇ ἀφθονίᾳ καὶ μετὰ πολλῆς ἀξιο-
πρεπείας δὲ ἐπραττον τοῦτο· καθόσον οὔτε εἰς τὰς χεί-
ρας ἐτόλμων νὰ δίδουν, οὔτε μὲ ἀλαζονεῖαν παρήλθον,
ἀλλὰ ἐφεροῖ παρὰ τοὺς πόδας, καὶ αὐτοὺς ἀφροῖ νὰ
γίνωνται οἰκονόμοι, καὶ κυριοὺς ἔκαμνον, ὥστε ὥς ἐκ
κοινῶν εἰς τὴν συνέχειαν νὰ καταναλώνωνται, καὶ ὅχι
ὥς ἐξ ἰδικῶν των. Τοῦτο ἐβόηθει ὥστε νὰ μὴ γίνωνται
οἰκονόμοι, καὶ κυριοὺς ἔκαμνον, ὥστε ὥς ἐκ κοινῶν εἰς
τὴν συνέχειαν νὰ καταναλώνωνται καὶ ὅχι ὥς ἐξ ἰδι-
κῶν των. Τοῦτο ἐβόηθε, ὥστε νὰ μὴ γίνωνται, αὐτοὶ κε-
νόδοξοι.

Τοῦτο ἔαν ἐγίνετο καὶ σήμερον μετὰ περισσότε-
ρας ἀπολαύσεως θὰ διήγομεν τὸν θῶν καὶ πλοῦσι καὶ
πτωχοί. Ὅχι δὲ περισσώτερον εἰς τοὺς πτωχοὺς, παρὰ
εἰς τοὺς πλουσίους θὰ ἐδημιουργεῖ τοῦτο τὴν ἀπόλαυ-
σιν. Καὶ ἔαν θέλῃς, πρώτον ἀς περιγραφώμεν μὲ αὐτῶν
τῶν λόγων καὶ μὲ ταύτην τὴν μεθοδὸν ἀς καρπωθώμεν
τὴν ἀπόλαυσιν, ἐπεὶ δὴ εἰς τὴν πράξιν δεῖ θέλετε. Δὲ
τὸ ἰδιατέρως μὲν εἶναι φανερόν, καὶ ἐξ ἐκεῶν τῶν

τότε γενομένων, δι' ἑνὸς ἐπώλουν δὲν ἦσαν πτωχοὶ, ἀλλὰ καὶ τοὺς πτωχοὺς ἔκαμνον πλουτοῦσιν.

Πλὴν ἀλλὰ καὶ τώρα ἄς περιγραφώμεν αὐτὸ διὰ τοῦ λόγου, καὶ πάντες ἅλα τὰ ἰδικὰ των ἄς πώλησαν καὶ ἄς τὰ φέρουν ἐν μέσῳ πάντων διὰ τοῦ λόγου λέγῳς, ἀς μὴ θορυβηθῇ κανεὶς, οὔτε πλούσιος οὔτε πτωχός, πόσος χρυσὸς νομίζεις ὅτι συγκεντρύνεται; Ἐγὼ σκέπτομαι. (διότι, θεβαίως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰπωμεν μετὰ ἀκριθείας, ὅτι, ἐάν ὅλοι καὶ ἅλα ἔφερον ἐδῶ τὰ ἰδικὰ των χρήματα, καὶ ἐβίδον τὰ χωράφια καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς οἰκίας (διότι διὰ τῶν δὲν θὰ ὠμίουν διότι, οὔτε τότε τοῦτο συνέβαινε, ἀλλ' ἰσως ἐπέτρεπον νὰ γινώσκοντο ἐλευθεροὶ) ἴσως νὰ συγκεντρύνοντο ἐν ἑκατομμυρίῳ λιτρῶν χρυσοῦ, μάλλον δὲ καὶ δις καὶ τρίς ἑκατομμύρια. διότι πρὸς μου, πόσον ἀριθμὸν μιγνύων ἔχει, σήμερον ἡ πόλις ἡμῶν, πόσοι νομίζετε ὅτι εἶναι οἱ Χριστιανοί, θελετε ἑκατὸν χιλιάδες τὸ δὲ ὑπόλοπον μέρος ἐξ εἰδιωολάτρων καὶ Ἰουδαίων; πόσα, δεκάδες χιλιάδες χρυσοῦ θὰ συνεκεντρώτο, πόσος δὲ εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν πτωχῶν, δὲν νομίζω ὅτι, εἶναι περισσότεροι τῶν πενήτην καὶ χιλιάδων. Πόση ἀφθονία θὰ ὑπῆρχε διὰ νὰ τρεφόντο λοιποὶ αὐτοὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Μάλλον δὲ ἐπεὶ δὴ ἡ τροφή θὰ ἦτο κοινὴ καὶ θὰ ἐτρέφετο πάντες ὅμοι, δὲν θὰ ἐχρεώζετο πολλὰ δαπάνη.

Τι ἐπρόκειτο λοιποὶ νὰ κοίμωμεν, λέγει, ὅταν θὰ ἐτελειώσωναι αἱ τροφαί. Σὺ νομίζεις ὅτι, εἶναι δυνατόν νὰ τελεώσωναι ποτέ, διότι δὲν θὰ ἐγένετο μυριοπλασία ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὅτι δὲν θὰ ἐξεκινετο πλουσιώτης ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Τί λοιπὸν, δὲν θὰ μετετρέπεται τὴν γῆν εἰς οὐρανόν; Ἐάν, ὅπου ἦσαν τρεῖς χιλιάδες καὶ πέντε χιλιάδες, τοῦτο τοιοῦτοτρόπως ἔλαμψε γενόμενον, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν κατελόγησε πτωχεῖαν, πόσον περισσότερον εἰς τοσούτων πλῆθος, τοῖος δὲ καὶ ἐν τῶν μὴ Χριστῶν δὲν θὰ εἶδε. Διὰ νὰ ἀποδείξω δὲ ὅτι ἡ διασπασίς αὕτη εἶναι θαυμαστὴ καὶ θαυμάσιος τῆς πτωχείας, ὅς λαβόμεν ὡς παράδειγμα μίαν οἰκίαν, ἡ ὅποια ἀποτελεῖται ἀπὸ δέκα παίδων καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἄνδρα καὶ ἡ μὲν πᾶσα σχολεῖται μετὰ τὸ πλῆθος, ὁ δὲ ἀπὸ ἐξῆς φέρει εἰσοδήματα πρὸς μου λοιποὶ οὗτοι ἀπὸ κοινῆς διατρέφονται καὶ μίαν ἔχοντες οἰκίαν περισσό-

τερα θὰ κατηνάλισκον, ἢ ὅταν θὰ εἶχον διασπασθῇ, εἶναι ὁλοφάνεροί, ὅτι ὅταν θὰ εἶχον διασπασθῇ, διότι ἐάν ἐπρόκειτο νὰ διαχωρῶσθον τὰ δέκα παῖδια, θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη καὶ δέκα οἰκημάτων, δέκα τραπέζων, δέκα ὑπηρέτων, καὶ τῆς ἄλλης προσόδου τοσαύτης. Τί συμβαίνει, δὲ ὅπου ὑπάρχει πλῆθος δούλων, οὐκ εἰς αὐτοὺς πάντες ἔχουν μίαν τράπεζαν ὥστε νὰ μὴ γίνῃ πολλὴ ἡ δαπάνη, διότι ἡ διαίρεσις διαρκῶς ἐλάττωσιν προκαλεῖ, ἡ δὲ ὁμόνοια καὶ συμφωνία καὶ ἀξίωσις. Τοιούτοτρόπως ζοῦν σήμερον οἱ μοναχοὶ εἰς τὰ μοναστήρια, ὅπως ἀκριβῶς τότε οἱ πιστοὶ Ποῖος λοιποὶ ἀπὸ θανάτου ἐκ πεινῆς, πρὸς ἐμὲ δὲ δὲν διετράφη μετὰ πολλῆς ἀφθονίας.

Τώρα μὲν λοιπὸν τοῦτο φοβούμεθα: οἱ ἄνθρωποι περισσότερον, παρά νὰ ἐμπέσουν εἰς εὐρύ καὶ ἀπείρον πέλαιος, ἐάν ὅμως ἐλαμβάνομεν πείραν αὐτοῦ, τότε θὰ ἐτολμούσαμε τὸ πρᾶγμα. Πόση νομίζεις ὅτι, καὶ χάρις ὑπάρχει, διότι ἐάν τότε, ὅτε οὐδεὶς ἦτο πιστός, ἀλλὰ τρεῖς καὶ πέντε χιλιάδες μόνον, ὅτε πάντες οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς ἦσαν ἐχθροὶ, ὅτε ἀπὸ οὐδαμοῦ ἀνεμνουν παρηγορίαν, πόσον λοιπὸν ἐτόλμησαν τὸ πρᾶγμα, πόσον περισσότερον τώρα θὰ ἐγένετο τοῦτο, ὅτε μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ παντοῦ εἰς τὴν οἰκουμένην ὑπάρχουν πιστοὶ, Ποῖος εἰς τὴν αὐνέχεια θὰ παρέμεινεν εἰδιωολάτρης, Εγὼ τοῦλάχιστον νομίζω οὐδεὶς τοιοῦτοτρόπως διδούς θὰ τοὺς ἐκάμνωμεν ἰδικούς μας καὶ θὰ τοὺς προσελκύομεν πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Πλὴν, ἀλλὰ, ἐάν τοιοῦτοτρόπως πολυτελῶμεθα πιστεύω εἰς τὸν Θεόν, ὅτι, καὶ τοῦτο θὰ γένηται Πείσθητε μόνον εἰς ἐμὲ, καὶ θὰ κατορθώσωμεν τὰ πράγματα κατὰ τάξιν, καὶ ἐάν ὁ Θεὸς μὴ δώσῃ ζωὴν, πιστεύω ὅτι, ταχέως θὰ φθάσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν πολυτείαν.

Β. Πράττον κατορθώσατε ταῦτα περὶ τοῦ ὅρκου νόμον καὶ σταθεροποιηθῆτε εἰς αὐτὸν καὶ αὐτὸς πρὸς ἐφύλαξιν τὸν νόμον ὅς φανερωγὴν ἐκείνους, ποὺ δὲν τὸν ἐφύλαξε καὶ ἐν συνεχείᾳ ὅς τὸν καταγέλη καὶ ὅς τὸν ἐπιτιμᾷ σφοδρῶς διότι, ἡ προθεσμία εἶναι πλησισμένη καὶ θὰ ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸν συλληφθέντα θὰ ἀφορίσῃ καὶ θὰ ἐμποδίσῃ. Ὅμως εἴθε νὰ μὴ εἰρεσθῇ τοιοῦτος μεταξὺ ἡμῶν, ἀλλὰ πάντες νὰ φυλάξουν μετὰ ἀκρίβειας τὸ πνεῦμα καὶ τοῦτο σύνθημα. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν

εἰς τὸν πόλεμον διὰ τοῦ συνθήματος γνωρίζονται καὶ οἱ οἰκείοι καὶ οἱ ξένοι, οὕτω λοιπὸν ἂν γίνῃ καὶ τώρα καθόσον μάλιστα καὶ τώρα εἰς πόλεμον εὐρισκόμεθα δια νὰ ἀναγνωρίζωμεν καὶ τοὺς οἰκείους ἀδελφούς. Διότι ὅσον θὰ εἶναι ἀγαθὸν τὸ γνωρίσμα τοῦτο εἰς ἡμᾶς, καὶ ἐδῶ καὶ ἐπὶ τῆς ξένης γῆς θὰ εἶναι, πόσοι ἀπατελεσματικὸν εἶναι. τὸ ὅπλον τοῦτο κατὰ τῆς πανουργίας τοῦ διαβόλου, διότι στόμα που δὲν γνωρίζει νὰ ὀρκίζεται, ταχέως καὶ τὸν Θεόν εἰς τὰς προσευχὰς θὰ προσελκύσῃ, καὶ τὸν διαβόλον θὰ κτυπήσῃ μὲ κτύπημα καρὶον¹⁰ στόμα που δὲν γνωρίζει νὰ ὀρκίζεται, οὐτε νὰ ὑβρίζῃ θὰ μάθῃ. Ὅπως ἀκριβῶς ἀπὸ κάποιον οἱ καν πῶς καίεται ταυτοτρόπως ἀπὸ τὴν γλῶσσαν ἐκβαλε τοῦτο τὸ πῦρ καὶ ἀπόσπῃ τὸ ἔξω. Κάμε αὐτὴν νὰ ἀναπνεύσῃ ἐπ' ὀλίγον κάμε τὴν πληγὴν ἀσθενεστεράν.

Ναὺ, παρακαλῶ διὰ νὰ σὰς δώσω καὶ κάποιο ἄλλο μάθημα διότι ἐνῶ ἀκόμη τοῦτο δὲν ἔχει κατορθωθῇ δὲν τολμῶ νὰ προχωρήσω εἰς ἄλλο. Τοῦτο μετὰ ἀκρίβειας ἔς κατορθωθῇ ἀπὸ σὰς λάβετε προηγουμένως αἰσθῆσιν τοιούτου τοῦ κατορθώματος, καὶ τότε θὰ σὰς εἰσαγάγω καὶ ἄλλους νόμους, μᾶλλον δὲ ἔχει ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Χριστὸς. Φυτεύσατε εἰς τὴν ψυχὴν σας τὸ καλὸν τοῦτο καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ γίνετε παράδεισος τοῦ Θεοῦ, πολὺ καλύτερος ἐκείνου τοῦ παραδείσου διότι οὔτε ὄψις ὑπάρχει, εἰς ἡμᾶς οὔτε δένδρον θανατηφόρον, οὔτε τίποτε ἄλλο ἐκ τῶν τοιούτων Παγώσατε εἰς θάβρος αὐτὴν τὴν συνήθειαν, Ἄν γίνῃ τοῦτο δὲν θὰ ὠφεληθῇτε μόνον σεῖς οἱ παρόντες ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἀνθρώποι τῆς οἰκουμένης καὶ οὐ μόνον ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ ὅσοι θὰ γεννηθῶν κατόπιν διότι συνήθεια καλὴ που εἰσῆλθῃ καὶ τοῦ ἀπὸ ἑλίου τηρεῖται θὰ διαδοθῇ εἰς μακροὺς χρόνους καὶ οὐδεὶς μακρὸς θὰ δυνήθῃ νὰ ἐξαφανίσῃ αὐτήν.

Ἐάν κάποιος που συνέλεγε ξύλα ἐν Σαββάτῳ ἐλθοθαίτο¹¹, ἐκεῖνος που κάμνε πολὺ χειρότερα πράγματα ἀπὸ τὴν συλλογὴν ἐκείνην καὶ ποὺ συλλέγει φορτίον ἁμαρτιῶν (διότι τοῦτο εἶναι τὸ πλῆθος τῶν ὀρκίων), τί δὲν θὰ ὑποστῇ, τι δὲ δὲν θὰ ὑπομείνῃ, Πολλὰν

θὰ λάβετε τὴν θαῖθε ἀν' παρά τοῦ Θεοῦ, ἐάν τοῦτο θὰ ἔχη κατορθωθῇ ἀπὸ σὰς.

Ἄν εἴπω «Μὴ ὕβρισθαι» ἀμέσως μοῦ δικάσονται· σαὶ ὅτι ὑπάρχει ὁ θυμὸς ἂν εἴπω «Μὴ καταλογίσθαι» ἄλλην δικάσονται θὰ προφασισθῇς. Ἐδῶ οὐδὲν τοιοῦτον ἔχεις νὰ εἰπῇς διὰ τοῦτο ἤρχισα ἀπὸ τῶ ἐύκολα, ἐπεὶ δὴ καὶ εἰς τὰς τέχνας τὸ ἴδιον κάμνουν. Τοιοῦτοτρόπως κάποιος καὶ πρὸς τὰ μεγαλύτερα ἐρχεται, ἀφοῦ πολὺ προηγουμένως μάθῃ τὰ εὐκολώτερα. Θὰ ἀντληθῇτε πόσον τοῦτο εἶναι εὐκόλον· ὅταν, ἀφοῦ τὸ κατορθώσετε μὲ τὴν καρδίαν τοῦ Θεοῦ, θὰ δεχθῇτε καὶ ἄλλοι νόμοι.

Δώσατέ μου παρησίαν καὶ ἐνώπιον εἰδωλοκρατῶν καὶ ἐνώπιον Ἰουδαίων, καὶ πρὸ πάντων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Να, παρακαλῶ, χάρις τῆς ἀγάπης χάρις τοῦ πόνου διὰ τοῦ ὁποίου σὰς ἐγέννησα, «τεκνία μου»¹². Εἰς τὴν συνέχειαν ὁμῶς δὲν θὰ προσθέσω, τὸ «ἐκείνους τοὺς ὁποίους πάλιν θὰ γεννήσω»¹³, οὕτε θὰ εἴπω τὸ «ἄχριστος ὁμορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν»¹⁴ (διότι πιστεύω ὅτι ἔχει μορφωθῇ ὁ Χριστὸς εἰς σὰς), ἀλλ' ἄλλα θὰ εἴπω πρὸς σὰς. Ἀδελφοί μοι ἀγαπητοὶ καὶ ἐμπόθητοι, χαρὰ καὶ στεφάνος μου¹⁵ διότι πιστεύσατέ με ὅτι δὲν θὰ ὁμολήσω διαφύρως. Ἐάν κάποιος μοῦ ἐπιστάθῃ τὴν κεφαλὴν ἀντριβητῶν θεσλάκους καὶ λιθοκαλλήτους στεφάνους, δὲν θὰ εὐφρανόμην, ὅπως εὐφρανόμην διὰ τὴν δικὴν σας προκοπὴν μᾶλλον δὲ οὔτε ὁ θεσλεύς νομίζω ὅτι χαίρει τόσο πολὺ ὅπως ἐγὼ διὰ σὰς. Τί λέγω. Εἴναι διὰ τὰ ἔθνη πρὸ τὸν πολεμῶν ἀφού ν' κήσῃ ἐπανέλθῃ, καὶ ἐάν λάθῃ περισσοτέρους ἄλλους στεφάνους, ἐκτός ἀπὸ τῶν κανόνων στέφανων, καὶ ἄλλα ὁ αἰδήματα σύμβολα τῆς νίκης, δὲ νομίζω ὅτι αὐτὸς τόσο πολὺ χαίρει διὰ τὰ τρόπαια ὅπως ἐγὼ διὰ τὴν ἰσχυρὴν σας προκοπὴν διότι ὡς νὰ ἔγω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀναρβητῶν στεφάνους τοιοῦτοτρόπως ἀγάλλομαι. Καὶ εὐλόγως διότι ἐάν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ αὕτη ἡ συνήθεια κατορθωθῇ ἀπὸ σὰς, ἀναρβητῶν πολέμους ἔχετε νίκησει καὶ πολὺ δισκολωτέρους ἀπὸ

10 Γαλ. 4 13

11 Γαλ. 4 13

12 Γαλ. 4 19

13 Φίλιπ. 4 1

ἐκείνοι ἀφοῦ παλαίσετε καὶ δώσετε μάχην ἐναντίον πονηρῶν δαιμόνων, ἐναντίον κακοποιῶν ὅχι διὰ μαχαίρας ἀλλὰ διὰ γλώσσης καὶ διαθέσεως.

Διότι, πρόσεξε πόσα κατορθώνονται, ἐὰν θεοβαίως κατορθώσητε. Πρῶτον, ὅτι ἐκκόπτετε μίαν συνήθειαν δυσκολὴν· δεύτερον σκέμιν πονηρὰν καὶ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν πηγάζουσι ὅλα τὰ κακὰ μὲ τὸ νὰ νομίζης ὅτι, ὁ πονηρὸς λογισμὸς εἶναι πρᾶγμα ἀδιάφορον καὶ ὅτι οὐδὲν βλάβης θλάπτει· τρίτον τὸν θυμὸν τέταρτον τὴν φιλαργυρίαν· διότι ὅλα αὐτὰ τὰ γεννᾷ ὁ ὄρκος. Ἀλλὰ ἀπὸ τούτου τοῦ κατορθώματος ἔα λάβετε πολλὴν ἀφορμὴν καὶ διὰ τὰ ἄλλα κατορθώματα· διότι ὅπως ἀκριβοῦς οἱ παῖδες που διδάσκονται τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου, δὲν διδάσκονται μόνον ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα ἐκπαιδεύονται ὅλγιν κατ' ὅλγιν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, τοιοῦτοτρόπος λοιπὸν καὶ σεῖς ποτὲ πλεονεξ εἰς τὴν συνέχειαν δὲν θά σᾶς ἐξαπατήσῃ ἡ πονηρὰ σκέψις, οὔτε θὰ ἐπιτεθῇ ὅτι «εἶναι ἀδιάφορον τοῦτο», ποτὲ τέλος δὲν θὰ ὁμολήσετε πρὸς τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ ἐνώπιον ὅλων θὰ σταθῇτε γενναίως· ἵνα, διὰ πάντων ἀφοῦ διανύσητε τὴν κατὰ Θεὸν ἀρετὴν ἀπολαύσητε τῶν αἰώνων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλευσπλαχίας τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τοὺς Πατέρας συγχρόνως εἰς τὸ Ἄγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δυνάμις, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

Ο Μ . Λ . Α ΊΒ (2)

(Πρὸς 4. 36 5. 16)

«Τούτῃς δὲ, ὁ ἐπιμαθήεις Βαρνάβας κατ' ὄν Ἀποστόλων (ὃ ἐστὶν μετεργασούμενος, Ἰδὸς παραλήψεις), Διευτῆς, Κύριος πᾶ γενεᾶ, ὑπάρχοντες πρὸς ἀγαθὸν, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοῖς πόδα, τῶν Ἀποστόλων».

1 Πρὸς 4. 36 37

α. Πρόκειται, ἐν συνέχειᾳ νὰ διηγηθῇ τὸ περ στατικὸν γύρω ἀπὸ τῶν Ἀναλίσαν καὶ τῆς Σάπφειρας, καὶ θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ἀνὴρ χωρὶς στα ἔχει ἁμαρτίαν, πρῶτον ἀναφέρει ἐκεῖνοι που ἔχει κατορθώσας· διότι, ἂν καὶ ὑπῆρχε τόσο πολὺ πλεονέκτης εἰς τὸν παλαιόντα ταῦτα, τόση πολλὴ χάρις, τόσα πολλὰ σημεῖα, δὲν διωρθώθη ὑπ' οὐδενὸς τούτων ἀλλὰ ἀπαξ καὶ ἐτυφλώθη ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας, προσήλκυσε τὸν διελθρὸν ἐκείνου εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κεφαλὴν. «Ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγαθοῦ, (οὕτως εἶπε δηλῶν ὅτι τοῦτον μόνον εἶχεν ἀποκτήσει), «πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων».

«Ἀνὴρ δὲ τις, δνόματι Ἀνανίας, συν Σάπφειρᾳ τῇ γυναικί, αὐτοῦ, ἐπώλησε κτήμα καὶ ἐνοσίφιστον ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνεβίβας καὶ τῆς γυναίκος καὶ ἐνέγκας μέρος τι, παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων ἔθηκε»². Τὸ φοβερόν εἶναι ὅτι ἡ ἁμαρτία ὑπῆρχε μετὰ συγκαταθέσεως τῶν δύο συζύγων, καὶ οὐδεὶς ἑτερος ἐγνώριζε τὸ γενόμενον. Ἀπὸ ποῦ εἰσῆλθεν ἡ σκέψις εἰς τὸν ταλαίπωρον καὶ ἀθάνατον τοῦτον νὰ πράξῃ τοῦτο, «εἶπε δὲ ὁ Πέτρος Ἀνανίᾳ διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου μεύσασθαι σε τὰ πνεῦμα τὸ Ἄγιον, καὶ κοσφίλασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου». Πρόσεξε ὅτι καὶ τώρα συνῆθη μέγα σημεῖον καὶ πολὺ μεγαλύτερον ἐκεῖνου τοῦ προηγουμένου. «Οὐχὶ μόνον σοὶ ἔμενε, καὶ πρᾶξεν ἐπὶ τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε», δηλαδὴ, «μήπως διότι ὑπῆρχε κάποια ἀνάγκη καὶ θία, μήπως διότι σᾶς παραυρούμεν χωρὶς τὴν θέλησιν σου» «Τ. ὅτι. ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Οὐκ ἐφύευσαν ἄνθρωποι, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. Αὐτοὶ δὲ ὁ Ἀναστασιᾶς τοὺς λόγους τούτους πρὸς ἐξέμψυν». Πρόσεχεῖς ἀπὸ ποῦ εἶναι μεγαλύτερον τὸ σημεῖον τοῦτο. Ἀπὸ τοῦ γεγονότος τοῦ θανάτου, ἀπὸ τὴν γνώσιν τῶν εὐορσκομένων εἰς τὴν σκέψιν καὶ τῶν κρυφίως συμβάντων.

«Ἐγένετο δὲ φόθος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. Αναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστησαν αὐτόν καὶ ἐξενέγκοντες ἔθαιον. Ἐγένετο δὲ ὡς ὁρῶν

2 Πρὸς 5. 1. 2

τῶν διαστήματι καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδὼσα τὸ γεγονός εἰσῆλθεν. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ Πέτρος· Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρὶον ἀπέδοσθε, αὐτὴν ἤθελε νὰ τὴν σώσῃ. διότι, ἐκεῖνος ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀμαρτίας. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτὴν διδὼς σωὺς καιρὸν ἀπολογίας καὶ δικαίωμα μετανοίας Δ.³ αὐτὸ λέγει· «Εἰπέ μοι εἰ τοσούτου τὸ χωρὶον ἀπέδοσθε, ἢ δὲ εἶπε· Να τοσούτου. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν· Τί δὲ συνεφωνήθη ὑμῖν περὶ αὐτῆς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαυμάτων τῶν ἀνδρῶν σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ καὶ ἐξορροῦσι σε. Ἐπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν. Εἰσελθόντες δὲ οἱ ἱερισκοὶ εὗρον αὐτὴν νεκράν καὶ ἐξηνεγκάντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἀνδρᾶ αὐτῆς. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα».

Μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ φόβου αὐτῶν περισσότερα σημεῖα ἐποιοῦν καὶ διὰ τοσοῦτοι ἀκούει· «Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. Καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς· ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαὸς». Εὐλόγως⁴ καθέσονται ὁ Πέτρος ἐπὶ αὐτῶν ἀξιοσεβαστός καὶ ἐν πνεύμῳ φόβον, τιμωρῶν καὶ ἐξελέγγων καὶ τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὴν σκέψιν εἰς τὸν ὅποιον καὶ περισσότερον εὗρισκοντο πληροῦσι καὶ διὰ τὸ σημεῖον, καὶ διὰ τὴν πρώτην διμύσαν καὶ τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην· διὰ τὴν ἀπὸς ἑκάστη καὶ τὰ πρώτοι σημεῖα, καὶ τὰ δευτέρων⁵ καὶ τὰ τριτῶν, τὰ ὅποια κατ' ἐμὲ εἶναι καὶ διπλοῦν καὶ δευτέρως τὴν εὐρίσκοντων εἰς τὴν σκέψιν δευτέρων δὲ, ὁ θάνατος διὰ τοῦ προστάγματος.

Ἄλλοι δὲ προσετιθεῖντα πιστεύοντες φησὶ· τῷ Κυρίῳ πληθὺν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἔκφερεν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ τῶν κλινῶν καὶ κραθῆσθαι ἵνα ἐργόμενος Πέτρος καὶ ἡ σκιά ἐπισκιάσῃ τινι αὐτῶν. Τοῦτο ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ δὲν συνέβη ὅθεν εἶναι δυνατόν τῶρα νὰ ἀλέπη τις νὰ πραγματοποιησῇ ἡ ἐκείνου πᾶσι εἶχε λεχθῇ ὑπ' αὐτοῦ· Ποῖοι λοιπὸν

3. Πρῶτον σημεῖον καὶ ὅταν πρῶτην ἔνοιαν τὸ λαθόντα χωρὶον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστής ἐνψυ δούτερον ἔννοος τὴν θεοποίησιν τοῦ χωλοῦ.

εἶναι τοῦτο· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα δι' ἐγὼ ποιῶ, καὶ κἀκεῖνος ποιήσει· καὶ μεῖζονα τούτων ποιήσει»⁴. Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς Ἱερουσαλὴμ φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀγκουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. Σὺ δὲ πρόσσεγε, παρακαλῶ πῶς ὁλόκληρος ὁ λαὸς αὐτῶν ὡφαινεταί, διὰ τῶν ἀντιθέτων πρῶτον ἀθῆμα ἐγένετο διὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ· ἔπειτα εὐθῆμα διὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· πάλιν ἀθῆμα ἐξ αἰτίας τῶν χλευαζόντων· ἔπειτα εὐθῆμα διὰ τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν καὶ τὸ θαῦμα πάλιν ἀθῆμα διότι συνέληγθησαν, ἔπειτα εὐθῆμα διὰ τῆς ἀπολογίας. Πάλιν ἐβῶ καὶ εὐθῆμα καὶ ἀθῆμα. Διότι, ἐπεὶ δὴ μὲν ἦσαν λαμπροὶ καὶ ὁ Θεὸς εἰς αὐτοὺς ἀπεκαλύφθη, εὐθῆμα ἔπειτα δὲ ὅμως ἐφάνησαν τοὺς ἰδῆκοις τῶν ἀθῆμα. Πάλιν εὐθῆμα ἀπὸ τῆς λαμπρότητος, πάλιν ἀθῆμα ἐξ αἰτίας τῶν ἀρχιερέων. Καὶ οὐδόλως εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς νὰ καμνῶν τοῦτο σκοπῶν καὶ ἐπὶ τῶν παλαιῶν τοσούτοτρόπως εἶναι δυνατόν νὰ εὕρη τις.

Ἄς ἐξετάσωμεν ὁμῶς τὰ λεχθέντα ἀνωτέρω· «Ἐπωλοῦν φησὶ καὶ ἔφερον τὰς τιμὰς καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων». Πρόσεξε παρακαλῶ, ἀγαπητέ, πῶς δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς Ἀποστόλους νὰ πωλοῦν, ἀλλ' αὐτοὶ ἐπώλουν, καὶ τὰς τιμὰς ἐβδον εἰς ἐκεῖνους. Ὁ Ἀναστάσιος ὁμῶς δὲν ἐνεργεῖ παρομοίως· ἀλλ' ἀφαρεῖ κατὰ ἀπὸ τὴν τιμὴν ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἀγροῦ διὰ τοῦτο καὶ τὴν μαρεῖται ἐπειδὴ δὲν διέθεσε καλῶς τὸ πρᾶγμα καὶ ἐφωράθη κλέπτων τὰ ἰδικὰ τοῦ Ὁδοῦ· ὁ λόγος ἐφάσκει καὶ εἰς τοὺς σημερινούς ἱερεῖς καὶ πάρα πολλοὺ καὶ μεθ' ὅλην τὴν δύναμιν. Ἐπεὶ δὲ δὲ ἐγνώριζε τὸ γινόμενον καὶ ἡ σύλλογος αὐτοῦ, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴν ἐξετάζει.

8. Ἄλλ' ἴσως νὰ εἴλεγε κάποιος δὲ· ὡς αὐστηρῶς συμπεριφέρθη πρὸς αὐτὴν· τί λέγεις, πῆς μοι ποῖα αὐστηρότης. Ἐὰν εἴαν συλλεξῇ κάποιος ἀπλῶς ἐξ ὅλα θανάτων διὰ λιθοβολισμοῦ, πολλοὺ περισσότεροι ὁ ἱεροσολικός· διότι καὶ ταῦτα τὰ χρήματα ἐν συνεχείᾳ κατέστησαν ἱερὰ ἁγία τῶν αὐτῶν ποῦ αὐτοποιοῦνται.

4. ὡν 14, 12

5. Ἀρθρ. 15, 32 36

προετίμησε τὰ ἰδία καὶ τοῦ νὰ πωλήσῃ καὶ τὰ διαδω-
σῇ, ἔπειτα ἀν' λαθὴν ἀπὸ αὐτὰ, ἱεροσυλὸς θὰ εἴναι. Ἐάν
δὲ ὁ λαθὼν ἐκ τῶν ἰδικῶν τοῦ, εἶναι ἱεροσυλὸς, πολὺ
περισσότερον ὁ λαθὼν ἐκ τῶν ἑξῶν· διότι, μὴ νομισ-
τε, ἐπεὶ δὴ τῶρα δὲν γινέται τοῦτο, καὶ ἐπεὶ δὴ δὲν ἀκο-
λουθεῖ ἀμέσως ἡ τιμωρία, οἱ ταῦτα γίνονται χωρὶς
τιμωρίαν. Βλέπετε ὅτι ἐὰν τοῦτο κατηγορεῖται ἐπειδὴ,
ὅτε ἔκαμε αὐτὰ ἱερὰ χρήματα τότε ἔλαθε, διότι, μήπως
δὲν ἠδυνάσθῃ, λέγε, καὶ μετὰ τὴν πώλησιν αὐτῶν νὰ τὰ
χρησιμοποιοῦς ὡς ἰδικὰ σου, μήπως ἡμποδίσθῃς, δια-
τί καμθάνεις μετὰ τὴν υπόσχεσιν. Βλέπετε πῶς ἀμέσως
ἐξ ἀρχῆς ὁ διαβολὸς ἐτοποθέτησε τὸ πρᾶγμα μεταξὺ ση-
μεῶν καὶ θαυμάτων τοσούτων γενομένων, μᾶλλον δὲ
πῶς καὶ οὗτος ἐπαρώσθη ὑπὲρ αὐτοῦ. Παρανομίαν συμβᾶν
ἔγινε καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ὅτε ὁ Χαρμὶ ἀφοῦ
ἐκλάβε τὰ ἀνάθημα καταστροφή, ἀλλ' ὁμοῦς ἔλασθε καὶ
ἄνε με πόσῃ αὐστηρότητι βωρθώθη τὸ πρᾶγμα. Διό-
τι ἡ ἱεροσυλία εἶναι πολὺ φανερόν πρᾶγμα ἀγαπητέ,
καὶ ἄξιον πολλῆς περιφρονήσεως. Οὔτε νὰ πωλήσῃς σέ
ἡναγκασάμεν, λέγε, οὔτε διὰν ἐπώλησας νὰ δώσῃς χρή-
ματα· σὺ προετίμησας ἐξ ἰδίας προαρέσεως· διατί λοι-
πὸν ἐκλεψες ἀπὸ τὰ ἱερὰ χρήματα, «Διὰ τί ἐπλήρωσας,
φθρὺν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου». Καὶ ἐάν ὁ Σατανᾶς
ἔκαμε τοῦτο, διατί αὐτὸς κατηγορεῖται, Ἐγινεν αἰτι-
ος, ἐπεὶ δὴ ἐδεδόθη τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, καὶ ἐγέμisen
ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ἀλλὰ λέγε, ἔπρεπε νὰ τοὺς διορθώσῃ. Ὅμως δὲν
θα βωρθούτο, διότι ὁ θλεπων τοιαῦτα καὶ μὴ ὠφελή-
θεῖς πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ὠφελεῖτο μετ' ἄλλον
τρόπον. Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν νὰ παρέλθῃ τὸ γεγονός· ἀ-
πατήρητον, ἀλλὰ ὥς καὶ σάπιο ἔπρεπε νὰ ἀποκο-
πῇ, διὰ νὰ μὴ μολύνῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον σώμα. Διό-
τι, τῶρα μὲν καὶ αὐτὸς ὠφελήθη ἀφοῦ δὲν προεχώρησεν
εἰς περαιτέρω κακίαν, καὶ οἱ λοιποὶ ἔγινον καλότεροι,
ἐνῶ ἄλλως θα συνέβαινε τὸ ἀντίθετον. Διὰ τοῦτο πρὸς
τοὺς ἔλεγε, καὶ ἀποδεκνέε, ὅτι δὲν τοῦ διαφευγεῖ
τὸ γεγονός, καὶ τότε καταδ' ἑαυτοῦ, ἰδιὸς διατί λέγε-
ται ἔκαμε ταῦτα. ἠθέλησε νὰ ἔχῃς, ἔπρεπε νὰ ἔχῃς ἐξ ἀρ-

χῆς καὶ νὰ μὴ ὑποσχεθῇς τῶρα ὁμοῦς ἀφοῦ ἔλασθε με-
τὰ τὴν ἀνάθεσιν, ἔκαμες μεγαλύτερον τὴν ἐροσυλίαν
διότι αὐτὸς μὲν ποῦ ἀφαίρει τὰ πράγματα τῶν ἄλλων,
ὥς τὸ κάμνει ἐπειδὴ ἐπεθύμησε τὰ ἑξῶν σου ὁμοῦς ἦτο
δυνατὸν νὰ ἔχῃς τὰ ἰδικὰ σου. Διὰ τοῖς λοιποῖς ἔκαμε
αὐτὰ ἱερὰ, καὶ τότε ἔλασθε ἀπὸ αὐτὰ, Ἐκαμε
τοῦτο ἐξ αἰτίας πολλῆς περιφρονήσεως. Τὸ γινόμενον
δὲν συγχωρεῖται καὶ εὐρίσκεται ἐκτὸς ἀπολογίας.

Ἄς μὴ σκανδαλίζετα, δὲ οὐδεὶς ἐάν καὶ σήμερον
πάρχουν μερ καὶ ἱεροσυλοὶ διότι, ἐάν ὑπάρχουν τότε
πολὺ περισσότερον σήμερον, ὅτε ὑπάρχουν πολλὰ τὰ
κακά. Ὅμως ἄς ἐλέγχωμεν αὐτοὺς ἐνώπιον ὅλων, ὥστε
καὶ οἱ λοιποὶ νὰ ἔγινον φόβον. Ὁ Ἰούδας ἦτο ἱεροσυ-
λὸς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐσκανδάλισε τοὺς μαθητάς. Βλε-
πετε πόσα κακά δημιουργεῖ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων,

«Καὶ ἐνέμετο φθαί φόθος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς
ἀκούοντας ταῦτα». Ἐκεῖνος ἐτιμωρήθη καὶ ὅλοι οὗ-
τοι ὠφελήθησαν. Ὡστε δὲν συμβαίνει τοῦτο χωρὶς λόγον
ὅτι ἐάν καὶ προηγουμένως ἔγινον καὶ ἄλλα σημεῖα
ὅμως δὲν ἐδημιουργήθη τόσος φόθος. Τοιοῦτοτρόπως
εἶναι ἀληθὲς ἐκεῖνο, ὅτι «γινώσκειται Κύριος κρίματα
ποῶν»· τὸ ἴδιον σιελῆθη καὶ ἐπὶ τῆς κίθωτο· «Ετι-
μωρήθη ὁ Ὀζάν, καὶ ἐδημιουργήθη φόθος εἰς τοὺς ἄλ-
λους». Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν φοβήθηκε ὁ θαυμάσιος ἀπεμάρτυ-
ρε τὴν κίθωτον, ἐδῶ δὲ οὗτο γίνονται περισσότερον
προσεκτικοί.

Εἶπες ὅτι δὲν ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἀλλ' ἀνέ-
μενεν ἔως οὗτο εἰσέλθῃ οὔτε ἐκ τῶν ἄλλων ἐτόλμησε
ἀνεῖναι νὰ ἀναφέρῃ τὸ γεγονός. Τοῦτο εἶναι σεθασμός
καὶ ὁ δασκαλὸς τοῦτο τὴν μὴ τῶν μαθητῶν τοῦτο ὑπα-
κοή «Τριῶν ὁρῶν διάστημα». Καὶ δὲν ἔλασθε, ἡ γυνή,
οὔτε ἐφανέρωσε κάποιος ἐκ τῶν παρόντων (ἐάν καὶ ἦτο
δυνατὸν νὰ ἀποκαλυφθῇ) ἀλλ' ἐφοβούντο. Τοῦτο λοι-
πὸν καὶ θαυμάζων ὁ συγγραφεὺς λέγει, ὅτι «μὴ εἰ-
βεία το γέγονός εἰσῆλθε» καὶ τοὶ θεοσεβῆς ἦτο δυνα-
τόν νὰ μάθῃ ἀπὸ τούτου ὅτι γνωρίζε τα κρυφὰ. Διό-
τι καὶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος οὐδένα ἠρώτιται, ἐρωτᾷ σᾶς;

Ἡ ὅπως φανερὰ, ἐρωτᾷ ἐπειδὴ ἐγνώριζεν Ἀλλ' ἡ πολλὴ πόρως δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὴν νὰ ἀπαρνηθῇ τὸ μέγα ἁμαρτήμα, ἀλλὰ ἀποκρίνεται μετὰ πολλῆς αὐθαρσίας διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὁμιλεῖ πρὸς ἄνθρωπον.

Τὸ φοβερόν εἶναι ὅτι ἀπὸ κοινῆς ἀποφάσεως ἐφθάσαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἡ ὡς ἀπὸ τινος κοινῆς συμφωνίας. «Τὸ συνεφωνήθη ὁμῶν, φησὶ περᾶσαι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, Ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θανάτων τῶν ἀνδρῶν σου ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ ἐξοίσουσί σε» Πρῶτον διδάσκει εἰς αὐτὴν τὸ ἁμαρτήμα, καὶ ἔπειτα φανερώνει, ὅτι δικαίως θὰ πάθῃ τὰ ἴδια μὲν τὸν ἄνδρα ἐπειδὴ τὸ ἴδιον ἁμαρτήμα ἐπραξε. Καὶ πῶς λέγει «παράχρημα ἔκασε παρά τους πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξεμύλει» Δὲν πλησίον εἶχε σταθῇ. Τοῦτοντρόπως αὐτοὶ οἱ Ἰσραεῖτες προσεβλήκυσαν ἐναντὶ τοῦ ἐαυτοῦ τῶν τῆν τιμωρίαν Ποίος λοιπὸν δὲν θὰ ἐξεπλήττετο, ποίος δὲν θὰ ἐφοβεῖτο τὸν Ἀπόστολον ποίος δὲν θὰ ἐθαύμαζε,

«Καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν φησὶ πάντες ἐν τῇ στοδί Σολομῶντος» Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι δὲν ἦσαν εἰς οἶκον ἀλλὰ ἀφ' οὗ εἰσῆλθον εἰς τὸ ἱερόν, ἐκεῖ διεμένον τὸν περισσότερον χρόνον· οὔτε λοιπὸν ἐν συνεχείᾳ προεφωλάσσοντο «ἀ μὴ ἐγγίζον ἀκάθαρτα, ἀλλὰ ἀποφυλακτικῶς ἡγγιζοὺν τοὺς νεκρούς»

Καὶ πρόσθετε ὅτι εἰς μὲν τοὺς ἰδικούς τῶν εἶναι αὐστηροὶ εἰς τοὺς ξένους ὁμῶς δὲν χρησιμοποιοῦν τὴν δύναμιν· «Μᾶλλον δέ, φησὶ προσετίθεντο πιστευόντες τῷ Κυρίῳ πλήθιν ἀνθρώπων τε καὶ γυναικῶν ὥστε κατὰ τάς πλῆτους τῶν θέναι τοὺς ἀσθενεῖς ἐπὶ κλινῶν καὶ κραμβάτων ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἢ ἡ σκὰ ἐπισκιάσῃ τὴν αὐτῶν»

γ Πολλὴ εἶναι ἡ πίστις τῶν προσερχομένων καὶ μεγαλυτέρα παρά ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συνέβη τριτο, Ἀπὸ τῶν ἰδόντων τὸν Χριστὸν ποῦ ἀπεφάνθη καὶ εἶπεν· «Ὁ πιστεῖ ὡν εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ

8 Πρὸς διόκριτον τὰ χωρία Ματθ 18 15 17 καὶ Ματθ 5 38 42 ἔφη Ἰαν διδοῖ καὶ διὰ τὴν ἀμπεριφορὰν τῶν πιστῶν ἔστιν τῶν οικειῶν τῆς πίστεως ἀφ' ἑνὸς (τῶν ἀδελφῶν) καὶ τῶν μη Χριστιανῶν ἢ τῶν θεοσπιτομένων μὲν. Ἀλλὰ μὴ κατὰ συνειδητὴν πίστιν ἀφ' ἑτέρου. Τούτοις καὶ πρὸς ἄλλων παρεξηγήσεων τῶν εἰς ἑσῶς τῆς χρησιμικῆς διδασκαλίας.

ποιῶ, ποιήσει, καὶ μεζονα ποιήσει» Ὁ Διὸς ἐνὶ αὐτοῖς ἔμενον ἐκεῖ καὶ δὲν περιεφέροντο ἀσκοτικῶς, ἐφερον πάντες ἐπὶ τῶν κλινῶν καὶ κραμβάτων τοὺς ἀσθενεῖς που εἶχον καὶ ἀπὸ παντοῦ συνέκλινεν εἰς αὐτοὺς τὸ θαῦμα, ἀπὸ τοῦ πιστεύσαντας, ἀπὸ τοῦ θεραπευθέντας, ἀπὸ τὸν τιμωρηθέντα, ἀπὸ τὴν παρηγορίαν πρὸς ἐκείνους ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τῶν οὐχ ἀπλῶς πιστευσάντων διότι τὸ γενόμενον δὲν ἦτο θεαίως μόνον τὰ σημεῖα. Διὸ ἐν καὶ αὐτοὶ ταπεινοφρονοῦντες εἰς αὐτὸν υπολογίζον τὸ πᾶν, λέγοντες ὅτι ἐν τῷ ὄνματι τοῦ Χριστοῦ ταῦτα ποιοῦν ἄλλα καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν ἀνθρώπων ἔκαμε τοῦτο. Πρόσεχε δὲ ὅτι ἐδῶ δὲν ἀναφέρει ἀριθμοὺς τῶν πιστευσάντων, ἀφήνων τὴν ἀκροατὴν νὰ ὑπολογίσῃ ἀπὸ μόνος τοῦ ταπεινοτρόπως εἰς ἀπερίαν πλήθος ἐπεξέτενε τὰ γεγονότα τῆς πίστεως. Ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἡ ἀνάστασις περισσότερον ἐκηρύσσεται.

«Οὐδεὶς δὲ αὐτοῖς ἐτόλμα κολλᾶσθαι ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαὸς» Τούτου λέγει φανερῶν ὅτι οὐκ ἔτι ἐν συνεχείᾳ ἦσαν εὐκαταφρόνητοι, ὅπως καὶ προηγουμένως, καὶ ὅτι εἰς σύντομον χρόνον καὶ διὰ μᾶλλον ποσὰ πολλὰ ἐγίναν ὑπὸ τοῦ Ἀλέως καὶ ἀπλοῦς ἀνθρώπου. Οὐρανὸς λοιπὸν εἰ συνεχεῖς ἦτο ἡ γῆ λόγῳ καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν καὶ τῆς παρηγορίας καὶ τῶν θαυμάτων καὶ ὅλων ὁμοῦ καὶ ἐθαύμαζοντο ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀγγέλοι ἐνώπιον οὐθενὸς ὁποσὶν ὁρῶντες, οὔτε ἐνώπιον γέλῳτος οὔτε ἐνώπιον ἀπειλῶν, οὔτε ἐνώπιον κινδύνων. «Ὅχι δὲ μόνον ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀλλ' ὅτι ἐπειδὴ ἡγάπων πάρα πολὺ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐφρόνιζον δι' αὐτοὺς, ὅλους μὲν ἐβοήθουν, μὲν χρημάτων, ἄλλους δὲ μὲν τῇ θεραπείᾳ τῶν σωμάτων»

Διὰ τὴν ἐπλήρωσιν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, Σχεδὸν ἀπολογεῖται ὁ Πέτρος προτιθέμενος νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκει, διότι ἐπειδὴ τὸ γεγόμενον ἐπρόκειτο νὰ φανῇ λίαν αὐστηρὸν διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰδίου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς κάμνει φοβερόν τὸ δικαστήριον. Ἐὰν δὲ ἐνὶ ἀσυχωρήτως ἡμάρτησαν, δὲν ἀπῆλθε τοιαύτην βίαν εἰς ἀμφοτέρους πόσῃ ἀπὸ ἐδῶ καταφρόνησις τοῦ Θεοῦ δὲν

θα ἐγένετο. Ὅτι δὲ ὁ αὐτοῦ εἶναι φανερόν, ὅτι δὲν προχώρησεν ἀμέσως εἰς τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ ἀπέδειξε πρῶτον τὴν ἀμαρτίαν. Ἐπομένως οὐδεὶς ἐγόγγυσεν, οὐδεὶς ἐστέναξεν ἀλλὰ πάντες ἐφοβήθησαν. Εὐλόγως δὲ αὐξανόμενη τῆς πίστεως αὐτῶν, καὶ τὰ σημεῖα ἐγίνοντο περισσότερα, καὶ πολὺς ὑπῆρχεν ὁ φόβος καὶ εἰς τοὺς οἰκείους, ἐπεὶ δὲ δὲν μᾶς θαυματοῦν τῶσαν τὰ τῶν ἐξωθεν, ὅσοι τὰ τῶν οἰκείων. Ἄν λοιπὸν εἴμεθα μεταξὺ μας συγκεκροτημένο, μὲ σχέσεις ἀγάπης καὶ ἀλληλοσεβασμοῦ, οὐδεὶς θὰ ὑπάρξη καὶ νὰ μᾶς πολεμῇ ὁ πῶς, αἱ διασπασιὰς μὲν μεταξὺ μας καὶ ἐχθρευόμεθα, πάντες τὸ ἐναντίον θὰ ἐπιθέσων εἰς ἡμᾶς.

Ἀπὸ αὐτοῦ καὶ ἐκείνοι ἐν συνεχείᾳ εἶχον θάρρος, καὶ μετὰ παρηγορίας καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν εἰσέρχοντο, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν καὶ εἶχον δύναμιν καὶ ἐξαπληροῦτο ἐκεῖνο ποῦ ἔχει λεχθῇ «Κατακυρίεψε ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου» πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο ἀπόδειξις καὶ μεγαλυτέρας δυνάμεως, ἀφοῦ, ἐνῶ κατεγόντο, ἐνῶ ἐδεσμούντο, ἐπραττοῦν το αὐτὰ.

Ἐάν λοιπὸν οἱ ψευδόμενοι μόνον ἔπαθον τοιαῦτα αὐτοῦ, ποῦ γίνοντα, καὶ ἐτιμωροῦντο, δὲν θὰ πάθουν. Μᾶλλον δὲ εἶναι ἡ γυνὴ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ ἀπλῶς «Ναί, τοσοῦτος», τόσο πολὺ ἐτιμωρήθη καὶ δὲν δέφυγε, σκεφθῆτε εἰς τοὺς ὁρκιζομένους καὶ ποῦ ἐν συνεχείᾳ γίνεσθε ἐπίορκοι ποίας τιμωρίας θὰ εἰσθε ἀξιοί, εἶναι ἐπικαίρον νὰ ἀποβείωμεν σήμερον καὶ ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸ φοβερόν τῆς ἐπιορκασίας. «Δρέπανον φησὶ, πετόμενον ἢ, πλάτους πήχεων δέκα»¹ τὸ πετόμενον σημαίνει τὴν ταχιστὴν ἐφοδὸν τῆς τιμωρίας ποὺ ἀκολουθεῖ τοὺς ἥρκαους τὸ δὲ πήχεων δέκα εἶναι τὸ πλάτος καὶ τὸ μήκος, τοῦτο δὲ σημαίνει τὸ σφοδρόν καὶ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τὸ πέταγμα δὲ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, τὴν προέλευσιν τῆς ἀποφάσεως ἐκ τοῦ ἑνωθέν δικαστηρίου· τὸ δὲ δρεπανοειδὲς τὸ ἀναπόφευκτον τῆς τιμωρίας. Ἀὐτὸ ὅπως ἀκριβῶς το βρῆτασιν, θῆται ἐπιπλοὴ εἰς τὸν τράχηλον, δὲν θὰ ἀνασπῇ μόνον τοῦ, μένε δὲ δάγλον ἀκόμη καὶ, ὅταν ἀποκοπῇ ἡ κεφαλὴ οὕτω καὶ ἡ καταδίκη εἰς τοὺς

¹ 407, 109. 2
2 Ζαχ 5 2

ὁρκιζομένους ἐπέρχεται φοβερά καὶ δὲν ἀπομακρύνεται πρὶν ἐκτελεσθῇ τὸ ἔργον τῆς.

Ἐάν δὲ διαφεύγωμεν ὁρκιζόμενοι, ὡς μὴ λαμβάνωμεν θάρρος· ὁ δὲ πρὸς ἱερεῖς καὶ ἄλλοις γίνεται τοῦτο διότι, ἡ νομίζετε, πόσοι μετὰ τῶν Ἀναγόντων καὶ τῶν Σάφειραν ἐτόλμησαν τὰ αὐτὰ μὲ ἐκείνους καὶ δὲν ἔπαθον τὰ αὐτὰ καὶ πῶς λέγει δὲν ἔπαθον Ὅχι. ἐπειδὴ συνεχωρήθησαν, ἀλλὰ ἐπειδὴ πρόκειται, νὰ τιμωρηθοῦν περισσότερον.

δ «Ὡστε οἱ πολλὰ πταίνοντες καὶ μὴ τιμωρούμενοι, μᾶλλον δὲ τιμωρούμενοι, ὀφείλουσαν νὰ φοβοῦνται, καὶ νὰ προσέχουν· διότι αὐξάνει εἰς αὐτοὺς ἡ τιμωρία διὰ τῆς ἀτιμωρίας καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ σταθῶμεν λοιπὸν εἰς τοῦτο ὅτι δὲν τιμωρούμεθα, ἀλλ' ἐάν δὲν ἔχωμεν ἀμαρτήσας, ἐάν δὲ ἀμαρτάνοντες δὲν τιμωρούμεθα, ὀφείλομεν περισσότερον νὰ τρέμωμεν. Πῶς μου, ἂν ἔχῃς κάποιον δοῦλον, καὶ ἐάν ἀπειλῇς μόνον αὐτὸν καὶ δὲν τὸν κτυπᾷς, πότε φοβεῖται περισσότερον, πότε φεύγει, πότε βροπτετεύει, οὐχὶ ὅταν ἀπειλῇς μόνον, ὅθεν καὶ συμφορευόμενοι εἰς ἀλλήλους νὰ μὴ ἀπειλῶμεν συνεχῶς, ὥστε ὅχι περισσότερον διὰ τοῦ φόβου νὰ συγκλονίσωμεν τὴν ψυχὴν, ὥστε νὰ μὴ σπαράττωμεν αὐτὸν περισσότερον ἀπὸ τὰς πληγὰς ἐξ ἑαυτοῦ δὲ καὶ ἐκεί· μὲν ἡ τιμωρία εἶναι πρόσκαιρος, ἐδῶ δὲ συνεχὴς.

Ἐάν λοιπὸν οὐδεὶς πᾶσχε, τὰ τοῦ δρεπανοῦ (ποῦ εἵπομεν ἀνωτέρω), μὴ προσέχῃς τῶρα τοῦτο, ἀλλ' ἐκείνο σκέψου, ἐάν πράττῃ τοιαῦτα, ἐπειδὴ πολλὰ γίνονται σήμερον, ὅμοια ὅπως ἐπὶ τοῦ κατακλισμοῦ, ἀλλὰ κατακλισμός δὲν γίνεται διότι ἡ γέννησις ἔχει ἀπειλήθῃ καὶ ἡ τιμωρία. Πολλοὶ ἀμαρτάνουν ὅπως ἐπὶ τῶν Σοδόμων, ἀλλὰ θροχὴ πυρός δὲν κατέβη· διότι ἔχει ἐτοιμασθῇ πύρινος ποταμός. Πολλοὶ ἐτόλμησαν τὰ τοῦ Φαραῶ, ἀλλὰ δὲν ἔπαθον τὰ τοῦ Φαραῶ, οὔτε κατεποντίσθησαν εἰς Ἐρυθρὰν θάλασσαν διότι ἀναμένει αὐτοὺς τὸ πέλαγος τῆς ἀβυσσοῦ, ὅπου ἡ τιμωρία δὲν ἀκολουθεῖται ὑπὸ τῆς ἀναστροφῆς τοῦ θανάτου, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ἀποπνιγῶν ἀλλὰ νὰ ἀναλίσκωνται μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐπὶ πλέον τιμωρούμενοι, τηγνῶν ζόμενοι, ἀπαγχονιζόμενοι. Πολλοὶ ἐτόλμησαν τὰ τῶν Ἰ-

σραηλιτῶν¹³, ἀλλὰ δὲν ἔφαγον αὐτοὺς ὅφεις διότι ἀναμένει αὐτοὺς ὁ σκώληξ ὁ σκομῆτος. πολλοὶ ἐτόλμησαν τὰ τοῦ Γιεζῆ¹⁴, ἀλλὰ δὲν ἔγιναν λεπρῶν διότι ἀναμένει αὐτοὺς ἀντὶ τῆς λέπρας ἡ διχατόμησις καὶ ἡ τοποθέτησις τῶν μετὰ τῶν ὑποκριτῶν Παλλοῦ καὶ ὠρ-κισθήσας καὶ ἐπιώρκεισας, ἔτσι δὲ καὶ διαφυγόν, ἅς μὴ λαμβάνωμεν θαρρὸς ὅτι ἀναμένει αὐτοὺς ὁ θρυγμός τῶν ὀδόντων.

Καὶ ἐδῶ δὲ ἴσως νὰ τιμωρῶν καὶ νὰ μὴ διαφυγούν, ἐάν καὶ οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλὰ δι' ἄλλα ἀμαρτήματα, διὰ νὰ εἶναι καὶ ἡ τιμωρία φοβερώτερα διότι καὶ ἡμεῖς πολλακις ἀφοῦ λαθῶμεν ἀφορμὰς ἀπὸ μικρὰ πράγματα καὶ διὰ μεγάλα ἐξαντλοῦμεν, το πᾶν ὥστε ὅταν ἴδῃς καποιο σὺμβῶν εἰς σέ, νὰ ἐνθυμηθῇς τὴν ἀμαρτίαν ἐκείνην. Διότι τὸ ἴδιον ἔγινε ἐπὶ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ. Νὰ ἐνθυμήσας τοὺς ἀδελφούς τοῦ Ἰωσήφ ἐπώλησαν τὸν ἀδελφόν, νὰ τὸν σφάξαν¹⁵ ἐπεχειρήσαν, μὲλλον δὲ καὶ θά τὸν ἐσφαζοῦν δισαὶ ἐξηκτὰ ἀπὸ αὐτοῦς, ἐξηκτῇσαν ἐλύπησαν τὸν γέροντα οὐδὲλως ἐτιμωρήθησαν. Μετὰ ὅμως ἀπὸ τάρκετὰ ἔτι ἐκινδύνευσαν τὸν ἔσχατον κινδύνον, καὶ ἐνθυμῶνται τὴν ἀμαρτίαν αὐτήν. Καὶ ὅτι αὐτὸ πού εἶπα δὲν εἶναι ἀπλή σκέψις ἀκούε τί λέγουν οἱ Ἰδοὶ «Ναὶ ἐν ἀμαρτίᾳ γὰρ ἔσμεν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν»¹⁶. Οὐκ ἔστι λοιπὸν καὶ σὺ ὅταν σὺμβῇ κάτι νὰ εἴπῃς «Να εἰς ἀμαρτίαν εὐρίσκόμεθα διότι δὲν ἡ κοῦσσαμέν τὸν Χριστόν, διότι ὠρκισθῆμεν οἱ πολλοὶ ὄρκο καὶ αἱ ἐπὶ ὄρκῳ αἱ ἐπὶ ἡλθόν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου».

Λοιπὸν νὰ ἐξομολογηθῇς διότι καὶ ἐκείναι ἐξώμολογήθησαν καὶ ἐσώθησαν. Διότι τὴ σημαίνει ἐάν δὲν ἀ-

¹³ Πρόκειται περὶ τοῦ ταλμῆματος τῶν Ἰσραηλιτῶν. οὗ ὡλην φυγῆσαν εἰς τὴν γῆν. Ἐδῶν δὲ δὲν εἶχον ὅσον αὐτὸ ὅσον καὶ καταλάσαν πρὸς τὸν Θεόν καὶ πρὸς τὸν Μωυσῆν καὶ ὁ Θεὸς ἐτιμώρησεν αὐτοὺς μετ' ὅφεις φαρμακέρους. Ὡς γνωστὸν ὅτι μετανόησαν ὁ Μωυσῆς μετ' ὑποδείξειν τοῦ Θεοῦ ἐκείναι αὐτοὺς μετ' ὅσον χαλκοῦν δειν. Βλέπε τὴν ιστορίαν αὐτὴν εἰς Ἀριθ. 21. 4. 9. Πράξ. καὶ ὡσὺν 3. 14.

¹⁴ Πρόκειται περὶ τῆς λήψεως ὡλητῆς μοιθεῖς ἀπὸ τοῦ Γιεζῆ παρὰ τοῦ θεράπευθέντος ἀπὸ τοῦ ἑλισσαίου στρατιώτου τῆς Συρίας Νεζαῖ. ὡσὺν τὴν ἀντίθετον γνώμην τοῦ ἑλισσαίου ἔθεν ὁ δούλος τοῦ ἑλισσαίου Γιεζῆ ἐν μωρῇ διὰ τὴν ἑλπίδα. δὲ τὴν σχετικὴν ιστορίαν εἰς Δ. Βασιλ. 5. 20. 27.

¹⁵ Γεν. 42. 21.

κολουθῇ ἀμέσως ἡ τιμωρία, ἀφοῦ καὶ ὁ Ἀγαθὸς δὲν ἐτιμωρήθη ἀμέσως μετὰ τὴν ἀμαρτίαν διὰ τοῦ Ναθανθαὶ¹⁷. Διὰ τί γίνεται δὲ τοῦτο. Θεὸς δίδει προσημασίαν ὁ Θεός, διὰ τὰ μετανόησιν ὅταν ὅμως ἐπιμένῃς, ἴδου κατὰ τὴν τὴν τιμωρίαν. Ἐἴδατε τί ἔπαθον οἱ ψευδοῦντες νὰ σκεφθῇτε καὶ νὰ ἀποφυγετε! Δὲν εἶναι δυνατόν ὁ ὄρκος σθεῖς νὰ μὴ ἐπισημασθῇ εἴτε θέλει εἴτε δὲν θέλει. Δὲν εἶναι δυνατόν ὁ ἐπὶ ὄρκῳ νὰ σωθῇ. Εἶναι ἀρκετὴ μία ἐπισημασία νὰ κάμῃ τὸ πᾶν καὶ νὰ μᾶς προξενήσῃ ὁ λόκληρον τὴν τιμωρίαν.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἅς προσέχωμεν παρακαλῶ τοὺς ἐαυτοὺς μας, ἵνα ἀφοῦ διαφυγώμεν τὴν ἀπὸ ἐδῶ τιμωρίαν ἀξωθώμεν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς χάριτος καὶ τῶν σίκετ ῥημάτων τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὅπου εἰς τὸν Πατέρα, ἀγαθῶς εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκουν ἡ δόξα ἡ δύναμις ἡ τιμή, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ' (13)

(Πράξ. 5. 17. 33)

Ἀναστάς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ τῶν αὐτῶν ἡ ὡσὺν αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπληρώσαν ὡσὺν καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ ὡσὺν Ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τήρησι¹⁸.

α. Οὐδὲν θαρσύτερον τῆς κακίας οὐδὲν τολμηρότερον. Διὰ τῆς πείρας ἀφοῦ ἐμαθόν τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἐξ ἐκείνων τοῦ ἐπεχειρήσαν προηγουμένως ὅμως ἐπ' ἡγεροῦν ἐκ νέου καὶ πάλιν συναθροίζονται ἐναντίον αὐτῶν. Τί σημαίνει «Ἀναστάς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ αὐτῶν», Δηγέρθη, λέγει. ἡ νηθεῖς ἐξ αἰτίας τῶν γεγονότων «καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τήρησι, δη-

¹⁶ Γ. Βασιλ. 21. 19.

¹⁷ Πράξ. 5. 17. 18.

μοσα. Τώρα σφοδρότερον ἐπιτίθενται ἐναντίον αὐτῶν. Δὲν τοὺς ἐδίκασαι ὁμῶς ἀμέσως, ἀναμένοντες πάλιν αὐτοὺς νὰ γνοῦν πρᾶσι. Καὶ ἀπὸ τοῦ φαίνεται ὅτι ἐπετέθησαν σφοδρότερον ἐναντίον αὐτῶν. Ἐπεὶ δὴ τοὺς ἐνέκλεισαν εἰς δημόσιαν φυλακὴν.

Πάλιν περιπίπτουν εἰς κινδύνους, καὶ πάλιν ἀπολαμβάνουν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ὅπως πάλιν αὐτοὺς ἐξῆς. «Ἄγγελος δὲ Κυρίου διὰ τῆς νυκτός ἠνέμειντας πύλας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγὼν τε αὐτοὺς εἶπε Πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς [ῥῆς] ταύτης». Τοῦτο ἐγένετο καὶ διὰ τὴν παρηγορίαν ἐκείνων καὶ διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ διὰ δασκαλίαν αὐτῶν. Καὶ πρόσθετε, ἐκεῖνο ποῦ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο καὶ τώρα γίνεται. Διότι οὗτοι γίνονται μὲν θεσφαῖς τὰ θαύματα δὲν ἀφήνει αὐτοὺς νὰ ἰδοῦν, ἐκεῖνα ὁμῶς διὰ τῶν ὁποίων θὰ μάθουν, αὐτὰ ἐτοιμάζει, π.χ. ἐπὶ τῆς ἰδ. κῆς τοῦ ἀναστάσεως δὲν ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ ἰδοῦν πῶς ἀνέστη (διότι, ἦσαν ἀνάγκη νὰ ἰδοῦν αὐτῇ), ἀλλὰ φανερώει ἐκεῖνα διὰ τῶν ὁποίων κατάρθωσε τοῦτο ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ οἴνου τοῦ γενόμενου ἀπὸ τοῦ ἰδατος, δὲ, βλέποντες οἱ συγκαθημένοι (ὅσοι ἐμῆθυσαν) καὶ τὴν κρίσιν ἐπῆρτε εἰς αὐλοῦς. Οὕτως λοιπὸν καὶ ἰδοὺ διότι τῇ ὥρᾳ μὲν ποῦ ἐξήρχοντο αὐτοὶ δὲν θέλουν, ἀποδείξει ὁμῶς διὰ τῶν ὁποίων ἠδύναντο νὰ κατανοήσουν τὰ γενόμενα, εἰδόν.

Διὰ δὲ ἐξέβαλεν αὐτοὺς κατὰ τὴν νύκτα; Διότι τοιοῦτοτρόπως περισσύτερον παρὰ ἄλλως ἐπιστεύθησαν ἄλλως τε καὶ ὅτι δὲν ἠρώτησαν θεσφαῖς οὔτε μὲ ἄλλοις τρόποις αὐτοὶ θὰ ἐπιστεῦν. Τοιοῦτοτρόπως ἔχει γινεῖ καὶ ἐπὶ τῶν παλαιωτέρων, π.χ. ἐπὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ εἶδε τοὺς παύδας ἐπὶ τῆς καμίνου νὰ αἰνοῦν τὸν Θεόν, καὶ τότε ἐξεπλάγη. Ἐπῆρτε λοιπὸν καὶ τοὺς νὰ ἐρωτήσῃ πρῶτον. «Πῶς ἐξήλθετε», αὐτοὶ ὁμῶς, ὡς νὰ μὴ εἶχε συμβῇ τιποτέ, ἐρωτοῦν, λέγοντες. «Οὐχὶ παραγγέλια παραγγέλαμεν ὑμῖν μὴ λαλεῖν», καὶ πρόσθετε πῶς δι' ἄλλων μανθάνουν τὰ πάντα ὅτι θέλουν τὴν φυλακὴν κεκλεισμένην μετὰ ἀσφαλείας καὶ τοὺς φυλάκας νὰ ἴστανται πρὸ τῶν θυρῶν. Ἀκούσαντες δὲ, εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκον. Παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ οὐκ αὐτῶν αἰνε

κάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν Ἰουδαίων στρατῶν καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀγῶναι αὐτοὺς. Παραγενόμενοι δὲ οἱ ὑπηρέται οὐκ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ ἀσπασθέντες δὲ ἀπήγγελλαν, λέγοντες ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὐρὺ μὲν κεκλεισμένον ἐν πυρὶ ἀσφαλὲς καὶ τοὺς φυλάκας ἐξω ἐστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω αὐτοὺς εὕρομεν. Ὅπως ἀκριβὲς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ, εἶναι καὶ ἐδῶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἀσφαλίαν καὶ οἱ ἀνθρώποι. Πρόσθετε πόσον ἦσαν θεομάρτυροι. Πρὸς μὲν, αὐτὰ τὰ γενόμενα ἐπ' αὐτῶν ἦσαν ἀνθρώποι. Ποῖος ἐξηγήσας αὐτοὺς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, πῶς ἐξῆλθον ἐνῷ οἱ φυλάκες εἶχον σταθῇ πρὸ τῶν θυρῶν, Πράγματι οἱ λόγοι προήρχοντο ἀπὸ ἀνθρώπων μὲ διασταλθεύσας τὰς φρένας καὶ μεθύοντας. Αὐτοὺς ποῦ δὲν ἐκράτησεν ἡ φυλακὴ καὶ τὰ δεσμά, καὶ αἱ κεκλεισμέναι θύραι, αὐτοὺς ἐπιστεῦσαν ὅτι θὰ νικήσουν, καὶ ἔπαθον ὅτι παύσαντο οἱ ἀνοήτοι παῖδες. Διότι οἱ ὑπηρέται αὐτῶν διὰ τοῦτο ἔρχοντο καὶ ὁμολογοῦν τὸ γεγονός, διὰ καὶ ἀποκλείουσιν εἰς αὐτοὺς πᾶσαν πρόφασιν. Βλέπεις θαύματα διαφορά ἐπὶ θαύματων, ἀλλὰ μὲν ὅτι αὐτῶν, ἀλλὰ δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ γίνονται τὰ ὅποια καὶ ἦσαν λαμπρότερα, καὶ ὡς δὲ φανερώθη ἀμέσως καὶ αὐτοὺς, ἀλλὰ ἀπὸ προηγουμένως εὐρεθῶν εἰς ἀπορίαν διὰ καὶ μάθουν τὰ πάντα, ἀφοῦ σκεφθῶν ὅτι ὑπάρχει θεὰ δύναμις.

Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τοὺτους ὁ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, βεβήκοντες περὶ αὐτῶν τί αὐτῶν γένοιτο τοῦτο. Παραγενόμενος δὲ τις ἀπήγγελλεν αὐτοῖς, λέγων ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες αὐτοὶ ἐθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἐστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν αὐτοὺς σὺν μετὰ θείας ἐφοβήσαντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθοσθῶν. Ὡς τῆς ἀποσιᾶς ἔφοβοντο λέγει τὸν ὄχλον. Διότι τὸ ὠφέλει αὐτοὺς ὁ ὄχλος, Ἐπῆρτε τὸν Θεὸν νὰ φοβηθῶν, ὁ ὁποῖος ἐξαργύρει διαρκῶς αὐτοὺς ὡς πτηνὰ ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐκείνων αὐτοῦ. Ὅμως περισσύτερον τὸν ὄχλον φοβούνται.

Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτησεν αὐτοὺς, λέγων. Οὐχὶ παραγγέλια παραγγέλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ταύτῃ. Καὶ ἰδοὺ ἐπληρώσατε τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν καὶ θορυβώθῃ ἐπαγαννίσεν ἐφ' ἡ-

μάς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου». Τὴν πράττοντες λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι, Πάλιν μετ' ἐπεικεῖας διδάσκουσι αὐτοὺς καίτοι ἦτο δυνατόν, τοῦλάχιστον νὰ εἶποιν· «Ποῖοι εἴθε σεῖς πῶς διατάσσεται ἀντίθετα πρὸς τὸν Θεόν». Ἀλλὰ τι. Πάλιν διὰ παραμύθειας καὶ συμβουλῆς, καὶ μετὰ ἐπεικεῖας πολλῆς ἀπαγορεύουσιν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος καὶ οἱ Ἀπόστολοι, εἶπον Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μάλλον ἢ ἀνθρώποις. Πολλὴ καὶ τοιαυτὴ ἡ φιλοσοφία, ὅτι ἀπὸ ἐδῶ ἀποδεικνύουν καὶ αὐτοὺς νὰ μαχωντὰ τὸν Θεόν. «Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἡγείρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. Τοῦτον ὁ Θεὸς ἀρχηγόν καὶ Σωτῆρα ὤψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δόντων μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Αὐτὸν τὸν ὅποιον σεῖς ἐφονεύσατε, λέγει, ὁ Θεὸς ἀνέστησεν. Καὶ κύτταξε εἰς τὸν Πατέρα ἀναθέτον· πάλιν τὸ πᾶν διὰ νὰ μὴ φανῇ, ὅτι εἶναι ξένος τοῦ Πατρὸς. «Καὶ ὤψωσε φησί, τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ». Τοῦτο δὲν φανερώσει ἀπλῶς μόνον τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑψώσιν· ταῦτα εἰσι τὴν ἀνάληψιν. «Τοῦ δόντων μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ».

Ὁ Πρόσεξε πάλιν τὸ κέρδος, διδασκαλίαν διλοκληρωμένην, καὶ εἰς τὴν ἀπολογίαν. «Καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ρημάτων τούτων». Πολλὴ ἡ παραρησια. Ἐπειτα, καμίνων ἀξιοῦσιν τὸν λόγον, προσέθεσε. «Καὶ τὰ Πνεύματα δὲ τὸ Ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ». Βλέπεις πῶς χρησιμοποιοῦν ἕχοντες τὴν ἰδικὴν τῶν μαρτυρίων, ἀλλὰ καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ δὲν εἶπον, «Αὐτὸ τὸ ὅποιον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς», ἀλλὰ «εἰς τοὺς πειθομένους», ταπεινοφρονούντες μὲν ἀποδεικνύοντες δὲ συγχρόνως αὐτὸ μέγα, καὶ φανεροῦντες, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἦτο δυνατόν νὰ λάθουν.

Πρόσεξε πῶς καὶ δ' ἔργων καὶ διὰ λόγων ἐνοῦθε τοῦντο, καὶ δὲ ἐπρόσεχαν διὰ νὰ γίνῃ ὁ κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῶν, ὅτι ὁ αὐτοῦ θεθαλῶς καὶ ὁ Θεὸς ἐπέτρεπε νὰ ὀδηγούντα, αὐτοὶ εἰς δικαστήριον, ὥστε καὶ ἐκεῖνο, νὰ ἐκπαδεύονται ἂν θεθαλῶς ᾔθελοι νὰ διδάσκωνται καὶ οἱ Ἀπόστολοι νὰ παρορμῶνται, εἰς παραρησίαν. «Οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο καὶ ἐβόλυντο ἀνελεῖν αὐτούς». Κύτταξε ὑπερβολῇ, κακίᾳ! Ἐγὼ ἐπρεπε νὰ καταπληγοῦν μετὰ ἐκείνα τὰ ὅποια ἤκουσαν, αὐ-

τοὶ τρίζουν τοὺς ὀδόντας μετ' ὀργῆς καὶ σκέπτονται χάρις λόγον, νὰ φονεύσου.

Ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖον ἐν συνεχείᾳ τὰ ἐξετάσωμεν αὐτὰ πάλιν ἀνεγνώσθησαν ἀνωτέρω. Ὁ Ἄγγελος δὲ Κυρίου, ὁ αὐτὸς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς πυλᾶς τῆς φυλακῆς καὶ ἐξαγαγὼν αὐτούς, εἶπε Πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ᾠῆς ταυτῆς. Ὁ Ἐξαγαγὼν δὲν ἐξῆλθε, αὐτὸς αὐτοῦς, ἀλλὰ τοὺς ἀφῆκε, ὥστε καὶ διὰ τοῦτον, νὰ γνωστῇ τὸ ἀκατάπληκτον αὐτῶν, τὸ ὅποιον καὶ ἀπέδειξε, ἀφ' οὗ εἰσῆλθον κατὰ τὴν νύκτα εἰς τὸ ἱερόν καὶ ἐδίδασκον. Ἐάν δὲ ἐξέβαλον αὐτοὺς οἱ φυλακες, ὅπως ἐνῶλλον ἐκείνοι, θὰ ἐφευγον, ἀφ' οὗ θεθαλῶς ἐπέσθην νὰ ἐξέλθουν, μάλλον δὲ ἐὰν ἐκεῖνο ἐξέβαλον αὐτοὺς δὲν θὰ ἔμενον εἰς τὸ ἱερόν, ἀλλὰ θὰ ἐδραπέτευον. Τοῦτο αὐτοὶ εἶναι τόσον ὀνήτος, ὥστε νὰ μὴ τὸ ἀντιλαμβάνεται. «Οὐχί, παραγγελία παρηγεῖλαμεν ὑμῖν» λέγει. Ἐὰν μὲν λοιπὸν καὶ αὐτοὶ ἐπετίθοντο εἰς πᾶς, καλῶς ζητεῖτε εὐθύνας, ἂν ὅμως καὶ κατόπιν ἔλεγον, ὅτι δὲν θὰ πεσθῶν, περὶ αὐτοῦ εἶναι αἱ εὐθύνας, περὶ αὐτοῦ καὶ παραγγέλαι.

Πρόσεξε ἀσκολοῦσιν ἐγκλημάτων καὶ ὑπερβολικῇ ἀνοησίᾳ. Ἐν συνεχείᾳ θέλουσι νὰ δεξύνοντες φονεῖας τὰς διαθήσεις τῶν Ἰουδαίων, ὡς ποιοῦντας ταῦτα οὐχὶ χάριν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὡς θέλοντας νὰ ἐκδικηθῶν. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἀποκρίνονται μετὰ φόβου εἰς αὐτοὺς οἱ Ἀπόστολοι (διότι διδάσκαλοι ἦσαν), καίτοι ποῖος δὲν θὰ ἔλεγε καὶ δὲν θὰ δ' ἐτόπωνε κατὰ σπουδαίοντες, ἐὰν εἶχεν ὅλην τὴν πόλιν μετὰ τὸ μέρος τοῦ καὶ ἀπέλασε τοσαύτης χάριτος. Ἀλλ' ὁ αὐτοῦ δὲν ἐνεργοῦν τοσαύτως, ἀλλὰ δὲν ἀργῶντα, ἀλλ' ἡλείου αὐτοὺς κατὰ ἐδάκρυον, καὶ ἐσκόπευσεν πῶς θὰ ἀπαλλάξουν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πλάνης καὶ τὸν θυμὸν. Καὶ δὲν λέγουσι πλέον πρὸς αὐτοὺς. «Ὑμεῖς κρίνατε», ἀλλ' ἀποφαίνονται, λέγοντες. «Ὁν ὁ Θεὸς ἤγειρε», δηλοῦντες διὰ τοῦτου, ὅτι ταῦτα εἶναι σύμφωνα μετὰ τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶπον δὲ ὅτι ἐδὲν σὰς εἶπαμεν καὶ τότε. Ἡμεῖς οὐ θυναμεθα, ἀλλ' εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν. (διό-

2. πρὸς 4 19

3. πρὸς 4 20

τι, δὲν εἶναι φλόδοξο) ἀλλὰ πάλιν τὰ ἴδια λέγουσι, τὸν σταυρὸν τῇ ἀνάστασιν. Καὶ δὲν λέγουσι, «διὰ τὴν ἐσταυρώσθη, ὅτι ἑσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν», ἀλλ' ὑποκρίνεται μὲν, οὐχὶ ὁμῶς ἀκόμη φανερώς θέλοντες πρὸς τὸν νὰ φοβήσονται αὐτούς. Πές μου, ποῖα ρητορεία ὁ πάρχει ἐδῶ, Οὐδέμια τοιοῦτοτρόπως χωρὶς ἐπιπιδευσιν, ἀλλὰ μὲ ἀπλοότητα ἐκρήρυττον τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ζωῆς!

Εἰπὼν δὲ ὅτι «ὁμῶσε», λέγει καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν, «ἐπὶ τῷ δοῦναι μετάνοιαν», προσθέτων: «Ἰὼ Ἰουδαίη, καὶ ἄφεσι ἁμαρτιῶν». Ἀλλὰ ταῦτα ἐφαίνοντο ἀπίθανα προηγαμένως, λέγουσι. Ἰ' λέγεις; καὶ πῶς δὲν εἶναι περὶ σοῦτερον πιθανόν, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχον οὔτε ἀρχόντες νὰ ἀντίτεταιν εἰς αὐτούς, οὔτε πλήθος, ἀλλ' οἱ μὲν ἀπειστομῶνοντο, οἱ δὲ ἐδιδάσκοντο.

«Καὶ ἡμεῖς, φησί, μαρτυρεῖς τῶν ρημάτων τούτων ἐσμέ». Ποῖον ρημάτων, Ὅτι ὑπεσχέθη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὅτι ὑπεσχέθη μετάνοιαν διότι ἡ μὲν ἀνάστασις εἴχεν ὁμολογηθῆ μετὰ τούτου, ὅτι δὲ διδοὶ ἄφεσιν ἡμεῖς μαρτυροῦμεν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγ.ον, τὸ ὁποῖον δὲν θά ἤρχετο, ἐὰν προηγαμένως δὲν συνεχωροῦντο αἱ ἁμαρτίαι ὥστε τούτο εἶναι ἀπόδεξις ἀναμφισβήτητος.

Ἀφεσι ἁμαρτημάτων ἀκούεις, ἀθλῆ, καὶ ὅτι δὲν ζητεῖ τιμῶραν καὶ θέλεις νὰ φοβήσῃς, καὶ πόσῃ κακίᾳ δὲν μαρτυροῦν ταῦτα, Ἄν καὶ ἡ ἐπείρεπε νὰ τοὺς αποδείξουν ὅτι ψευδονται, ἢ ἐὰν δὲ ἠδύλυντο νὰ ἀποδείξουν τὴν ἀλήθειαν, νὰ πεισθοῦν ἐὰν πάλιν δὲ ἤθελον νὰ πεισθοῦν, νὰ μὴ τοὺς φοβέσων, ὅ ὅτι τί ὑπῆρχεν ἄξιον φόβου, Ἀὐτοὶ ὁμῶς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ δὲν κατενόησαν αὐτὸ ποῦ εἶχε συμφῆ.

Πρόσεξε πῶς ἐδῶ, ἀφοῦ ἀνέφερον τὸ τολμηρὸν διδάσκουν περὶ ἀφέσεως, ἀποδεικνύοντες ὅτι ἐκεῖνα μὲν ποῦ εἶχον γινε ἦσαν ἄξια θανάτου, τὰ δὲ διδόμενα ἐδίδοντο ὡς εἰς εὐγνώμονας. Πῶς κατ' ἄλλοιον τρόπον ἠδύλυντο ἡ πείρα τῶν αὐτῶν παρὰ ἀφοῦ εἰπῇ ὅτι ἐκείνοι εὐδοκίμοι.

Καὶ πρόσεξε τῇ κακοουσίᾳ τοὺς Σαδδουκαίους φέρει ἐνώπιον αὐτῶν οἱ ὅποιοι ἰδιαίτερος ἐστενοχωροῦντο διὰ τὴν ἀνάστασιν. Ἀλλ' οὐδολῶς ὠφελήθησαν ἐκ τῆς κληρονομίας.

Ἀλλ' ἰσως ἀντίκειται τὸ «καὶ ποῖος ἀνθρώπος, ἀ-

πολλοὺν το οὐτῶν ἀπολαύσεων, ὅπο ὡν ἀπελάμβανον οἱ Ἀπόστολοι δὲν θὰ ἐγγινετο μέγας», Ἀλλὰ πρόσεξε παρακαλῶ, πρὶν ἀπολαύσων τῆς χάριτος, πῶς προσεκαρτέρουν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ ἡλιζοι εἰς τὴν ἀνάθεσιν βοήθειαν. Καὶ οὐ, ἀγαπητέ, ἐλπίδες θαύλας οὐρανῶν ἀλλὰ οὐδολῶς ὁπομένεις; καὶ συ ἐλαθέες τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ δὲν πάσχεις τὰ αὐτὰ οὔτε κινδυνεύεις. Ἐκεῖνο ὁμῶς, πρὶν ἀκτανεύσων ἀπὸ τὰ προηγούμενα πάλιν εἰς ἄλλα ὠδηγοῦντο. Καὶ αὐτὸ δὲ τούτο τὸ ὅτι δὲν ἐγιναν ἐνωϊσταί, οὔτε μάτα ὁδοῦν, πόσον ἀγαθὸν εἶναι! τὸ ὅτι διδάσκουν μὲ ἐπεικέσων, πόσον εἶναι κέρδος. Διότι δὲν ἦσαν ὅλα ἔργα τῆς χάριτος, ἀλλὰ πολλοὶ εἶναι αἱ ἀποδείξεις καὶ τῆς ἰδ. κῆς τῶν προσπαθειῶν, διότι ἡ λάμψις τῆς χάριτος εἰς αὐτοὺς ἦτο ἔργοι τῆς ἰδικῆς τῶν φροντίδων.

γ, Πρόσεξε λοιπὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πῶς μεριμνᾷ ὁ Πέτρος πῶς εἶναι νηφάλιος καὶ ἐν ἐργηγόρῃ, πῶς ἀπέφρῳσεν τὰ χρήματα οἱ πιστεύσαντες. Οὐδεὶς εἶχει δικὸν τῶν, εὐρίσκοντο ἐν προσευχῇ, ἐπεδείκνυνον ὁμόνοαν. Ἐζῶν ἐν νηστεύει. Ταῦτα, πῆς μου ποῖας χάριτας ἦσαν. Διὰ τούτο καὶ διὰ τῶν ἰδ. τῶν ὑπηρετῶν κἀμνεῖ νὰ γινῇ ὁ ἐλεγχος αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπηρετῶν ὄταν ἐπέστρεψαν ἀπήγγειλαν αὐτὰ πρὸς αὐτοῦ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἔλεγον οἱ ἀποσταλέντες, «Οὐδεποτε οὕτως ἀνθρώπος ἐλάλησεν, ὡς οὗτος ὁ ἀνθρώπος». Σὺ δὲ παρακαλῶ ἐξέταζε ἐδῶ καὶ τὴν ἐπισκεῖν αὐτῶν πῶς ὑποχωροῦν, καὶ τὴν πεπληνημένην γνώμην τοῦ ἀρχερέως διότι συνομλεῖ δῆθεν ἐπεικέως με αὐτοῦς, ἐπεδὴ ἐφοβείτο, καὶ ἤθελε νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ μαλὸν παρὰ νὰ τοὺς φοβέσων, ἐπεδὴ τούτο δὲν τοῦ ἦτο δυνατόν. Καὶ διὰ νὰ προκακίσῃ πάντας ἕναν τὸν αὐτῶν, καὶ νὰ ἐπισύρῃ τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων κίνδυνον εἰς αὐτούς, «θεοῦσεθε», λέγει, «ἐπεσπαγείν ἐφ' ἡμᾶς τὸ ὄμμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου», Νομίζεις ὅτι εἶναι ἀκόμη ἀνθρώπος, Ὡμίλησε τοιοῦτοτρόπως φανερώων ὅτι ἐγγινε ἀναγκασία εἰς αὐτοὺς ἡ παραγγέλια. Ἀλλὰ πρόσεξε καὶ τὸν Πέτρον, τί λέγει «Τούτοις ὁ Θεὸς ἀρχηγόν, καὶ Σωτήρα ὕψωσε τὴν δεξιὰ αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι

4. Απευθυνόμενος ἐδῶ ὁ ἄγιος Πέτρος εἰς πιστοὺς ἀναστὰς ἐλάβον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος.
5. Ἰωάν. 7. 46.

μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἀφῆσιν ἁμαρτιῶν· Ἐδὼ δὲν λημονεύει τὰ ἔθνη διὰ τὸ μὴ δώσειν λαοὺς·

Ἡ καὶ ἐβούλοντο φησὶ ἀνελθεῖν αὐτούς· Βλέπετε πόλλοι αὐτοὺς νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἀπορίαν, αὐτοὺς νὰ εὐρίσκωνται εἰς ὁδὸν· ἔκκεινται ὅμως εἰς ἀνεσίαν, καὶ εὐθυμίαν καὶ εἰς τρυφήν· Δὲν ἐστενοχωροῦντο ἀπλῶς, ἀλλὰ «ὁ ἐπρίοντο»· Ἐπομένως αὐτὸ εἶναι τὸ «δυστυχῶς καὶ τὸ κακοποιῶν» ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐνταῦθα εἶναι δυνατόν νὰ ἴδωμεν· Οὕτω, εὐρίσκοντο εἰς δεσμὰς, εἶχον παρασταθὴ εἰς ὁ καστήριον, καὶ οἱ δικάζοντες εὐρίσκοντο εἰς ἀπορίαν· εἰς ἀμηχανίαν πολλήν· ὅτι, ὅπως ἀκριβῶς ἔκενος ποῦ καὶ πῶς τοῦ ἀδράμαντος ὁ ἴδιος λαμβάνει τὸ κτυπήμα, το αὐτοτρόπως λοιπὸν καὶ αὐτοὶ Ἄλλ' ἐθέλειον ὅχι μόνον νὰ μὴ ἐμποδίζετο, ἢ παρρησίᾳ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ κήρυγμα νὰ αὐξάνη περισσότερο, καὶ αὐτοὺς νὰ διδάσκουν χωρὶς νὰ πλῆττονται καὶ χωρὶς νὰ παρέχουν λαοὺς.

Ἄς μὴ θῶμεν λοιπὸν τοὺς τοὺς καὶ ἡμεῖς, ἀγαπήτοί, καὶ ἄς καταστῶμεν ἀπτόητοι, εἰς ὅλα τὰ δεινὰ· Δὲν ὑπάρχει δεινὸν διὰ τὸν φοβούμενον τὸν Θεόν, ἀλλὰ εἰς τοὺς μὴ φοβουμένους εὐρίσκοντα τὰ δεινὰ· διότι, αὐτὸς ποῦ γέγραπται ὁ ἁγίωτος τῶν παθῶν δ' ἀρετῆς, καὶ ποῦ παρατρέχει ὡς σκῆν τὰ παρόντα πράγματα, πῶς θὰ πῶθι κακὸν ἀπὸ καπνοῦ, ποῦν δὲ θὰ φοδηθῇ ἢ πῶς θὰ ὑπολογίσῃ τὰ θεῖα, Ἀποὶν ἄς καταφυγώμεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀσάλευτον πέτρην.

Ἐάν τις κάποιος κατεσκεύαζε πρὸς χάριν μας, μίαν πόλιν, καὶ τὴν περιετριγύριζε μετὰ τοῦτος, πολλοὶ δὲ εἰς αὐτὴν ἀπώκινον, εἰς χώραν, ὅπου οὐδεὶς θὰ ὑπῆρχε ποῦ ἡ ἐνοχλή καὶ ὁ δόκλος τὴν ἀφθονίαν παρεῖχεν ἑκείνῳ, χωρὶς νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ἔχωμεν διαφορὰν πρὸς αὐτὸν, θὰ ἴδωμεν κατὰ τὴν εἰς τὴν ἀσφάλειαν, εἰς ὅσην τώρα ὁ Χρῆστος· Ἐστὼ λοιπὸν, ἔαν θέλῃς, καὶ ἡ πόλις γαλήνη ἔχουσα ἀπὸ παντοῦ τεύχος ἰσχυροῦ καὶ ἀνάρθητον, χωρὶς αἰδεῖν νὰ ὑπάρχῃ ἐχθρὸς εἰς αὐτήν, ἄς ἔχῃ ἀσθονὸν καὶ εὐφορον γῆν, ἄς ὑπάρχῃ δὲ καὶ ἡ ἀφθονία τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων ἄς εἶναι καὶ οἱ πολῖται ἡμέτεροι καὶ εὐπρωσγόροι, καὶ οὐδεὶς ἐκεῖ ἄς μὴ φαίνεται ἄνθρωπος κακοῦργος, οὐτε κλέπτης, οὐτε λιποδύτης, οὐτε συκοφαντῆς, οὐτε δ' καστήριον, ἀλλὰ ἀπλῶς συναλλογώμετα, καὶ ἄς κατοικώμεν εἰς ταύτην τὴν πόλιν.

δὲν θὰ ἦτο δυνατόν οὐδὲ το αὐτοτρόπως νὰ ζῶμεν ἐν ἀσφαλείᾳ· Διατ'· Διότι καὶ πρὸς τοὺς ὑπηρέτας, καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ πρὸς τὰ παιδιά κατ' ἀνάγκην θὰ διαφέρωμεν καὶ πολλῆς ἀδυναμίας θὰ εἶναι ἡ ὑπόθεσις· Ἐδὼ ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον ὅτι θὰ ὑπῆρχε, δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖνο ποῦ νὰ ληπθῇ οὐτε ἐκεῖνο ποῦ νὰ προσέκη κάποιον ἀθελῆσαι.

Ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν ἦτο, αὐτὰ θεοβλάως τὰ θεωροῦμενα ὅτι, προξενούσιν ἀθυμίαν, ταῦτα ἐγένοντο αἰτία πάσης χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης· Διότι, πῆς μοι, τίνος ἐνεκεν ἐπρόκειτο ἡ ἐκείνοι νὰ ἀντιστοιχῇ, τίνος ἐνεκεν δὲ νὰ στενοχωροῦνται, θέλεις νὰ φέρωμεν κάποιον ὡς παράδειγμα, Ἐστὼ κάποιος ἀπὸ τοὺς ὑπάτους, νὰ ἔχῃ πολλὴν πλοῦτον, νὰ κατοικῇ εἰς πόλιν θαλασσινήν, νὰ μὴ ἔχῃ διαφορὰς πρὸς οὐδέναν, νὰ εὐχαριστῇται μόνον, καὶ πρὸς ταῦτα νὰ ἀσχολῇται καθήμενος εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν καὶ τοῦ πολυτάτου καὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξουσίας ἄς ἀντιπαράθεσώμεν εἰς αὐτὸν τὸν Πέτρον τὸν εὐρισκόμενον εἰς δεσμὰς, ἔαν νομίζῃς εἰς ἀπείρα κακά, καὶ ταῦτα θὰ εὐρώμεν νὰ εὐχαριστῇται περισσότερο.

Διότι, ὅταν ὑπάρχῃ τάσων μεγάλῃ περιστοὶα χάρας, ὅπως νὰ εὐχαριστῇται, εἰς τὰ δεσμὰς, σκέψαι πόσον εἶναι τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς· διότι, ὅπως ἀκριβῶς οἱ εὐρισκόμενοι εἰς μεγάλην ἀρχὴν, ὅσα καὶ ἂν προσέσσωμεν δεινὰ, δὲν αἰσθάνονται, ἀλλὰ ἐξασκοῦντο νὰ χαίρουν οὕτω λοιπὸν καὶ αὐτοὶ δ' αὐτὰ ταῦτα περισσότερον ἔχαιρον· Διότι δὲν εἶναι δυνατόν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραστήσωμεν διὰ τοῦ λόγου τὴν εὐχαρίστησιν ὅσην αἰσθάνονται οἱ πάσχοντες κατὰ δεινὸν χάριν τοῦ Χριστοῦ· διότι περισσότερον χαίρουσι διὰ τὰ θεῖα παρά διὰ τὰ ἀνθρώπινα· Ἐάν τις κάποιος ἠγάπησεν τὸν Χριστόν, γνωρίζε αὐτὸ τὸ ὅποιον λέγω.

Β. Ἐδὼ φησὶ εἰς ὁμοίαν ὁμοίαν, ὁ ὁμοίος ἔχει γνωρίσει εἰς τὴν ζωὴν τοῦ αὐτοῦ τὸ ὅποιον λέγει· Πράγματι, ὅταν ὁ ὁμοίος ἔχῃ λάβει τὸν ἴδιον τὸν πραγματικὴν χαρὰν, καὶ γὰρ ἔχει τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲν ὑπομένει τὸ δεινὸν τοῦ παρόντος κόσμου· τὴν χαρὴν ἐκείνην δὲν τὴν ἀπαιτεῖται μὴ τὴν ἀπαιτεῖται τὸν Πέτρον πρὸς τὸν Χριστόν, ὅταν ἐκείνος ὀφθαλμοῖς ἀποφύγῃ, εὐθεὶς νὰ φύγουν ἂν ἡθέλει· Ἀποκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευθερώσεις ἡμᾶς ἀπὸ πάντων ἐχθρῶν;

Ἄλλὰ τί ἐπρόκειτο νά ἀποφεύγουν τὰ δυσχερῆ χάριν τῆς ἀσφαλείας των. Πές μου, καί ποίος ἔχων ἀπεροι πλοῦτοι ἠδυνήθη νά διαφύγῃ τασούτους κινδύνους, όταν συνανακτρέφεται μέ τσαῦτα ἔθνη, κάμνων λόγον μόνον περ. ἀλλαγῆς πολιτείας; Οὗτο δμως ἔλα τὰ κατώρθωνοι ὡς νά ἐξετελεῖτο βασιλική διαταγή, μάλλον δέ καί πολύ εὐκολώτερον διότι ποτέ βασιλική διαταγή δέν κατώρθωσε τὰ πάντα, ὅπως οἱ λόγοι ἐκείνων διότι ἡ βασιλική διαταγή συνεπάγεται καταναγκασμοί, οἱ τοὶ δμως μέ τήν θέλησίν των καί αὐτοπροαιρέτως καί γνωρίζοντες ἀκείρουν τήν χάριν. Ποία βασιλική διαταγή θά ἔπρεπε νά περιφρονήσουν ἔλα τὰ χρήματα καί τήν ζωή των, καί οἰκίας νά περιφρονήσουν, καί πατέριδας, καί συγγενεῖς, καί αὐτήν τήν σωτηρίαν των. Ἄλλ' οἱ λόγοι τῶν ἀλγίων καί σκηνοποιῶν κατώρθωσαν τὰῦτα οὕτως, ὥστε καί πύγαριστοῦντο καί ἦσαν δυνατότερο, καί ισχυρότερο, ἀπό θλου.

Ναί λέγει ἐκεῖνοι ἦσαν το οὔτοι ἐπειδή ἔκαμνον τὰ θαύματα πές μου, ὅμως οἱ πστεύοντες ποῖα θαύματα ἔκαμνον, αἱ τρεῖς χιλιάδες καί αἱ πέντε χιλιάδες οἱ ὅποιοι καί ἔζων μέ πολλήν ἀγαλλίαν. Εὐλόγως δὲ ὅτι ἡ αἰετὰ ἔσαν τῶν ἀθυσίων, δηλαδή ἡ ἀπόκτησις τῶν χρημάτων, εἶχεν ἀφορεθῇ διότι ἐκεῖνη ἐκείνη ἦτο αἰετὰ καί των πολέμων, καί τῆς μάχης, καί τῆς λύτης καί τῆς ἀβύσσου καί ἔσαν τῶν κοκκῶν ἐκεῖνη εἶται που κάμνει τὸν θιον ἐπίμονον καί λυπηρότατον καί περισσότερο θά εὗρισκε κατεῖς πλουσίους μάλλον νά ἔχουν αἰετὰς ὁ ἀθυσίον, παρὰ πτωχοῦς. Ἐάν δέ νομίζοιεν μερικοί, ὅτι τὸ πρᾶγμα δέν ἔχει οὕτως, αὐτοὶ συμβαίνει, οὐχ ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐννοίας αὐτῶν. Ἐάν δέ ἔχουν καί κάποιοι εὐχαριστήσιν οἱ πλοῦστοι οὐδέν τὸ ἀξιοθαύμαστον διότι καί αὐτοὶ ποῦ εἶναι γεμάτοι ψόρων, πολλήν εὐχαρίστησιν ἔχουν διότι θεβαίως ἀπὸ ἐκείνου οὐδὲν διαφέρουν οἱ πλοῦστοι ἀλλ' ἡ ψυχὴ αὐτῶν εἶναι κάπως τοσούτη εἰ-

νά φανερόν ἀπὸ τοῦτο. Στενοχωροῦν αὐτοὺς αἱ φροντίδες καί ὅμως θέλουν νά ἐμπλέκονται εἰς αὐτάς διὰ νά ἀπολαμβάνουν τήν πρόσκαιρον εὐχαρίστησιν· οἱ ἀπλησγμένοι δμως ἀπὸ αὐτῶν, εὐρσινόνται ἐν ὕψει καί χωρίς ἀθυμίας.

Β. Τί πλέον εὐχάριστον, πές μου, τί πλέον ἀσφαλές τὸ νά φροντίζῃς περὶ ἑνὸς ἀγίου καί περὶ ἐν θυμάτων, ἢ περὶ ἀναριθμήτων καί βουλῶν καί ἐλευθερίων, χωρὶς νά φροντίζῃς διὰ τὸν ἑαυτόν σου. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οὗτος φθεβεῖται διὰ τὸν ἑαυτόν του, τοιοῦτοτρόπως καί συ δι' ἐκεῖνα που ἀπελθόν τήν κεφαλὴν σου.

Καί τί λοιπὸν λέγε, πρέπει νά ἀποφεύγωμε τήν πεινίαν, Ναί, ἐπειδὴ καί τὰ ἄλλα ἀγαθὰ οἱ πολλοὶ τὰ ἀποφεύγουν, ὅχι διότι πρέπει, νά τὰ ἀποφεύγουν, ἀλλὰ διότι δέν βύνονται νά τὰ κατορθώσουν. Λοιπὸν καί αὐτὴ δέν εἶναι ἀνεπιθύμητος, ἀλλὰ δυσκόλως κατορθοῦται· ὥστε ἔαν κάποιοι ἤθύναντο νά προσφέρῃ αὐτὴν δέν θά ἦτο ἀνεπιθύμητος. Διότι διὰ ποῖον λόγον ἐπεδικῶν αὐτὴν οἱ Ἀπόστολοι διατ. πολλοὶ καί τὴν προτιμῶν καί ὅχι μόνον δέν τὴν ἀποφεύγουν, ἀλλὰ καί τὴν ἐπιδιώκουν, διότι ἐκεῖνο ποῦ εἶναι, πράγματι ἀνεπιθύμητον δέν εἶναι ἐκλεκτὸν ἐκτός ἀπὸ τοῦ παρὰ φρονίας.

Ἐάν δέ οἱ ἐκ τῶν ἀνθρώπων φιλόσοφοι καί σπουδαῖοι ἐπιδιώκουν αὐτὴν ὡς νά εἶναι κάποια τοποθεσία ἀσφαλῆς καί χωρὶς ὁσους, οὐδὲν εἶναι ἀξιοπρεπὲς. ἔαν δέ φαίνεται ὁρθὸν εἰς τοὺς ἄλλους· διότι ὁ μὲν πλοῦστος νομίζω ὅτι δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ πῶς ἀτελής στος, εὐρσινόμενῃ εἰς πεδιάδα καί ἀπὸ πολλὰ σημεῖα προκαλοῦσα τοὺς θελόντας νά τὴν θλάσῃν ἢ πεῖνα δμως εἶναι φρούρια ἀσφαλῆς, τὸ δὲ ποῖον περιβάλλεται ἀπὸ πολλῶν χαλκῶν, καί ἔχει δύσκολον τὴν ἀνοδὸν.

Καί δμως, λέγει, τὸ ἀντίθετον συμβαίνει. διότι αὐτοὶ εἶναι ποῦ οὐρῶνται, πολλάκις εἰς τὸ δικαστήριον αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐναχλουμένοι καί δυστυχοῦντες. Δέν εἶναι οἱ πένητες ἀπλῶς ἀλλ' οἱ πένητες μέν ἐπιδιώκοντες δμως νά πλουτίσῃν. Ἐγὼ δμως δέν ὁμῶς περὶ ἐκείνων ἀλλά περὶ τῶν προσπαθούντων νά ζοῦν ἐν ἐκείνῳ. Διότι πές μου, διὰ τί οὐδεὶς οὔρε, εἰς τὸ δικαστήριον

καὶ ἡμεῖς περιττωόμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι οὐ εἰς ἃ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Ἰωάν. Β. 68-69). Πρὸς ἀκόμην τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ ζῶντος ἀποστόλου εὐρεθέντος εἰς τὰ ἄρκα τῆς Μεταμορφώσεως ἐπεὶ ἡ φωνὴ ὅτι τῆς θέας τοῦ Θεοῦ (Ματθ. 17:4 Μάρκ. 9:4 Ε. Λουκ. 9:33).

αυτούς που ζούν εις τὰ ὅρη (ὧν καὶ τοὺς ἀσχετοὺς ἐάν ἡ πενία εὐκόλως προσβάλλεται, ἐκείνοι περισσότερον ἀπὸ ὧν ἐπρεπε νὰ σύρωνται, ὅσων ἀπὸ ὧν εἶναι πτωχότεροι) διὰ τοῦ οὐδεὶς σύρει εἰς τὸ δικαστήριον τοὺς ἐπαίτας, διὰ τοῦ οὐδεὶς τοὺς ἐξαπατᾷ καὶ οὐτε τοὺς συκοφαντεῖ, ἀραγε οὐχὶ διότι μένουσιν εἰς ἀσφαλέστερον τόπον.

Εἰς πόσους τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἡ πενία διηλαθῇ καὶ ἡ ἐπαίτια, δὲν φαίνεται, ὅτι εἶναι αἰτίαι κακῶν οἰκονομῶν, ἡ λοιπὴν πᾶς μοῦ, εἶναι ἀραὶ πρᾶγμα ἡ ἐπαίτια καὶ ὡραῖον εἶναι, ἐάν ὑπάρχη ὁ παρηγορῶν καὶ ἐλεῶν ἐάν ὑπάρχη ὁ ἐθίων τοῦτο δὲ καθεὶς γνωρίζει, ὅτι εἴηαι, θίος τόσον ὁπταγμῶν καὶ ἀσφαλῆς. Ἐγὼ ὅμως δὲν συμβουλεύω τοῦτο, μὴ γένοιτο! ἀλλὰ συμβουλεύω νὰ μὴ ἐπιθυμῇ τὸν πλοῦτον διότι πᾶς μοι, πόλους θὰ ὀνομάσω περισσότεροι μακαρίζουσιν τοὺς καταλλήλους διὰ τὴν ἀρετὴν ἢ τοὺς εὐρισκόμενους μακρὰν ἀσκήσεως, εἶναι ὁλοφάνερὸν ὅτι τοὺς καταλλήλους. Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὁ ἐπιδέξιος εἰς τὸ νὰ μάθῃ κάτι ἐκ τῶν χρησιμῶν καὶ νὰ λάμψῃ ἐν φιλοσοφίᾳ οὗτος ἡ ἐκείνος. Ἀπὸ πάσαν ἀπορίᾳ εἶναι φανερόν, ὅτι οὗτος. Ἐάν δὲ ἀπὸ στήθους ἀκούει. Ἄς ὁδηγηθῇ κάποιος ἐκ τῶν ἐπαίτιων ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ αὐτὸς μὲν ὥς εἶναι τυφλὸς χωλὸς, στρεβλὸς ἔχων τοὺς πόδας, κάποιος ἄλλος δὲ ὡραῖος μὲν εἰς τὴν ἐμφάνειαν, ἰσχυρὸς εἰς τὰ σῶμα, ἀπὸ παντοῦ σφραγισθὲν, περιβαλλόμενος ἀπὸ χρῆματα, ἂς ἔχῃ καταγωγήν λαμπράν, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην λαμπρόν, ἂς ὁδηγῶμεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἂς παρατηρήσωμεν, ποῖος ἐξ αὐτῶν θὰ δεχθῇ περισσότερο τὴν διδασκαλίαν. Ἄς εἶναι, λοιπὸν τὸ πρῶτον παρόν γέλωμα «νὰ εἶσαι ταπεινὸς καὶ μέτριος» [διότι τοῦτο ὁ Χρῆστος ὁ ἐταξέ πως θὰ δινηθῇ νὰ κατορθώσῃ αὐτὸν περισσότερον, οὕτως ἡ ἐκείνος «Μακάριοι οἱ πειθοῦντες» ποῖος θὰ προσέξῃ περισσότερο εἰς τὸ λαλεῖν. «Μακάριοι οἱ ταπεινοί» ποῖος θὰ ἀκούσῃ περισσότερον. «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ» μακάριοι οἱ πενῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαίαν συνήν μακάριοι οἱ διεωγμένοι ἐνεκεν δικαιοσύνης» ποῖος θὰ δεχθῇ ταῦτα εὐκόλως.

7 Μισθ 3. 4
8 Μισθ 5. 6-10

Καὶ ἐάν θέλῃς ὡς ἐφαρμόσωμε καὶ τοὺς δυο εἰς διὰ αὐτὰ οὐχὶ ὁ μὲν αἰσθάνεται πνευματικὴν φλεγμονὴν καὶ πίνει ἀπὸ παντοῦ, ὁ δὲ συνεχῶς ταπείνωσιν καὶ διὰ παντός εἶναι συνεσταλμένος; Εἶναι, ὁλοφάνερὸν ὅτι οὕτω συμβαίνει Ὑπάρχει μὲν λαῖπὸν καὶ κάποιον τοῦτον ἀπόφθεγμα που ἔχει λεγθῇ ἀπὸ μὴ Χριστιανούς, «δοῦλος μὲν εἶναι ὁ Ἐπικτήτος καὶ κατὰ τὸ σῶμα διὰ πᾶν κατὰ τὴν πτωχεύαν ὁ Ἰσραὴλ καὶ φίλος τῶν Θεῶν» Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ἔχει ὁ πτωχὸς ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ πλουτοῦ εἶναι γεμάτη ἀπὸ διὰ τὰ κακὰ, ἀπὸ σκληρότητας, ἀπὸ μεταδοξίων, ἀπὸ ἀναριθμήτους ἐπιβουλίας, ἀπὸ ὀργῆς καὶ θυμοῦ, ἀπὸ πλεονεξίας ἀπὸ ἀδικίας.

8α Τὸ ἀπόφθεγμα εὐρίσκεται εἰς Ἀνθολογίαν PALATIN 7. 876. ἔχει δὲ οὕτω

Δούλος Ἐπικτήτος γενόμεν καὶ σῶμα ἀσκήσεως, καὶ πενίαν Ἰσραὴλ καὶ φίλος ἀθανάτων.

Ὁ Ἐπικτήτος αὐτὸς εἶναι ὁ περίφημος στωϊκὸς φιλόσοφος (50 120 μ.Χ.) ὁ Ἰβρύσας φιλοσοφικὴν σχολὴν εἰς Νικόπολιν τῆς ἡπείρου, ἔστιν ἐμμελέστατος καὶ ὁ Ἀριστεύς ὁ συννοήτορας τῆς «Ἀλεξάνδρου ἡγεμόνεως». Κατὰ τὸν Σουίδαν ἦτο χωλὸς ἐκ ρευματισμοῦ καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν ἡ ἀσκησία τοῦ προῆλθε συνεπὲς κατὰ γέννησιν ἐκ ἀθανάτων τοῦ Κυρίου τοῦ. διότι ἦτο δούλος Ῥωμαίου τινός. Πάσιονα περὶ τοῦ Ἐπικτήτου ἰδὲ εἰς Ἐγκυκλίον διότι Πάσιονα ἀναγράφει τὸν ἀριθμὸν 378 379. ὅπου καὶ τὸ ὡς ὁ ἀπόφθεγμα εὐρίσκεται ὁλίγων τ. ἀποφορὸν εἰς τὴν διότι οὕτως εἶναι.

Δούλος Ἐπικτήτος γενόμεν καὶ σῶμα ἀσκήσεως, καὶ πενίαν Ἰσραὴλ καὶ φίλος ἀθανάτων.

Σε τῶν τῶν Ἰσραὴλ ἐπαρρησιασμένον περὶ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀρετῆς τοῦ α. τῆς Ὀδυσσεύς, ὅτι ἦτο μυθώδης ἡρωϊκὸς ἐπαίτιος εἰς ἰθάκην. Ὅτε ἐφύσθη ὁ Ὀδυσσεύς, ὑπὸ μορφήν ἐπὶ τοῦ καὶ αὐτοῦ, διεπληκτικῶς μετὰ τοῦ ραῦ, οἱ δὲ μνηστήρες διὰ τὴν θεοκατασκευασμένην ἀσκήσιν μετὰ τῶν Νηκίτης θεοφίως ἐξήλθον ὁ Ὀδυσσεύς ἀλλὰ κατόπιν κατόστησεν αὐτὸν θυμῶν τῶν ἀνακτόρων. Ὁ ρας αὐτὸς ὀρκισθὲν ὡναμάζετο Ἀργεῖοις καὶ ἐξέπλεκε χρεὶ ἀγγελισφόρου ἐν ἰθάκῃ ἐκ τούτου δὲ μετωνομάσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Ἰσραὴλ.

Ὅπως ἀντ' ἀποφθεγμα ὁ ἀναγνώστης τὰ παραδείγματα τοῦ Ἐπικτήτου καὶ τοῦ ραῦ προσάγοιτα εἰς τὸν τοῦ πατρὸς διὰ νὰ ἰσχυρῇ, ὅτι ἐν καὶ ἴσως αὐτοὶ τῶν καὶ πενῶντες, τοῦτο δὲν ἡμῶν βίαν ὁ μὲν Ἐπικτήτος νὰ ἀναθεῖ χρεὶ εἰς φιλοδοξίαν σπουδαίαν ὁ δὲ Ἰσραὴλ εἰς θυμῶν τῶν ἀνακτόρων τῆς θάλας καὶ εἰς φίλον τῶν Θεῶν. Ὁπωσδήποτε ὁμοῦ ὁ Χρυσόστομος προφωλῶσε καὶ ἀπὸ τῶν ἐχηματισμῶν τῆς ἐφαρμένης γνώμης ὅτι εἶναι ἐκείνη ἡ πενία ὁλοφάντως ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ τὴν ἡθικὴν τελειώσιν ἐναντ' τοῦ παντοῦ. Πλούτος καὶ πενία διὰ τὸν Χριστιανὸν εἶναι ὅσα ἀκρότητες μὴ ἐπιθυμῆται. Μετὰ τοῦτο ὁμοῦ τῶν δυο αὐτῶν κακῶν «τὸ μὴ χεῖρον (= ἡ πενία) δεξιόν».

καὶ ἀπὸ διττότητος ἄλλα. Ἄρα εἶναι φανερόν δι. πρὸς ἐγκαρτέρησιν εἶναι ἐπιτιθεῖα αὕτη παρὰ ἐκείνη.

Πάντως ζητεῖτε νὰ μάθετε τ. εἶναι περισσότερον εὐχάριστον (διότι τοῦτο βλέπω δι. εἶναι τὸ ζητούμενον ἀπὸ πολλούς, ἐὰν θεσπιάσῃ αὕτη εἶναι. περισσότερον εὐχάριστος) καὶ ὅμως περὶ τούτου δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβόλλετε διότι αὐτὸς ποὺ εὐρίσκεται πλησίον τῆς υγιείας, αὐτὸς ἔχει καὶ πολλὴν εὐχαρίστησιν.

Πές μου δέ, ποῖος εἶναι ἐπιδέξιός νὰ κατορθώσῃ το προκειμένον ποῦ ἐπιθυμοῦμε, τὸν νοῦν τοῦτον εἰνοῶ, ὁ πένις ἢ ὁ πλούσιος, ποῖος εὐκόλως θὰ ὀρκισθῇ, ὁ παροργιζόμενος ἐναντίον τῶν παιδῶν, ὁ ἔχων συναλλάγματα πρὸς ἀναριθμήτους ἀνθρώπους, ἢ ὁ προσερχόμενος διὰ νὰ ζητήσῃ ἄρτον ἢ ἐν ἡμέρῃ. Οὗτος εἰάν θέλῃ δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ὀρκῶν, ἀλλὰ διαρκῶς ζῇ ἐν ἀπροσμέσῳ, μᾶλλον δὲ ὁ ἐκπαιδευόμενος νὰ μὴ ὀρκίζεται. Παλλάκις καὶ τὰ χρήματα θὰ περιφρονήσῃ καὶ πανταχοῦ εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ τις ἀπὸ αὐτὸ τὸ καλὸν νὰ θαυμάζωνται αἱ ὁδοὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅλα νὰ ὁδηγῶν πρὸς τὴν ἐπιεικειάν, πρὸς τὴν περιφρόνησιν τῶν χρημάτων πρὸς τὴν εὐλάβειαν, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῆς ψυχῆς, πρὸς τὴν κατὰ μέν.

Ἄς μὴ ἀμελῶμεν, ἀγαπητοί, ἀλλὰ πάλιν πολὺ ἂς προσεζώμεν, αὐτοὶ μὲν ποῦ ἔχουν κατορθώσῃ, νὰ ὁ αὐτοὶ φιλάζων τὸ κατορθώθην. ὥστε νὰ μὴ γινῇ εὐκόλως κάποια ἀπώλεια καὶ πολυδρόμησις πρὸς τὰ ὀπίσω, αὐτοὶ δὲ ποῦ ἀκόμη ὑπολαμβάνονται, νὰ διεγερθοῦν, ὥστε νὰ φροντισοῦν νὰ ἀναπληρώσων αὐτὸ ποῦ λείπει. Καὶ πρῶτον αὐτοὶ ποῦ κατορθώσαν ἀφοῦ ἐκτείνουσιν τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς μὴ δυνήθεντας ἀκόμη, ὅπως ἀκριδῶς γίγεται εἰς τοὺς κολυμβῶντας εἰς τὸ πῦλός, ἂς τοὺς δεχθῶν εἰς τὰν ἀμείναι τῆς ἀνπαρέας τοῦ ὄρκου, διότι τράνματι εἶναι λ. μὴ ἀσφαλὴς ἢ ἀποῦσία τοῦ ὄρκου. λ. μὴν, διὰ νὰ μὴ καταπονιζώμεθα ὑπὸ τῶν προσπιπτόντων ἀνέμων, ὁ δὲ καὶ ἀν ἀκόμη ὑπάρχῃ ὀργὴ ἢ προσβολὴ καὶ ἀν ἀκόμη κοχλάσῃ ὁ θυμὸς, ἢ ὁ τῆς τοῦ, ἢ ψυχὴ ἔχει καταστῇ ἐν ἀσφαλείᾳ, ὥστε νὰ μὴ ἐκστομίσῃ κατὰ ἀπὸ ἐκείνα ποῦ δὲν πρέπει νὰ εἰπωθῶν διότι δὲ ἐθιμοῦρ γησε κάποια ἀνάγκην εἰς αὐτὴν ὥστε νόμον.

Κύτταξε τ. ἔκαμεν ὁ Ἡρώδης ἐξ αἰτίας τοῦ ὄρκου ἀπεκομὴ τῆς κεφαλῇ τοῦ Προδρόμου «διὰ τοὺς ὄρκους

γὰρ φησι, καὶ τοὺς συνανακεμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. Τί ἔπαθεν ἐξ αἰτίας τοῦ ὄρκου αἱ φυλαὶ ἐπὶ τῆς φυλῆς τοῦ Βενιαμίν⁹, τί ἔπαθεν ἐξ αἰτίας τοῦ ὄρκου ὁ Σαουλ, διότι ὁ μὲν ἔγνων ἐπιόρκος ὁ δὲ Ἡρώδης ἔκαμε κατὰ χειρότερον καὶ τῆς ἐπιόρκιας τὸν φόνον. Πάλιν ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔπαθεν ὁ Ἰησοῦς ἐξ αἰτίας τοῦ ὄρκου ἐπὶ τῶν Γαλιθαίνων τὰ ἐγνωρίσας διότι πρᾶγματι ὁ ὄρκος εἶναι παγὶς σάπαι κή.

Ἄς κόψωμε λατὸν τὰ σχοινία, καὶ ἂς καταστήσωμε τοὺς αὐτοὺς μας ἐν εὐκολίᾳ πάσης φυλακῆς ἂς ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τῆς σατανικῆς παγίδος ἂς σεβασθώμεν τὴν Δεσποτικὴν ἐντολήν ἂς ἀποκτήσωμεν ἀριστίαν συνήθειαν, ὥστε προσδευσίνας καὶ ἀφοῦ κατορθώσωμεν καὶ ταύτην καὶ τὰς λοιπὰς ἐντολάς, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ ποῦ ἔχει ὑποσχεθῇ εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΔ' (14)

(Πράξ 13-14)

Ἡ νῆα δὲ τῆς ἐν τῇ συνεδρίῳ Φαρισσαίος, ὀνόματι Γαμαλιήλ, ἐμμοδιόλουτος, πῶς πάντες τῶν λαῶν ἐκείνου ἐξῆλθον τοὺς ἀνθρώπους γινώσκοντες.

α. Αὐτὸς ὁ Γαμαλιήλ ἦτο διδάσκαλος τοῦ Παύλου. Καὶ εἶναι ἀπορίας ἄξιον, πῶς, ἐνῶ καὶ νὰ κρίνῃ ἡδύνατο καὶ νομομαθὴς ἦτο, δὲν εἶχε μέχρι τότε πιστεύσει. Δὲν εἶναι δυνατόν δὲ αὐτὸς νὰ ἔμενε τελείως ἀπιστος. Καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ, ὅτι τῶν ὁποίων συμβούλευε, διότι «ἐκέλευσε» λέγει, «ἐξῶ θρασυ τοὺς ἀνθρώπους ποιῆσαι». Βλέπε τὴν σύμπεσιν τοῦ ὁμιλοῦτος καὶ πῶς κἀμὲν ἀμέσως αὐτοὺς νὰ φοβηθοῦν. Δὲν καὶ μὴ ὑποπτευθοῦν δὲ αὐτόν, ὅτι πρεσβεύει τὰς ἰδέας ἐκείνων αἰζητε, ὡς πρὸς ἔχοντας τὴν αὐτὴν γνώμην καὶ δὲν μετέρχεται πολλὴν δριμύτητα, ἀλλ' ὡς εἰς ἀνθρώπους μεθυνομένους ἐκ τοῦ θυμοῦ, οὕτω λέγει «Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς, ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις ταῦτοις τι μέλλετε πράσσειν»¹. Μὴ φέρεσθε, λέγει, ἀλογίστως καὶ ὅπως τύχη. «Πρὸ γὰρ πούτων πᾶν ἡμερῶν ἀνέστη Θεοδᾶς, λέγων, εἶναι τι νὰ ἑαυτὸν ὡς προσεκαλλήσθῃ ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡς τετρακοσίων ὅς ἀνιρέβῃ καὶ πάντες ὅσοι ἐπεβήσαν αὐτῷ δαμάσκηται καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν»². Δὲ παρὰ δειγμάτων σωφρονίζει αὐτοὺς καὶ κατόπι θέλων νὰ παρηγορήσῃ αὐτοὺς ἀναφέρει ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀπέ-

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΟΜΙΛΙΑ ΙΔ' (ΚΕΦ 5-6) 207

σπασε πρὸς τὸ μέρος τοῦ περισσοτέρους. Πρὶν θεαίως ἀναφέρει καὶ παραδείγματα λέγει «Προσέχετε ἑαυτοῖς». Ἀφοῦ δὲ ἔφερε τὰ παραδείγματα, διατυπώνει τὴν γνώμην τοῦ λέγων «Καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, Ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων»³. Μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς καὶ ἀπέστησεν ἱκανοὶ λαὸν ὁπίσω αὐτοῦ κακείνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπεβήσαν αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. Καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, Ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ ἑσάτε αὐτοὺς δεῖ, ἐάν τις ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὐτῇ ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστίν, οὐ δύνησθε καταλῦσαι αὐτόν»⁴. Ὡσὺν νὰ ἔλεγε, «Συνκρατηθήτε» καὶ ἐάν οὕτοι, ἀφ' ἑαυτῶν συμφώνησαν νὰ συγκροτήσουν ὁμάδα, τίποτε δὲν θὰ ἐμποδίσῃ νὰ διαλυθῶν καὶ αὐτοὶ «Μήποτε καὶ θεομάχοι εὐρέθητε»⁵. Καὶ παρουσιάζων τὸ ἀδύνατον καὶ ἀνυπερβλῆς ἀποτρέπει αὐτοὺς. Δὲν εἶπε δὲ ὅτι τινος ἐφονεύθησαν, ἀλλ' ἀπλῶς, ὅτι δαμάσκησαν, θεωρῶν ἴσως περιττὸν νὰ μακρολογήσῃ. Δὲ ἐκείνων δὲ τὰ ὅποια προσθέτει, διδάσκει ὅτι «ἐάν μὲν εἴναι ἀνθρώπων τὸ ἔργον, οὐδόλως θὰ ὑπάρξῃ εἰς σὺς ἀνάγκη ἐνεργειῶν, ἐάν δὲ εἴναι θεῶν οὕτω μετὰ ἐνεργειῶν θὰ δυνηθῇτε νὰ ὑπερισχύσετε. Ἰσοῦτον λοιπὸν συνετὸς ἐφάνη ὁ λόγος τοῦ, ὥστε ἐπαίσθησαν νὰ μὴ φουκώσουν αὐτοὺς, ἀλλὰ μόνον νὰ τοὺς μιστιγώσουν» διότι «ἐπαίσθησαν», λέγει «αὐτῶν» καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, βεβραυμένους παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς»⁶. Βλέπε μετὰ πόσα θαύματα μιστιγώνονται. Καὶ ὅμως πάλιν ἡ διδασκαλία ἐπεξετέλετο διότι καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὸ ἱερὸν

¹ Πράξ 5, 34.
² Πράξ 5, 35.
³ Πράξ 5, 36.

⁴ Πράξ 5, 38.
⁵ Πράξ 5, 37-38.
⁶ Πράξ 5, 39.
⁷ Πράξ 5, 40.

εδιδασκοί. «Οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ κατηξιώθησαν ἀτιμωθῆναι, πᾶσαν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι Ἰησοῦν Χριστόν»⁸.

«Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθύνοντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμός τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθ' ἡμερινὴ αἰ χῆραι αὐτῶν»⁹. Δεῖ ἐννοεῖ ἀποκλειστὴς κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἐπικρατεῖ τοιαύτη συνήθεια εἰς τὴν Γραφήν, καὶ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν τὰ ἀναφέρει, ὡς παρευθὺς συμβαίνοντα, διὰ τοῦτο χρησιμοποιεῖ τοιαύτην ἔκφρασιν. Νομίζω δὲ ὅτι Ἑλληνιστὰς καλεῖ τοὺς ὁμιλοῦντας τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν διότι οὗτο ὠμιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ἂν καὶ ἦσαν Ἑβραῖοι¹⁰. Ἰδοὺ καὶ ἄλλη δοκιμασία μὲλλον δὲ καὶ σὺ, ἐάν θέλῃς, νὰ ἐξετάσῃς, θὰ παρατηρήσῃς ὅτι ἐξ ἀρχῆς οἱ πόλεμοι προκαλοῦνται καὶ ἐσώθεν καὶ ἔξωθεν¹¹. «Προσκαλεσάμενοι δέ, φησί οἱ δώδεκα τὸ πλῆ-

⁸ Πράξ. 5, 41-42

⁹ Πράξ. 6, 1

¹⁰ Οἱ Ἑλληνιστὰὶ δὲν κατήγοντο ἐκ τῆς Ἰουδαίας. Ὁ συγγραφεὺς τῶν Πράξεων εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον (8, 1) Ἑβραίους ἐννοεῖ τοὺς ἐκ τῆς Ἰουδαίας καταγομένους.

¹¹ Δηλοδὴ τὰ αἴτια τῶν παλέμνων εἶναι ἐσωτερικά, ὅσοις ἔχουν τὰς διψήλους ἐράδας καὶ τοὺς ἀναλόγους παλέμους καὶ ἐξωτερικά, ὅσοις ἔχουν τὰς διψήλους παρρηλικίας αἱ ὁποῖαι καταλήγουσιν εἰς οὐραίνην. Ὁ ρήτωρ ἐνταῦθα ἐπιστῇ τὴν προσοχὴν τοῦ Χριστιανοῦ εἰς ἐκεῖνα τὰ περίεργα, τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ καταλήξουν εἰς φιλονικίας μὲ ἀποδιδόντας πολλὰς καὶ συνεπείς. Καὶ εὖθις βλέπομεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ Ἑλληνιζόντων Ἰουδαίων καὶ τῶν ἄλλων. Ὁ πρῶτος παραπονέεται διὰ διαφοράς κατὰ τὴν παρεχόμενὴν βοήθειαν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ἀγνωστον ποῦ δὲ κατέληγεν ἡ πρακτικὴ διαφορὰ ἐάν δὲν ἐρρυθρίετο τὸ ζήτημα ταῦτο ἡ συνετὴ ἐνέργεια τῶν Ἀποστόλων.

θος τῶν μαθητῶν εἶπον οὐκ ἀρεστόν ἐστὶ καταλιπόντας ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις»¹². Καλῶς λέγουσιν· δηλαδὴ ἐκ τῶν ἀναγκαίων προτιμότεροι εἶναι τὰ περισσότερα ἀναγκαῖα. Παρατήρει δὲ πῶς ἀμεσῶς καὶ διὰ ταῦτα λαμβάνουσι πρόνοιαν, καὶ το κήρυγμα δὲν παραιμελοῦν. Εἴθε οὖν δὲ ἐκεῖνοι ἦσαν σεβασμιώτεροι, διὰ τοῦτο καὶ προτιμῶνται¹³. «Ἐπεσκέψαθε οὖν, ἄδελφοι, ἃ ὁδὸς ἐξ ὑμῶν μαρτυροῦμεν ὅτι πλῆρεις Πνεύματος καὶ σοφίας οὗς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν. Καὶ ἤρεσαν ὁ λόγος ἐνώπιον πάντος τοῦ πλῆθους. Καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ Πνεύματος ἁγίου». (Ἄρα καὶ ἐκεῖνοι ἦσαν πλῆρεις πίστεως, τοὺς ὁποίους καὶ ἐξελέξαν, ὥστε νὰ μὴ συμβοῦν τὰ ἐξ ὑμῶν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια συνέβησαν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰούδα ἢ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀνανίου καὶ τῆς Σαπφείρας)¹⁴. «καὶ Φίλιππον, καὶ Πρόχορον, καὶ Νικάνορα, καὶ Τιμόνα, καὶ Παρμενῶν, καὶ Νικόλαον προσήλυτον»¹⁵. Ἀντιοχέα, οὗς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν Ἀποστόλων, καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας¹⁶. Καὶ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἰσχύανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα πολλὸς τε δὲ γλῶσς τῶν ἱερῶν ὑπήκουε τῇ πίστει»¹⁷. Ἀλλὰ ἂς ἐξετά-

¹² Πράξ. 6, 2

¹³ Πρόκειται περὶ τῶν ἀπὸ διακόνων.

¹⁴ Τὴν μὲν περίπτωσιν τοῦ Ἰούδα ὡς γνωστὴν παραλείπομεν ὡς πρὸς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀνανίου καὶ τῆς Σαπφείρας, ὁ ὅποιος ἐψευδόθη καὶ ἐτιμωρήθησεν ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ αὐτῇ ὁδοῖν. τὰ ἐν Πράξ. 5, 1-11.

¹⁵ Προσέλκοντο ἐκολοῦντο οἱ ἀπορρέοντες τὴν ἰουδαϊκὴν θρησκείαν (Ψαλμ. 145, 2. Ματθ. 23, 15).

¹⁶ Εἶναι ἡ λεγομένη χειροτονία.

¹⁷ Πράξ. 6, 3-7.

οἰομεν τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα «Ἄνδρες προσέχετε ἑαυτοῖς»¹⁸ Παρατήρει ἐδὼ τὸν Γαμοιλήλον μὲ πόσῃν προσπάτῃ ὁμιλεῖ καὶ δι' ὀλίγων ἐκθέτει εἰς αὐτοὺς τὸ ζήτημα, καὶ δὲν λέγει διηγήσεις ἐπὶ παλαιῶν σμυθέων· ἂν καὶ ἡδύνατο, ἀλλὰ ἐπὶ νεωτέρων, τὰ ὅσα ἦσαν λίαν ἱσχυρά, ὅ αὐτὰ πείσουν διὰ τοῦτο καὶ συγκεκαλυμμένως, κάμνει ὑποκινητὸν, λέγων· «Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν»¹⁹, σχεδὸν δεικνύων ὅτι τὰ ἀναφερόμενα συνεθέσαν ὀχι πρὸ πολλῶν ἡμερῶν. Ἐάν μὲν εἰλεγεν εὐθύς «Ἀφήσατε τοὺς ἀνδρας» καὶ ὁ ὁσῖος θὰ ἐθεωρεῖτο ὑποπίτος καὶ ὁ λόγος δὲν θὰ ἦτο τόσο ἱσχυρὸς, μετὰ παραδειγμάτων δὲ ἔλαβε τὴν ἀρμόζουσαν δύναμιν. Διὰ τοῦτο δὲν κάμνει ὑπόμνησιν ἐνὸς περιστατικοῦ, ἀλλὰ καὶ δευτέρου καὶ τρίτου ἡδύνατο θεοικώς ἐκ τοῦ ἀποθέματος τῶν γνώσεών του νὰ ἀναφέρῃ καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀποδεκνῶν, ὅτι ὁμιλεῖ ὀρθῶς καὶ ἐκείνους ἀποτρέπει τῆς προθέσεως διὰ φόβον. «Ἀπέχετε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους»²⁰.

6 Παρατήρει, πῶς εἶναι εἰς τὸν χαρακτήρα πρῶτος καὶ οὕτε μακρὸν κάμνει τὸν λόγον, ἀλλὰ σύντομον οὕτε ἐκείνους ἐνθυμεῖται μὲ ὀργήν «Καὶ πάντες, ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν»²¹. Τοῦτο λέγων δὲν ἐλασφημεῖ κατὰ τοῦ Χρ. στοῦ, ἀλλὰ ἐκείνο, τὸ ὅποιον κατ' ἐξοχήν ἤθελεν ἐπιτυγχάνει «Ἐάν ἡ φησὶν, ἐξ ἀνθρώπων καταλυθήσεται»²² Ἐδὼ μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ αὐτοὶ κάμνουσι συλλογισμὸν καὶ λέγουσι «Λοιπὸν, ἀφοῦ δὲν καταλύθῃ δὲν εἶναι ἀνθρώπων» «Μήποτε καὶ θεο-

μάχοι εὐρεθῇτε»²³. Τοῦτο εἶπεν συγκρατῶν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἡδυνάτου καὶ ἀνομφελοῦς «Εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστίν, οὐ δυνήσεσθε»²⁴. Δὲν εἶπεν «Ἐάν εἶναι Θεός ὁ Χριστός» διότι τὸ ἔργον ἐδείκνυε τοῦτο, οὕτε διετυπώσε γνώμην ὅτι δὲν εἶναι ἀνθρωπίνον οὔτε ὅτι εἶναι θεῖον ἀλλὰ τὴν πίστιν περὶ τοῦ ὁρθοῦ τὴν παρέπεμψε εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον, ὥστε νὰ πείσῃ αὐτοὺς. Καὶ ἐάν εἶπεν αὐτοὺς, διὰ ποῖον λόγον δύναται νὰ εἴπῃ τ. σ. ἐμοσιγῶσαν αὐτούς, εἰς μὲν τοὺς ἀναμφισβητήτως δικαίους λόγους τοῦ δὲν ἡδύνατο νὰ ἀνταρῇ, ἀλλ' ὅμως ἱκανοποιῶν τὴν ἰδίαν ὀργήν· ἄλλως τε καὶ πάλιν ἤλπισεν ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐκφοβίσουν αὐτοὺς. Καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ λέγῃ ταῦτα παρόντων αὐτῶν (τῶν Ἀποστόλων) περισσώτερον ἐκέρδισεν αὐτοὺς²⁵. Καὶ ἡ γλυκότης δὲ τῶν λόγων, καὶ τὸ δίκαιον τῶν λεγομένων ὅπ' αὐτοῦ ἐπειθὲν. Διότι σχεδὸν ἐκήρυττε καὶ αὐτὸς τὸ Εὐαγγέλιον· μᾶλλον δὲ στρέφεται πρὸς αὐτοὺς ἀπειθυνῶν σχεδὸν τοὺς ἐξῆς περιπτου δικαίους λόγους «Ἐπεισῆτε ὅτι δὲν ἡβυνήθητε νὰ καταλύετε τὸ ἔργον αὐτό· ὁ αὐτὸς δὲν ἐπιστεύσατε», ἴσως μέγα εἶναι τὸ κήρυγμα, ὥστε καὶ ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν νὰ διατυπώνεται ἡ περὶ τούτου μαρτυρία²⁶. Ἐκεῖ τετρακόσιοι ἢ γέβησαν καὶ κατόπισα τούτου ἀρκετὸς ἄλλος ἐδὼ δὴ δεκά ἦσαν οἱ πρῶτοι²⁷. Νὰ μὴ σῶς προκαλέσῃ φόβον τὸ

23 Πράξ. 5, 39.

24 Πράξ. 5, 39.

25 Ἐφ' ὅσον οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν ὀνόματι, ἐξημευρήθη ἡ ἐντύπωσις εἰς τοὺς συνέδρους, ὅτι ὁ Γαμοιλήλ ὁμιλεῖ ἀντικειμενικῶς.

26 Οἱ λόγοι αὐτοῦ τοῦ ἱερέως δὲν νὰ θεωρηθῶν ὡς ἀπόφθεγμα, δεδομένου ὅτι ἔχονται μενῶλης ἀληθείας «Οὕτω μέγα τὸ κήρυγμα, ὅτι καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἡ μαρτυρία».

27 Ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἀντιπροσέβαλε τοὺς παλλοὺς τοῦ Θεοῦ (Πράξ. 5, 38) καὶ τοῦ Ἰουδα τοῦ Γαλιλαίου (Πράξ. 5, 37) πρὸς τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους, ὁμοκρίτως ὁμοκαρτερῶν ἀπεναντί ἐκείνων.

18 Πράξ. 5, 35.

19 Πράξ. 5, 36.

20 Πράξ. 5, 38.

21 Πράξ. 5, 37.

22 Πράξ. 5, 38.

πλήθος, τὸ ὅτι οὐκ προσετέθη. «Εἰ γὰρ ἡ ἐξ ἀνθρώπων τὸ ἔργον τοῦτο, καταλύσῃται»²⁸. Ἦδύατο νὰ ἀναφέρῃ καὶ ἄλλο περιστατικὸν συμβῆναι ἐν Αἰγύπτῳ^{28α}, ἀλλὰ περὶ τέρῳ ἦτο περιττὴ ἡ περὶ αὐτοῦ διήγησις. Εἶδες πῶς ἐκλείπει τὸν λόγον τοῦ δι' ἐπιχειρήματος προκαλοῦντος φόβον. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν διατυπώνει ἀπλῶς γνώμην, δὲ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι ἐμυλῇ ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλὰ ἐξαγε, συμπέρασμα ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ πράγματος. Δὲν ἐτόλμησε δὲ νὰ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην ὅτι δὲν εἶναι ἀνθρώπινον, οὔτε ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ἂν ἔλεγεν ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, θὰ ἔφερον ἀντὶρρησιν· ἂν δὲ ἔλεγεν ὅτι προέρχεται ἐκ τῶν ἀνθρώπων, θὰ ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ ἐξεγεροῦν παλιν. Διὰ τοῦτο προτρέπει αὐτοὺς νὰ ἀναμείνουν τὸ ἀποτέλεσμα, λέγων «Ἀπόστητε»²⁹. Ἐκεῖνοι δὲ ἀπελθόντες πάντες, ἐνῶ γνωρίζουν μὲν ὅτι τίποτε δὲν ἐπιτυγχάνουν, πράττουν δὲ σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν των· ὅτι εἶναι τοιαύτη ἡ κακία, ὥστε ἐπιχειρεῖ παλλάκις ἀδύνατα πράγματα. «Μετά τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας»³⁰. Ταῦτα ἄκρ. θέστερον θὰ μάθετε, ἂν ἐγκύψετε εἰς τὰ θελῶντα τοῦ Ἰωσήπου· διότι ἐκεῖνος γράφων τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ἀφηγεῖται αὐτὴν μὲ ἀκριβείαν³¹. Εἶδες πόσον σπουδαῖον λόγον ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὅτι «ἐκ Θεοῦ ἐστίν»³², ἀφοῦ μετὰ ταῦτα ἐδέχθη τὴν πίστιν ἀπὸ αὐτῶν τὰ πράγματα. Πράγματι εἶναι πολὺ τὸ θάρρος του, μετὰ τὴν ἡμέραν τὴν αὐτὴν. «Ἐπείσθησαν δὲ αὐτῶν, λέγει, καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς Ἀποστόλους, δεῖραντες αὐ-

28. Πράξ. 5. 38

28α. Πράξ. Πράξ. 21. 38

29. Πράξ. 5. 38

30. Πράξ. 5. 37

31. Ο Φλάβιος Ἰώσηπος ἀναφέρει περὶ τούτων εἰς τὸ ἔργον τοῦ «Ἰουδαίου Ἀρχιεπισκόπου». Ἰν 1. 18. 1 περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐν δὲ 1. 20. 2 περὶ τοῦ Θεοῦ.

32. Πράξ. 5. 39

πελυσαν αὐτούς»³³. Ἐσεβασθήσαν τὴν γνώμην τοῦ ἀνδρός· διὰ τοῦτο καὶ ἀποφεύγουσιν μὲν νὰ θανατώσων τοὺς Ἀποστόλους, ἀφοῦ δὲ ἐμαστιγώσων μόνον αὐτούς, τοὺς ἀφήκουν ἐλευθέρους. «Οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντα, χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ νόματος αὐτοῦ κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι»³⁴. Ἀπὸ πόσα σημεῖα δὲν εἶναι αὐτὸ θαυμασιώτερον. Εἰς οὐδὲν μέρος δὲν συνέβη τοῦτο παρὰ τοῖς παλαιοῖς (διότι καὶ ὁ Ἰερεμίας³⁵ ἐμαστιγώθη διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν Ἠλίου³⁶ ἠπελίσκει καὶ τοὺς ἄλλους), ἀλλ' ἐδῶ καὶ ἀπὸ αὐτῶν ἔχει μόνον ἀπὸ τὰ σημεῖα, ἀπεδείκνυσεν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶπεν ὅτι δὲν ἠσθάνοντο, ἀλλ' ὅτι, ἂν καὶ ἠσθάνοντο πόνοι, ἔχαρον Ἀπὸ τοῦ εἶναι φανερόν τοῦτο· Ἐκ τῆς μετὰ ταῦτα τόλμης νὰ ὁμιλοῦν οὕτω καὶ διότι μετὰ τὰς μαστιγώσεις ἐξηκολούθησαν νὰ κηρύττουν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δεικνύων αὐτὸ λέγει. «Ἐν τῷ ἑρῷ καὶ κατ' αἴκαι οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι. Ἰησοῦν τὸν Χριστόν»³⁷.

«Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις»³⁸. Ποίας ἡμέρας; ὅταν αὐτὰ συνέβαινον, μαστιγώσεις, ἀπειλαί. ὅταν ἤβριζαν ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τότε «γυγυσμὸς ἐγένετο»³⁹. ὡς ἕνεκα τοῦ πλήθους συνέβη ταῦτα, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν εἰς τὸ πλήθος νὰ ὑπάρχῃ τελειότης. Ποιὸς τε ὁ λόγος τῶν ἱερῶν ἀπὸ τοῦ τῆς πίστεως³⁹. Τοῦ-

33. Πράξ. 5. 40

34. Πράξ. 5. 41

35. Ἰερμ. 44. 15 κ. ε.

36. Βασιλ. Γ', 19. 2

37. Πράξ. 5. 42

38. Πράξ. 6. 1

38α. Πράξ. 6. 1

39. Πράξ. 6. 7

το ὑποδηλοῖ καὶ δεκνυεῖ ὅτι πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐκ τούτων ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐχαλκεύθη ὁ θάνατος κατὰ τοῦ Χριστοῦ «Ἐγένετο», λέγει, «γογγυσμός», ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθήμερῃ αἱ χήραι αὐτῶν. Ἄρα καθημερινὴ ὑπηρεσία προσεφέρετο εἰς τὰς χήρας. Καὶ παρατηρεῖ πῶς καὶ αὐτὸς τὴν ὀνομάζει, διακονίαν⁴⁰ καὶ ὅχι ἀμεσῶς ἐκκλησιαστικὴν θέλων νὰ ἐξυψώσῃ συγχρόνως καὶ τοὺς δίδοντας καὶ τοὺς λαμβάνοντες διὰ τούτου τοῦ μέσου. Τοῦτο⁴¹ δὲν ἦτο ἔργον κακίας, ἀλλὰ ἴσως ἀμέλεια τοῦ πληθους. Διὰ τοῦτο καὶ ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον (διότι δὲν ἦτο μικρὸν κακόν) ὥστε συντόμως καὶ νὰ διορθωθῇ. Βλέπεις πῶς καὶ ἐξ ἀρχῆς τὰ κακὰ δὲν προέρχονται μόνον ἐξωθεν ἀλλὰ καὶ ἐσωθεν. Σὺ δὲ μὴ παρατηρήσῃς αὐτὸ μόνον, ὅτι διορθώθη ἀλλ' ὅτι ἦτο μέγα κακόν. Ἐπισκέψασθε, ἀδελφοί, ἀνδρας ἐξ ὧν ἐπετά⁴². Δὲν κάμνουν τοῦτο ἐξ ἰδίας γνώμης, ἀλλὰ προηγουμένως ἀπολογοῦνται εἰς τὸ πλήθος. Οὕτω καὶ σήμερον ἔπρεπε νὰ γινέται. «Οὐκ ἔστιν» λέγει «ἀρεστοὶ καταλείποντες ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις»⁴³. Κατὰ πρῶτον παρουσιάζει τὰ ἄτοπον, δεικνύων ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν καὶ τὰ δύο νὰ γίνουσι ἐσπευσμένως ὁδὸν, καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξουν τὸν Ματθαῖον κατ' ἀρχὴν δεικνύουν τὴν ἀνάγκην τοῦ πράγματος. ὅτι. εἰλεπειν εἰς καὶ ἔπρεπε νὰ γίνουσι δωδεκά⁴⁴. Καὶ ἐδῶ τὴν ἀνάγκην ἐδειξάν. Καὶ δὲν ἐνηργήσαν προηγουμένως, ἀλλὰ ἀνέ-

40 διὰ ὑπηρεσίαν ἐξυπηρέτησιν ἡρόνισαν

41 τὸ ὅτι δηλοῦνται «παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθήμερῃ αἱ χήραι αὐτῶν».

42 Πράξ. 6, 3

43 Πράξ. 6, 2

44 Πράξ. 1, 15, 26

μενοι νὰ ἐκδηλωθῇ ὁ γογγυσμός, οὔτε ὅμως ἐπέτρεψαν ἐπὶ πολὺ νὰ συμῇ αὐτό.

γ. Καὶ παρατηρεῖ τὴν κρίσιν εἰς αὐτοὺς⁴⁵ ἀναθέτου, καὶ ἀναδεικνύουν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἰς διὰς ἀρέσκουν καὶ περὶ τῶν ὁποίων ὁ αὐτοπῶνεται μαρτυρία καλὴ ἐκ μέρους βλῶν. Ὅτε μὲν τὸν Ματθαῖον λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀναδείξουν, «θεῖ», ἔλεγον, «τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ»⁴⁶. Ἀλλ' ἐδῶ δὲν ἐνηργήθη ἡ ἐκλογή κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. διότι, δὲν ἦτο τοιαύτη ἡ ὑπόθεσις. Διὰ τοῦτο δὲν ἔθεσαν τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς κλήρωσιν⁴⁷, οὔτε πάλιν, καίτοι ἠδύναντο οἱ ἴδιοι νὰ ἐκλέξουν ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρᾶττον αὐτὸ ἀλλὰ μάλλον ἐπικυρώνουν τὴν ἀπόφασιν τὴν προκυπτουσαν ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν πολλῶν. Ἀλλως τε τὸ νὰ ὀρίσων μὲν τὸν ἀριθμὸν καὶ νὰ χειροτονήσων πρὸς θεοσπερίαν αὐτῆς τῆς ἀνάγκης, ἦτο ἔργον αὐτῶν, τὴν δὲ ἐκλογὴν τῶν ἀνδρῶν εἰς ἐκείνους ἀναθέτου διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ὅτι δεκνύουν εὐνοίαν αὐτοὶ εἰς ὁρσμένα πρόσωπα. Διότι καὶ ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει εἰς τὸν Μωυσῆα νὰ ἐκλέξῃ πρεσβυτέρους, τοὺς ὁποίους γνωρίζει, διότι καὶ πολλὴ σοφία εἶναι ἀναγκαῖα κατὰ τὴν ἐκτακτὸν ρόθμειον τοιαύτων ζητημάτων. Διότι μὴ νομίσετε θέθαια, ὅτι ἐπεὶ δὲν ἔχει τὸ χάρισμα νὰ ὁμολῇ δὲν ἔχει ἀνάγκην καὶ σοφίας ὁ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὢν⁴⁸, ἔχει θεοδικῶς ἀνάγκην καὶ πολλῆς σοφίας. «Ἡμεῖς δέ», λέγει, «τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν»⁴⁹. Καὶ ὅταν ἀρχίζου καὶ ὅταν τελὲς ὦναι ἀπολογοῦνται «Προσκαρ-

45 δηλοῦν εἰς τὸν λαόν

46 Πράξ. 1, 21

47 Ὅπως εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ματθαίου

48 Ἐννοεῖ τὴν τραυλότητα τοῦ Μωυσέως

49 Πράξ. 6, 4

περήσομεν» λέγουν· ὅτι οὕτως ἦτο πρέπον, οὐχὶ ἀπλῶς καὶ ὥς ἔτυχεν, νὰ ἀφοσιωθοῦν εἰς τὸ ἔργον τῶν «καὶ ἡ-
ρεσε», λέγει. «ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλῆθους»⁵⁰
καὶ τοῦτο εἶναι ἀντάξιον τῆς σοφίας αὐτῶν. «Ὅλοι ἐπὶ-
νεσαν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέγχθη ἦτο τόσον συνετὸν. Καὶ
ἐξελέξαντο», λέγει, (πάλιν οἱ ἴδιοι ἐκλέγουσι) «Στέφανον,
ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιπ-
πον καὶ Πράχρον, καὶ Νικόνορα, καὶ Τιμόνα καὶ Παρ-
μενῆν καὶ Νικόλαον προσηλύτον Ἀντιόχεα οὗς ἔστησαν
ἐνώπιον τῶν Ἀποστόλων. Καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν
αὐτοῖς τὰς χεῖρας». Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν, ὅτι ἐξεχώ-
ρισαν αὐτούς ἀπὸ τοῦ πλῆθους, καὶ αὐτοὶ προσελεύσαντο⁵¹,
δὲν ὀδηγοῦν οἱ Ἀπόστολοι. Παράτηρε, πῶς δὲν περιττο-
λογεῖ ὁ συγγραφεὺς διότι, δὲν λέγει πῶς, ἀλλ' ἀπλῶς ὅτι
ἐχειροτονήθησαν διὰ προσευχῆς, διότι αὐτὸ εἶναι ἡ χει-
ροτονία. Ἡ χειρὶ κεῖται ἐπὶ τοῦ ἀνδρός, τὸ δὲ ὅλον ὁ Θεὸς
ἐνεργεῖ, καὶ ἡ χεὶρ Αὐτοῦ εἶναι ἐκεῖνη ἡ ὁποία ἀπτατα-
τῆς κεφαλῆς τοῦ χειροτονουμένου, ἐάν χειροτονήται, ὡ-
πως πρέπει.⁵² «Καὶ ὁ λόγος» λέγει «τοῦ Θεοῦ ἡβέσθη,
καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν»⁵³. Δὲν εἶπε το-
το ἀνεὶ λόγου, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ πόση εἶναι ἡ δύναμις
τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς ὁρθῆς τάξεως. Καὶ ἐν συνεχείᾳ
πρόκειται νὰ ὁδηγήσῃ τὰ σχετικά μετὰ τὸν Στέφανον, διὰ
τοῦτο καὶ τὰς αἰτίας προσηγουμένως αὐτῶν ἀναφέρει.
«Καὶ πολλοὶ» λέγει, «τῶν ἱερέων ἐπήκολον τῇ πίστει»⁵⁴.

⁵⁰ Πράξ. 6, 5.

⁵¹ Δηλαδή καθίστανται οὗτοι μετὰ τὴν χειροτονίαν ἡγεταὶ χειρο-
γυνῶ τοῦ πλῆθους.

⁵² Οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι ἀποφθεγματικοὶ καὶ χρήζουσι προσευχῆς.
«Τοῦτο νόρμῃ χειροτονίας ἐστίν». Ἡ χεὶρ ἀνατείνεται τοῦ ἀνδρός, τὸ δὲ
ἅν ὁ Θεὸς ἐργάζεται, καὶ ἡ αὐτοῦ χεὶρ ἐστὶν ἡ ἀποτέμνη τῆς κεφαλῆς
τοῦ χειροτονουμένου, ἐπὶ ὧς δὲ χεὶρ ὁδηγεῖται.

⁵³ Πράξ. 6, 7.

⁵⁴ Πράξ. 6, 7.

Διότι, ἐπειδὴ εἶδον τὸν ἀρχοντα καὶ τοὺς δασκάλους αὐτῶν
αὐτὰ νὰ διδάσκῃ, τοῦ λοιποῦ ἐκ τῶν ἔργων ἀπέκτησαν
πεῖραν. Καὶ εἶναι ἀξίον θαυμασμοῦ, πῶς δὲν διεσπάσθη
τὸ πλῆθος κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀνδρῶν, πῶς δὲν ἀπὲ
δοκιμάσθησαν ὑπ' αὐτῶν οἱ Ἀπόστολοι.

Ποῖον λοιπὸν ἀξίωμα εἶχον αὐτοί, καὶ ποῶν χειρο-
τονίαν ἐδέχθησαν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μάθωμεν^{54a}. Ἄρα γὰρ
τὴν χειροτονίαν τῶν διακόνων, καὶ ὅμως αὐτὴ δὲν ὀφεί-
σεται εἰς τὰς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἡ κατὰ περιοχὰς δι-
οικήσις ἐξασκᾶται ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων, ἐνῷ κανεὶς
ἐπισκοπος δὲν εἶναι μέχρι τότε, ἀλλὰ μόνον οἱ Ἀπό-
στολοι. Ὅθεν νομίζω ὅτι οὔτε τῶν διακόνων, οὔτε τῶν
πρεσβυτέρων τὸ ὄνομα εἶναι ἐμφανές καὶ κατὰδηλον
ἀλλὰ τότε δι' αὐτὸ τὸ ἔργον ἐχειροτονήθησαν. Καὶ δὲν
ἀνέλασθον ἀπλῶς τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πύχθησαν νὰ ἐλθῃ
δύναμις εἰς αὐτοὺς. Παράτηρε δὲ: Εἰάν ὁπῆρξεν ἀνάγκη
ἐπὶ ἀνδρῶν, ἦτο τόσον μέγα ἴσως τὸ ποσὸν τῶν συγ-
κεντρουμένων χρημάτων, τόσον μέγα τὸ πλῆθος τῶν
γερῶν. Ἄρα δὲν ἐτελούντο ἀπλῶς αἱ εὐχαί, ἀλλὰ μετὰ
πολλῆς εὐλαστίας καὶ τοῦτο (δηλαδή ἡ χειροτονία)
ὅπως το κήρυγμα ἀκριβῶς ἐτελεῖτο διότι, τὰ περισσό-
τερα διὰ τῶν προσευχῶν κατάρθωνον. Τοιούτοτρόπως
προετιμῶντο ὑπὸ αὐτῶν τὰ πνευματικὰ ἔργα, τοιούτο-
τρόπως ἀπεστέλλοντο καὶ διὰ ἀποδημίας, τοιούτοτρό-
πως ἀνέλασθον αὐτοὶ τῶν λόγων. Καὶ δὲν λέγει, τοῦτο οὐ-
τε ἐξυμνῶναι αὐτοὺς, ἀλλὰ διότι, δὲν εἶναι ἀρεστὸν νὰ ἐ-
φήσουν τὸ βοηθὲν ἔργον. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἐκ μέρους τοῦ
Μωυσέως ἐκτακτοὶ ἐκείνους νὰ μὴ ἀσχολοῦνται αὐτοὶ με-
τὰ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Μόνον τῶν πτω-
χῶν».

^{54a} Ο 7 Εὐδοκίαν δὲν ἦσαν διόκονοι ὑπὸ τὴν ἐνοσίαν τοῦ ἁγίου-
τος τῶν δὲν ἐπαθῶν τῆς ἱεροσύνης ἀλλ' ἐπαλῶνσαν διὰ τὴν ὑπηρεσί-
αν τοῦ καρτερικοῦ καὶ τοῦ ἀνεγκόκου ὅπως ἡμεῖς σήμερον μετὰ τὴν
αὐτὴν σημάσιον τὴν λέξιν «στεικός».

χῶν ἵνα μνημονεύωμεν»⁵⁵. Πῶς δὲ καὶ δὲν περιορίζοντο εἰς αὐτὰ μόνον τὰ κατ'ἐξοχὴν μάθαναι; ἐνήστευον, ἀφωσιώνοντο εἰς τὴν προαεσχὴν. Αὐτὸ καὶ τώρα ἐπρεπε νὰ γίνεται. Ὅχι ἀπλῶς δὲ πνευματικούς, ἀλλὰ «Πνεύματος πλήρεις καὶ σοφίας»⁵⁶, εἶπε, δεικνύων ὅτι εἶναι ἔργον μεγάλης φιλοσοφίας τὸ νὰ ὑπομένῃ κανεὶς τὰς κατηγορίας τῶν χηρῶν. Διότι ποῖον εἶναι τὸ ὀφελος, ὅταν δὲν κλέπτῃ μὲν, ἀλλὰ χάσῃ τὰ πάντα; ἢ εἶναι θρασὺς καὶ ἐξοργίζεται; Καὶ κατὰ τοῦτο δὲ ἦτο ἀξιοθαύμαστος ὁ Φιλίππος· διότι περὶ αὐτοῦ λέγει: «καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείνωμεν παρ' αὐτοῦ»⁵⁷. Βλέπεις ὅτι δὲν δικαιεῖται τίποτε κατ' ἀνθρώπων τρόπον; «καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ»⁵⁸. Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸ πλῆθος ᾗδ' ἐξάνετο. Τὸ ἀξιοθαύμαστον: Ἐκεῖ, ὅπου ἐσφάγη ὁ Ἰησοῦς, ἐπεξετείνετο τὸ κήρυγμα. Καὶ ὅχι μόνον ἢ ἐν ἐσκαυδοκίᾳ ἴσθησαν μερικαὶ ἐκ τῶν μαθητῶν, θάλλοντες τοὺς μὲν Ἀποστόλους νὰ μαστιγώνωνται, ἄλλους δὲ νὰ ἀπειλοῦν, ἄλλους νὰ δοκιμάζουσιν τὸ Πνεῦμα, ἄλλους δὲ νὰ γογγύζουσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς μέγαν θαυμὸν ᾗδ' ἐξάνετο ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν· τόσον ἐσφορνίσθησαν ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον συνέβη μὲ τὸν Ἀνανίαν, καὶ περισσότερος φόβος εἰς αὐτοὺς ἐδημιουργήθη. Παρατήρει δὲ πῶς ᾗδ' ἐξάνετο τὸ πλῆθος. Μετὰ τὰς δοκιμασίας ᾗδ' ἐξήθη, ὅχι πρὸ αὐτῶν. Σκέψου δὲ καὶ πόση εἶναι ἡ φιλασθηπεία τοῦ Θεοῦ· διότι ἐξ ἐκείνων τῶν ἀρχιερέων, οἱ ὅποιοι παρεκίνουν τοὺς ὄχλους εἰς φόβον καὶ ἐκρωγάζον καὶ ἐ-

55. Γαλ. 2, 10.

56. Πράξ. 8, 3.

57. Πράξ. 21, 8.

58. Πράξ. 8, 7.

λεγον «ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύνασθαι σῶσαι»⁵⁹, ἐκ τούτων «πολλοί», λέγει, «ἐπήκουον τῇ πίστει»⁶⁰.

δ'. Αὐτοῦ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἄς γίνωμεν μιμηταί· ἐδέχθη αὐτοὺς, καὶ δὲν τοὺς ἐξεδίωξε. Τοιοῦτοτρόπως ἄς ἀμείψωμεν τοὺς ἐχθροὺς, οἱ ὅποιοι διέπροβον εἰς ἡμᾶς ἀπειρα κακὰ. Ὅ,τι ἀγαθὸν ἔχομεν, ἄς παρέχωμεν αὐτὸ εἰς αὐτούς· ἄς μὴ παραλείψωμεν νὰ εὐεργετῶμεν αὐτούς· διότι εἰναι ἀνάγκη νὰ ἱκανοποιήσῃ κανεὶς τὴν ὀργὴν αὐτῶν μὲ τὸ νὰ πάθῃ κακόν, πολὺ περισσότερον μὲ τὸ νὰ εὐεργετήσῃ (διότι τοῦτο εἶναι ἡτιώτερον τοῦ κακῶς παθεῖν)⁶¹· διότι δὲν εἶναι ὁμοῖον τὸ νὰ εὐεργετήσῃ τις τὸν ἐχθρόν καὶ νὰ θέλῃ νὰ ὑποστῇ χειρότερον ἀπὸ αὐτὸ θὰ ἔλθομεν εἰς ἐκεῖνα ἐπίσης. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀξίωμα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἐσταύρωσαν αὐτόν, ἐνῶ ἦλθε, διὰ νὰ εὐεργετήσῃ αὐτούς, τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμοστίγωσαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνάγει αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτὴν τιμὴν μὲ τοὺς μαθητὰς, μεταδίδων ὁμοίως εἰς αὐτοὺς ἐκ τῶν ἰδικῶν του. Ἄς γίνωμεν, παρακαλῶ, μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ· κατὰ τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ μιμηθῶμεν αὐτόν· τοῦτο καθιστᾷ αὐτὸν ἴσον μὲ τὸν Θεόν, τοῦτο εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα. Ἄς ἐξαοκῶμεν τὴν ἐλεημοσύνην· αὕτη εἶναι παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας⁶² ἐκείνης. Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἔμαθε νὰ ἐλεῇ τὸν εὐρισκόμενον εἰς δυστυχίαν, θὰ μάθῃ καὶ νὰ μὴ μνησικακῇ· ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἔμαθεν αὐτὸ, θὰ μάθῃ καὶ ἐχθροὺς νὰ εὐεργετῇ. Ἄς μάθωμεν νὰ θλιβώμεθα διὰ τὰ κακὰ τῶν πλησίων καὶ θὰ μάθωμεν νὰ ὑποφέρωμεν καὶ τὰ κακὰ αὐτῶν. Ἄς ἐρωτήσωμεν ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος διατίθεται κακῶς ἐναντίον μας, μήπως δὲν καταδικάζει τὸν ἑαυτοῦν του,

59. Ματθ. 27, 42.

60. Πράξ. 8, 7.

61. Διηροδὴ τῆς ἐνεστικίας.

μήπως δὲν θέλει νὰ φιλοσοφήσῃ, μήπως δὲν λέγει ὅτι τὸ πᾶν προέρχεται ἐκ τοῦ θυμοῦ, τῆς μικροφυχίας, τῆς ταλαιπωρίας, μήπως δὲν θὰ ἤθελε νὰ εἶναι ἐκ τῶν ὑβριζομένων καὶ σιωπῶντων, ὅχι ὅμως ἐκ τῶν ὑβριζόντων καὶ ὀργιζομένων, μήπως δὲν ἀπέρχεται ἀφ' οὗ θαυμάσῃ τὸν παθόντα Μὴ νομίσῃ λοιπὸν ὅτι τοῦτο δημιουργεῖ ἀνθρώπους ἀξίους καταφρονήσεως. Τίποτε ἄλλο δὲν δημιουργεῖ εὐκαταφρονήτους ἀνθρώπους τόσον, ὅσον τὸ νὰ ὑβρίζῃ τις· τίποτε δὲν δημιουργεῖ σεπαστοὺς ἀνθρώπους τόσον, ὅσον τὸ νὰ ὑπομένουν ὑβριζόμενοι. Διότι ὁ μὲν πρῶτος εἶναι ὑβριστής, ὁ δὲ δεύτερος φιλόσοφος⁸² καὶ ἐκεῖνος μὲν εἶναι κατώτερος ἀνθρώπου, οὗτος δὲ ἴσος μὲ τοὺς ἀγγέλους. Διότι καὶ μικρότερος ἐὰν ᾦτο τοῦ ὑβριζόντος, ἐν τούτοις, ἐὰν ἤθελε, ἡδύνατο νὰ ἀμυνθῇ. Πλὴν τούτου δὲν τυγχάνει εὐσπλαγχνίας ἐκ μέρους πάντων οὗτος, ἐκεῖνος δὲ μισεῖται. Τί λοιπὸν; δὲν θὰ εἶναι ἄρᾳ γε ἐκ τούτων πολὺ καλύτερος αὐτός; Διότι ἐκεῖνον μὲν ὡς μαινόμενον θὰ παροτρύνουν ὅλοι, τοῦτον δὲ ὡς ἔχοντα νοῦν. "Ὅταν λοιπὸν ἀναγκάζεσαι ὑπὸ τινος νὰ κατηγορήσῃς κάποιον, εἶπε πρὸς αὐτόν· «Δὲν δύναμαι νὰ κακολογήσω αὐτόν· διότι φοβοῦμαι μήπως δὲν ᾔτο τοιαῦτος». Κατ' ἐξοχὴν μὲν νὰ μὴ εἴπῃς κακὸν κατὰ δυνάμειν, ἀλλὰ οὕτε καὶ πρὸς ἄλλον. Μὴ προσευχθῇς εἰς τὸν Θεόν κατὰ τοῦτον· ἂν ἴδῃς κάποιον νὰ κατηγορηθῇ, ἀπέκρουσε τὴν κατηγορίαν· εἶπέ, «οἱ λόγοι εἶναι τοῦ πάθους, ὅχι τοῦ ἀνδράος»· εἶπέ, «εἶναι τῆς ὀργῆς, ὅχι τοῦ φίλου· τῆς μανίας, ὅχι τῆς ψυχῆς». Αὐτὰ ὡς σκεπτώμεθα εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων. Νὰ μὴ περιμένῃς νὰ ἀναφθῇ τὸ πῦρ, ἀλλὰ πρὸ τούτου κατὰστειλὲς τοῦ νὰ μὴ παροργίσῃς

82. Ὁ ρήτωρ χρησιμοποιοῖ τὴν λέξιν «φιλόσοφος» μὲ τὴν σημασίαν τοῦ καρτερικοῦ καὶ τοῦ ἀνεγκάκου. Ἀπὸς ἡμεῖς σήμερον μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν τὴν λέξιν «στωικός».

τὸ θηρίον, ἀλλὰ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃς οὔτε νὰ παροργισθῇ· διότι δὲν δύνασαι πλέον νὰ τὸ καταστείλῃς, ἐὰν ἡ φλόξ ἀναφθῇ. Διότι τί εἶπε; ἀνόητε καὶ μαρέ; Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὸν λόγον, ὁ ἀκούων ἢ ὁ λέγων; Διότι ἐκεῖνος μὲν, καὶ ἂν εἶναι εἰς μέγαν θαυμὸν σοφός, ἔλασθε φῆμιν ἀνοήτου, οὗτος δὲ, καὶ ἂν εἶναι ἀνόητος, ἔλασθε φῆμιν σοφοῦ καὶ φιλοσόφου. Ποῖος εἶναι ἀνόητος, εἰπέ μου, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀποδίδει εἰς κάποιον κατηγορίας ἀνυποστάτους, ἢ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος οὔτε ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας δὲν ἐπαράχθῃ; Διότι, ἐὰν τὸ νὰ μὴ παράσσεται τις, οὔτε ὅταν προκληθῇ, εἶναι ἴδιον τῆς φιλοσοφίας, τὸ νὰ ἐξάπτεται τις, ἐνθ' οὐδεὶς προκαλεῖ αὐτόν, πόσον μεγάλης ἀνοησίας χαρακτηριστικὸν εἶναι; Δὲν λέγω ἐκδόμη ποῖος τόπος τιμωρίας προσρίζεται δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι οὕτως⁸³ ὑβρίζουν καὶ βλασφημοῦν τὸν πλησίον. Ἀλλὰ τί; σέ εἶπε ἄτιμον καὶ καταγόμενον ἀπὸ ἀτίμων, ἢ εὐτελεῖ καὶ καταγόμενον ἐξ εὐτελεῶν; Εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἔστρεψε τὴν ὕβριν. Διότι ὁ μὲν τίμιος θὰ φανῇ καὶ ἀξιοσέβαστος, ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος εἶναι πράγματι εὐτελής, (διότι τὸ νὰ ἐκταξεύῃ τις τοιαύτην λέξιν ὡς ὕβριν, τὴν «εὐτέλειαν» τοῦ γένους ἄνωγ, εἶναι πράγματι χαρακτηριστικὸν μικροφυχίας), ἐκεῖνος δὲ θὰ εἶναι μέγας καὶ ἀξιοθαύμαστος, ὁ ὁποῖος δὲν σχηματίζει τοιαύτην γνώμην⁸⁴, ἀλλὰ λαμβάνει τοιαύτην στάσιν, ὡς ἐὰν ἤκουεν ὅτι ἔχει τι κατὰ τὸ ὁποῖον ὑπερέχει τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ θὰ σέ ἀποκαλέσῃ μοιχὸν καὶ τὰ τοιαῦτα; Τότε καὶ νὰ γελάῃ κανεὶς πρῆπει· διότι ὅταν δὲν θίγεται ἡ συνείδησις, οὔτε θέσιν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ θυμός. Ἐὰν δὲ σκεφθοῦν οἱ ἀνθρώποι τοίους λόγους ἐπίσης πανηραῶς καὶ ἐδελυρούς⁸⁵

83. Δηλοῦν «ἀνόητε καὶ μαρέ».

84. Δηλοῦν περὶ τοῦ ἀνοήτου τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ.

85. Διὰ παραπτώματα ἄλλων ἀνθρώπων. «Ρήματα» ἐνοῦθα εἶναι αἱ πληροφορίες. Πονηρὰ καὶ μικρὰ ῥήματα — Λόγοι πονηροὶ καὶ ὀβελυροί. ἤτοι: πληροφορίες περὶ πονηρῶν καὶ ὀβελύρων πραγμάτων. Τὸ «εὐλόγει ἐς μέσον» ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ παρ' ἡμῶν λεγόμενον «θαλάσσει μετὰ τὴν ὁδὸν» ἢ «ἀγάζει στὰ φάρμα».

ἐκθέτει δημοσίᾳ, οὐτε τότε πρέπει νὰ στενοχωρηθοῦν. Διότι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ μάθῃ ἕκαστος, ταῦτο πλεόν τὸ ἀπεκάλυψεν ἐκεῖνος. Κατέστησε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπέναντι ὄλων ἀνάξιον ἐμπιστοσύνης, διότι δὲν γνωρίζει νὰ συγκαλύπτῃ τὰ παραπτώματα τοῦ πλησίον, καὶ οὕτω τὸν ἑαυτὸν τοῦ κατήσχυε παρὰ τὸν ἄλλον, καὶ πάντα λιμένα ἔφραξε⁶⁶, καὶ ἠτοίμασε διὰ τὸ ἑαυτὸν τοῦ φοβεράν λογοδοσίαν ἐνάπαιον τοῦ μέλλοντος κριτηρίου· διότι δὲν θὰ ἀποστραφοῦν ὅλοι τόσοι αὐτὸν (τοῦ ὁποῦ τοῦ ἀμαρτήματα ἐγνωστοποιήθησαν), ὅσον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀπεγύμνωσεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποκαλύψῃ. Σὺ δὲ τίποτε νὰ μὴ εἴπῃς ἐξ ἐκεῖνων, τὰ ὁποῖα γνωρίζεις ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ἀλλὰ νὰ σιωπήσῃς, ἔὰν θέλῃς νὰ ἀποκτήσῃς καλὴν φήμην· διότι ὅχι μόνον θὰ ἀνατρέψῃς τὰ λεγθέντα καὶ θὰ τὰ καλύψῃς, ἀλλὰ θὰ κάμῃς καὶ ἄλλο καλὸν δηλαδὴ δὲν θὰ κάμῃς πλεόν νὰ σχηματίζεται ἰδέα εἰς ὄραος σου. Σὲ κατηγορεῖ ὁ δεῖνα; Εἰπέ σὺ: «Ἐὰν ὦλα τὰ ἐγνώριζε, δὲν θὰ ἔλεγε τόσο μόνον». Ἐδοκιμάσατε θαυμασιμὸν καὶ ἐκπληξιν δι' αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη⁶⁷; Καὶ ὁμοῦς πρέπει νὰ μιμηθῶμεν αὐτό· διότι διὰ τοῦτον τὸν λόγον λέγομεν εἰς σὰς πάντας τὰ λεγθέντα ἔξωθεν⁶⁸, ὅχι διότι δὲν ἔχουν πείρα τοιαῦτα αἱ Γραφαί, ἀλλὰ διότι περισσότερον δύνανται αὐτὰ νὰ κάμουν τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐντροπῇ· διότι καὶ ἡ Γραφή γνωρίζει νὰ ὁμιλῇ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ αἰσθανθῇ ἐντροπὴν ὁ πιστός, ὅπως, ὅταν λέγῃ «οὐχὶ καὶ οἱ

66. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῆς ἀπεκλειστικῆς τοῦ εἰσόδου τῶν λιμένων δι' ἀπὸκλειστικῆς, ὅπου ἦτο σὺνθετος κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐρατὴν ἐν καιρῷ ἰδίᾳς πόλεως. (Πρὸς Ἑβραίους 2, 2, 4). Λιμὴν ἐν ταῦθα νοεῖται μεταφορικῶς ἢ πορὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐν καιρῷ ἀνάγκης καταφυγῇ.

67. Δηλαδὴ διὰ τοῦς τελευταίους ταύτους λόγους.

68. Δηλαδὴ τὸ μὴ ὀνέκοντα εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν.

Ἕθνη καὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν⁶⁹; Ὁ δὲ Προφήτης Ἰερεμίας παρουσίασεν εἰς τὸν λαὸν τοὺς υἱοὺς τοῦ Βηθσάβ, οἱ ὅποιοι δὲν ἐδέχθησαν νὰ παραβοῦν τὴν πατρικὴν ἐντολήν⁷⁰. Ἐκακολόγησαν οἱ περὶ τὴν Μαρίαν τὸν Μακάρεα καὶ ἐκεῖνος ἀμέσως ἔωσεν αὐτοὺς διὰ παρακλήσεων ἐκ τῆς τιμωρίας καὶ δὲν ἐπέτρεψεν παρὰ μόνον μερικοὶ νὰ μάθουν, ὅτι ἐπέτυχεν ἱκανοποίησιν. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν πράττομεν οὕτω· ἀλλὰ τοῦτο κυρίως ἐπιθυμοῦμεν ὅλοι νὰ μάθωτε ὅτι οἱ ἀδικοὶ δὲν ἔμειναν ἀτιμώρητοι. Μάχρι πότε θὰ ζῶμεν ἐπὶ τῆς γῆς; Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συναφθῇ μάχη ἐκ μιᾶς παρατάξεως μόνον. Ἄν τοὺς μακρομένους σόρῃς καὶ ἐκ τῶν δύο παρατάξεων, περισσότερον θὰ ἐπαυξήσῃς τὴν μάχην· ἂν δὲ ἐκ τῆς δεξιᾶς ἢ τῆς ἀριστερᾶς, καταστέλλῃς τὸν θυμὸν. Ὁ κτυπῶν, ἂν μὲν ἔχῃ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν ἀνέχεται τὰ κτυπήματά του, περισσότερον ὑπερηφανεύεται, ἂν δὲ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑποχωρεῖ, περισσότερον χαλαρώνει καὶ εἰς τὸν ἴδιον στρέφεται τὸ κτύπημά του. Διότι δὲν ἀναστέλλει τὴν δύναμιν τοῦ ἀνταγωνιστοῦ τόσοι ἄνθρωποι, ὁ ὁποῖος γνωρίζει νὰ ἀγωνίζεται εἰς τὸ παγκράτιον⁷¹, ὅσον ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ὑβρίζεται καὶ δὲν ἀνταποδίδει τὰς ὕβρεις· διότι, ἀφοῦ κατασχυνθῇ ἐκεῖνος ἐν συνεχείᾳ ἀπέρχεται, καὶ ἀφοῦ κατεδικάσθῃ πρῶτον μὲν ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, δευτέρον δὲ ὑπὸ ὄλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔδωκαν. Ἀλλὰ καὶ κάποια παροιμία ὑπάρχει, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τιμᾷ, τὸν ἑαυτὸν τοῦ τιμᾷ. Ἄρα καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑβρίζει, τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑβρίζει⁷².

Κανείς δὲν θὰ βυνηθῇ νὰ σὰς ἀδικήσῃ, ἐπαναλαμ-

69. Ματθ. 5, 47.

70. Ἰερμ. 42.

71. Ἀρχαῖον ἀγώνισμα, συνδυασμὸς πάλης καὶ πυγμαχίας.

72. Ἀξιοπαράτητον ὅτι ὁ θεὸς ἱεράρχης, (ὅπου τοῦτο θεοβία εἶναι ἐφικτὸν καὶ ἐπιτρεπτόν), ἀκολουθεῖ τοὺς νόμους τῆς Ἀσικίας.

θάνατο, εάν σεις δεν αδικήσετε τους εαυτούς σας; ούτε καμείς θα με κάμω πτωχόν, εάν δεν κάμω εγώ τὸν εαυτὸν μου. Ἄς σκεφθῶμεν λοιπὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἄς εἶναι ἡ ψυχὴ μου πτωχή, καὶ ὅλοι ὅς διδοῦν εἰς ἐμέ τὰ χρήματα. Τί ὠφελεῖ τοῦτο; Ἐφ' ὅσον ἐκείνη δὲν μεταβάλλεται, ὅλα μεταδίδωσι παρέχονται. Ἄς εἶναι ἡ ψυχὴ μου μεγάλη, καὶ ὅς λαμβάνουν ὅλα τὰ χρήματά μου· τί βλάπτει τοῦτο; Ἐφ' ὅσον ἐκείνη δὲν τὴν καθίσταται πτωχήν, καμμία θλάθῃ δὲν προκύπτει. Ἄς εἶναι ὁ θείος μου ἀκαθάριστος καὶ ὅλοι ὅς λέγουν τὰ ἀντίθετα δι' ἐμέ· τί με αὐτό; Καὶ ἂν θέβαια τὰ λέγουν, δὲν παραδέχονται ὅμως αὐτὰ κατὰ δικαιοσύνην. Πάλιν ὅς εἶναι ὁ θείος μου καθαρὸς καὶ ὅλοι ὅς λέγουν τὰ ἀντίθετα καὶ τί με αὐτό; Εἰς τὴν συνέβησιν των θεθαίως θὰ καταδικάζουν τοὺς εαυτούς των· διότι δὲν τὰ λέγουν πιστεύοντες περὶ αὐτῶν· διότι καθ' ὃν τρόπον δὲν πρέπει νὰ παραδέχεται κανεὶς τοὺς ἐπαινοὺς, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὔτε τὰς κατηγορίας. Καὶ διατί λέγω ταῦτα; Οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ νὰ σχεδιάσῃ ποτὲ κακὸν ἐναντίον μας, οὔτε νὰ διακυπύσῃ κατηγορίαν εἰς θάρος μας, εάν θέλωμεν. Ἄς παρατηρήσωμεν δὲ τὸ ζήτημα ὡς ἐξῆς: Ἄς σὲ αὐρὴ κάποιος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὅς σὲ συκοφαντήσῃ, ἂν θέλῃς, καὶ τὴν ψυχὴν σου ὅς ἀφαιρήσῃ· καὶ τί εἶναι τοῦτο, τὸ νὰ ὑποστής ἐπ' ὀλίγον αὐτὰ, χωρὶς νὰ εἶσαι ἄξιος νὰ τὸ πάθῃς; Αὐτὸ θεθαίως τὸ ἴδιον εἶναι κακόν, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις. Αὐτὸ θεθαίως τὸ ἴδιον εἶναι καλόν, τὸ νὰ τὸ ὑποστής χωρὶς νὰ εἶσαι ἄξιος νὰ τὸ πάθῃς. Θὰ εἴπω ἄλλο παράδειγμα· κάποιος φιλόσοφος ἐκ τῶν ἐξωθεν⁷³, διὸν ἤκουσεν δι' ὃ δεινὰ ἀπέθανε καὶ κάποιος ἐκ τῶν μαθητῶν εἶπεν, «Φεὶ! ἀδικῶς!», ἐκείνος ἐστράφη πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· «Ἀλλὰ τί ἤθελές; δικαίως νὰ ἀποθάνῃ»; Καὶ ὁ Ἰωάννης

73. Δηλαδή μὴ Χριστιανός, ἐπιρρώπως τῆς θύραςθεν σοφίας.

δὲ δὲν ἀπέθανεν ἀδικῶς⁷⁴; Ποῖον λοιπὸν περισσότερο οἰκτίρεις; ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε δικαίως, ἢ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ἀδικῶς; Τοῦτον δὲν τὸν θεωρεῖς δυστυχῇ, καὶ ἐκεῖνον δὲν τὸν θαυμάζεις; Εἰς τί λοιπὸν ἔχει ἀδικηθῇ ὁ ἀνθρώπος, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν θάνατον ἔχει συναποκομίσαι μέγα κέρδος, ἐνῷ ἀντιθέτως οὐδεμίαν ζημίαν ὀπείσῃ; Διότι εάν ἕνα, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀθάνατος τὸν ἔκαμε θνητὸν, ἴσως νὰ ὑφίστατο κάποια θλάθῃ, εάν δὲ εἰς ἕνα, ὁ ὁποῖος εἶναι θνητός, καὶ ἐκ φύσεως ἐπρόκειτο ὀλίγον μετὰ νὰ δεχθῇ τὸν θάνατον, ἔσπευσεν οὗτος μὲ δόξαν νὰ ἐπιφέρῃ αὐτόν, ποῖα εἶναι ἡ θλάθῃ; Ἄς ρυθμίζεται καλῶς ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ ἐξωθεν δὲν θὰ δημιουργηθῇ οὐδεμίαν θλάθῃ. Ἀλλὰ δὲν εἶσαι ἐνδοξος; Καὶ τί με αὐτό; Ἐκεῖνο ἀκριβῶς θεθαίως τοῦ γίνεται με τὰ χρήματα, τοῦτο αἰμθάνει καὶ εἰς τὴν δόξαν· δηλαδή ἂν εἴμαι μεγαλοπρεπής, δὲν θὰ ἔχω καμμίαν ἑλλειψιν, ἂν δὲ εἴμαι κενόδοξος, ὅσον περισσότερα ἐπιτύχω, τόσον μεγαλύτερας ἐλλείψεις θὰ ἔχω. Τότε δὲ κατ' ἐξοχὴν θὰ εἴμαι λαμπρός καὶ θὰ ἀπαλαύσω μεγαλύτεραν δόξαν, εάν περιφρονήσω τὴν δόξαν. Αὐτὰ λοιπὸν ὅφρα γνωρίζομεν, καὶ εὐγνωμοσύνην ὅς ὀφειλῶμεν εἰς τὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐχάρισε τοιαύτην ζωὴν καὶ ὅς κατευθύνωμεν αὐτὴν πρὸς δόξαν αὐτοῦ, δι' εἰς αὐτὸν ἀρμόζει ἡ δόξα μετὰ τοῦ Ἀνάρχου Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

74. Παραρτήριον ἀπάντησιν ἔδωκεν ὁ Σωκράτης εἰς τὴν σύζυνον του καὶ εἰς μαθητὴν του. Ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος γράφει: «Τῆς γυναικὸς εἰσηλῆς»· ὁμοίως ἀποθνήσκει. Σὺ δὲ, ὦρ, δικαίως ἐθαύλου». Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἰς τὴν «Ἀπολογία» τοῦ Σωκράτους· γράφει: «Παρὼν δὲ τις Ἀπολλόδοτος, ἐπιβουλήτης τῶν ταχυράς αὐτοῦ, ὁμοίως δὲ ἐκλήθη εἶπεν· ὅλῃα τοῦτο ἐγώ, ὡ Σωκράτης, χαλεπώτατα φέρω, δι' ὅρα σε ὁμοίως ἀποθνήσκοντα· τὸν δὲ λέγοντα καταμήξαντα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν εἰσίν· Σὺ δὲ, ὦ φίλατε, μᾶλλον ἂν ἐβούλου με ὁρᾶν δικαίως ἢ σθῆκος τελευτᾶν».